

בראשית נקרא ונפעל

בינה גלר־טליתמן, חנה שליטא
יועץ מדעי: פרופסור יאיר הופמן
יועצת בפדגוגיה ובמדרש: פרופסור שולמית ולר

משרד החינוך והספורט
אישור מס' 2382 מיום 17.5.09

בגרות בית הוצאה לאור

בינה גלר-טליתמן, חנה שליטא
פרופסור יאיר הופמן
ד"ר שולמית ולר
ד"ר צפרירה שחם
איילת שליטין-אופירם
לילי פרזי
תמי פרמונט
אלון לויט
אלישע אופירם
איילת שליטין-אופירם

כתיבה:
ייעוץ מדעי:
ייעוץ בפדגוגיה ובמדרש:
עריכה מגדריית:
עיצוב איסוף תמונות ואיורים:
עימוד וגרפיקה:
הפקה:
צילום:

תודה מיוחדת לאמנים,
לבני משפחותיהם ולמוזיאונים:

מבחר ציורי תנ"ך, אבל פן – איתאל פן, ירושלים
חלום יעקב, דוד שריר – גלריה ספראי
יעקב ועשיו, גירוש הגר, יעקב שטיינהרט – יוספה בר און, שטיינהרט
נחש מחבצה, תכשיטים מתל עג'ול – רשות העתיקות
המבול, יצחק פוגש את רבקה, שלום מושקוביץ –
שרה טאוב לבית מושקוביץ, הניה זוהר לבית מושקוביץ ונחמה מושקוביץ
השירות הבולאי
הגר וישמעאל במדבר – שמואל שלזינגר, באדיבות מוזיאון גן התעשייה תפן
הבריאה, מרדכי ארדון – פרופ' מיכאל ארדון
חלום יעקב – איה דן
גן עדן – עמיחי מירון
תודה מיוחדת לארנה הס, ירושלים
איילת שליטין-אופירם
ישי שליטין

איורים:
עיבוד איורים במחשב:

הספר יצא לאור באישור משרד החינוך, גף אישור ספרי לימוד, אישור מס' 2383 מיום 17.5.09.

לספר מצורף מדריך למורה.

התנ"ך בנֶסֶח המקביל אינו מִפְסָק לְפִי שִׁיטַת הַפְּסוּק בְּיָמֵינוּ, אֲלָא בְּסִימָנִים הַמְּכַנִּים "טַעְמֵי הַמִּקְרָא".
טַעְמֵי הַמִּקְרָא מְשַׁמְשִׁים גַּם בְּסִימָנֵי פְּסוּק וְגַם קוֹבְעִים אֶת מִקְצֵב הַקְּרִיאָה הַמִּתְבַּטֵּא בְּמִנְגִּינָה מְסִימַת הַשּׁוֹנָה
מֵעֵדָה לְעֵדָה. מִכֵּיוֵן שֶׁטָרָם לְמִדְתָּם אֶת טַעְמֵי הַמִּקְרָא – הֵם הִחְלְפוּ בְּסִפְרָנוּ בְּסִימָנֵי פְּסוּק הַמִּקְבָּלִים בְּיָמֵינוּ.
הַדָּבָר נַעֲשֶׂה כְּדִי לְהַקְלֵ עָלֵיכֶם אֶת הַבְּנֵת הַנִּקְרָא.

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם,
לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר –
כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי
מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

© כל הזכויות שמורות
להוצאת כנרת
נדפס בישראל, 2010

■ א בְּרֹאשִׁית, בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.

ב וְהָאָרֶץ, הִיְתָה תָהוּ וּבָהוּ, וַחֲשֹׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם. וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם.

ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יְהִי אוֹר. וַיְהִי־אוֹר.

ד וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב.

וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.

ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה. וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם אֶחָד.

ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם.

ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ, וַיְהִי־כֵן.

ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמַיִם. וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם שֵׁנִי.

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֱלֹהִים אָמַר שִׁיהִי אוֹר, וַכֵּן הוּא בָרָא אֶת הָאוֹר.

א בְּרֹאשִׁית – בְּרִאשׁוֹנָה, בְּהִתְחַלָּה.

בָּרָא – עָשָׂה מִשְׁהוּ שְׁלֵא הָיָה. כַּאֲשֶׁר אוֹמְרִים הַבּוֹרָא, מִתְכַּוְּנִים לְאֱלֹהִים.

ב תָהוּ וּבָהוּ – עֲרֻבֻכְיָה.

תְהוֹם – יָם עֲנֹק וְעֶמֶק שֶׁל מַיִם.

וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת – רוּחַ אֱלֹהִים נִמְצָאת מֵעַל לַמַּיִם.

ג וַיֹּאמֶר – אָמַר, נָתַן פְּקָדָה.

יְהִי – יִהְיֶה.

וַיְהִי – הָיָה.

ד וַיֵּרָא – רָאָה.

וַיַּבְדֵּל – הַבְדִּיל, הִפְרִיד.

ה וַיִּקְרָא – קָרָא.

בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי אֱלֹהִים אָמַר שִׁיהִיו שָׁמַיִם, וַכֵּן הוּא בָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם.

ו רָקִיעַ – שָׁמַיִם.

ז וַיַּעַשׂ – עָשָׂה.

וַיְהִי־כֵן – וַכֵּן נַעֲשֶׂה.

ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד, וְתִרְאָה הַיִּבְשָׁה.
וַיְהִי־כֵן.

י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִּבְשָׁה אֶרֶץ, וּלְמַקְוֵה
הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. וַיִּרָא אֱלֹהִים, כִּי־טוֹב.
י� וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: תְּדַשֵּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא, עֵשֶׂב
מִזֵּרִיעַ זֶרַע, יַעַן פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינוֹ,
אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ. וַיְהִי־כֵן.
יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרִיעַ זֶרַע
לְמִינֵהוּ, וַעַן עֵשָׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בוֹ
לְמִינֵהוּ, וַיִּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב.
יג וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם שְׁלִישִׁי.

בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֱלֹהִים אָמַר שִׁיהִי יָם וְתִהְיֶה
יִבְשָׁה, וְכֵן הָיָה.
אֱלֹהִים אָמַר שִׁיצְמָחוּ מִיָּנִים שׁוֹנִים שֶׁל צִמְחִים,
וְכֵן הָיָה.

ט יִקְווּ – הַמַּיִם יִאֲסְפוּ אֶל הַיָּם.
יב יִבְשָׁה – מָקוֹם יִבֵּשׁ, אֲדָמָה.
יג יִבְשׁוֹת קוֹרְאִים לְחֻלְקִים הַשׁוֹנִים שֶׁל הָאֲדָמָה
שֶׁבִּינֵיהֶם מִפְּרִידִים יַמִּים.
י� תְּדַשֵּׂא – תִּצְמִיחַ.
יב דָּשָׂא – צִמְחִים שׁוֹנִים, צִמְחָה.
יג עֵשֶׂב מִזֵּרִיעַ זֶרַע – צוֹמַח הַמְכִּיל זֶרְעִים שֶׁמֵּהֶם
יִצְמָחוּ צִמְחִים נוספים.

בְּיוֹם הַרְבִּיעִי אֱלֹהִים בָּרָא שֶׁמֶשׁ, יָרֵחַ וְכּוֹכָבִים.

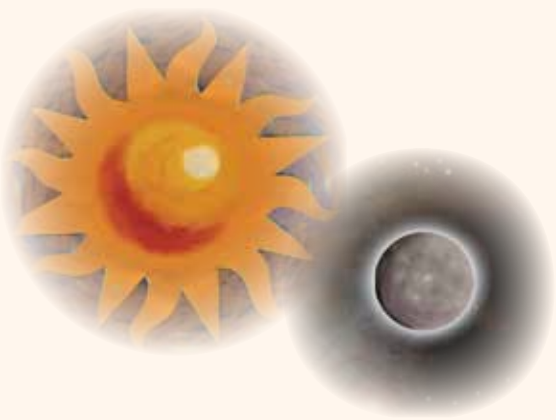
יד מְאֹרֶת – הַשֶּׁמֶשׁ, הַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים הַמְאִירִים אֶת הָאָרֶץ.

טו לְאֵתָת וּלְמוֹעֲדִים – עַל פִּי הַמְּאֹרוֹת יוֹדְעִים מְתִי מִתְחִיל יוֹם חָדָשׁ וּמְתִי מִתְחִיל הַחֹדֶשׁ, לָכֵן אֶפְשָׁר לְחַשֵּׁב לַפִּיָּהֶם אֶת יְמֵי הַמוֹעֲדִים שֶׁהֵם הַחֲגִים.

טז הַמְּאֹר הַגָּדֹל – הַשֶּׁמֶשׁ.

הַמְּאֹר הַקָּטָן – הַיָּרֵחַ.

לְמַשְׁלַת הַיּוֹם – לְמַשֵּׁל בְּיוֹם, הַכּוֹנֵה לְהָאִיר בְּיוֹם.

יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ

הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה,

טו וַהֲיוּ לְאֵתָת וּלְמוֹעֲדִים וְלַיָּמִים וְשָׁנִים.

וַהֲיוּ לְמְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר

עַל-הָאָרֶץ. וַיְהִי-כֵן.

טז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת הַגְּדֹלִים:

אֶת-הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַשְׁשֶׁלֶת הַיּוֹם,

וְאֶת-הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַשְׁשֶׁלֶת הַלַּיְלָה,

וְאֵת הַכּוֹכָבִים.

יז וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם,

לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ.

יח וּלְמַשֵּׁל בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר

וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וַיֵּרָא אֱלֹהִים,

כִּי-טוֹב.

יט וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם רְבִיעִי.

הַבְּרִיאָה – צִיור מְרֻדְכִי אַרְדּוֹן

כ פִּיּוֹם הַחֲמִישִׁי אֱלֹהִים בָּרָא בְּעֲלֵי חַיִּים, הַחַיִּים
בְּאֵוִיר וּבַמַּיִם.

כ שָׂרָץ – בְּעֲלֵי חַיִּים שְׂחִיִּים בַּמַּיִם.
יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם – הַמַּיִם יִתְמַלְאוּ בַּשָּׂרָצִים.
נֶפֶשׁ חַיָּה – בְּעֲלֵי חַיִּים.
כא הֲרֻמָּשׁת – זֶזָה, נִמְצָאת בְּתַנוּעָה.

כב פָּרוּ וּרְבוּ – הוֹלִידוּ, תִּהְיוּ לְרַבִּים.
יָרַב – יִרְבֶּה. מִסְפָּרוֹ יִגְדֹּל.

כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ
חַיָּה, וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי
רִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם.

כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים,
וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה הֲרֻמָּשׁת, אֲשֶׁר
יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם, וְאֶת כָּל-עוֹף כָּנָף
לְמִינֵהוּ. וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב.

כב וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, לֵאמֹר: פָּרוּ וּרְבוּ,
וּמִלְאוּ אֶת-הַמַּיִם בַּיָּמִים, וְהָעוֹף יָרַב
בָּאָרֶץ.

כג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם חֲמִישִׁי.

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה
לְמִינָהּ, בְּהֶמָּה וְרֶמֶשׂ וְחַיֵּי-אָרֶץ לְמִינָהּ.
וַיְהִי-כֵן.

כה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ,
וְאֶת-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ, וְאֶת כָּל-רֶמֶשׂ
הָאֲדָמָה לְמִינָהּ. וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב.

כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ
כְּדֹמוֹתֵנוּ, וַיְרִדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם, וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם, וּבַבְּהֵמָה, וּבְכָל-הָאָרֶץ,
וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ.

כז וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם
אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם.

כח וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים:
פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ וּכְבֹּשֶׁהָ, וַיְרִדּוּ
בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבְכָל-חַיָּה
הָרֹמֶשֶׂת עַל-הָאָרֶץ.

כט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם
אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ
פְּרִי-עֵץ זֶרַע זֶרַע, לָכֶם יִהְיֶה
לְאֹכְלָהּ.

ל וּלְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל-עוֹף
הַשָּׁמַיִם, וּלְכָל רוֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ,
אֲשֶׁר-בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, אֶת-כָּל-יֵרֶק
עֹשֶׂב, לְאֹכְלָהּ. וַיְהִי-כֵן.

לא וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר
עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד,
וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר,
יוֹם הַשְּׁשִׁי.

בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי אֱלֹהִים בָּרָא אֶת הַבְּהֵמוֹת וְאֶת הַחַיּוֹת
שְׂפִיפָשָׁה.

בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי אֱלֹהִים בָּרָא אֶת הָאָדָם, זָכָר וּנְקֵבָה.

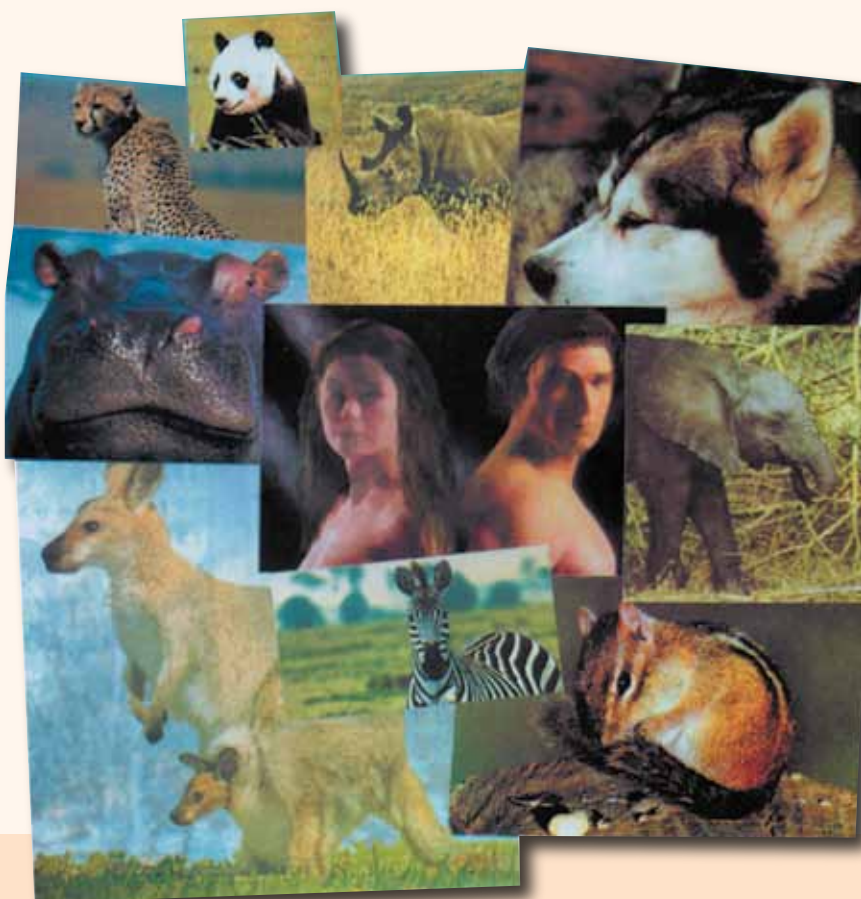
כד רֶמֶשׂ – זִחְלִים וְחִרְקִים עַל פְּנֵי הַיַּבֵּשָׁה.
חַיֵּי אָרֶץ לְמִינָהּ – מִיָּנִים שׁוֹנִים שֶׁל חַיּוֹת.

כו נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ – לְאָדָם יִהְיוּ
מַעֲט תְּכוֹנוֹת הַדּוֹמוֹת לְאֱלֹהִים.
וַיְרִדּוּ – וַיִּשְׁלְטוּ, יִמְשְׁלוּ.

כז בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ – הָאָדָם הוּא הַדּוֹמָה
בְּיוֹתֵר לְאֱלֹהִים מִכָּל בְּעֵלֵי הַחַיִּים.
עַל מִישֶׁהוּ שֶׁהוּא אֲכֹזְרִי וְרַע אוֹמְרִים: אֲבֵד צֶלֶם
אָנוּשׁ.

כח וּכְבֹּשֶׁהָ – תַּחְרֹשׁוּ, תִּזְרְעוּ, וְכִדּוּמָהּ. כֹּאֲשֶׁר
הוֹפְכִים מְקוֹם שׁוֹמֵם לְיֹשׁוֹב אוֹמְרִים: כּוֹבְשִׁים
אֶת הַשְּׂמֻמָּה.
וַיְרִדּוּ – שִׁלְטוּ, תִּהְיוּ אַחֲרָאִים. מִכָּאן נִגְזֶרֶת
הַמֶּלֶךְ יִרְדֵּן.

כט לְאֹכְלָהּ – כָּל הַצִּמְחִים הֵם לְמֵאֲכָל לְאָדָם
וּלְחַיָּה.

אֱלֹהִים בָּרָא אֶת הָעוֹלָם

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק כה

1. מָה הָיָה בְּעוֹלָם לִפְנֵי שְׁאֵלָהִים בָּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ?

2. אֶת מָה אָרְגַּן אֱלֹהִים בְּעוֹלָם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבְּרִיאָה?

3. בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הִבְדִּיל אֱלֹהִים בֵּין הַמַּיִם שֶׁמַּעַל לָרָקִיעַ לַמַּיִם שֶׁמִּתַּחַת לָרָקִיעַ. אֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁבָּרָקִיעַ יֵשׁ מַיִם?

4. א. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֱלֹהִים הִפְרִיד בֵּין מְקוֹמוֹת בְּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַיִם וּמְקוֹמוֹת שֶׁשֶׁ בָּהֶם יִבְשָׁה.

מָה שֶׁיָּדָה לְמִקְוֵי מַיִם וּמָה שֶׁיָּדָה לִיבְשָׁה? מִיָּנֹה לְשִׁתִּי קְבוּצוֹת וְהַשְּׁלִימוּ. הַעֲזֵרוּ בְּסֵל תְּשׁוּבוֹת:

שֶׁיָּדָה לִיבְשָׁה

שֶׁיָּדָה לְקְבוּצוֹת מִקְוֵי מַיִם

שֶׁפִּלָּה

אוֹקֵינוֹס

סֵל תְּשׁוּבוֹת:

יָם נַחַל הַר גְּבְעָה מַעֲיָן עֵמֶק גִּיא

ב. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּרָא אֱלֹהִים גַּם צִמְחָה. אֵילוּ שְׁתֵּי קְבוּצוֹת צִמְחִים מִזְכִּיר הַמִּסְפָּר?

סיפור הבריאה קשה להבנתם של התלמידים, כיוון שאין בו עלילה או תיאורים התואמים את ניסיון חייהם ואת יכולת התמצאותם. לכן לא הארכנו. הקדשנו יחידה לימי הבריאה, יחידה לבריאת האדם ויחידה לשבת.

אפשר לדון בשאלה: מה הן המילים המסתתרות במילה בראשית? התלמידים יוכלו להיווכח, ש"ראש", "ראשית" ו"ברא" הנמצאות במילה זו הן מילים שימושיות גם בימינו.

2. אלהים ארגן את היממה לשעות אור ולשעות חושך. לשעות האור קרא יום ולשעות החושך קרא לילה.

4. רצוי לתלות בכיתה תמונות נוף שונות המדגימות מקווי מים ומבנה שונה של אזורי יבשה.

מִן הָרְאוּי הַתּוֹכְלוּ לַתֵּת
דּוֹגְמָאוֹת לַכֵּךְ שִׁשְׁפַּת
הַתּוֹרָה שׁוֹנָה לַעֲתִים מִשְׁפַּת
יִמִּינוּ? כֵּךְ יִרְאוּ הַתְּלִמִּידִים:
וַיֹּאמֶר – אִמֵּר,
יְהִי – יְהִיָּה,
וַיְהִי – יְהִיָּה,
מֵאוֹר גָּדוֹל – שֶׁמֶשׁ.
בַּעֲזֶרֶת הַתְּרַגִּיל יִכִּירוּ
הַתְּלִמִּידִים אֶת הַשּׁוֹרְשִׁים
בִּר"א אוֹר, וּמִשְׁפַּחֹת
מִיָּלִים מִשּׁוֹרְשִׁים אֱלֹהִים.

5.
מִוֹרִים מִעֲוִנִיִּים יוֹכְלוּ
לִשְׁאוֹל מִדּוֹעַ אוֹרוֹ שֶׁל
הַיָּרֵחַ קֵטָן מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ
לִפִּי הַמַּדְעָה?

5. הַשְּׁלִימוּ: תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר בְּסֵל הַתְּשׁוּבוֹת.

א. כָּבֵד בְּיוֹם הָרְאוּשׁוֹן הַפְּרִיד אֱלֹהִים בֵּין יוֹם לְלֵילָה.

מָה בָּרָא אֱלֹהִים בְּיוֹם הָרְבִיעִי כְּדִי לְהַאֲרִי אֶת הַיּוֹם? _____

מָה בָּרָא כְּדִי לְהַאֲרִי מִעַט אֶת הַלַּיְלָה? _____

ב. אֵילוֹ מִיָּי בַּעֲלֵי חַיִּים נִבְרָאוּ בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי?

סֵל תְּשׁוּבוֹת:

מִיָּי צְפוּרִים וְעוֹפּוֹת הַמֵּאוֹר הַגָּדוֹל (הַשֶּׁמֶשׁ) בַּעֲלֵי חַיִּים שְׁחִיִּים בְּמִים

הַמֵּאוֹר הַקָּטָן (הַיָּרֵחַ) תְּנִינִים

6. מִתְּחוֹ קוֹ בֵּין שְׁנֵי חֲלָקֵי הַמִּשְׁפָּט הַמִּתְאַיִמִים.

אֱלֹהִים בָּרָא אֶת הָעוֹלָם

א. לְאֱלֹהִים קוֹרְאִים הַבְּרִיאָה.

ב. לְכָל מָה שֶׁאֱלֹהִים בָּרָא קוֹרְאִים הַבּוֹרָא.

ג. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: יְהִי אוֹר! מְאוֹרוֹת.

ד. אֱלֹהִים קָרָא לְשֶׁמֶשׁ, לַיָּרֵחַ וּלְכּוֹכְבִּים וַיְהִי אוֹר.

6. מִדּוֹעַ נִקְרָא הַיָּרֵחַ "הַמֵּאוֹר הַקָּטָן"?

7.
זוֹ הַזְדַּמְנוֹת לַבְנוֹת מִיָּלִים
עַל פִּי הַשּׁוֹרֵשׁ אוֹר: מֵאוֹר,
מֵאִיר, תֵּאוֹרָה, אוֹרוֹת, חֵג
הָאוֹרִים, אוֹרָה וּשְׂמִיחָה
וּכְיו"ב.

7. בְּתוֹךְ הַמִּלָּה "מֵאוֹר" מִסְתַּתֶּרֶת מִלָּה.

כְּתִבוּ אוֹתָהּ:

8. כִּיצַד בִּירַךְ אֱלֹהִים אֶת בַּעֲלֵי הַחַיִּים שֶׁנִּבְרָאוּ בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי?

ביום הששי ברא אלהים זוג בני אדם: זכר ונקבה

קראו מפסוק כו עד פסוק לא

1. מה נוסף לעולם ביום הששי?

בפסוק כז כתוב:

ויברא אלהים את האדם בצלמו,
בצלם אלהים ברא אתו,
זכר ונקבה ברא אתם.

2. מצאו בפסוק וכתבו את המשפט היכול להסביר: במה עולה האדם על שאר החיות?

מצאו בפסוק וכתבו את המשפט האומר: אלהים ברא זוג: זכר ונקבה.

3. מהם תפקידיו של האדם בעולם?

העזרו ברמזים המאירים ובבטויים הבאים מהכתוב:

פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים... ובכל-חיה

ג.

ב.

א.

א.

ב.

ג.

1. אפשר לשוחח על השאלה: במה מחויב האדם יותר משאר הברואים, ומדוע? התלמידים יוזמנו לקרוא את הפסוק באופן מדויק ומוטעם. כך יתגלו את השפה המקראית וירכשו לעצמם משפטים וביטויים מקראיים.

4.

א. אפשר לדון בשאלה: מה אפשר ללמוד מהטבלה? יש להניח שהתלמידים יגיעו למסקנה, כי "מוֹתֵר האדם מן הבהמה". דיון זה הוא המשך לדיון בעמוד הקודם.

4. בְּנֵי הָאָדָם שׁוֹנִים מִשָּׂאֵר הַחַיּוֹת.

א. הַשְּׁלִימוּ אֶת הַטִּבְלָה:

בַּמָּה שׁוֹנִים בְּנֵי הָאָדָם
מִהַחַיּוֹת?

בַּמָּה דּוֹמִים בְּנֵי הָאָדָם
לַחַיּוֹת?

• הֵם זְקוּקִים לְאֹכֶל וּמַיִם. • רַק הֵם יְכוּלִים לְכָתֵב וְלִקְרֹא.

•	_____
•	_____
•	_____
•	_____

ב. זו הזדמנות לטפל במושג של חז"ל: "צער בעלי חיים." בעלי החיים הם בעלי נפש כמו בני האדם, לכן עלינו למנוע מהם סבל.

ב. מִדּוּעַ חָשׁוּב לְהִתְיַחֵס יָפָה לַחַיּוֹת? הַסְבִּירוּ וְנִמְקוּ.

5.

מורים מעוניינים יוכלו לאפשר לתלמידים שבביתם גדל בעל חיים לספר כיצד המשפחה מטפלת בבעלי החיים.

5. אֱלֹהִים בָּחַר בְּבְנֵי הָאָדָם לְהִיּוֹת אַחֲרָאִים לְטִבֵּעַ וְלַחַיּוֹת.

אִיךְ צָרִיכִים לְהִתְנַהֵג בְּנֵי אָדָם לַחַיּוֹת? הַשְּׁלִימוּ.

• לֹא לְצוּד חַיּוֹת.

•

•

•

•

מן הראוי להפנות את תשומת לב התלמידים שהעולם נברא במאמר ובעשייה "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור".

6. א. כתבו את המלה המלמדת איך ברא אלהים את העולם בכל אחד מימי הבריאה.

בפסוק לא כתוב: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָיָה טוֹב מְאֹד.

7. כתבו בתעודה את הציון שאֱלֹהִים נתן לעולם.

8. מה ברא אלהים בבריאה ומה נעשה מאחר יותר? מלאו בטבלה:

אלהים ברא	האדם עשה

7. פירוש.

פעילות זו יש בה מן ההומור. אפשר להניח, שההתמקדות בביטוי "טוב מאוד" תעזור לתלמידים להבין בהמשך. כי העולם שנברא בתכלית הטוב והשלמות, הלך והתקלקל על ידי ההתנהגות הרעה של בני האדם. א. המורה תוכל להכין פלקט ובו טבלה ריקה עם שמות הימים בלבד. אפשר להשלים את הטבלה בעזרת התלמידים. ב. אפשר לשאול: מה נברא בכל יום? מהן המילים החוזרות בתיאור כל יום? כך נקב את תשומת לב התלמידים, שהיה סדר הגיוני לבריאה. הבריאה של יום אחד שימשה בסיס לבריאה הבאה.

כתבו מתחת לכל איור את יום הבריאה המתאים:

בעזרת משימה זו יוכלו התלמידים לחזור על ימי הבריאה.

כדאי להפנות את תשומת לב התלמידים, שבעזרת הכתוב באיורים יוכלו ביתר קלות לזהות באיזה יום מדובר.

כדאי להפנות את תשומת לב התלמידים לכתוביות באיורים. המילים "ויאמר", "ויעש", "ויברא" יעזרו לתלמידים להבין, כי אלוהים ברא את העולם במאמר ובעשייה. יש להפנות את תשומת לב התלמידים לתופעה של ו' ההיפוך המהפכת את העתיד לעבר ולהיפך: ויאמר = אמר ויברא = ברא ויעש = עשה, וכיו"ב.

אפשר להציע לתלמידים לצייר את אחד מימי הבריאה. אפשר להכין אלבום מציורי התלמידים. אפשר ליצור קולאז' על קיר הכיתה: "הבריאה" מתמונות נוף, בעלי חיים ומתצלומים. אפשר לשתף הורים ביצירה המשותפת.

א ויכלו השמים והארץ וכל-צבאם.

ב ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו

אשר עשה, וישבת ביום השביעי

מכל-מלאכתו אשר עשה.

ג ויברך אלהים את-יום השביעי ויקדש

אתו, כי בו שבת מכל-מלאכתו,

אשר-ברא אלהים לעשות.

ד אלה תולדות השמים והארץ

בהבראם, ביום עשות יהוה אלהים ארץ

ושמים.

ה וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ,

וכל-עשב השדה טרם יצמח, כי לא

המטיר יהוה אלהים על-הארץ, ואדם

אין לעבד את-האדמה.

ו ואד יעלה מן-הארץ והשקה את-כל-פני

האדמה.

ז וייצר יהוה אלהים את-האדם עפר

מן-האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים,

ויהי האדם לנפש חיה.

מפסוק א עד פסוק ג מספר:

אלהים נח ביום השביעי.

אלהים ברך וקדש את היום השביעי.

א ויכלו השמים והארץ וכל-צבאם – הסתימה

בריאת העולם.

ב וישבת – הפסיק.

ג ויקדש – עשה את היום השביעי קדוש.

מפסוק ד עד פסוק ז מספר:

אלהים ברא את האדם מעפר הארץ.

ד אלה תולדות – זה הספור של מה שקרה.

ה טרם – עדין לא היה.

לא המטיר – לא הוריד גשם.

ו ואד יעלה מן הארץ – ערפל עלה מן האדמה.

ז וייצר – יצר, עשה.

ויפח באפיו – אלהים הכניס רוח חיים באדם.

נפש חיה – יצור חי.

כאשר רוצים להגיד שאין אנשים במקום

אומרים: אין נפש חיה.

אבנים יקרות

ח וַיֵּטַע יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן בְּעֵדֶן מִקְדָּם, וַיִּשֶׂם
שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר.

ט וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ
נֹחַמָּד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמַאֲכָל, וְעֵץ הַחַיִּים
בְּתוֹךְ הָגֶן, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

י וַנִּהְיֶה יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הָגֶן,
וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

יא שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן, הוּא הַסֹּבֵב אֶת
כָּל־אֶרֶץ הַחַוִּילָה, אֲשֶׁר־שָׁם הַזֶּהָב.

יב וַיִּזְהַב הָאֶרֶץ הַהוּא טוֹב. שֵׁם הַבְּדֵלָח וַאֲבֹן
הַשֹּׁהַם.

יג וּשְׁם־הַנָּהָר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן, הוּא הַסּוֹבֵב אֶת
כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ.

יד וּשְׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדַקְל, הוּא הַהֹלֵךְ
קִדְמַת אֲשׁוּר. וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרָת.

טו וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ
בְּגֶן־עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ.

טז וַיִּצְו יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר: מִכָּל
עֵץ־הָגֶן אָכַל תֹּאכַל.

יז וַיִּמְעַץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי
בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת.

מִפָּסוּק ח עַד פָּסוּק יד מִסְפָּר:
אֱלֹהִים נָטַע גֶּן בְּאֶרֶץ עֵדֶן.
אָדָם חֵי בְּגֶן עֵדֶן.

ח גֶּן בְּעֵדֶן – גֶּן בְּאֶרֶץ עֵדֶן.
לְמָקוֹם יָפֵה וּפְּרוּחַ קוֹרָאִים גֶּן עֵדֶן.
מִקְדָּם – מִצֵּד מְזֻרָח.

ט עֵץ הַחַיִּים – שֵׁם שֶׁל עֵץ בְּגֶן.
וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע – שֵׁם שֶׁל עֵץ נוֹסֵף בְּגֶן.
י לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים – אַרְבָּעָה נְהָרוֹת.

יב הַבְּדֵלָח, הַשֹּׁהַם – שְׁמוֹת שֶׁל אֲבָנִים יְקָרוֹת
וּמִיְחָדוֹת.

מִפָּסוּק טו עַד פָּסוּק יז מִסְפָּר:
אֱלֹהִים צִוָּה עַל הָאָדָם לְעִבְדָּהּ בְּגֶן עֵדֶן וּלְשִׁמְרָהּ עָלָיו.
אֱלֹהִים צִוָּה לֹא לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת.

טו וַיַּנְחֵהוּ – הֵבִיא אֶת הָאָדָם לַחַיּוֹת בְּגֶן.

טז וַיִּצְו – צִוָּה.

יז וַיִּמְעַץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל – אֱלֹהִים רָצָה
שֶׁבְּנֵי הָאָדָם יִדְּעוּ לְכַבֵּד חֻקִּים וְשִׁלָּא הִכָּל מִתָּר
לְעִשׂוֹת.

גֶּן עֵדֶן – צִיור עֲמִיחֵי מִירוֹן

יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים: לֹא־טוֹב הָיְתָה
הָאָדָם לְבַדּוֹ, אֶעֱשֶׂה־לוֹ עֶזְרָ כְּנֶגְדּוֹ.
יט וַיִּצַּר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת
הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם, וַיָּבֵא
אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ. וְכָל
אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא
שְׁמוֹ.
כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה. וּלְאָדָם
לֹא־מָצָא עֶזְרָ כְּנֶגְדּוֹ.
כא וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים תְּרוֹדָמָה עַל־הָאָדָם,
וַיִּישָׁן. וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו, וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר
תַּחֲתָנָה.
כב וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַצֵּלַע אֲשֶׁר־לָקַח
מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה, וַיָּבֵאָהּ אֶל־הָאָדָם.
כג וַיֹּאמֶר הָאָדָם: זֹאת הַפֶּעַם עֵצָם מַעֲצָמִי
וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי
מֵאִישׁ לִקְחָהּ־זֹאת.
כד עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ
וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד.
כה וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עֶרְוָמִים, הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ,
וְלֹא יִתְבָּשְׂשׁוּ.

מִפְסוּק יח וְעַד סוֹף הַפָּרָק מְסַפֵּר: אֱלֹהִים יִצַּר אֶת
הָאִשָּׁה מִהַצֵּלַע שֶׁל אָדָם.
הָאָדָם וְהָאִשָּׁה יַחֲיוּ בִּיחָד.

יח עֶזְרָ כְּנֶגְדּוֹ – בֵּת זוּג, שְׁתָּפָה.
יט מַה יִּקְרָא לוֹ – אֵיזָה שֵׁם יִבְחַר בְּשִׁבְלֵי הָאָדָם.

כא מִצִּלְעֹתָיו – מֵאַחַת הָעֲצָמוֹת שֶׁל בֵּית הַחֲזֵה.

כג עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי – הָאִשָּׁה הִיא חֵלֶק
מִמֶּנִּי.
כָּאֲשֶׁר אוֹמְרִים בָּשָׂר מִבְּשָׂרִי, מִתְּכַוְּנִים לוֹמַר
קְרוֹב מִשְׁפָּחָה.

כה וְלֹא יִתְבָּשְׂשׁוּ – לֹא הִתְבַּשְּׁשׁוּ.

אֱלֹהִים קִדְּשׁ אֶת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יוֹם הַשַּׁבָּת

קְרְאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ג

בְּפִסּוּק ג כָּתוּב:

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכָל מְלָאכָתוֹ
אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

1. הַשְּׁלִימוּ:

א. נוֹהֲגִים לְקַרֵּא לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: "שַׁבַּת קִדְּשׁ" כִּי כָתוּב בְּפִסּוּק:

ב. נוֹהֲגִים לְקַרֵּא לַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי "שַׁבַּת מְנוּחָה", כִּי כָתוּב בְּפִסּוּק:

ג. בְּשַׁבַּת מְבָרְכִים כָּךְ: "שַׁבַּת שְׁלוֹם וּמְבֹרָךְ", כִּי כָתוּב בְּפִסּוּק:

2. מָה הַקְּשֹׁר בֵּין הַמִּלָּה "שַׁבַּת" לַמִּלָּה "שַׁבַּת"?

אפשר להפנות את תשומת
לב התלמידים, שפסוק זה
נאמר בקידוש לכבוד שבת.
אפשר לטפל במושג
"קידוש" ולשאול מדוע
קוראים לזה קידוש.
אפשר לבקש מתלמידים
שהשתתפו בקידוש לספר
על כך.

אפשר לשוחח על השאלה,
לאילו מקומות או זמנים
מוסיפים היהודים את
הכינוי קדוש, ולהביא
דוגמאות כגון: אלוהים
קדוש, ירושלים היא עיר
קדושה, יום כיפור הוא יום
קדוש וכיו"ב.
המושג "קדוש" הוא תלוי
תרבות וקשור בהשקפת
עולם.

אפשר להראות לתלמידים
את הקשר הלשוני בין
קדוש, קידוש, קידש ואת
ההיפוך לשבת קודש – יום
חול.

רצוי להפנות את תשומת
לב התלמידים לשורש
המשותף לשתי המילים
ולהבחין בין שבת – היום
השביעי.
שבת – הפסיק את עבודתו.

הָאָדָם חַי בְּגֵן עֵדֶן

קְרְאוּ מִפְּסוּק ד עַד פְּסוּק כה

1. מָה הָיָה בְּגֵן עֵדֶן?

מִתְחַו קו מִן הַמִּשְׁפָּט אֶל הָאִיּוֹר הַמִּתְאַיִם בְּעֵמּוּד הַבָּא:

א. הָאָדָמָה הַצְמִיחָה מִיְּנֵי עֵצִים וצִמְחָהִים.

ב. הָאָדָם נָתַן שְׁמוֹת לְבָעֲלֵי הַחַיִּים.

ג. אֱלֹהִים אָסַר לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת .

ד. הָאָדָם עָבַד בְּגֵן וְשָׁמַר עָלָיו.

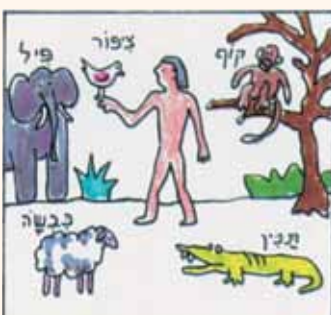
ה. אֱלֹהִים בָּרָא אֶת הָאִשָּׁה מִצֵּלַע אָדָם.

ו. אָדָם וְחַוָּה הָיוּ זִוְג.

א. אחרי המשימה, כאשר התוכן יהיה מוכר, אפשר לבקש מהתלמידים לחלק את המשפטים לשתי קבוצות ולערוך חלוקה בין משפטים המתארים את גן עדן לבין משפטים המתארים את התפקידים שמילא אדם בגן עדן. התלמידים יגיעו למסקנה, שלאדם ניתן התפקיד "לעבדה ולשמרה".

מהסיפור ילמדו התלמידים, שחיי בטלה אינם טובים לאדם, ולכן גם בגן עדן עליו לעבוד.

ב. אפשר לשאול: מה ציווה אלוהים את אדם וחווה כדי לחנך אותם? התלמידים יבינו, שאפילו בגן עדן, שבו נהנה האדם מחופש, יש דברים שאסור לעשותם.

2. על בריאת האדם נאמר בפסוקים ז וכב:

וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה.
וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה

- א. איזו מלה בת שלוש אותיות מסתתרת בתוך המלה אדמה? _____
- ב. בני אדם קשורים לאדמה. מתחו קו בין האיור לכותרת המתאימה למטה.

עובד את
אדמתו.

נקבר
באדמה.

גר על
האדמה.

אוכל מפרי
האדמה.

בפסוק ז נאמר על האדם: ויהי האדם לנפש חיה.
3. א. על מי אי-אפשר לומר נפש חיה? סמנו ב-✓.

ב. כתבו דגמאות נוספות למי שאינו "נפש חיה":

3.
כאשר קוראים את
התשובות, אפשר למיין
את הפריטים לחי, לצומח,
לדומם.
כדאי להסב את תשומת
לב התלמידים שעל צמחים
איננו אומרים "נפש חיה",
אך למרות שהם אינם
"נפש חיה", יש להם מחזור
חיים משלהם.

אפשר להסב את תשומת
לב התלמידים לשימוש
בביטוי "נפש חיה" בימינו,
כגון: "לא ראיתי ברחוב
נפש חיה"
משמעותו לא ראיתי אף
אחד ברחוב.

אפשר לשאול את
התלמידים במה שונה
הסיפור על בריאת
האדם והאישה בפרק א
מהמסופר בפרק ב.
זהו הבדל מאוד עקרוני
וכדאי לדבר עליו: הבריאה
הראשונה היא שיויונית
ואילו בשנייה יש עדיפות
בולטת לבריאת הגבר.

3. בפרק ב כתוב ספור נוסף על בריאת האדם והאשה.

כתבו ליד כל משפט בספור הבריאה: האם הוא מספר בפרק א

או בפרק ב. לדגמה:

בספור ראשון	בספור שני	בספור הבריאה
✓		א. אלהים ברא איש ואשה באותו זמן
		ב. האשה נבראה מצלע האדם
		ג. האדם קבל מאלהים הוראה לעבד ולטפח את הגן
		ד. האדם נברא אחרון
		ה. האדם ואשתו חיו בגן עדן
		ו. האדם נתן שמות לבעלי חיים
		ז. האדם והאשה היו זוג
		ח. אלהים אסר על האדם לאכל מעץ הדעת

גן עדן - ציור יאן ברויגל

א וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר

עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה:

אֵף כִּי אָמַר אֱלֹהִים, לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֶּן.

ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הִנָּחֵשׁ: מִפְּרִי עֵץ־הַגֶּן נֹאכַל.

ג וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגֶּן אָמַר אֱלֹהִים, לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ, פֶּן־תָּמֻתוּן.

ד וַיֹּאמֶר הִנָּחֵשׁ אֶל־הָאִשָּׁה: לֹא־מוֹת תָּמֻתוּן.

ה כִּי יֵדַע אֱלֹהִים, כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶּם מִמֶּנּוּ, וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם, וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים, יֹדְעֵי טוֹב וָרָע.

מִפָּסוּק א עַד פָּסוּק ה מְסֻפָּר:
הִנָּחֵשׁ פָּתָה אֶת הָאִשָּׁה לֵאכֹל מֵעֵץ הָדָעַת.

א עָרוֹם – רַמְאִי.
נוֹהֲגִים לוֹמַר עָרוֹם כִּנָּחֵשׁ עַל מִי שֶׁמֻּתְכַנֵּן לַעֲשׂוֹת רָע לְמִישֶׁהוּ עַל יְדֵי רַמְאוֹת.

ג תָּמֻתוּן – תָּמוּתוֹ.

ה וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם, וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים, יֹדְעֵי טוֹב וָרָע – הִנָּחֵשׁ הִתְכַּוֵּן שְׂאֵלָהִים לֹא מְעִיֵּן שֶׁתֹּאכְלוּ מִהָעֵץ, כִּי תִחְלִיטוּ מָה טוֹב וּמָה רָע וְלֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל אֱלֹהִים.

נָחֵשׁ אֲגָדִי –
איור על פי קשׁוט בִּשְׁעֵר
אִישֶׁתִּי בְּבִבְלָה הָעִתִּיקָה

ו וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לִמְאֹכַל,

וְכִי תֹאווֶה-הוּא לְעֵינַיִם וְנַחֲמַד הָעֵץ
לְהִשְׂכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל,

וַתִּתֵּן גַּם לְאִשְׁתָּה עִמָּה, וַיֹּאכַל.

ז וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, וַיֵּדְעוּ כִּי

עֵרֻמָּם הֵם, וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה,
וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֶת.

ח וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מְתַהַלֵּךְ

בְּגֶן לְרוּחַ הַיּוֹם, וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ
מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֶן.

ט וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הָאָדָם

וַיֹּאמֶר לוֹ: אֵיכָּה?

י וַיֹּאמֶר: אֶת-קִלְדִּי שָׁמַעְתִּי בְּגֶן וָאִירָא,

כִּי-עִירָם אָנֹכִי, וָאֲחַבֵּא.

יא וַיֹּאמֶר: מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירָם אֶתָּה?

הַמִּן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבִלְתִּי

אֲכַל-מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ?

יב וַיֹּאמֶר הָאָדָם: הָאִשָּׁה, אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי,

הוּא נָתַנָּה-לִּי מִן-הָעֵץ וָאֲכַל.

יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה:

מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ? וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה:

הִנֵּחַשׁ הִשְׁיֵאנִי, וָאֲכַל.

מִפֶּסוּק ו עַד פֶּסוּק יג מִסֵּפֶר:

הָאָדָם וְהָאִשָּׁה אָכְלוּ מִפְּרֵי עֵץ הָדָעַת. אֱלֹהִים חָקַר
אֶת הָאָדָם וְאֶת הָאִשָּׁה עַל הַמַּעֲשֶׂה שָׁעָשׂוּ.

ו וְכִי תֹאווֶה-הוּא לְעֵינַיִם – הַפְּרִי הָיָה מִפְתָּה.

וְנַחֲמַד הָעֵץ לְהִשְׂכִּיל – חוֹה הָאֱמִינָה, שְׁפָרִי
הָעֵץ יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ לַחֲכָמָה.

לְאִשָּׁה – לְאִישׁ שְׁלָה, לְבֶן זוּגָה.

ז וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם – הֵם הִבִּינוּ שֶׁהֵם

עֲרוּמִים וְהִתְבַּיְּשׁוּ לְהַמְשִׁיךְ לְהַתְהַלֵּךְ בָּךְ.

ט אֵיכָּה – אֵיפֹה אֶתָּה? לָמָּה אֶתָּה מִתְּחַבֵּא?

י וָאִירָא – יִרְאתִי, פְּחַדְתִּי.

אָנֹכִי – אֲנִי.

יג הִשְׁיֵאנִי – הִסִּית, פָּתָה אוֹתִי.

אָדָם וְחוּה – צִיּוּר מִלִּפְנֵי כַּמָּה מֵאוֹת שָׁנִים

יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הַנָּחָשׁ: כִּי עָשִׂיתָ
זֹאת, אֲרוּר אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל
חַיַּת הַשָּׂדֶה. עַל־גִּחְזֹנְךָ תֵּלֵךְ, וְעָפָר תֹּאכַל
כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ.

טו וַאֲיִכָּה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין
זָרְעֶךָ וּבֵין זָרְעָהּ. הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ,
וְאַתָּה תִּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב.

טז אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר: הִרְבָּה אֲרֻבָּה עֲצָבוֹנְךָ
וְהִרְבָּה, בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים. וְאֶל־אִישְׁךָ
תִּשְׁקָתֶךָ, וְהוּא יִמְשָׁל־בְּךָ.

יז וּלְאָדָם אָמַר: כִּי־שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ,
וּתְאָכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר, לֹא
תֹאכַל מִמֶּנּוּ, אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעֲבוּרְךָ.
בְּעֶצֶבוֹן תֹּאכֶלְנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

יח וְקוֹץ וְדִרְדֹּר תִּצְמִיחַ לָךְ, וְאָכַלְתָּ
אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה.

יט בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוּבְךָ
אֶל־הָאֲדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ. כִּי־עָפָר
אַתָּה, וְאֶל־עָפָר תָּשׁוּב.

מִפֶּסוּק יד עַד פֶּסוּק יט מְסֻפָּר:
אֱלֹהִים הָעֲנִישׁ אֶת הַנָּחָשׁ.
אֱלֹהִים הָעֲנִישׁ אֶת הָאָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ.

יד אֲרוּר אַתָּה – תִּהְיֶה מְקַלָּל.
עַל־גִּחְזֹנְךָ תֵּלֵךְ – עַל בִּטְנְךָ תִּזְחַל.

טו וַאֲיִכָּה – שְׁנָאָה גְדוּלָּה.
אָשִׁית – אָשִׁים.

זָרְעֶךָ – בְּנִיךָ וּבְנֵי בְנִיךָ.
יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ – הָאָדָם יִרְמַס אֶת רֹאשׁ הַנָּחָשׁ.
תִּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב – הַנָּחָשׁ יִכִּישׁ אֶת הָאָדָם בְּעָקֵב
הָרֶגֶל.

טז עֲצָבוֹנְךָ וְהִרְבָּה – הַקָּשִׁי בַּהֲרִיזוֹן.
בְּעֶצֶב – בְּכָאֵב.

תִּשְׁקָתֶךָ – רִצּוֹנְךָ הַחֲזָק. כָּאֵן נֹאמַר בַּפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה כִּי הִגִּיד הוּא הַשּׁוֹלֵט בָּאִשָּׁה.

יז בְּעֶצֶבוֹן תֹּאכֶלְנָה – רַק כֹּאֲשֶׁר תַּעֲבֹד קִשָּׁה
הָאֲדָמָה תִּתֵּן לָהּ יָבוּל.

יח וְקוֹץ וְדִרְדֹּר – שִׁיחִים דּוֹקְרָנִיִּים.

יט בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם – כְּדֵי לְהַתְפַּרְגֵּס
תִּצְטָרֵךְ לְהִזְיֵעַ וּלְעֲבֹד קִשָּׁה.
עַד שׁוּבְךָ אֶל־הָאֲדָמָה – עַד אֲשֶׁר תָּמוּת.

פֶּסֶל נָחָשׁ עָשׂוּי נְחֹשֶׁת – נִמְצָא בְּחִפְרִיּוֹת בְּתַמְנָע

כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה, כִּי הוּא הִיְתָה אִם כָּל־חַי.

כא וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

כב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים: הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע, וְעַתָּה פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל, וַחַי לְעֹלָם.

כג וַיִּשְׁלַחֵהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מִגֶּן־עֵדֶן, לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם.

כד וַיִּגְרֹשׂ אֶת־הָאָדָם. וַיִּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגֶן־עֵדֶן אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֶת לֶהֱט הַחֲרִב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לִשְׁמֹר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים.

מִפָּסוּק כ עַד פָּסוּק כד מִסְפָּר:
אֱלֹהִים גִּרֵּשׁ אֶת הָאָדָם מִגֶּן עֵדֶן.

כ אִם כָּל־חַי – הָאִשָּׁה יוֹלְדֵת יְלָדִים.
כא כְּתַנּוֹת – בְּגָדִים.

כג הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם – הָאֲדָמָה אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נּוֹצֵר.

כד הַכְּרִבִּים – מְלֶאכִים.
לֶהֱט הַחֲרִב הַמִּתְהַפֶּכֶת – חֲרִב עֲטוּפָה בָּאֵשׁ וּמִסְתוּכֶכֶת.
דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים – הַדֶּרֶךְ הַמּוֹבִילָה לַעֲץ הַחַיִּים.

הַגְּרוּשׁ מִגֶּן עֵדֶן – צִיר אָבֶל פֹּן

הַנָּחֵשׁ פָּתָה אֶת הָאִשָּׁה לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת

קְרְאוּ מִפְּסוּק א אַד פְּסוּק יג

1.

1. מִחֲקוּ אֶת הַמִּשְׁפָּט שְׂאִינוּ מֵתַאִים
לְאִיּוֹר.

רוֹאִים בְּאִיּוֹר:

א. הָאִשָּׁה מִפְּחָדָת לֶאֱכֹל מִפְּרִי
עֵץ הַדַּעַת.

ב. הַנָּחֵשׁ מְנַסֶּה לְשַׁכְנֹעַ אוֹתָהּ
לֶאֱכֹל מִהֶפְרִי.

ג. הָאִשָּׁה אֵינָה מְקַשִּׁיבָה לְדַבְרֵי
הַנָּחֵשׁ.

2.

אפשר לשאול: האם גם
לבני אדם בימינו קורים
דברים דומים?
כדאי לעודד את התלמידים
להביא דוגמאות מנסיונם.
- התלמידים יגיעו
למסקנה, שגם בימינו
אנשים מתפתים ועוברים
על חוקים ועל איסורים.
שיפוט.

2.

2. רוֹאִים בְּאִיּוֹר:

א. חוֹה אוֹכֶלֶת מִפְּרִי הָעֵץ.

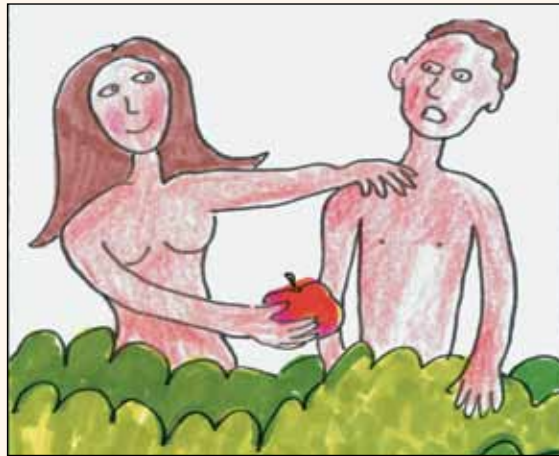
ב. הַנָּחֵשׁ נִרְאֶה מְרָצָה.

ג. הַנָּחֵשׁ כוֹעֵס עַל הָאִשָּׁה.

4. רואים באיור:

- א. אדם והאשה מסתכלים על הנחש.
- ב. אדם והאשה מסתתרים מאֱלֹהִים. הם הבינו שחטאו.
- ג. אדם והאשה נראים מבהלים ומתקרבים זה לזה.

3. רואים באיור:

- א. האשה מנסה לשכנע את אדם לאכול מן הפרי.
- ב. אדם לא מקשיב לאשה.
- ג. האדם מתלבט אם לאכול מהפרי.

4. שיפוט.
האיור מזמן עיסוק במושגי חטא-עברה על צו האלהים. אפשר לשאול: במה חטאו אדם והאשה?

6. רואים באיור:

- א. האדם מאשים את האשה.
- ב. האשה מאשימה את הנחש.
- ג. אדם, האשה והנחש מאשימים זה את זה.

5. רואים באיור:

- א. אדם והאשה נבוכים.
- ב. אדם וחוה התרחקו זה מזה.
- ג. אדם וחוה כסו את מערמייהם, אחרי השיחה עם אֱלֹהִים.

6.
האיור מזמן עיסוק בשאלה: האם אדם, חוה והנחש אשמים באותה מידה?
או מי האשם במה שקרה? על מי מוטלת האחריות? ממגוון התשובות שיתקבלו אפשר יהיה להגיע לסיכום שכל אחת מהדמויות אחראית למעשיה, והיתה לה האפשרות לבחור שלא לעשות זאת.

בַּפְּסוּק הַכָּתוּב:

כִּי יֵדַע אֱלֹהִים, כִּי בַיּוֹם אֲכַלְכֶּם מִמֶּנּוּ,
וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם, וְהִיִּיתֶם בְּאֱלֹהִים, יֹדְעֵי טוֹב וָרָע.

1. מָה טָעַן הַנָּחֵשׁ כְּדֵי לְשַׁכְנֹעַ אֶת הָאִשָּׁה לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַדַּעַת?

2. א. רוֹן שָׁאֵל: אָדָם וְאִשְׁתּוֹ יָדְעוּ שְׂאֵלֵהֶם יִגְלֶה אֶת הָאֱמֶת. מִדּוּעַ בָּכָל זֹאת שָׁקְרוּ לוֹ? עֲנֵנוּ וְהַסְבִּירוּ לָרוֹן.

ב. הָאִם תּוּכְלוּ לְסַפֵּר מְקָרָה שְׂיִלְדִים יָדְעוּ שְׂיִגְלוּ אֶת הָאֱמֶת וּבָכָל זֹאת שָׁקְרוּ?

3. הַשְׁלִימוּ אֶת הַבִּטּוּיִים לְפִי סֵל הַתְּשׁוּבוֹת:

א. בַּעֲלֵי הַחַיִּים אֵינָם _____

ב. הָאָכָל שֶׁהֶגֶשׁ בַּמִּסְעָדָה הִיא _____

ג. לִיאֹר אָמַר לַמּוֹרָה: אַחֲרֵי שֶׁהִסְבַּרְתְּ אֶת הַקְּשֵׁי שֶׁהִצִּיגָה רוּת

וְהַבְנַתִּי אֵיךְ לַפְתּוֹר. _____

סֵל תְּשׁוּבוֹת: נִפְקַחוּ עֵינֵי תַאֲוָה לְעֵינֵים יוֹדְעֵי טוֹב וָרָע

3.

א. חשוב שהמורה תאפשר
ויכוח פתוח, ושהתלמידים
יוכלו לגלות אמפטיה
לדמויות ברגעי חולשתן.
ב. בדרך כלל השקר מתגלה
ואז העונש גדול יותר.
אפשר להקנות את מאמר
חז"ל "מודה ועוזב ירוחם".

אלהים העניש את הנחש, את האשה ואת אדם

קראו מפסוק יד עד פסוק כד

1. א. מתחו קו מן הדמות אל הענש.

אפשר לקשר לכל דמות יותר ממשפט אחד.

הדמות	הענש
• הנחש	ההריון והלדה יהיו קשים ומכבידים. סופה של נפש חיה למות.
• אדם	לא יהיו לה רגלים, תצטרך לזחל.
• האשה	צריך יהיה לעבד קשה מאוד כדי להתפרנס. גרוש מגן עדן.

1. אפשר לעסוק בשאלה: מדוע העניש אלוהים את שלושתם? חשוב שהתלמידים יבינו, שלכל אחד מהם היה אחראי, בתורו, להפרת דברי האל.

ב. השלימו את המשפטים:

אדם קרא לאשתו בשם _____

ההסבר שנתן אדם לשם הוא _____

במקום עליה תאנה נתן אלהים לאדם ולחווה _____

2. א. שִׁעְרוּ מָה הִיְתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל אֱלֹהִים עַל בְּנֵי הָאָדָם לִפְנֵי הַחֹטָא?

2. חשוב שהתלמידים יבינו, כי העולם והברואים היו טובים. אך לאחר החטא, העולם אינו מושלם כפי שהיה.

ב. שִׁעְרוּ מָה הִיְתָה דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם אַחֲרֵי הַחֹטָא?

2. מתחו קו מן התמונה אל המשפט המתאים מהתורה.

בְּעֵצָב תִּלְדִּי בָנִים.

בִּזְעַת אַפִּיךָ תֹאכַל לֶחֶם.

כִּי עֹפֶר אֶתָּה וְאֵל עֹפֶר תָּשׁוּב.

3. א. איזה מבין הענשים משתף לכל בני האדם?

ב. גם בגן עדן נאמר לאדם שעליו: "לעבדה ולשמרה". במה אם כן, השתנו חיינו אחרי הגרוש מגן עדן?

2.

אפשר להציע לתלמידים להציג את הביטויים בפנטומימה.

במשך אלפי שנים, הגברים היו אלה שעבדו מחוץ לבית וסיפקו מזון למשפחה. הגברים יותר חזקים פיזית, יצאו לצוד ולהילחם כדי להגן על משפחתם וכפרם ולכן היו לשולטים. הנשים עבדו בבית ובסביבתו ודאגו למשפחה. בתקופתנו, הנשים רוצות להיות שוות לגברים ולכן הן בוחרות לצאת לעבוד מחוץ לבית. הפסוק "בזעת אפיך תאכל לחם" מכוון בימינו לגברים ולנשים.

3.

אפשר לעסוק בשאלה: כיצד קיבל האדם מזון מהאדמה לפני העונש, וכיצד יקבל מזון מהאדמה אחרי העונש? אפשר לחזור על הביטויים בדרך של מציאת ביטויים נרדפים, כגון: "תתפרנס מעבודה קשה", "תסבלי בזמן הלידה", "תיקבר

א וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ, וַתְּהַר וַתֵּלֶד
אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר: קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה.
ב וַתִּסֶּף לָלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל. וַיְהִי
הֶבֶל רֹעֵה צֹאן, וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה.
ג וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה
מִנְחָה לַיהוָה.
ד וְהֶבֶל הֵבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ
וּמִחֻלְבֵּהֶן. וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל־הֶבֶל
וְאֶל־מִנְחָתוֹ,
ה וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. וַיַּחַר
לְקַיִן מְאֹד, וַיִּפְּלוּ פָּנָיו.
ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן: לָמָּה חָרָה לָךְ,
וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ?
ז הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב,
לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ, וְאַלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ
וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ.

מִפְּסוּק א עד פְּסוּק ז מְסֹפֵר:
לָאָדָם וּלְחַוָּה נוֹלְדוּ שְׁנֵי בָנִים. קַיִן, הֶבֶן הַבְּכוֹר,
הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה. הֶבֶל, הֶבֶן הַצָּעִיר, הָיָה רֹעֵה
צֹאן.
א יָדַע אֶת־חַוָּה – הָיוּ זוג.
קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה – בְּבִרְכַּת הָאֵל יִלְדָּתִי בֶּן.
ב רֹעֵה צֹאן – מְגַדֵּל כְּבָשִׁים וְעִזִּים.
עֹבֵד אֲדָמָה – אָכָר.
ג מִקֵּץ יָמִים – כְּאִשֶּׁר עָבַר זְמַן.
מִנְחָה לַיהוָה – מִתְּנָה לָהּ.
ד מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ – מִן הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים, שֶׁנוֹלְדוּ
רֵאשׁוֹנִים.
וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל־הֶבֶל – אֱלֹהִים הָיָה מְרַצֶּה
מִמִּנְחָתוֹ שֶׁל הֶבֶל.
ה וַיַּחַר לְקַיִן – קַיִן כָּעַס מְאֹד.
ו נָפְלוּ פָּנֶיךָ – קַיִן נִפְגַּע וְנִעְלַב.
ז הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת – אִם תִּלְמַד לְהִתְאַפֵּק.
וְאִם לֹא תֵיטִיב, לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ – אִם תִּשְׁמַע
לְמַחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, תַּעֲשֶׂה מַעֲשִׂים רָעִים.
וְאַלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ – גַּם אִם
תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת מִשְׁהוּ רָע, אַתָּה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק
וְלֹא לַעֲשׂוֹת רָע.

קַיִן וְהֶבֶל – פְּסֻלוֹנִי שֶׁנֶּהֱב (מִלִּפְנֵי כְּאֶלֶף שָׁנָה)

ח וַיֹּאמֶר קִין אֶל-הֶבֶל אָחִיו. וַיְהִי בִהְיוֹתָם
בַּשָּׂדֶה וַיָּקָם קִין אֶל-הֶבֶל אָחִיו, וַיַּהַרְגֵהוּ.
ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-קִין: אֵי הֶבֶל אָחִיךָ?
וַיֹּאמֶר: לֹא יָדַעְתִּי, הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי?
י וַיֹּאמֶר: מָה עָשִׂיתָ? קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ
צֹעֲקִים אֵלַי מִן-הָאֲדָמָה.
יא וַעֲתָה אָרוּר אַתָּה מִן-הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר
פָּצְתָה אֶת פִּיהָ לְקַחַת אֶת דְּמֵי אָחִיךָ
מִיָּדְךָ.
יב כִּי תַעֲבֹד אֶת-הָאֲדָמָה, לֹא-תֹסֵף תֵּת-כֹּחָהּ
לָךְ. נָע וָנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ.
יג וַיֹּאמֶר קִין אֶל-יְהוָה: גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא.
יד הֵן גִּרְשָׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
וּמִפְּנֵיךָ אֶסָּתֵר, וַהֲיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ,
וְהָיָה כָל-מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי.
טו וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה: לָכֵן כָּל-הֹרֵג קִין
שִׁבְעָתַיִם יָקָם. וַיֵּשֶׁם יְהוָה לְקִין אוֹת,
לְבִלְתִּי הַכּוֹת-אֹתוֹ כָּל-מֹצְאוֹ.
טז וַיֵּצֵא קִין מִלִּפְנֵי יְהוָה, וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ-נֹדֶד,
קֹדֶמֶת-עֵדֶן.

מִפָּסוּק ח עַד פָּסוּק טז מְסַפֵּר:
קִין הֹרֵג אֶת הֶבֶל. אֱלֹהִים הָעֲנִישׁ אֶת קִין.

ח וַיָּקָם קִין אֶל-הֶבֶל אָחִיו – הַתְּנַפֵּל עַל הֶבֶל.
ט אֵי – אֵיפָּה.
י הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי? – אֲנִי לֹא אַחֲרָאִי לְאָחִי.
י קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן-הָאֲדָמָה –
הַבְּטוּי מוֹשָׁאֵל וְכוֹנֵנָתוֹ – אֵי אֲפָשָׁר לְשַׁכַּח אֶת
הַמַּעֲשֵׂה הָרַע שְׁעָשִׂיתָ.
יא אָרוּר – מְקַלָּל.
יב פָּצְתָה אֶת פִּיהָ – הֶבֶל נִקְבֵּר בָּאֲדָמָה.
יב לֹא-תֹסֵף תֵּת-כֹּחָהּ לָךְ – הָאֲדָמָה לֹא תִהְיֶה
פוֹרִיָּה.
יג נָע וָנָד תִּהְיֶה – לֹא תִגּוּר בְּמָקוֹם קְבוּעַ.
יד תִּנָּדָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
יג גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא – אָף עַל פִּי שֶׁהַחַטָּא שְׁלִי
גָּדוֹל, וְאֵי אֲפָשָׁר לְסַלֵּחַ לִי, הָעֲנִשׁ שֶׁקִּבַּלְתִּי קֶשֶׁה
מְאֹד.
יד וְהָיָה כָל-מֹצְאִי – כָּל אָדָם שִׁיפֹּגֵשׁ אוֹתִי.
טו שִׁבְעָתַיִם יָקָם – הַנִּקְמָה וְהָעֲנִשׁ יִהְיוּ גְדוֹלִים
מְאֹד.
טו לְבִלְתִּי הַכּוֹת-אֹתוֹ – כִּדְּרִי שֶׁלֹּא יַהַרְגוּ אוֹתוֹ.

קִין, בְּנֵם שֶׁל אָדָם וְחוּהָ, הָרַג אֶת הָאֵל אָחִיו

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ז

1. מָה מְסַפֵּר עַל קִין? מָה מְסַפֵּר עַל הָאֵל?
מִתְחוּ קו אֶל הָעֵגוּל הַמִּתְאִים:

הָיָה הַבֶּן הַצָּעִיר.

גִּדֵּל צֹאן, הָיָה רוֹעֶה.

עִבַּד אֶת הָאָדָמָה, הָיָה אֶכָר.

אֱלֹהִים שָׁם לֵב רַק לְמִנְחָתוֹ.

כָּעַס מְאֹד, חָרָה לוֹ.

הָאֵל

קִין

1. אפשר לשאול: מה ההבדל בין מתנה למנחה? ולהראות שהמילה מנחה מציינת סוג של קרבן לאלוהים. אפשר לשאול: מדוע הביאו קין והבל מנחה לאלוהים? התלמידים ישערו, ויש להניח שבין השאר יאמרו: כתודה על יבול מוצלח או על תנובה טובה של הצאן, או אולי ביקשו בקשה מאלוהים שהיבול או התנובה הבאים יהיו מוצלחים.

2. כָּכָר בְּיָמִים קְדוּמִים יָדְעוּ הָאֶכָרִים לִיצֹר מוֹצָרִים מֵהַצּוֹמֵחַ, וְהַרוֹעִים יָדְעוּ לְהַכִּין גְּבִינָה וְחֶמְאָה מִחֵלֶב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וּלְיצֹר דְּבָרֵי עוֹר. סִמְנוּ √ בְּטוֹר הַמִּתְאִים בְּטִבְלָה:

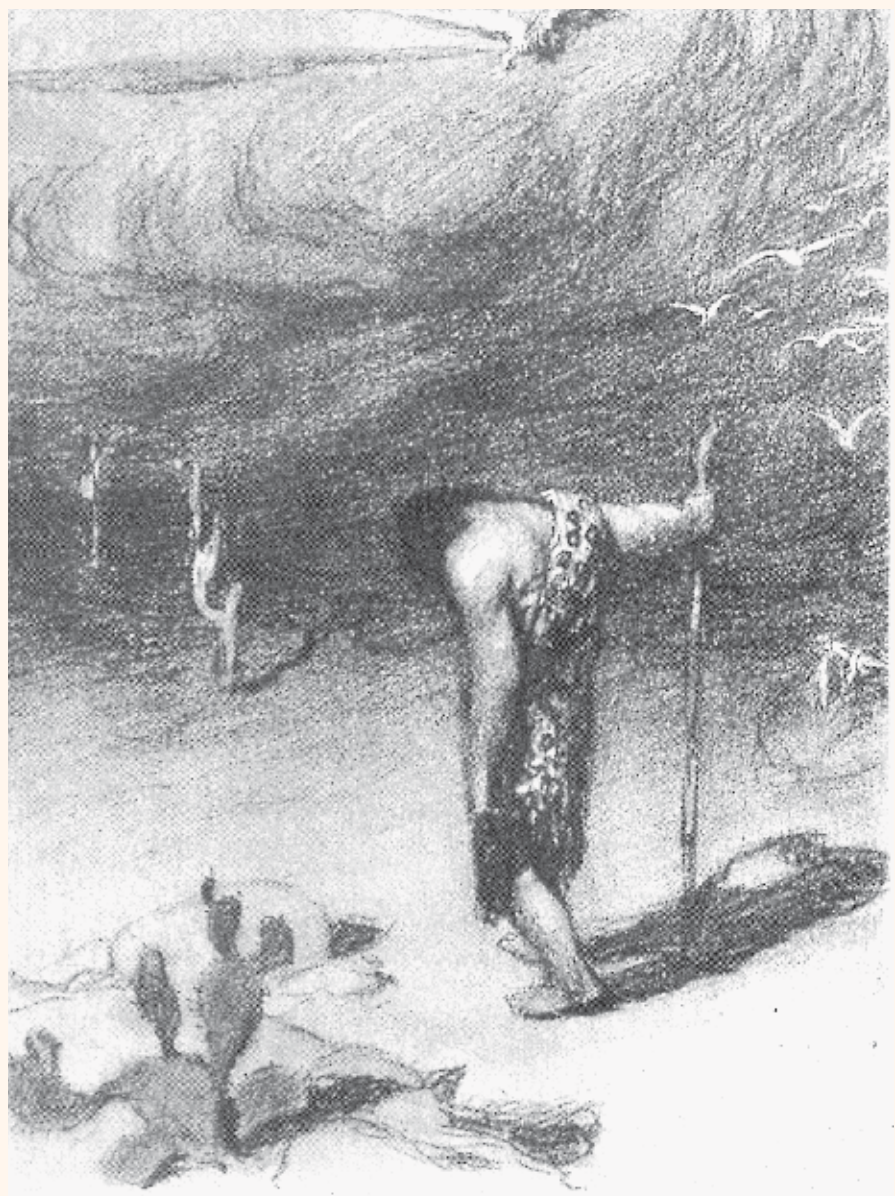
מוֹצָר מֵהַצּוֹמֵחַ	מוֹצָר מִצֹּאן וּמִבָּקָר	
		נְעָלִים
√		לֶחֶם
		צֶמֶר
		גְּבִינָה
		חֶמְאָה

אֱלֹהִים הָעֵנִישׁ אֶת קַיִן

קְרָאוּ מִפְּסוּק ח עַד פְּסוּק טז

1. נָכוֹן? לֹא נָכוֹן? מִחְקוֹ מְשַׁפְּטִים שְׂאִינָם נָכוֹנִים.

- קַיִן הוֹדָה וְאָמַר: אֲנִי הִרְגֹתִי.
- קַיִן עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ תָמִים. אָמַר: לֹא יִדְעֹתִי.
- קַיִן אָמַר: אֲנִי לֹא אַחֲרָאִי לָמָּה שְׁקוּרָה לְאַחִי.
- אֱלֹהִים הָעֵנִישׁ אֶת קַיִן שֶׁלֹא יָגוּר בְּמָקוֹם אֶחָד.
- הוּא לֹא יִתְפָּרֵס מִעֲבוֹדַת הָאֱדָמָה.
- אֱלֹהִים נָתַן לְקַיִן אוֹת.

קַיִן גָּע וָנָד –
צִיר אֲבֵל פֶּן

התלמידים יבינו בוודאי שקין קינא, ולכן התנפל על הבל, אף שגם הוא ידע כנראה, שהבל אינו אשם.

אפשר לשער שקין לא ידע כי התוצאה של מעשיו תהיה מותו של הבל. ואולי יוכלו התלמידים להסיק, שקשה לחזות תוצאה של אלימות, ולכן כדאי להימנע מאלימות. חשוב להדגיש כל אחד מקנא וקנאה אינה חטא בעיני אלוהים, בתנאי שאותו אדם שולט ברגשותיו. אדם ששולט בעצמו לא יגיע לכלל פשע.

אפשר לשוחח על התמונה בעזרת השאלות הבאות:
א. איך נראה קין בציור?
ב. מהו יחסו של הצייר אל קין? (מרחם עליו, מאמין שהוא סובל, וכיו"ב).
ג. למה משמש המקל את קין?
קין מחזיק "מקל נדודים". זהו ביטוי לאדם שאין לו מקום קבוע.
ד. מי עוד בציור הוא בין הנודדים.

בְּפָסוּק ט כָּתוּב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל קִין: אֵי הֶבֶל אָחִיךָ?
וַיֹּאמֶר: לֹא יָדַעְתִּי, הֲשֹׁמֵר אָחִי אֲנִכִּי?

2. אֱלֹהִים הֲרִי יוֹדֵעַ מָה קִין עָשָׂה. מִדּוּעַ אֱלֹהִים שָׁאַל אוֹתוֹ: אֵי הֶבֶל אָחִיךָ?

3. א. שִׁעְרוּ וְהַסְבִּירוּ מִדּוּעַ שָׁקַר קִין לְאֱלֹהִים.

ב. מָה יָכוֹל כָּל אָדָם לִלְמַד מִדְּבַרֵי אֱלֹהִים לְקִינוֹ?

4. מִדּוּעַ שָׁם אֱלֹהִים סִימָן הָפֶר לְקִינוֹ?

5. בְּפָסוּק ז כָּתוּב:

הָלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת, וְאִם לֹא תִיטִיב,
לִפְתָּח חַטָּאת רִבְזָן, וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ.

א. אֵיךְ קִין יָכוֹל הָיָה לִמְנוּעַ אֶת הָרָצָח, לְפִי פָסוּק ז?

ב. הָאִם קָרָה שֶׁהִצְלַחְתֶּם לְהִתְאַפֵּק בְּאֲשֶׁר כָּעֲסַתֶּם מְאוּד?

הָאִם קָרָה שֶׁלֹּא הִצְלַחְתֶּם? אַתֶּם מְזַמְּנִים לְסַפֵּר עַל כָּךְ.

2. התלמידים יבינו, כי אלוהים רצה שקין יתחיל לחשוב על מה שעשה ויודה באשמתו.

3. כדי שהוויכוח יהיה פתוח, צריך לאפשר להשמיע גם דעה שקין נבהל, ואפשר גם להבין אותו, אך זה אינו סותר את העובדה שחיי אדם קדושים, שדבר אינו יכול להצדיק רצח, ושעליו להיענש.

בסיכום הפרק תוכלו להציע לתלמידים את הפעילות הבאה: את מה שקראתם על קין והבל תוכלו להציג או לצייר. חשבו מה מתאים לצייר מתוך הסיפור, ומה מתאים להציג.

ה וַיֵּרָא יְהוָה, כִּי רְבָה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ,
וְכָל-יֹצֵר מַחְשַׁבַת לִבּוֹ רָק רָע כָּל-הַיּוֹם.
וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ,
וַיִּתְּעַצֵּב אֶל-לִבּוֹ.

ז וַיֹּאמֶר יְהוָה: אֲמַחֶה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בָּרַאתִי
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ
וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם, כִּי נָחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתָם.
ח וְנָח מִצָּא חַן בְּעֵינַי יְהוָה.

מפסוק ה עד פסוק ח מספר:
בני האדם היו רעים מאוד. הם חשבו מחשבות
רעות ועשו מעשים רעים, על כן רצה אלהים
להשמידם. רק נח היה אדם טוב.

ה רבה רעת האדם – המעשים הרעים שבני האדם
עשו, הלכו והתרבו.
ז יצר מחשבת לבו רק רע – האנשים חשבו
מחשבות רעות ומרשעות.

ו וינחם יהוה – ה' כאלו הצטער והתחרט על
בריאת האדם.

ז אמהה – אשמיד.

ח ונח מצא חן בעיני יהוה – רק נח מצא חן בעיני
ה'.

עברו עשרה דורות מאדם עד נח

ט ■ אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת נָח. נָח אִישׁ צַדִּיק תָּמִים
הָיָה בְּדֹרֹתָיו, אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נָח.
י וַיּוֹלֶד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים: אֶת־שֵׁם, אֶת־חָם
וְאֶת־יֶפֶת.
יא וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, וַתִּמְלֹא
הָאָרֶץ חָמָס.
יב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה,
כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו
עַל־הָאָרֶץ.
יג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ: קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא
לִפְנָי, כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם,
וְהִנְנִי מִשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ.
יד עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר, קִנִּים תַּעֲשֶׂה
אֶת־הַתֵּבָה, וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ
בַּכֹּפֶר.
טו וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה, חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ
וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ.
טז צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכְּנָהּ
מִלְּמַעְלָה, וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשֶׂה.
תַּחְתִּיִּם, שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה.

מִפָּסוּק ט עַד פָּסוּק יג מְסַפֵּר:
כָּל הָאֲנָשִׁים עָשׂוּ מַעֲשִׂים רָעִים, רַק נָח הָיָה טוֹב.
ט אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת נָח – זֶה הַסְּפֹר עַל חַיֵּי נָח.
צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו – נָח לֹא עָשָׂה שׁוֹם
רַע, וְאֵלּוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם הָאֲחֵרִים עָשׂוּ מַעֲשִׂים
רָעִים מְאֹד.
אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נָח – נָח שָׁמַע בְּקוֹל
אֱלֹהִים.
יא וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ – כָּל הָאֲנָשִׁים בְּעוֹלָם הָיוּ רָעִים.
חָמָס – מַעֲשִׂים רָעִים: גְּבוּלוֹת, שׂוֹד, גְּזוּל.

מִפָּסוּק יג עַד פָּסוּק טז מְסַפֵּר:
אֱלֹהִים הִתְגַּלָּה לְנֹחַ וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן
לְהַשְׁמִיד אֶת בְּנֵי הָאָדָם. אֱלֹהִים צִוָּה עַל נָח לְבְנוֹת
תֵּבָה.
יג קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנָי – הִחְלַטְתִּי לְהַמִּית אֶת כָּל
הַחַי.
יד עֲצֵי־גֹפֶר – עֲצִים הַמְתַּאיִמִּים לְבְנִית אֲנִיָּה.
קִנִּים – חֲדָרִים קְטָנִים.
וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ בַּכֹּפֶר – תִּמְרַח בְּזָפֶת.
מִבֵּית וּמִחוּץ – מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ.
טו אַמָּה – מִדָּה שֶׁבָּהּ מִדְּדוּ אֹרֶךְ.
קוֹמָתָהּ – הַגְּבֵה שֶׁלָּהּ.
טז צֹהַר – חֲלוֹן בָּגֵג.
וְאֶל־אַמָּה תְּכַלְכְּנָהּ מִלְּמַעְלָה – גֵּג הַתֵּבָה יִהְיֶה
בְּרָחֵב שֶׁל אַמָּה, וּמִשְׁנֵי הַצִּדָּדִים יִהְיֶה שְׁפוּעַ.
תַּחְתִּיִּם, שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים – קוֹמָה תַּחְתּוֹנָה, שְׁנַיִם
וּשְׁלִישִׁית.

יז וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל, מֵיִם
עַל־הָאָרֶץ, לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ
חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, כָּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ
יָגוּעַ.

יח וַהֲקַמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ, וּבָאתִי
אֶל־הַתְּבָה אִתָּהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי־בְנֶיךָ
אִתְּךָ.

יט וּמִכָּל־הַחַי מִכָּל־בָּשָׂר, שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא
אֶל־הַתְּבָה לְהַחֲיִית אִתְּךָ, זָכָר וּנְקֵבָה
יְהִיו.

כ מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ, מִכָּל
רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ. שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ
אֵלֶיךָ לְהַחְיֹת.

כא וְאַתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל
וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ, וְהָיָה לְךָ וּלְהֵם לְאֹכֶלָהּ.

כב וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים, כֵּן
עָשָׂה.

מִפָּסוּק יז עַד פָּסוּק כב מְסֻפָּר:
אֱלֹהִים נָתַן לְנֹחַ הוֹרָאוֹת אֶת מִי לְהַכְנִיס לַתְּבָה:

יז הַמָּבּוּל – מֵיִם רַבִּים יָכֶסּוּ אֶת הָאָרֶץ.
לְגֶשֶׁם שׁוֹטֵף לֹלֵא הַפָּסָקָה נוֹהֲגִים בְּיָמֵינוּ לִקְרֹא
מָבּוּל.
יָגוּעַ – יָמוּת.
יח וַהֲקַמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ – אָקִים אֶת הַבְּטָחָתִי
שְׁאֵתָהּ וּבְנֵי בֵיתְךָ תִּנָּצְלוּ.
יט מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם – זוג אֶחָד מִכָּל מִין שֶׁל כָּל
בְּעָלֵי הַחַיִּים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ.

צִלּוּם תְּבַת נֹחַ –
נִבְנְתָה בְּיָמֵינוּ
בְּגֹן הַחַיּוֹת הַתָּנִי"כִי
בִירוּשָׁלַיִם

בני האדם שוב חטאו

קראו מפסוק ה עד פסוק יג

מאדם הראשון עד נח עברו עשרה דורות, ובעולם היו בני אדם רבים.
קראו את הפסוקים הבאים: בפסוק ה כתוב:

וַיֵּרָא ה', כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ
וְכָל־יֹצֵר מַחְשַׁבְתּוֹ לָבוֹ, רַק רַע כָּל־הַיּוֹם.

1. מה חשב אלהים על התנהגות בני האדם, לאיזו מסקנה הגיע?

בפסוק ט כתוב:

אֱלֹהִים תּוֹלְדֵת נֹחַ:
נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו.
אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ.

במה שונה היה נח משאר בני דורו?

2. נח התנהג אחרת מהאנשים שחיו בזמנו.

- א. האם אתם מכירים מצבים שחשוב להתנהג כמו כלם? כתבו דגמה לכך:
- ב. האם אתם מכירים מצבים שחשוב להתנהג אחרת מכלם? כתבו דגמה.

ג. יֵשׁ הַטּוֹעֲנִים שְׂקָשָׁה לְהִתְנַהֵּג כְּמוֹ כָּלָם וַיֵּשׁ הַטּוֹעֲנִים שְׂקָשָׁה יוֹתֵר
לְהִתְנַהֵּג אַחֲרֵת מִכָּלָם? אִיךָ מִסְבִּיר כָּל צַד אֶת טַעֲנָתוֹ?

3. בְּפָרֶק א מְסַפֵּר שְׂאֵלֵהֶם חָשַׁב שְׂכָל מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה הוּא טוֹב מְאֹד.
הֵאֵם גַּם בְּדוֹרוֹ שֶׁל נֹחַ הָיָה אֱלֹהִים אוֹמֵר לְעַצְמוֹ דְּבָרִים אֵלֶּה? הַסְבִּירוּ.

בְּפֶסוּק יג כָּתוּב:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ: קֵץ כָּל-בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי,
כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם,
וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת-הָאָרֶץ.

4. א. מִצְאוּ בְּפֶסוּק אֶת הַמֶּלֶךְ שֶׁפְּרוּשָׁה מַעֲשִׂים רָעִים וּמְרַשָּׁעִים וְכָתְבוּ:

ב. לַפְּנִיכֶם מְקוֹרִים שֶׁל מַעֲשֵׂי חָמָס:

- צָעִירִים הִכּוּ וְשָׁדְדוּ אֶת כֶּסֶּפוֹ.
- יֻלְדִים לָעָגוּ לְיֶלֶד עוֹר שְׁנֵתְקַל בְּאָבֹן וְנָפַל.

הוֹסִיפוּ גַם אֶתֶם דְּגֻמָּה שֶׁל מַעֲשֵׂה חָמָס:

5. בפסוק יג כתוב המשפט: קץ כל-בשר בא לפני

א. המלה "בשר" היא מלה נרדפת ל: _____

6. לפניכם משפטים מתוך הספור. סמנו ב-✓ משפטים המדברים על חטאם

של בני האדם. סמנו ב-X משפטים המדברים על הענש הצפוי להם.

- קץ כל בשר בא לפני.
- כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ.
- והגני משחיתם את הארץ.
- כי מלאה הארץ חמס.
- אִמְחָה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

כל בעלי החיים ובני האדם בדורו של נח היו חוטאים. אך אלהים לא היה מעוניין להשמיד את העולם. לכן הכניס לתבה את משפחת נח ובעלי החיים כדי שמהם יתפתח עולם חדש טוב יותר.

7. א. מתחו קו בין המלה מהתורה למלה הנרדפת:

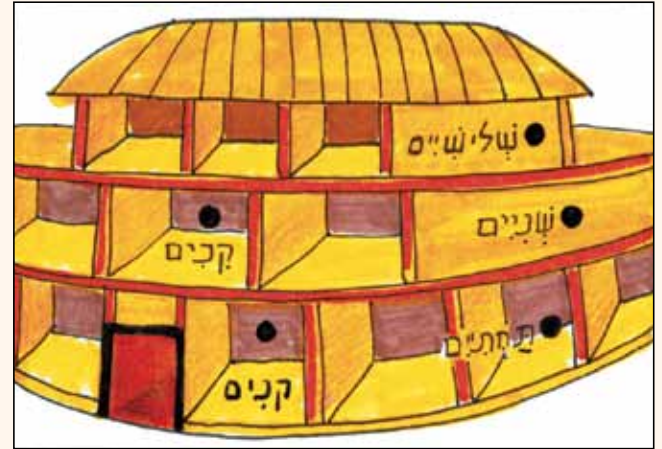
קץ	רע
השחית	משמידם
משחיתם	סוף
בשר	קלקל
חמס	אדם וחיית

ב. בעברית של ימינו קוראים "משחיתת" לספינת מלחמה. מה הקשר בין השם "משחיתת" לבין המלה "השחית"?

ג. מהן האותיות המשתפכות למלים "השחית" ו"משחיתת"?

אלהים צוה על נח לבנות תבה

קראו מפסוק יד עד פסוק כב

1. איך נראתה התבה מבחוץ ומבפנים?

מתחו קו בין התחלת המשפט לסופו.

כדי שלא יכנסו לתוכה מים.

א. התבה עשויה מעץ, כי

עץ צף על פני המים.

ב. התבה מצפה זפת,

כדי להפריד בין סוגי
בעלי החיים.

ג. התבה מחלקת לקומות
ולחדרים

2. השלימו את הטבלה:

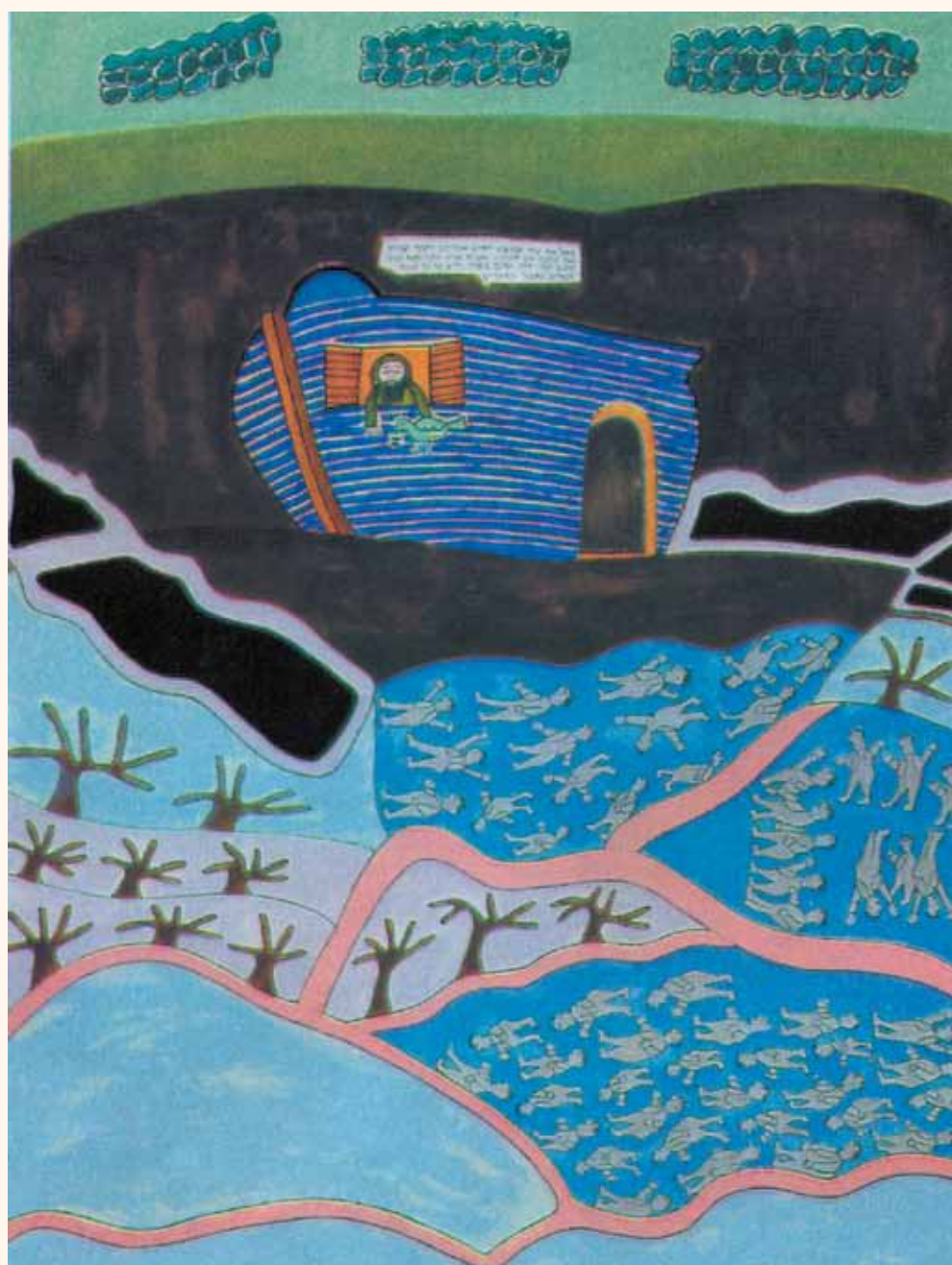
מי ישמך במבול?

מי ינצל מהמבול?

התלמידים יבינו,
שאלוהים דואג להמשך
קיום החיים בעולם

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ,
וַיָּרֻבוּ הַמַּיִם, וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֶּבֶה, וַתָּרָם
מֵעַל הָאָרֶץ.

וַיָּרֻבוּ הַמַּיִם – בְּהַדְרָגָה הַמַּיִם גָּבְהוּ יוֹתֵר וַיּוֹתֵר.
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֶּבֶה – הָרִימוּ אֶת הַתֶּבֶה מֵעַל
הָאֲדָמָה וְהָיָא שְׂטָה מֵעַל הַמַּיִם.
וַתָּרָם – הִתְרומָמה.

המבול – ציור
שלום מושקוביץ

הַמְּבוּל הַתַּחִיל

קְרָאוּ פָּסוּק יז

בְּפָרֶק ז פָּסוּק יז כְּתוּב:

וַיְהִי הַמְּבוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל-הָאָרֶץ,
וַיִּרְבוּ הַמַּיִם, וַיִּשְׂאוּ אֶת-הַתְּבֵה,
וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ.

1.

תרגיל זה הוא דוגמה
להבדלים בין לשון המקרא
לעברית החדשה.

1. מִצְאוּ בַּפָּסוּק מֶלֶה שֶׁפְּרוּשָׁה הִתְרוּמָמָה.

כְּתוּבוּ כָּאן:

2. א. עַל פִּי הַפָּסוּק אֲנַחְנוּ לְמַדִּים שֶׁהַתְּבֵה הִכָּה בְּעֶצֶם לִסְפִינָה. סַמְנוּ אֶת
הַמִּשְׁפָּט בַּפָּסוּק הַמְּרִמֵּז עַל כֵּךְ.

3. שִׁעְרוּ מָה יִהְיוּ הַקְּשָׁיִים שֶׁל נֹחַ לָנֶהַל אֶת הַחַיִּים בַּתְּבֵה?

אפשר להציע לתלמידים
לבנות דגם של תיבת נח
מחומרים המתאימים
למחזור.

חִידָה

גַּיִי חַיּוֹת הָיוּ וַיִּשָּׁנּוּ,
אָךְ אֶת הַגָּדוֹל מִכֻּלָּם
לֹא נוֹכַל לִרְאוֹת לְעוֹלָם.
לְאִיזָה גֵן חַיּוֹת מִתְכַּוְּנִים?

א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֶחַ וְאֶת־בְּנָיו, וַיֹּאמֶר
 לָהֶם: פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ.
 ב וּמִוֵּרָאֲכֶם וּחִתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חֵית
 הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם, בְּכָל אֲשֶׁר
 תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה, וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם
 נִתְּנוּ.
 ג כָּל־רֶמֶשׁ, אֲשֶׁר הוּא־חַי, לָכֶם יִהְיֶה
 לְאֹכְלָהּ, כִּי־רַק עֵשָׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל.
 ד אֲך־בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ.
 ה וְאֶךְ אֶת־דַּמְכֶם לִנְפֹשְׁתֵיכֶם אֲדַרֵּשׁ, מִיַּד
 כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ, וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ
 אָחִיו אֲדַרֵּשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם.
 ו שִׁפְךָ דַּם הָאָדָם, בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ, כִּי
 בָּצַלְתָּ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם.
 ז וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ, שִׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ.
 ח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֶחַ וְאֶל־בְּנָיו אֹתוֹ
 לֵאמֹר:
 ט וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם
 וְאֶת־זֶרְעְכֶם אַחֲרֵיכֶם.

מִפְסוּק א עַד פְּסוּק ז מְסַפֵּר:
 אֱלֹהִים בָּרַךְ אֶת נֶחַ וּבְנָיו: "פָּרוּ וּרְבוּ".
 אֱלֹהִים אָמַר לְבְנֵי הָאָדָם לְהִתְפֹּזֵר בְּעוֹלָם.
 אֱלֹהִים חוֹקֵק לְבְנֵי הָאָדָם שְׂבַעַת חֻקִּים.
 אַחֲרֵי הַחֻקִּים: מִתֵּר לְאָכֹל בָּשָׂר חַיּוֹת. חֻק חָשׁוּב:
 אֲסוּר לְהִרְגַּת בְּנֵי אָדָם.

ב וּמִוֵּרָאֲכֶם וּחִתְכֶם – תְּפִילוֹ מוֹרָא וְפַחַד.
 ג כִּי־רַק עֵשָׂב – כִּמוֹ שֶׁהִרְשִׁיתִי לָכֶם לְאָכֹל יִרְקוֹת.

ד אֲך־בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ – אֱלֹהִים נָתַן
 אֶת הָרְשׁוֹת לְאָכֹל בָּשָׂר, אֲךְ לֹא הִרְשָׁה לְאָכֹל מִן
 הָדָם.
 ה וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדַרֵּשׁ אֶת־נַפְשׁ
 הָאָדָם – מִי שֶׁהוֹרֵג אָדָם, שֶׁהוּא אָדָם כְּמוֹתוֹ,
 יַעֲנֹשׁ.

מִפְסוּק ח עַד פְּסוּק יז מְסַפֵּר:
 אֱלֹהִים כָּרַת בְּרִית עִם נֶחַ.
 אֱלֹהִים הִבְטִיחַ לְנֶחַ שְׁלֵעוֹלָם לֹא יִהְיֶה עוֹד מִבּוֹל
 שִׁשְׁמִיד אֶת כָּל הַחַי. הַקִּשְׁת בַּעֲנֵן תִּהְיֶה סִימָן
 שֶׁאֱלֹהִים יִקְּים אֶת הַבְּטָחָתוֹ.

ט מְקִים אֶת־בְּרִיתִי – מְקִים אֶת הַהִבְטָחָה שְׁלִי.
 זֶרְעְכֶם – הַבָּנִים, הַבָּנוֹת, בְּנֵיהֶם, וְכָל הַדּוֹרוֹת
 הַבָּאִים.

י וְאֵת כָּל־נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם, בְּעוֹף
בְּבִהְמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם, מִכָּל
יֵצְאֵי הַתְּבָה לְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ.

יא וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם, וְלֹא־יִכָּרֵת
כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמִּי הַמָּבּוּל, וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד
מָבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ.

יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: זֹאת אוֹת־הַבְּרִית
אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נַפְשׁ
חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם.
יג אֶת־קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בָּעָנָן, וְהִיְתָה לְאוֹת
בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ.

יד וְהָיָה בְּעָנְנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ, וְנִרְאָתָה
הַקִּשֶׁת בָּעָנָן.

טו וּזְכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
וּבֵין כָּל־נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר, וְלֹא־יִהְיֶה
עוֹד הַמַּיִם לְמָבּוּל לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר.

טז וְהִיְתָה הַקִּשֶׁת בָּעָנָן, וּרְאִיתֶיהָ לְזִכֹּר בְּרִית
עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נַפְשׁ חַיָּה
בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ.

יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ: זֹאת אוֹת־הַבְּרִית,
אֲשֶׁר הִקְמַתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר
עַל־הָאָרֶץ.

יא וְלֹא־יִכָּרֵת – לֹא יָמוּתוּ עוֹד בַּמָּבּוּל, לֹא בְּנֵי
אָדָם וְלֹא חַיּוֹת.

יב זֹאת אוֹת־הַבְּרִית – זֶה הַסִּמְנָן שִׁירָאָה שֶׁהִיְתָה
הַבְּטָחָה שֶׁל אֱלֹהִים לְאָדָם.

יג לְדֹרֹת עוֹלָם – לְתָמִיד, לְנֶצַח, לְכָל הַדּוֹרוֹת
שֶׁעוֹד יִהְיוּ.

יד בְּעָנְנִי עָנָן – עָנָנִים מוֹרִידֵי גֶשְׁמִים רַבִּים.

טז בְּרִית עוֹלָם – הַהִבְטָחָה הִיא לְתָמִיד.

ציור מצרי המִתָּאָר צִיד וְדִיג

אֱלֹהִים הַבְּטִיחַ שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל עַל הָאָרֶץ

קְרָאוּ פְּסוּק כב

הרעיון של פיוס בין
אלוהים לאדם יופיע שוב
בסיפור הקשת בענן.

אַחֲרֵי הַמַּבּוּל אֱלֹהִים סָלַח לְבְנֵי הָאָדָם.
בְּפָרֶק ח פְּסוּק כב כְּתוּב שְׁאֱלֹהִים הַבְּטִיחַ:

עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ
זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם
וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וַלַּיְלָה
לֹא יִשְׁבְּתוּ.

1. הַעֲתִיקוּ מִתּוֹךְ הַפְּסוּק אֶת הַבְּטוּי הַמַּבְטִיחַ שְׁאֵף פֶּעַם לֹא יִפְסְקוּ:

א. חֲלוּפֵי עוֹנוֹת הַשָּׁנָה _____

ב. עֲבוֹדַת אָדָמָה _____

ג. חֲלָקַת הַיִּמָּמָה לְשַׁעוֹת אֹר וְלְשַׁעוֹת חֹשֶׁךְ _____

2. מָה לּוֹמְדִים מִהַבְטָחָה זוֹ עַל הַמָּצָב שֶׁהָיָה בְיָמֵי הַמַּבּוּל?

2.

אפשר לשאול: מה קרה
בזמן המבול? התלמידים
יסיקו מתוך האמור
בפסוק, שבזמן המבול
השתבשו סדרי בראשית:
לא היה יום ולא היה לילה
וכיו"ב.

שֵׂדֶה שְׁעוֹרָה

אלהים נתן חקים לבני האדם

קראו פסוק ח עד פסוק יז

1. חֲבֵרוּ בְּקוֹ אֵל הַמִּשְׁפָּט הַמִּתְאַם מִהַתּוֹרָה.

אם צריך אפשר לחבר יותר מקו אחד אל המשפט מהתורה.
אלה שבע המצוות שנתנו לבני האדם אחרי המבול:

א. תלדו ילדים רבים. 1. מלאו את הארץ.

ב. אל תגורו במקום אחד, תתפזרו בעולם. 2. אך בשר בנפש דמו לא תאכלו.

ג. תשלטו בחיות. 3. פרו ורבו.

ד. מתר לאכל בשר. 4. כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה.

ה. אסור לאכל בשר יחד עם דם. 5. שפך דם האדם... דמו ישפך.

ו. אסור לרצח.

ז. אסור לאכל איבר מן החי לפני ששחטו את החיה.

2. אילו מצוות חדשות נוספו לבני האדם אחרי המבול?

כדאי לדעת

לפני המבול בני האדם אכלו רק מן הצומח.

לאחר המבול הרשה אלהים לבני האדם לאכל בשר.

5. השלימו את המשפט: הופעת הקשת בשמים היא סימן

1.

יש להבהיר את המושגים "ברית" - הסכם מחייב שאי אפשר להפר אותו; אלהים הבין שבבני אדם יש גם מהטוב וגם מהרע. הוא קיווה שבעזרת שבעת החוקים שנתן להם יגבר הטוב על הרע.

אפשר לתרגל שימוש בביטויים מהכתוב. המורה תוכל לבקש מהתלמידים לספר סיפורים קצרים ולהשתמש בביטויים.

2.

אסור לרצוח. מותר לאכול בשר, אך אסור להתעלל בבעלי חיים.

א וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שָׁפָה אַחַת וּדְבָרִים
אֶחָדִים.

ב וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם, וַיִּמָּצְאוּ בְקָעָה בָאָרֶץ
שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ: הִבָּה נִלְבְּנָה לְבָנִים
וְנִשְׂרָפָה לְשֹׂרֶפֶה. וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאַבֵּן,
וְהַחֲמֵר הָיָה לָהֶם לַחֲמֵר.

ד וַיֹּאמְרוּ: הִבָּה נִבְנֶה־לָנוּ עִיר
וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם, וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ
שֵׁם, פֶּן־נִפּוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ.

ה וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאוֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל,
אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם.

ו וַיֹּאמֶר יְהוָה: הֵן עַם אֶחָד וְשָׁפָה אַחַת
לְכָלָם, וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת. וְעַתָּה
לֹא־יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת.

ז הִבָּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם, אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ.

ח וַיִּפֹּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ,
וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר.

ט עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל, כִּי־שָׁם בָּלַל
יְהוָה שִׁפְתֵי כָל־הָאָרֶץ. וּמִשָּׁם הִפְיָצָם
יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ.

מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ד מְסַפֵּר:

בְּנֵי הָאָדָם הִתְאַסְּפוּ יַחַד וַהֲתַחִילוּ לִבְנוֹת עִיר
וּמִגְדָּל גְּבוּהָ מְאֹד.

א שָׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים – כָּל בְּנֵי הָאָדָם
הִבִּינוּ אֶחָד אֶת שִׁפְתֵי חֲבֵרוֹ. הָיוּ לָהֶם אוֹתָם
מִנְהַגִּים, הֵם סָפְרוּ אֶת אוֹתָם הַסְּפוּרִים וְשָׂרוּ אֶת
אוֹתָם הַשִּׁירִים.

ב מִקֶּדֶם – לְצַד מִזְרָח.

וַיִּמָּצְאוּ בְקָעָה – מָקוֹם נָמוּךְ בֵּין הָרִים.

וַיֵּשְׁבוּ – הִתְיַשְּׁבוּ בַּמָּקוֹם וַהֲקִימוּ עִיר.

ג נִלְבְּנָה לְבָנִים – נָכִין לְבָנִים.

ד עִיר וּמִגְדָּל – עִיר וּבִתּוּכָהּ מִגְדָּל שָׁבוּ יִתְרַכְּזוּ כָּל
בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָם יָמִים.

וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם – נִהְיָה מְפָרָסִים.

פֶּן־נִפּוּץ – כְּדִי שֶׁלֹּא נִתְפָּזֵר לְמִקְוֹמוֹת רְחוֹקִים
זֶה מִזֶּה.

מִפְּסוּק ה עַד פְּסוּק ט מְסַפֵּר:

אֱלֹהִים מָנַע מֵהֶאֱנָשִׁים לְהַמְשִׁיךְ לִבְנוֹת אֶת הַמִּגְדָּל.

ו הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת – הִתְחִילוּ לַעֲשׂוֹת.

ח לֹא־יִבְצֹר – לֹא יִהְיֶה אֲפָשָׁר לְמַנֵּעַ.

יִזְמוּ – חָשְׁבוּ עַל הַמַּצָּאוֹת חֲדָשׁוֹת וּבָצְעוּ אוֹתָן.

ז וְנִבְלָה – נִבְלַל אֶת שְׁפָתָם.

לֹא יִשְׁמְעוּ – לֹא יִבִּינוּ.

ח וַיַּחְדְּלוּ – הִפְסִיקוּ.

ט בָּלַל – בִּלְבַּל.

בְּנֵי הָאָדָם שׁוֹב חֲטָאוֹ. בְּמָקוֹם לְהִתְפַּזֵּר בְּאֶרֶץ הֵם בְּנוּ מִגְדָּל.

קְרָאוּ מִפְסוּק א עַד פְּסוּק ט

1. בְּפִסּוּק ד כְּתוּב:

הָבָה נִבְנֶה-לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם,
וְנַעֲשֶׂה-לָנוּ שֵׁם, פֶּן-נִפּוֹץ עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ.

מִדּוּעַ בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם מִגְדָּל מְגוּרִים בְּעִבּוּר כָּל הָאֲנָשִׁים שְׁחִיו אֲזַ בְּעוֹלָם?

א.

ב.

2. אִיזָה יָדַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לָאֲנָשִׁים שֶׁבָּנוּ אֶת הַמִּגְדָּל?

3. מִדּוּעַ הִתְנַגַּד אֱלֹהִים לְבְנֵי הַמִּגְדָּל?

(הַעֲזִירוּ בְּרִמְזִים הַבָּאִים: "מָלְאוּ אֶת הָאָרֶץ", "כִּבְשׁוּהָ").

4. א. כִּיצַד הֶעֱנִישׁ אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי הַמִּגְדָּל?

ב. מָה הָיְתָה הַתּוֹצֵאָה?

בני האדם התפתחו
מבחינה טכנולוגית.
היו להם יכולות
לתכנן (הנדסה) ולבצע
(ייצור לבנים). היכולת
הטכנולוגית הביאה עמה
גאוה.

המורה תוכל להוסיף מידע
על בקעת שנער. הבקעה
נמצאת בין נהר פרת לנהר
חידקל, היום בעיראק.

אפשר להציע לתלמידים
לבנות את המגדל מחומרים
שונים המתאימים למחזור:
קרטון, קלקר.

3.
התלמידים יבינו שהמעשה
היה מנוגד למצוות אלהים
להתפשט ולגור בעולם
כולו.

רצוי להבהיר לתלמידים, שמבחינתם של בוני המגדל היה הפיזור עונש, אך למעשה במקומות שונים הפיזור תורם לפיתוח שפות ותרבויות שונות, המעשירות את בני האדם. איחוד בין בני אדם מביא לכוח ולעוצמה. כוח זה יכול לשמש לטובה או לרעה. ראו סיפורי חכמים במד"ל.

5. אלהים הפסיק את בניית המגדל.

סמנו ב-✓ משפטים האומרים שהדבר יכול להועיל.

סמנו ב-X משפטים האומרים שהדבר יכול להזיק.

□ א. כשיתפזרו בעולם הם יחיו בקבוצות שונות ויפתחו תרבויות שונות.

□ ב. יכול להיות שבגלל השני יתפתחו מלחמות בין הקבוצות.

□ ג. יכול להיות שכל קבוצה תפתח תרבות אחרת וכל הקבוצות ילמדו

אחת מן השניה.

מגדל בבל – ציר יאן ברויגל

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם: לְךָ-לֵךְ מֵאֶרֶץ
וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אֲרָאָה.
ב וְאָעֲשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלָה
שְׁמִי, וְהָיָה בְרָכָה.
ג וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלָה אָדָר, וְנִבְרָכוּ
בְּךָ כָּל מְשֻׁפְּחֹת הָאֲדָמָה.
ד וַיֵּלֶךְ אַבְרָם, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְהוָה,
וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים
וּשְׁבַע עִשְׂרֵן שָׁנָה בָּצֵאתוֹ מִחָרָן.
ה וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט
בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רִכְוֹשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ,
וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בַּחֲרָן, וַיֵּצְאוּ
לִלְכֹת אֶרֶץ כְּנָעַן, וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן.
ו וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכֵם, עַד
אֵלּוֹן מוֹרֶה. וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ.
ז וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם, וַיֹּאמֶר: לְזֶרְעֶךָ
אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת. וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ
לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו.
ח וַיַּעֲתֵק מִשֵּׁם הַהֶרֶה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיֵּט
אֶהְלֶה, בֵּית-אֵל מֵיָם וְהָעִי מִקְדָּם, וַיָּבֵן-שָׁם
מִזְבֵּחַ לַיהוָה, וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה.
ט וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנֹסֵעַ הַנִּגְבָּה.

מִפָּסוּק א עַד פָּסוּק ט מִסְפָּר:
אֱלֹהִים צִוָּה אֶת אַבְרָם לִלְכֹת לָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵרָאֶה לוֹ.
אֱלֹהִים הִבְטִיחַ לְאַבְרָם שְׁבַע עִתִּיד בָּנָיו יִהְיוּ לְעַם
גָּדוֹל, וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵלָיו הוּא הוֹלֵךְ, תִּהְיֶה שֵׁיכֶת
לוֹ וּלְבָנָיו.

א וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – מִהַמָּקוֹם שֶׁנּוֹלַדְתָּ בּוֹ, וְבוֹ נוֹלְדוּ
אֲבוֹתֶיךָ וְאֲבוֹת אֲבוֹתֶיךָ.
ב לְגוֹי – לְעַם.
בְּיָמֵינוּ קוֹרְאִים גּוֹי לְמִי שְׂאִינוּ יְהוּדִי.
וְאֶגְדָּלָה שְׁמִי – שְׁמִי יִהְיֶה מְכֹר וּמְפָרָס.
ג. וּמִקְלָלָה אָדָר – וְאֶעֱנִישׁ אֶת מִקְלָלִיךָ.
כָּל מְשֻׁפְּחֹת הָאֲדָמָה – כָּל הָעַמִּים.
ה כָּל-רִכְוֹשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ – הַכּוֹנָה: כִּבְשִׁים,
גְּמָלִים, אֶהְלִים, זָהָב, כֶּסֶף, כְּלִים וְכִדּוּמָה.
הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ – הָעֲבָדִים וְהַשִּׁפְחוֹת שֶׁקָּנוּ
לָהֶם.
ו אֵלּוֹן מוֹרֶה – שֵׁם מְקוֹם לֵיד שָׁכֵם.
וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ – בָּאָרֶץ יֹשֵׁב הָעַם הַכְּנַעֲנִי.
ז וַיֵּרָא ה' אֶל-אַבְרָם – ה' נִרְאָה, הַתְּגַלָּה לְאַבְרָם.
לְזֶרְעֶךָ – לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בָנֶיךָ.
ח וַיַּעֲתֵק מִשֵּׁם הַהֶרֶה – הָעֵבֶר אֶת מִחְנֵהוּ אֶל
הָהָר כְּדִי לַחֲנוּת שֵׁם.
וַיָּבֵן-שָׁם מִזְבֵּחַ – אַבְרָם הִקִּים מִבְּנֵה מֵאֲבֹן, כְּדִי
לְפָרֶסם אֶת שֵׁם אֱלֹהִים.

אֱלֹהִים קָרָא לְאַבְרָם לָלֶכֶת לְמָקוֹם שִׁירָאָה לוֹ

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ט

מִשְׁפַּחַת אַבְרָם גָּרָה בְּמָקוֹם שֶׁשְׁמוֹ **אֹר כְּשָׂדִים** שֶׁהִיְתָה בְּעִירָק שֶׁל יָמֵינוּ.
מִשָּׁם נָדְדָה הַמִּשְׁפָּחָה לְמָקוֹם חָדָשׁ הַנִּקְרָא **חָרָן**.
חָרָן הִיא מָקוֹם בְּטוֹרְקִיָּה שֶׁל יָמֵינוּ.

בְּפְסוּק א כָּתוּב:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם:
לֵךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ.

1. רות שְׂאֵלָה: מִדּוּעַ אַבְרָם לֹא שָׂאֵל אֶת אֱלֹהִים לְאִיזָה אָרֶץ עָלָיו לָלֶכֶת?

אִיזָה מֵהַנְּמוּקִים הַבָּאִים מִתָּאִים בִּיּוֹתֵר כְּתִשׁוּבָה אַחַת לְרוֹת:

א. אַבְרָם חָשַׁב שֶׁאֱלֹהִים רָצָה לְבַחֵן אִם יַעֲשֶׂה כְּדַבְּרֵיוּ.

ב. אַבְרָם חָשַׁב שֶׁמָּה שֶׁאֱלֹהִים מְצִיָּה צָרִיךְ לְקַיֵּם בְּלִי לְשֵׂאֵל שְׂאֵלוֹת.

ג. אַבְרָם הֶאֱמִין שֶׁאִם אֱלֹהִים מְצָא לְנִכּוֹן לֹא לְהַגִּיד, אִזּוֹ הוּא, אַבְרָם, לֹא צָרִיךְ לְשֵׂאֵל.

הַסְבִּירוּ אֶת בְּחִירַתְכֶם:

יש מקום לבסס את המושג "דור" על ידי הדגמות של דורות במשפחות התלמידים. התלמידים יוכלו להביא תמונות של דורות מבני משפחותיהם ולהכין עץ משפחה פרטי קטן.

הפסוקים א, ב הם פסוקי מפתח בתרבות שלנו. מן הראוי שיילמדו בעל פה. המורה תוכל להציע לכתוב אותם בכרזות ולתלותם בכיתה.

1. אפשר לעמוד על השאלה: מה המיוחד בהליכתו של אברם? כך יוכלו התלמידים לראות את אמונתו הגדולה.

2. בַּפְּסוּק ב כְּתוּב:

וְאַעֲשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכָה וְאַגְדִּלָּה שְׁמִי, וְהָיָה בְּרָכָה.

א. בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית פֶּרוּשׁ הַמֶּלֶךְ "גוֹי" הוּא עִם. מָה פֶּרוּשׁ הַמֶּלֶךְ בְּיָמֵינוּ?

ב. מָה הַבְּטִיחַ ה' לְאַבְרָם?

אברם עמד בפני קושי
כפול: הקושי לעזוב את כל
היקר לו, משפחתו, מולדתו
ותרבותו, והקושי ללכת אל
הלא־נודע.

אפשר לפתח את המושג
מולדת של עם, מולדת של
אדם.

אפשר להביא דוגמאות של
יהודים אשר נולדו בארץ
מסוימת ועלו למדינת
ישראל: הם ממשיכים
לראות בארץ שנולדו בה
את מולדתם, וגם במדינת
ישראל הם רואים מולדת.

3. מִי מִבְּנֵי הַמְּשֻׁפָּחָה הַלֵּךְ עִם אַבְרָם?

4. אֵיךְ אֶפְשָׁר לְדַעַת עַל פִּי הַסֵּפֶר שְׂאֵבֶרם הָיָה עֲשִׂיר?

5. מִתְּחוּ קו כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַמְּשֻׁפָּטִים:

אלון מורה.

כְּנַעֲנִי.

כְּנַעֲנִי.

אַלְהִים הָרָאָה לְאַבְרָם לָלֶכֶת לְאַרֶץ

הַתְּחִנָּה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל אַבְרָם בְּאַרֶץ כְּנַעַן הָיְתָה

הָעַם שֶׁיָּשֵׁב בְּאַרֶץ נִקְרָא

6. עֲנוּ עַל פִּי פֶּסוּק ו: לְאִיזָה כּוּוֹן נָדַד אַבְרָם בְּאַרֶץ כְּנַעַן?

מִדּוּעַ נָדַד?

7. בַּפְּסוּק ז כְּתוּב: לְזִרְעֶךָ אֶתְנֶן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת.

לְמַלְכָּה זָרַע פְּרוּשִׁים שׁוֹנִים.

הַקִּיפּוֹ בְּמַעְגָּל אֶת הַפְּרוּשׁ הַמִּתְאַיֵּם לְמִשְׁפָּט.

• הַחֶלֶק בְּצִמְח שְׁמֵמָנוּ מִתְּחִיל צִמַּח חֶדֶשׁ.

• יְלָדִים, בָּנִים, בָּנִי בָנִים, נְכָדִים וְנִינִים, צֶאֱצָאִים.

8. א. ליאזר וְשֵׁי שׁוֹחָחוּ בִּינֵיהֶם עַל הַקְּשָׁיִים שֶׁיְהִיוּ לְאַבְרָם כַּאֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת אֶרְצוֹ וּמוֹלְדֹתוֹ. לְדַגְמָה: אַבְרָם יִצְטָרֵךְ לִלְמַד שָׁפָה חֲדָשָׁה. חֲשַׁבוּ גַם אַתֶּם עַל קְשָׁיִים שֶׁיְהִיוּ לְאַבְרָם וְכַתְּבוּ:

ב. מָה יַעֲזֹר לְאַבְרָם לַעֲמֹד בַּקְּשָׁיִים? הִסְבִּירוּ אֶת תְּשׁוּבַתְכֶם.

9. כַּאֲשֶׁר קוֹרְאִים לְאַבְרָם בַּשֵּׁם "אַבְרָהָם אַבִּינוּ" – לָמָּה מִתְכַּוְּנִים? סִמְנוּ ב־√ מִשְׁפָּטִים מִתְּאִימִים בְּעֵינֵיכֶם:

☐ אַבְרָהָם הוּא אָבִיו שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל.

☐ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם צֶאֱצָאִיו שֶׁל אַבְרָהָם אַבִּינוּ.

☐ אַבְרָהָם הוּא אָבִיהֶם שֶׁל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם.

10. אֶרֶץ כְּנָעַן הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר קוֹרְאִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: "הָאֶרֶץ הַמְּבֹטָחַת" – לָמָּה מִתְכַּוְּנִים? הִסְבִּירוּ.

נְדוּדֵי מִשְׁפַּחַת אַבְרָם
מֵאוּר כַּשְׁדִּים לְחָרוֹן
וּמִחָרוֹן לְכְנָעַן

ב ואֲבָרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.
 ג וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל,
 עַד-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שֵׁם אֱהֱלָה
 בְּתַחֲלָה, בֵּין בֵּית-אֵל וּבֵין הָעֵי.
 ד אֶל-מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ, אֲשֶׁר-עָשָׂה שֵׁם
 בְּרֹאשָׁנָה, וַיִּקְרָא שֵׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה.

מפסוק ב עד פסוק ד מספר:
 אברהם נודד בארץ ומפרסם את שם אלהים.

ב כבוד מאוד – עשיר מאוד.
 במקנה – צאן ובקר, סוסים וחמורים.
 ג וילך למסעיו – עבר ממקום למקום. בימינו,
 לפעמים משתמשים במלה מסע במקום במלה
 טיול.
 ד ויקרא... בשם ה' – אברהם התפלל אל אלהים.

נדידת אברהם – ציר גוסטב דורה

ה וגם-ללוט, ההלך את-אברם, היה צאן-ובקר ואהלים.

ו ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו, כי-היה רכושם רב, ולא יכלו לשבת יחדו.

ז ויהי-ריב בין רעי מקנה-אברם ובין רעי מקנה-לוט, והכנעני והפרזי אז ישב בארץ.

ח ויאמר אברם אל-לוט: אל-נא תהי מריבה ביני ובינה ובין רעי ובין רעיה, כי-אנשים אחים אנחנו.

ט הלא כל-הארץ לפניך. הפרד נא מעלי, אם-השמאל ואימנה, ואם-הימין ואשמאילה.

י וישא-לוט את-עיניו וירא את-כל-כפר הירדן, כי כלה משקה, לפני שחת יהוה את-סדם ואת-עמרה, כגן-יהוה, בארץ מצרים באכה צער.

יא ויבחר-לו לוט את כל-כפר הירדן, ויסע לוט מקדם, ויפרדו איש מעל אחיו.

יב אברם ישב בארץ-כנען, ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד-סדם.

יג ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד.

מפסוק ה עד פסוק יג מספר:

לוט ואברם החליטו להפרד ולגור רחוק זה מזה.

ה צאן – כבשים ועזים.

ובקר – פרים ופרות.

ו ולא-נשא אתם – לא היו די שדות מרעה לעדרים של אברם ושל לוט ולא היו די מים בבארות לצאן.

ז והכנעני והפרזי – שמות של עמים שחיו בכנען.

ח נא – בבקשה.

אנשים אחים אנחנו – לוט אינו אחיו של אברם אלא בן אחיו. כאשר אומרים אחים, לפעמים מתכוונים לבני אותם הורים ולפעמים לבני אותה משפחה או עם.

ט אם-השמאל – אם תלך לצד שמאל.

ואימנה – אני אלך לצד ימין.

אם-הימין – ואם תלך לצד ימין.

ואשמאילה – אלך לצד שמאל.

י כי כלה משקה – יש בה הרבה מים.

שחת – השמיד.

כגן-ה' – כמו גן עדן.

יא מקדם – מצד מזרח.

יב ויאהל – עצר והקים מחנה אהלים.

יד וַיְהִי־וָאָמַר אֶל־אַבְרָם, אַחֲרֵי הַפֶּרֶד־לוֹט
מֵעַמּוֹ: שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר־אַתָּה שָׂם, צִפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה
וַיֵּמָּה.

טו כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ, אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה, לָךְ
אֶתְנַנָּה וּלְזִרְעֶךָ עַד־עוֹלָם.

טז וַשְׁמַתִּי אֶת־זִרְעֶךָ כַּעֲפֹר הָאָרֶץ, אֲשֶׁר
אִם־יּוֹכַל אִישׁ לְמָנוֹת אֶת־עֹפֹר הָאָרֶץ,
גַּם־זִרְעֶךָ יִמָּנֶה.

יז קוֹם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָהּ, כִּי
לָךְ אֶתְנַנָּה.

יח וַיֵּאָהֶל אַבְרָם, וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּאֵלְנֵי מַמְרָא
אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן, וַיִּבֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה.

מִפֶּסוּק יד עַד פֶּסוּק יח מִסְפָּר:
אֱלֹהִים נִגְלָה לְאַבְרָם.
אֱלֹהִים שׁוֹב הִבְטִיחַ לְאַבְרָם וּלְבָנָיו אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן.

יד שָׂא נָא עֵינֶיךָ – הִרָם אֶת עֵינֶיךָ וְהִסְתַּכַּל.

צִפְנָה – לְצַד צָפוֹן.

וְנִגְבָּה – לְצַד דְּרוֹם.

וְקִדְמָה – לְצַד מְזָרָח.

וַיֵּמָּה – לְצַד מַעֲרָב.

טו אֶתְנַנָּה – אֶתְנֵן אוֹתָהּ.

וּלְזִרְעֶךָ – לְעַם שִׁיתַּפְתַּח מִמֶּךָ וּמִבְנֶיךָ

וּמִבְנוֹתֶיךָ.

טז כַּעֲפֹר הָאָרֶץ – כָּל כָּךְ הִרְבָּה, כְּמוֹ גִּדְגֵי הָעֹפֶר

שֶׁבְּאַדְמָה, שֶׁלְעוֹלָם לֹא נוֹכַל לְסַפֵּר אוֹתָם.

לְמָנוֹת – לְסַפֵּר.

יִמָּנֶה – יִסְפָּר.

יז הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָהּ – תִּגִּיעַ לְכָל

מָקוֹם בָּאָרֶץ.

יח אֵלְנֵי מַמְרָא – מָקוֹם לִיד חֶבְרוֹן שֶׁכִּנְרָאָה הָיוּ בּוֹ

עֲצֵי אֵלֹן.

כפר הירדן בזמנינו

אַבְרָם הַמִּשִּׁינִי לְנֹדֶד בְּאַרְץ כְּנַעַן

קְרָאוּ מִפְּסוּק ב עַד פְּסוּק ד

1. בְּפִסּוּק ב כְּתוּב:

וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנָה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.

א. אֵיזָה חֵלֶק מֵהַבְּרָכָה הַכְּתוּבָה בְּפָרֶק יב פְּסוּק ב כָּבֵד הִתְגַּשְׁם?

ב. לְפִי מָה קָבְעוּ שְׁמִינִיָּהּ עֲשִׂיר בִּימֵי אַבְרָם?

2. בְּאֵיזָה אֲזוֹר בְּאַרְץ נֹדֶד אַבְרָם?

1. ב.

הַתְּלִמִּידִים יָבִינוּ שְׁבִימִים
קְדוּמִים עוֹשְׂרוֹ שֶׁל אָדָם
נִקְבַּע לְפִי כְמוֹת הַצֶּאֱן
וְהַבְּקָר בְּנוֹסֶף לְכֶסֶף וְזָהָב.

הַתְּלִמִּידִים יָבִינוּ שְׁבִימִים
נֹדֶד לְפִי מִצְוֹת הָאֵל כְּדֵי
לְקַבֵּל חֲזָקָה עָלֶיהָ.

הָיָה רִיב בֵּין רוּעֵי אַבְרָם לְרוּעֵי לוֹט

קְרָאוּ מִפְּסוּק ה עַד יג

1. מָה גָרַם לְרִיב בֵּין רוּעֵי אַבְרָם וְרוּעֵי לוֹט?

1.

אִפְשָׁר לְשֹׂאוֹל: מְדוּעַ נִאֲלָצוּ
אַבְרָם וְלוֹט לְהִיפָּרֵד?
הַתְּלִמִּידִים יָבִינוּ שְׁרֻעֵי לוֹט
וְרוּעֵי אַבְרָהָם לֹא הִסְתַּדְּרוּ
בִּינֵיהֶם, כִּיּוֹן שְׁשֵׁנִיהֶם
הָיוּ בְּעִלֵּי עֲדָרִים גְּדוֹלִים,
וְשִׁטְחֵי הַמְּרֻעָה הָיוּ מַעֲטִים,
וְגַם כְּמוֹת הַמִּים בְּבָאֵרוֹת לֹא
הִסְפִּיקָה.

אִפְשָׁר לְשֹׂאוֹל: אֵיזָה מִשְׁפָּט
מִתּוֹךְ הַסִּיפּוֹר אֵיירָה
הַמֵּאִירָת?

בַּפְּסוּק ח כְּתוּב:

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-לוֹט:
אֶל-נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ
וּבֵין רַעִי וּבֵין רַעִיךָ,
כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ.

2. א. מה בַּקֵּשׁ אֲבָרָם מִלוֹט?

ב. כִּיצַד פָּנָה אֲבָרָם אֶל לוֹט? מַחְקוּ אֶת הַמִּיתָר.

1. אֲבָרָם צָוָה. 2. אֲבָרָם בִּקֵּשׁ.

3. אֲבָרָם דָּרַשׁ. 4. אֲבָרָם הִצִּיעַ.

3. אֲבָרָם אָמַר עַל לוֹט: אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ.

א. מָה פָּרוּשׁ הַמֶּלֶךְ "אַחִים" בְּמִקְרָה זֶה? סַמְנוּ בְּ-√.

☐ קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה. ☐ בָּנִים לְאוֹתָם הַזֵּה.

בַּפְּסוּק ט כְּתוּב:

הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ
הַפָּרָד נָא מֵעָלַי
אִם-הֶשְׁמַאל וְאִימָנָה
וְאִם-הֵימִין וְאַשְׁמֹאֵלָה

4. א. מָה הִצִּיעַ אֲבָרָם לְלוֹט?

ב. מָמָה בַּפְּסוּק אֶפְשָׁר לְלַמֵּד שֶׁאֲבָרָם נָתַן לְלוֹט אֶת הַזְכוּת לְבָחֹר
רֵאשׁוֹן?

3.

אפשר לטפל גם במושג
"אחים" במובן בני אותו
עם ו"אחים" במובן חברים.

4.

אפשר לשאול:
האם אתם מכירים סכסוך
בימינו שבו הצדדים רוצים
להיפרד?
אפשר לשאול: האם אתם
מכירים הסכמים אחרים?
המורה תוכל להזכיר את
המושגים "הסכם שלום",
"הסכם נישואים" וכיו"ב.

4. ב.

אפשר לשאול:
מה בודקים כאשר הולכים
לבחור מקום חדש לחיות
בו?
התלמידים יעלו השערות
שונות ויבינו מתוך הסיפור,
שלוט לא בדק מי הם

5. נִשְׁעַר שְׁלֹא אַחֵר שְׁלוֹט בְּחֹר נֶעְרַךְ בֵּינֵיהֶם הַסָּכָם. הִתְאִימוּ בָּקוּ וְהִשְׁלִימוּ
אֶת הַמְשָׁפֵט.

הַסָּכָם הַפְּרָדוֹת בֵּין אַבְרָם לְלוֹט

לְדַגְמָה:

אָנִי, אַבְרָם, וְאַתָּה, לוֹט	נִפְרָד
אָנִי, אַבְרָם, מִסָּכִים	בְּכַכְר הַיַּרְדֵּן.
אָנִי, לוֹט, בּוֹחֵר לְגוֹר	שְׂאֵתָה תִּבְחֹר רֵאשׁוֹן.
אָנִי, אַבְרָם, אִמְשִׁיךְ לְגוֹר	בֵּין בֵּית אֵל לְבֵין הָעֵי.

עַל הַחֲתוּם

6. בְּפָסוּק ט כָּתוּב "כִּי כָּלָה מִשְׁקָה"
בְּפָסוּק יג כָּתוּב: "אֲנֹשִׁי סָדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים".
הַשְׁתַּמְשׁוּ בַּמְשָׁפָטִים אֵלֶּה וְהִשְׁלִימוּ

- לוֹט בְּחֹר בְּכַכְר הַיַּרְדֵּן, כִּי _____
- לוֹט בְּחֹר לְגוֹר בְּסָדוֹם וְלֹא הִתְחַשֵּׁב שֶׁ _____

7. בְּמָה שׁוֹנָה הַתְּנִיחָגוּתוֹ שֶׁל אַבְרָם מִהַתְּנִיחָגוּתוֹ שֶׁל לוֹט בְּמִקְרָה זֶה?

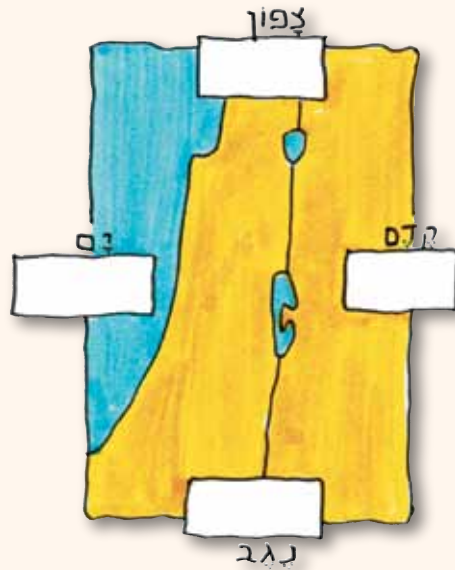
אֱלֹהִים חָזַר עַל הַבְּטָחוֹתָיו לְאַבְרָם

קְרָאוּ מִפְּסוּק י' עַד פְּסוּק י"ח

אֱלֹהִים אָמַר לְאַבְרָם לְהִסְתַּכֵּל
לְכָל הַכּוּוֹנִים.

1. כְּתֹבוּ לַיָּד כָּל כּוּוֹן בַּמִּפָּה,
אִידָּהּ קוֹרְאִים לוֹ בְּיָמֵינוּ.

2. בְּפִסּוּק טז כְּתוּב:

וְשִׁמְתִּי אֶת־זֶרְעֲךָ כְּעֶפֶר הָאָרֶץ,
אֲשֶׁר אִם־יִוָּכַל אִישׁ לְמַנּוֹת אֶת־עֶפֶר הָאָרֶץ, גַּם־זֶרְעֲךָ יִמָּנֶה.

א. מָה הַבְּטִיחַ ה' לְאַבְרָם בְּפִסּוּק זָה? הֵעֲזָרוּ בַּפְּרוּשׁ לְפִסּוּק.

ב. שִׁעְרוּ מִדּוּעַ הַבְּטִיחַ ה' לְאַבְרָם הַבְּטָחָה זוֹ דֹּקָא אַחֲרֵי הַפְּרָדָה מְלוֹט?

ג. בְּאִיזָה אַפֵּן הוֹדָה אַבְרָם לַה'?

כיוון שנושא הכיוונים
– רוחות השמים – נלמד
בכיתה ג, אין צורך להיכנס
לנושא קריאת מפה. יש
להסתפק בכך שהתלמידים
יכירו את שמות הכיוונים
הנהוגים בעברית היום
ושמות הכיוונים במקרא.

2.
א. אפשר לשאול את
התלמידים:
מתי כבר הבטיח ה'
לאברהם, שמצאצאיו
יצמח גוי גדול? במה שונה
הבטחה זו מההבטחה
הקודמת, ובמה היא
דומה? אפשר להפנות את
התלמידים לפרק יב, פסוק
ב.

ב. לאחר הפרידה מלוט
אברהם התהלך לבד. לוט
כבר לא נמצא לידו, האזור
מיושב בכנענים. איך
לדעתכם הרגיש אברהם?
למה ציפה?
התלמידים יבינו
שההבטחה באה לחזק את
אברהם.

- א וְשָׂרִי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ, וְלֵאמֹר שִׁפְחָה מִצְרִית וְשָׁמָּה הָגָר.
- ב וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם: הִנֵּה-נָא עֲצָרְנִי יְהוָה מְלָדָת, בֹּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי אוֹלִי אֲבִנָּה מִמֶּנָּה. וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי.
- ג וַתִּקַּח שָׂרִי אִשְׁתְּ-אַבְרָם אֶת-הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֶּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשִׁכְתָּ אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה.
- ד וַיָּבֹא אֶל-הָגָר, וַתֵּהָר, וַתֵּרָא כִּי הָרְתָהּ, וַתִּקַּל גְּבוּרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ.
- ה וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם: חֲמִסִּי עָלֶיךָ. אֲנִכִּי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחִיקָךָ, וַתֵּרָא כִּי הָרְתָהּ וְאֶקַּל בְּעֵינֶיהָ. יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ.
- ו וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-שָׂרִי: הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ, עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ. וַתַּעֲנֶה שָׂרִי, וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ.
- ז וַיִּמְצָאָהּ מֶלֶאךָ יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם בְּמִדְבָּר, עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר.
- ח וַיֹּאמֶר: הָגָר, שִׁפְחַת שָׂרִי, אֵי-מָזָה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי? וַתֹּאמֶר: מִפָּנֵי שָׂרִי גְבוּרָתִי אֲנִכִּי בְּרַחַת.

מִפְסוּק א עד פְּסוּק ז מִסְפָּר:
שָׂרִי הִצִּיעָה לְאַבְרָם שִׁיִּקַּח אֶת הָגָר שִׁפְחָתָהּ
הַמִּצְרִית לְאִשָּׁה נֹסֶפֶת כְּדֵי שֶׁתֵּלֵד לוֹ בֶּן. כֹּאֲשֶׁר
הָרְתָה הָגָר לְאַבְרָם, הִיא הִפְסִיקָה לְכַבֵּד אֶת שָׂרִי.
שָׂרִי הִעֲנִישָׁה אוֹתָהּ בַּעֲבוּדָה קָשָׁה. הָגָר בְּרַחָה
מִפָּנֶיהָ לְמִדְבָּר.

- א שִׁפְחָה – אִשָּׁה שֶׁנִּמְכְּרָה כְּמוֹ עֶבֶד.
- ב עֲצָרְנִי יְהוָה מְלָדָת – אֱלֹהִים לֹא אִפְשָׁר לִי לְלָדָת.
- ג מִקֶּץ – כְּעֵבֶר.
- ד וַתִּקַּל גְּבוּרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ – הָגָר זָלְזָלָה בְּשָׂרִי. הִיא לֹא כִּבְדָּה אוֹתָהּ.
- ה חֲמִסִּי עָלֶיךָ – זֶה לֹא בְּסִדֵּר שְׂאִינֶיךָ מִפְּסִיק אֶת הַתְּנַהֲלוֹת הָרָעָה שֶׁל הָגָר כֻּלָּפִי.
- אֲנִכִּי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחִיקָךָ – בְּזִכּוֹתִי קִבַּלְתָּ אֶת הָגָר.
- יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ – אֲנִי מִבְּקִשְׁתָּ שֶׁתִּנְהַג כֻּלָּפִי בְּצִדִּיק.
- ו הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ – קָחִי אֶת הָגָר וְעֲשִׂי בָּהּ כְּרָצוֹנְךָ.
- וַתַּעֲנֶה שָׂרִי – שָׂרִי הִעֲנִישָׁה אֶת הָגָר בַּעֲבוּדָה קָשָׁה.

מִפְסוּק ח עד פְּסוּק טז מִסְפָּר:
בְּמִדְבָּר נִגְלָה מֶלֶאךָ אֱלֹהִים לְהָגָר.
הַמֶּלֶאךָ בָּשׂוּר לְהָגָר עַל הִלָּדָת יִשְׁמַעְאֵל, וַאֲמַר
שְׁמִי־יִשְׁמַעְאֵל יִצְמַח עִם גְּדוֹל.

- ז עַל-עֵין הַמַּיִם – לִיד מַעְיָן מַיִם.
- בְּדֶרֶךְ שׁוּר – לְמִדְבָּר שׁוּר הַמּוֹכִיל לְמִצְרַיִם.
- ח אֵי-מָזָה – מֵאֵינָן?
- אֲנִי – לָאֵן?

ט וַיֹּאמֶר לָהּ מֵלֶאֱךָ יְהוָה: שׁוּבִי אֶל־גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יְדֶיךָ.

י וַיֹּאמֶר לָהּ מֵלֶאֱךָ יְהוָה: הֲרַבָּה אֲרָבָה אֶת־זֶרְעֶךָ, וְלֹא יִסְפָּר מִרְבּוֹ.

יא וַיֹּאמֶר לָהּ מֵלֶאֱךָ יְהוָה: הֲנָךְ הָרָה וְיִלְדֶּת בֶּן, וְקָרַאת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל, כִּי־שָׁמַע יְהוָה אֶל־עֲנִיךָ.

יב וְהוּא יְהִי פָּרָא אָדָם, יָדוֹ בְּכָל וַיֵּד כָּל בּוֹ, וְעַל־פָּנָיו כָּל־אָחִיו יִשְׁכָּן.

יג וַתִּקְרָא שֵׁם־יְהוָה הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אַתָּה אֵל רְאִי, כִּי אִמְרָה: הֲגַם הָלָם רְאִיתִי אַחֲרֵי רְאִי.

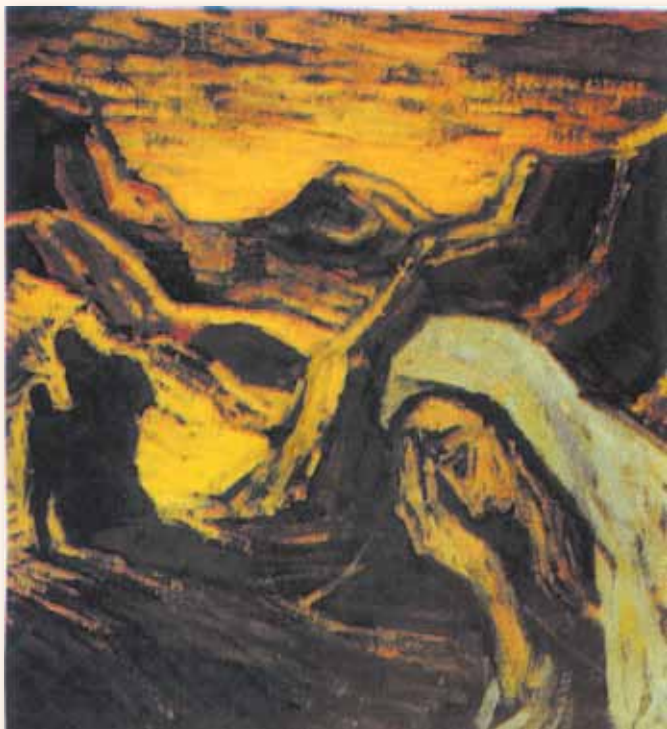
יד עַל־כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לַחֵי רְאִי, הִנֵּה בֵּין־קֹדֶשׁ וּבֵין בָּרָד.

טו וַתֵּלֶד הָגֵר לְאַבְרָם בֶּן, וַיִּקְרָא אֲבָרָם שֵׁם־בְּנוֹ, אֲשֶׁר־יִלְדָה הָגֵר, יִשְׁמָעֵאל.

טז וְאַבְרָם בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה וָשֵׁשׁ שָׁנִים בִּלְדֹת־הָגֵר אֶת־יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם.

יא הֲנָךְ – אַתָּה.
עֲנִיךָ – סִבְלָךְ.

יב וְהוּא יְהִי פָּרָא אָדָם – פָּרָא הוּא חֲמוּר הַבֶּרֶשׁ הַשּׁוֹכֵן בַּמִּדְבָּר. יִשְׁמָעֵאל וְהָעָם שִׁיַּצְמַח מִמֶּנּוּ יִהְיוּ אוֹהֲבֵי חֶפֶשׁ, כְּמוֹ הַפָּרָא.
יג יָדוֹ בְּכָל וַיֵּד כָּל בּוֹ – יִשְׁמָעֵאל וְצִאֲצָאִיו יַחֲיוּ חַיִּי שׁוֹדְדִים, וְכָל הָעַמִּים יִלְחֲמוּ בָהֶם.
יד אֵל רְאִי – הָאֵל הַרוּאֶה וּמִשְׁגִּיחַ עַל הַכֹּל, הַרוּאֶה אֶת סִבְל הַמְּסַכְנִים.
יב הֲגַם הָלָם רְאִיתִי אַחֲרֵי רְאִי – גַּם כָּאֵן בַּמִּדְבָּר רְאִיתִי אֶת דֹּאגַת אֱלֹהִים.
יד בָּאָר לַחֵי רְאִי – בָּאָר הַשִּׁיכָת לְאֱלֹהִים חַיִּים הַרוּאֶה אוֹתִי וּמִשְׁגִּיחַ עָלַי.

גְּרוּשׁ הָגֵר – צִיר יַעֲקֹב שְׁטִינְהַרְט

שָׁרָה נִתְּנָה אֶת הָגֵר שְׂפָחָתָהּ לְאַבְרָם לְאִשָּׁה

קְרָאוּ מִפְּסוּק א' עַד פְּסוּק ו'

1. א. הָאֵם הָיָה רַע בְּהִתְנַהְּגוּתָהּ שֶׁל הָגֵר? נִמְקוּ וְהַסְבִּירוּ.

ב. בַּמָּה הָאִשָּׁיְמָה שָׂרִי אֶת אַבְרָם?

ג. הָאֵם הָיָה רַע בְּתִשׁוּבָתוֹ שֶׁל אַבְרָם לְשָׂרִי? נִמְקוּ.

ד. הָאֵם הָיָה רַע בְּהִתְנַהְּגוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה? נִמְקוּ וְהַסְבִּירוּ.

ה. מִדּוּעַ, לְדַעְתְּכֶם, נָהַג אַבְרָם כָּךְ?

הָגֵר חֲזָרָה מִהַמִּדְבָּר. לְהָגֵר וְלְאַבְרָם נוֹלַד בֵּן

קְרָאוּ מִפְּסוּק ז' עַד פְּסוּק טז

2. הָגֵר הִיָּתָה אִמְלָלָה בַּמִּדְבָּר.

א. מָה הָעֵצָה שֶׁקִּבְּלָה?

ב. מָה הַהִבְטָחָה שֶׁקִּבְּלָה?

4. אֵיךְ יוֹדְעִים שֶׁאַלֹּהִים שָׁם לֵב לְסִבְלָהּ שֶׁל הָגֵר?

אפשר להרחיב ולספר, שהעבדות היתה חלק מהחיים באותה תקופה. כל העבדות בבית ובשדה נעשו על ידי עבדים ושפחות. העבד היה רכושו האישי של בעליו. גם הגר היתה שייכת לשרי, ועל כן יכלה שרי לתת אותה לאברם. מאוחר יותר ייתקלו הילדים בסיפור דומה, שבו נתנו רחל ולאה את בלהה וזלפה ליעקב. בפרק על מכירת יוסף תוכל המורה להוסיף עוד פרטים על העבדות. לפני העיסוק בשאלה יש להסביר את המילים בישר, בשורה, מבשר. על פי המילון: מבשר – משמיע טובות, מביא ידיעה טובה.

2.

העיסוק בשאלה 2 מזמן להראות את האבות באור אנושי. אברהם לא מתערב כי נוח לו. שרה כבר אינה זקוקה להגר. היא מנצלת אותה לאחר שהרתה.

א וַיְהִי אַבְרָם בֶּן־תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתֵּשֶׁעַ שְׁנִים, וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אֲנִי־אֵל שְׁדִי, הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים. ב וְאַתָּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וְאַרְבָּה אוֹתְךָ בְּמָאד מָאֹד. ג וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל־פָּנָיו, וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר: ד אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךָ, וְהָיִיתָ לְאָב הַמּוֹן גוֹיִם. ה וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שִׁמְךָ אַבְרָם, וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם, כִּי אֲב־הַמּוֹן גוֹיִם נִתְּתִיךָ. ו וְהִפְרִתִי אִתְּךָ בְּמָאד מָאֹד, וּנְתַתִּיךָ לְגוֹיִם, וּמְלָכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ. ז וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לְבְרִית עוֹלָם, לְהָיִיתָ לָךְ לְאֱלֹהִים וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ. ח וְנָתַתִּי לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיךָ, אֶת כָּל־אֶרֶץ כְּנָעַן, לְאַחֲזָת עוֹלָם, וְהָיִיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים.

מִפְסוּק א עַד פְּסוּק ח מְסֻפָּר: אֱלֹהִים שׁוֹב הַתְּגָלָה לְאַבְרָם וְכִרְת בְּרִית עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו. לְפִי הַבְּרִית, אַבְרָם וְצִאֲצָאִיו חִיבִים לְהֵאֱמִין בְּאֱלֹהִים וְאֱלֹהִים הַבְּטִיחַ לָקִים אֶת הַבְּטָחוֹתָיו לְאַבְרָם. אֱלֹהִים שָׁנָה אֶת שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָם לְאַבְרָהָם. א אֵל שְׁדִי – אֶחָד מִשְׁמוֹתָיו שֶׁל אֱלֹהִים. הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים – עָלֶיךָ לַעֲבֹד אֶת ה' בְּאֵמוּנָה שְׁלֵמָה. ב וְאַתָּנָה בְרִיתִי – אֶכְרַת אִתְּךָ בְּרִית. ג וְאַרְבָּה אוֹתְךָ – יִהְיוּ לָךְ בָּנִים וּבָנוֹת רַבִּים. ד וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל־פָּנָיו – הִשְׁתַּחֲוָה מִתּוֹךְ כְּבוֹד וּמִתּוֹךְ רִגְשׁ תּוֹדָה. ה וְהָיִיתָ לְאָב הַמּוֹן גוֹיִם – עַמִּים רַבִּים יֵצְמְחוּ וּמִצִּצְאֹנֶיךָ. ו וְהִפְרִתִי אִתְּךָ – אֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְאָדָם פּוֹרֵה. יִהְיוּ לָךְ הֶרֶבָה צִאֲצָאִים. ז וְהִקְמַתִי – אֶקִּים. ח לְדֹרֹתָם – לְכָל הַדּוֹרוֹת שִׁיּוֹלְדוּ אַחֲרֶיךָ. ט לְבְרִית עוֹלָם – בְּרִית שְׂאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל. י אֶרֶץ מִגְרִיךָ – אֶרֶץ כְּנָעַן, שְׂבָאָתָּה לְגוֹר בָּהּ. יא לְאַחֲזָת עוֹלָם – תִּהְיֶה שְׂיֻכְתָּ לָךְ לְתָמִיד.

ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם: וְאַתָּה
אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר, אֶתָּה וְזֶרְעֶךָ
אַחֲרָיִךְ לְדֹרֹתָם.

י זאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
זֶרְעֶךָ אַחֲרָיִךְ: הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר.
יא וּנְמַלְתֶּם אֶת בָּשָׂר עֶרְלַתְכֶם, וְהָיָה לְאוֹת
בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם.

יב וּבֶן־שִׁמְנֹת יָמִים יְמוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר
לְדֹרֹתֵיכֶם, יֶלֶד בֵּית וּמִקְנֵת־כֶּסֶף
מִכָּל בֶּן־נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרְעֶךָ הוּא.
יג הַמּוֹל יְמוֹל יֶלֶד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף,
וְהָיְתָה בְּרִיתִי בְּבָשְׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם.
יד וְעָרַל זָכָר, אֲשֶׁר לֹא־יְמוֹל אֶת־בָּשָׂר
עֶרְלָתוֹ, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ

הַהוּא מֵעַמִּיָּה. אֶת־בְּרִיתִי הֵפַר.

טו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם: שְׂרִי אִשְׁתְּךָ,
לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמָהּ שְׂרִי, כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ.
טז וּבִרְכָתִי אֶתָּה וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בֶּן,
וּבִרְכָתֶיהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם, מֶלֶכִּי עַמִּים
מִמֶּנָּה יִהְיוּ.

יז וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק, וַיֹּאמֶר
בְּלִבּוֹ: הֲלֹבֵן מֵאָה־שָׁנָה יוֹלֵד, וְאִם־שָׂרָה
הִבְת־תְּשָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד?

יח וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים: לוֹ יִשְׁמַעְעָל
יְחִיָּה לְפָנֶיךָ.

מִפָּסוּק ט עַד סוֹף הַפָּרָק מְסַפֵּר:

אַבְרָהָם וְצִאֲצָאֵיו חַיִּים לְעֶרְךָ טָקַס בְּרִית מִלָּה.
בְּרִית הַמִּלָּה הִיא סִימָן וְאוֹת שֵׁשׁ בְּרִית
בֵּין אֱלֹהִים לְבֵין אַבְרָהָם וְזֶרְעוֹ.
אֱלֹהִים חֲזַר וְהִבְטִיחַ שְׁלֹא־אַבְרָהָם וּלְשָׂרִי יוֹלֵד בֶּן.
אֱלֹהִים שָׁנָה אֶת שְׁמָהּ שֶׁל שְׂרִי לְשָׂרָה.

י הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר – צָרִיךְ לְעֶרְךָ בְּרִית מִלָּה
לְכָל תִּינוּק זָכָר שְׁנוּלָד.
יא וּנְמַלְתֶּם – תִּהְיוּ נְמוּלִים. תַּעֲרְכוּ בְּרִית מִלָּה.
יב הַמּוֹל לָכֶם כָּל־זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם – בְּכָל הַדּוֹרוֹת
הַבָּאִים תִּקְיְמוּ בְּרִית מִלָּה לְזָכָרִים.
יֶלֶד בֵּית וּמִקְנֵת־כֶּסֶף – תַּעֲרֹךְ בְּרִית מִלָּה
גַּם לְעַבְדִּים שְׁנוּלָדוֹ בְּבֵיתְךָ וְגַם לְאִלָּה שֶׁקָּנִיתָ
בְּכֶסֶף.

יח לוֹ יִשְׁמַעְעָל יְחִיָּה לְפָנֶיךָ – הַלֹּאִי שִׁיתְקִימוּ
בִּישְׁמַעְעָל הַבְּרָכוֹת שֶׁנָּתַתָּ לְאִמּוֹ הָגֵר.

יט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: אֲבָל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יֹלֶדֶת
 לָךְ בֶּן, וְקִרְאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק, וְהִקְמַתִּי
 אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו.
כ וְלִישְׁמַעֲאֵל, שְׁמַעְתִּיךָ: הִנֵּה בִּרְכָתִי אִתּוֹ
 וְהַפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמָאד מְאֹד,
 שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד, וְנָתַתִּיו לְגוֹי
 גָּדוֹל.
כא וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק, אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ
 שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֲרִית.
כב וַיְכַל לְדַבֵּר אֹתוֹ, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל
 אַבְרָהָם.
כג וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־ישְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ וְאֶת
 כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֶת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶףוֹ,
 כָּל־זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם, וַיִּמַּל
 אֶת־בָּשָׂר עֶרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, כַּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר אֱלֹהִים.
כד וְאַבְרָהָם בֶּן־תְּשָׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בָּהֶמְלֹו
 בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ.
כה וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ בֶּן־שָׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה
 בָּהֶמְלֹו אֶת בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ.
כו בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נָמּוּל אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעֲאֵל
 בָּנוֹ.
כז וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, יְלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף
 מֵאֵת בֶּן־נֶכֶד, נָמְלוּ אֹתוֹ.

כ שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים – שְׁנַיִם עָשָׂר מְנַהֲיָי
 שְׁבָטִים.

כא וְאֶת־בְּרִיתִי אֲקִים אֶת־יִצְחָק – אֲבָל אֶת הַבְּרִית
 אֲקִים עִם יִצְחָק וְעִם צִאֲצָאִיו.
 לְמוֹעֵד הַזֶּה בַּשָּׁנָה הָאַחֲרִית – בְּזֶמֶן הַזֶּה, בְּעוֹד
 שָׁנָה בְּדִיוֹק.

כב וַיְכַל – כָּלָה, סִיֵּם.
 וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם – הִתְנַגְּלוּת
 הַסִּתְיָמָה.

אֱלֹהִים כּוֹרֵת בְּרִית עִם אֲבָרָם

קְרְאוּ אֶת הַפָּרֶק

1. בְּרִית הִיא הֶסֶכֶם מְחִיב. בַּפָּרֶק מְסַפֵּר עַל בְּרִית. כְּתֹבוּ בַּמַּלְבָּן:

מִי הֶצִיעַ אֶת הַבְּרִית?

לְמִי הוּא הֶצִיעַ אֶת הַבְּרִית?

2. הַבְּרִית בֵּין ה' לְאֲבָרָם: הַשְּׁלִימוּ. הַעֲזֵרוּ בְּסֵל הַתְּשׁוּבוֹת.

לְמָה הִתְחַיֵּב אֱלֹהִים בַּבְּרִית?	לְמָה יִתְחַיְּבוּ אֲבָרָהֶם וְצִאֲצָאִיו?
מִצִּצְאָאִי אֲבָרָהֶם יִצְמָחוּ _____	אֲבָרָהֶם וּבְנֵיו יֵאֱמִינוּ בְּ_____
אֶרֶץ כְּנָעַן תִּהְיֶה שֵׁכֶת לִי _____	אֲבָרָהֶם וּבְנֵיו יִקְיֶמוּ טָקֶס בְּרִית מִלָּה לְכָל _____
שָׂרָה תֵּלֵד _____	

סֵל תְּשׁוּבוֹת:

עַמִּים רַבִּים.

בֶּן זָכָר.

צִאֲצָאִי אֲבָרָהֶם וְשָׂרָה.

אֱלֹהִים.

בֶּן וְשֵׁמוֹ יִצְחָק.

הסיפור מזמין אפשרות להמשיך לטפל במושג "ברית" בין שני צדדים ולדון גם בהתחייבות של כל אחד מבני הברית.

3. היכן אפשר לראות בספור שאברם דאג לישמעאל?

4. א. השלימו: אלהים שנה את שמותיהם של אברם ושרי.

אברם יקרא _____ שרי תקרא _____

לשני השמות נוספה האות _____

ב. מדוע שנה אלהים את שמותיהם?

5. אברהם קים טקס ברית מילה לעצמו ולישמעאל בנו.

א. ברית המילה, סימן למה היא?

ב. בן כמה היה אז ישמעאל?

6. במה ברח ה' את ישמעאל? (פסוק כ).

כדאי לדעת

המסלמים רואים עצמם כצאצאי ישמעאל. הם מקימים טקס ברית מילה לנער בהגיעו לגיל שלוש-עשרה, כי ישמעאל היה בן שלוש-עשרה כאשר נערכה לו ברית מילה.

3. כדאי להסביר לתלמידים, ששינוי השם של אברם ושרי מרמז על שינוי שעתיד להתחולל בחייהם.

אפשר לפתוח את בראשית, פרק ט, טו-טז ולראות את הדומה והשונה בין הבריתות.

5. יש מקום להבהיר את המילה "מילה" במובן של ברית מילה. אפשר לשוחח עם התלמידים על השם בני ברית כשם נרדף ליהודים.

א וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֶיךָ מִמְּרָא, וְהוּא יֹשֵׁב
פֶּתַח-הָאֵהָל כָּחֵם הַיּוֹם.

ב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים
נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח
הָאֵהָל, וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה.

ג וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי, אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ,
אֲלֹנָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבֹדְךָ.

ד יִקַּח-נָא מַעֲטֵ-מִּים וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם,
וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ.

ה וְאִקְחָה פֶתֶל-לֶחֶם וְסַעְדוּ לַבָּכֶם, אַחֲרֵי
תַעֲבֹרוּ, כִּי-עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל-עֲבֹדְכֶם.
וַיֹּאמְרוּ: כֵּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

ו וַיִּמָּהַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר:
מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ, לוֹשִׁי וְעֹשִׂי
עֲגוֹת.

ז וְאֶל-הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם, וַיִּקַּח בֶּן-בָּקָר
רֶךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּעֶר, וַיִּמָּהַר לַעֲשׂוֹת
אֹתוֹ.

ח וַיִּקַּח חֲמָאָה וַחֲלָב וּבֶן-הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם. וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת
הָעֵץ, וַיֹּאכְלוּ.

מִפְסוּק א עַד פְּסוּק ח מְסֻפָּר:
אַבְרָהָם קִים מְנַהֵג הַכְּנָסֶת אֲוֹרָחִים. הוּא עָרַךְ קִבְלַת
פָּנִים לְאֲוֹרָחִים.

א כָּחֵם הַיּוֹם – בְּשַׁעַת הַצְהָרִים, כַּאֲשֶׁר חֵם מְאֹד.
ב נֹצְבִים עָלָיו – שְׁלוֹשָׁה אַנְשִׁים עוֹמְדִים קְרוֹב
אֵלָיו.

וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה – אַבְרָהָם הִשְׁתַּחֲוָה כְּדִי לְכַבֵּד
אֶת הַמַּלְאָכִים.

ג אֲלֹנָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבֹדְךָ – בְּבִקְשָׁה עֲצָרוּ כָּאֵן
וְתִהְיוּ אֲוֹרָחִים.

ה וְאִקְחָה פֶתֶל-לֶחֶם – אִקְחָה פְּרוֹסֶת לֶחֶם.
וְסַעְדוּ לַבָּכֶם – תֹּאכְלוּ.

בְּיָמֵינוּ קוֹרְאִים מְסַעְדָּה לְמָקוֹם צְבוּרֵי שְׁבוּ
אַנְשִׁים אוֹכְלִים וּמְשַׁלְּמִים בְּעֵבוֹר הָאֵכֶל.

ו סָאִים – סָאָה הִיא מִדַּת מִשְׁקָל.
לוֹשִׁי – הִכִּינִי בִצֵּק.

עֲגוֹת – דְּבָרֵי מֵאֶפֶה עֲגָלִים.

ז בֶּן-בָּקָר – עֲגֹל.

ח וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם – אַבְרָהָם בְּעֲצָמוֹ הִגִּישׁ
לְאֲוֹרָחִים וְשֵׁרֵת אוֹתָם.

ט וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ? וַיֹּאמֶר:
הִנֵּה בָאֵהָל.

י וַיֹּאמֶר: שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה,
וְהִנֵּה-בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ. וְשָׂרָה שְׂמַעַת
פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו.

יא וַאֲבָרָהֶם וְשָׂרָה זָקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים, חָדַל
לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח פְּנָשִׁים.

יב וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר: אַחֲרֵי בְלָתִי
הִיתִיהָ-לִּי עֲדָנָה, וְאֲדֹנִי זָקֵן.

יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם: לְמָה זֶה צִחָקָה
שָׂרָה, לֵאמֹר, הֲאֵף אֲמַנָּם אֵלֶּךָ, וְאֲנִי
זָקֵנָתִי?

יד הֲיִפְלֵא מִיְהוָה דְּבָר? לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ.
כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵּן.

טו וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה, לֵאמֹר: לֹא צִחָקָתִי. כִּי
יֵרָאֶה. וַיֹּאמֶר: לֹא, כִּי צִחָקָתָּ.

טז וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל-פָּנָיו
סָדֹם, וַאֲבָרָהֶם הֵלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם.

יז וַיְהִי־הָאָמֶר: הִמְכָּסָה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר
אֲנִי עֹשֶׂה?

יח וַאֲבָרָהֶם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם,
וַנְּבָרְכּוּ-בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ.

יט כִּי יַדְעִיתִיו, לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצִיָּה אֶת-בְּנָיו
וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, לְמַעַן הִבִּיא יְהוָה
עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-דִּבֶּר עָלָיו.

פסוק ט עד פסוק טו מספר:
המלאכים בשרו לאברהם, שבקרוב יולד לו
ולשרה בן.

ט איה – איפה.

י כעת חיה – בדיוק בעוד שנה.

יא באים בימים – אברהם ושרה היו זקנים.

יב אחרי בלתי היתה-לי עדנה – לא יתכן שאשה
זקנה כמוני תוכל ללדת.

יד היפלא מיהוה דבר – אלהים יכול לעשות הכל.
אין דבר שאלהים לא יוכל לעשותו.
בימינו אומרים פלא על מעשה או מקרה בלתי
רגיל.

טו ותכחש – שרה שקרה, היא לא הודתה שצחקת.

מפסוק טז עד פסוק כא מספר:
אלהים גלה לאברהם, שהוא מתכוון להעניש את
אנשי סדום.

טז וישקפו – הביטו.

בימינו קוראים משקפים למכשיר העוזר לראות
ברור.

יז המכסה אני מאברהם – אלהים אמר שהוא לא
מסתיר מאברהם את כוונותיו.

יט ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט – ה'
יודע שאברהם יחנך את צאצאיו להתנהג בישר
וברחמים.

כ וַיֹּאמֶר יְהוָה: זַעֲקֵת סֹדִם וְעַמּוּרָה כִּי־רַבָּה, וַחֲטֹאתֶם כִּי כָבֹדָה מְאֹד.

כא אַרְדֵּה־נָּא וְאַרְאֶה, הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה. וְאִם־לֹא, אֲדַעָה.

כב וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֻמָּה, וַאֲבָרָהֶם עֹודְנֵנוּ עִמָּד לִפְנֵי יְהוָה.

כג וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר: הֲאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עַם־רָשָׁע.

כד אוֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צָדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר, הֲאֵף תִּסְפָּה וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חַמְשִׁים הַצָּדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ?

כה חָלָלָה לָךְ מַעֲשֵׂת בְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צָדִיק עַם־רָשָׁע, וְהָיָה כַּצָּדִיק כַּרָּשָׁע. חָלָלָה לָךְ, הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט?

כו וַיֹּאמֶר יְהוָה: אִם־אֶמְצָא בְּסֹדִם חַמְשִׁים צָדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר, וְנִשְׁאֲתִי לְכָל־הַמָּקוֹם בְּעִבּוּרָם.

כז וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר: הִנֵּה־נָּא הוֹאֵלֹתִי לְדָבָר אֶל־אֲדָנִי, וְאֲנֹכִי עֹפֵר וָאֶפֶר.

כ וַחֲטֹאתֶם כִּי כָבֹדָה – אֲנָשֵׁי סֹדִם וְעַמּוּרָה חֲטֹאוּ מְאֹד.

בִּימֵינוּ כַּאֲשֶׁר אָדָם מִקְבֵּל עֲנֹשׁ חָמור אוֹמְרִים: הוּא קִבֵּל עֲנֹשׁ כָּבֵד.

כא הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ – הָאֵם בְּאֻמַּת אֲנָשֵׁי סֹדִם חוֹטְאִים וְעוֹשִׂים רַע כְּפִי הַשְּׁמוּעָה. כָּלָה – אֲשַׁמִּיד אוֹתָם.

מִפְּסוּק כב וְעַד סוֹף הַפָּרָק מְסַפֵּר: אַבְרָהָם נֹסֶה לְהַצִּיל אֶת אֲנָשֵׁי סֹדִם וְעַמּוּרָה מִמּוֹת.

כג הֲאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עַם־רָשָׁע – הָאֵם צָדִיקִים יַעֲנִשׁוּ וַיָּמוּתוּ יַחַד עִם רָשָׁעִים?

בִּימֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בַּמִּלָּה נִסְפָּה, כַּאֲשֶׁר רוֹצִים לוֹמַר שְׂאָדָם נִהְרָג.

כד וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם – הָאֵם לֹא תִסָּלַח לְאֲנָשֵׁי סֹדִם.

כה חָלָלָה לָךְ – בְּשׁוּם פָּנִים וְאִפֹּן אֵל תַּעֲשֶׂה זֹאת. הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט – לֹא יִתְּכֵן שְׂאֵלָהִים לֹא יִתְּנֶהֱג בְּצֶדֶק.

כו וְנִשְׁאֲתִי – אֶסָּלַח.

כז הִנֵּה־נָּא הוֹאֵלֹתִי לְדָבָר – הִרְשָׁה לִי לְדָבָר.

וְאֲנֹכִי עֹפֵר וָאֶפֶר – אֲנִי לֹא יָקָר וְחָשׁוּב, כְּמוֹ שְׂחֹל וּפִיחַ אֵינָם יָקָרִים וְחָשׁוּבִים.

כח אולי יחסרון חֲמָשִׁים הַצְדִּיקִם חֲמִשָּׁה.
הַתְּשֻׁחִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת־כָּל־הָעִיר? וַיֹּאמֶר:
לֹא אֲשֻׁחִית, אִם־אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים
וַחֲמִשָּׁה.

כט וַיִּסָּף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר: אולי
יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים? וַיֹּאמֶר: לֹא אֶעֱשֶׂה
בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים.

ל וַיֹּאמֶר: אֶל־נָא יַחַר לֵאדֹנִי וְאֶדְבָּרָה, אולי
יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים? וַיֹּאמֶר: לֹא אֶעֱשֶׂה,
אִם־אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים.

לא וַיֹּאמֶר: הִנֵּה־נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנִי,
אולי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים? וַיֹּאמֶר: לֹא
אֲשֻׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרִים.

לב וַיֹּאמֶר: אֶל־נָא יַחַר לֵאדֹנִי, וְאֶדְבָּרָה
אֶךְ־הַפַּעַם, אולי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה?

לג וַיֹּאמֶר: לֹא אֲשֻׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֵה.
וַיֵּלֶךְ יְהוֹה, כְּאִשֶּׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל־אַבְרָהָם,
וַאֲבָרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ.

נוף סדום

הָאוֹרְחִים שָׁבְאוּ אֶל אַבְרָהָם בְּשָׂרוֹ עַל הַלֵּדָת בֶּן

קְרָאוּ מִפְּסוּק אַ עַד פְּסוּק טו

1. אֵיךְ קָבַל אַבְרָהָם אֶת הָאוֹרְחִים?
מִתְּחוּ קו בֵּין הַמִּשְׁפָּט מִהַתּוֹרָה לְאִיּוֹר הַמִּתְנָאִים.

ב.

א.

ג.

ה.

ד.

וִירֵץ לְקִרְאָתָם.
לוֹשֵׁי וְעֹשֵׂי עֲגוֹת.
וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם
וַיִּקַּח בֶּן בְּקָר רֶךְ וְטוֹב.
וְרָחֲצוּ רַגְלֵיהֶם.

1. לאחר העיסוק במשימה
תוכל המורה לשאול:
כיצד אפשר לראות את
הכנסת האורחים היפה של
אברהם?

אפשר להצביע על כמה
דברים:
המהירות שבה טרח
אברהם למען אורחיו.
התלמידים ישימו לב
לריבוי הפעלים המעידים
על כך: וירץ, וימהר, מהרי.
אברהם משרת את
האורחים אישית ודואג
לצורכיהם: "והוא עומד
עליהם תחת העץ".

המורה תוכל להפנות
את התלמידים לפסוק
א המראה כיצד אברהם
יושב בפתח האוהל ואולי
מחכה לראות אם יש עובר
אורח הזקוק להכנסת
אורחים (רעיון זה מופיע
במדור במדור ד', "סיפורי
חכמים").

ב. מה עוד ניתן ללמוד
על אברהם אבינו חוץ
מהכנסת האורחים
המיוחדת שלו?
המורה תפנה את
התלמידים לפסוק ה.
אברהם מציע בסך הכול

2. א. מה הציג אברהם לאורחים ומה הגיש להם?

ב. איזו מצוה קים בכך אברהם? לפי מה למדתם זאת ממעשיו?

3. מתחו קו בין תחילת המשפט לסופו:

האורחים שאלו:

אברהם ענה:

אחד האורחים בשר:

אלהים שאל את אברהם:

שרה שמעה את השאלה וענתה:

הנה באהל.

שוב אשוב אליך כעת חיה

והנה בן לשרה אשתך.

איה שרה אשתך?

לא צחקתי.

למה זה צחקה שרה?

4. מדוע צחקה שרה כשמעה את הבשורה להלדת בן?

5. שרה צחקה אבל אמרה "לא צחקתי". מדוע שקרה?

6. א. מה יגידו אלה שחושבים ששרה שגתה באשר צחקה?

מה יגידו אלה שרוצים להגן עליה?

ב. באשר רוצים לתאר הכנסת אורחים יפה, אומרים:

הם מכניסי אורחים כמו אברהם אבינו. הסבירו מדוע.

ג. במה שונה ההבטחה הפעם מההבטחה לזרע בפעמים הקודמות?

כדאי לקרוא את הפסוק בקול רם, בהטעמה ובמהירות כדי שהתלמידים יחושו שריבוי הפעלים בא להדגיש את הפעלתנות הרבה של אברם בקיום מצוות הכנסת אורחים.

3. הצחוק בא להביע פקפוק בהבטחת המלאכים. כל כך הרבה פעמים הבטיחו לה ולא קרה כלום.

4. אפשר לבקש מהתלמידים להיזכר במקרים אחרים בספר בראשית בהם אנשים הכחישו את מה שעשו מתוך מבוכה.

5. א. הצחוק שצחקה שרה מביע את ספקנותה בקיום ההבטחה.

ב. הדיון מזמן טיפול במושג "הכנסת אורחים" וחשיבותו בעולם של נודדים. אפשר להציע לתלמידים לספר חוויה הקשורה בהכנסת אורחים, בין כאורחים בין כמארחים.

ג. ההבטחה הפעם קונקרטית ומציינת זמן: "כעת חיה".

ה' ספר לאברהם שהוא מתכנן להשמיד את סדום

קראו מפסוק טז עד פסוק לג

1. א. מתחו קו אל המשפט המתאים מהתורה. תוכלו למתח יותר מקו אחד.

האף תספה צדיק	אברהם גלה אמן לב
עם רשע?	והתנחם עם אלהים.

השפט כל הארץ לא	אברהם פנה לאלהים
יעשה משפט?	בבטוי של כבוד.

אל נא יחר לאדני	לאברהם היה חשוב
ואברהם.	שאלהים יעניש בצדק.

ב. הסבירו במלים שלכם מה דורש אברהם מאלהים.

2. א. חשבו איך אמר אברהם את דבריו: אולי בתחנונים? אולי בפליאה? אולי בתקיפות? הסבירו את בחירתכם.

ב. קראו בתפקידים את הופוח בין אברהם לבין אלהים.

3. יש מבגרים שאומרים לילדים: "אל תתנחמו". מה תוכלו לומר להם אחרי שקראתם על הופוח בין אברהם לאלהים?

שלושת המשפטים מן התורה הם משפטי מפתח מן התרבות העברית. כדאי שהתלמידים ידעו אותם בעל פה. אפשר לעסוק בצד הלשוני: א. לבקש מהתלמידים למצוא מילה מתאימה לעושה מעשים טובים; מילה נרדפת למילה האם; מילה נרדפת למילה תהרוג. ב. להראות את הקשר בין "תספה" ל"סוף": איזו מילה מזכירה המילה תספה? ג. חשוב שהתלמידים יבינו שהמילה משפט היא מילה נרדפת לצדק, ושלעשות משפט פירושו לעשות צדק.

מפסוק א עד פסוק יא מספר: שני המלאכים הגיעו לסדום. לוט ארח את המלאכים והגן עליהם מפני אנשי סדום.

א ולוט ישב בשער-סדם – לוט ישב בשער הכניסה לעיר. השער היה בחומה שהקיפה את העיר.

ב סורו – תכנסו. ולינו – תוכלו לישן בביתי.

במינו קוראים מלון לבית שאורחים יכולים ללון בו בתשלום.

ג ויפצרו-בם מאד – בקש והתחנן.

משתה – סעודה חגיגית, מסבה שמגישים בה משקאות.

ד נסבו על-הבית – אנשי סדום הקיפו את הבית מסביב.

א ויבאו שני המלאכים סדמה בערב, ולוט ישב בשער-סדם. וירא-לוט ויקם לקראתם, וישתחו אפים ארצה.

ב ויאמר: הנה נא-אדני, סורו נא אל-בית עבדכם, ולינו, ורחצו רגליכם, והשכמתם והלכתם לדרככם. ויאמרו: לא, כי ברחוב נלין.

ג ויפצרו-בם מאד, ויסרו אליו ויבאו אל-ביתו, ויעש להם משתה, ומצות אפה, ויאכלו.

ד טרם ישכבו, ואנשי העיר, אנשי סדם, נסבו על-הבית, מנער ועד-זקן, כל-העם מקצה.

ה ויקראו אל-לוט ויאמרו לו: איזה האנשים אשר-באו אליך הלילה? הוציאם אלינו, ונדעה אתם.

ו ויצא אליהם לוט הפתחה, והדלת סגר אחריו.

ז ויאמר: אל-נא אחי תרעו.

ח הנה-נא לי שתי בנות, אשר לא-ידעו איש, אוציאה-נא אתהן אליכם, ועשו להן כטוב בעיניכם. רק לאנשים האל אל-תעשו דבר, כי-על-כן באו בצל קרתי.

ז אל-נא אחי תרעו – בבקשה אל תעשו דבר רע לאורחים.

ח באו בצל קרתי – הם אורחים שלי, אני מחייב להגן עליהם.

ט וַיֹּאמְרוּ: גִּשְׁהֶלְאָה. וַיֹּאמְרוּ: הָאֶחָד בָּא־לְגֹר
וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט? עֲתָה נֵרַע לָךְ מֵהֶם. וַיִּפְצְרוּ
בְּאִישׁ בְּלוֹט מָאֹד, וַיִּגְשׁוּ לְשֹׁכֵר הַדִּלֶּת.
י וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת־לוֹט
אֲלֵיהֶם הַבֵּיתָה, וְאֶת־הַדִּלֶּת סָגְרוּ.
יא וְאֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּתַח הַבַּיִת הֵכּוּ בַּסִּנּוּרִים
מִקֶּטֶן וְעַד־גָּדוֹל, וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח.
יב וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל־לוֹט: עַד מִי־לָךְ פֹּה?
חָתָן וּבְנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר־לָךְ בָּעִיר,
הוֹצֵא מִן־הַמָּקוֹם.
יג כִּי־מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ אֶת־הַמָּקוֹם
הַזֶּה, כִּי־גְדֹלָה צַעֲקָתָם אֶת־פְּנֵי יְהוָה,
וַיִּשְׁלְחֵנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ.
יד וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל־חֲתָנָיו, לְקַחֵי בְנֹתָיו,
וַיֹּאמֶר: קוּמוּ צֵאוּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה,
כִּי־מִשְׁחִית יְהוָה אֶת־הָעִיר.
וַיְהִי כַּמֶּצְחָק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו.
טו וַכְּמוֹ הַשְׁחָר עָלָה, וַיֵּאֲצִיזוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט,
לֵאמֹר: קוּם קַח אֶת־אִשְׁתְּךָ וְאֶת־שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ
הַנִּמְצָאֹת, פֶּן־תִּסָּפֶה בַּעֲוֹן הָעִיר.
טז וַיִּתְּמַהֲמָהּ, וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ
וּבִיד־אִשְׁתּוֹ וּבִיד־שְׁתֵּי בְנֹתָיו בַּחֲמֹלֶת יְהוָה
עָלָיו, וַיֵּצְאוּהוּ, וַיִּנָּחֻהוּ מִחוּץ לָעִיר.
יז וַיְהִי כַּהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה, וַיֹּאמֶר: הַמֶּלֶט
עַל־נַפְשְׁךָ. אֶל־תְּבִיט אַחֲרֶיךָ, וְאֶל־תַּעֲמֹד
בְּכָל־הַכֹּכֵר. הִהָרֵה הַמֶּלֶט, פֶּן־תִּסָּפֶה.
יח וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵיהֶם: אֵל־נָא אֲדֹנָי.
יט הִנֵּה־נָא מִצָּא עֲבָדְךָ חַן בְּעֵינֶיךָ וַתִּגְדַּל
חֲסִדְךָ, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחֲיֹת אֶת־
נַפְשִׁי, וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִיט הַהֲרָה,
פֶּן־תִּדְבַּקְנִי הָרָעָה וּמָתִי.

יא הֵכּוּ בַּסִּנּוּרִים – הַמַּלְאָכִים גָּרְמוּ עוֹרוֹן זְמַנִּי
לְאֲנָשֵׁי סְדוֹם.
וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח – הִתְעִיפוּ מִלְחַפֵּשׁ אֶת דִּלְת
הַכְּנִיסָה לַבַּיִת.

מִפֶּסוּק יב עַד פֶּסוּק כג מִסְפָּר שְׁלוֹט וּבְנֵי מִשְׁחָתוֹ
נִמְלְטוּ מִסְדוֹם.

יג וַיִּשְׁלְחֵנוּ ה' לְשַׁחֲתָהּ – אֱלֹהִים שָׁלַח אוֹתָנוּ
לְהַשְׁמִיד אֶת סְדוֹם.

יד וַיְהִי כַּמֶּצְחָק – הַחֲתָנִים שָׁל לוֹט חָשְׁבוּ שֶׁהוּא
מִתְבָּרַח וְלֹא הֶאֱמִינוּ לוֹ.

טו הַשְׁחָר עָלָה – הַבִּקֵּר הָאִיר.
וַיֵּאֲצִיזוּ הַמַּלְאָכִים – הַמַּלְאָכִים אָמְרוּ לְלוֹט,
לֵאשְׁתּוֹ וּלְבְנוֹתָיו שֶׁעֲלֵיהֶם לְמַהֵר.
בְּיָמֵינוּ קוֹרְאִים בְּשֵׁם אֶצֶן לְסְפוֹרְטָאִי שֶׁמִּתְחַרֵּה
בְּתַחֲרִיּוֹת רִיצָה.
פֶּן־תִּסָּפֶה בַּעֲוֹן הָעִיר – כְּדִי שֶׁלֹּא יִגִּיעַ סוּפָּךְ
וְתָמוּת בְּגִלְל חֲטָאִי אֲנָשִׁי סְדוֹם.

טז וַיִּתְּמַהֲמָהּ – לוֹט הִתְעַכֵּב.
בַּחֲמֹלֶת ה' עָלָיו – אֱלֹהִים רַחֵם וְחַמֵּל עַל לוֹט.

יז הַמֶּלֶט עַל־נַפְשְׁךָ – בָּרַח וְתַצִּיל אֶת חַיֶּיךָ.

יט פֶּן־תִּדְבַּקְנִי הָרָעָה וּמָתִי – הָאֵשׁ תִּשְׁיַגְנִי, לֹא
אֶסְפִּיק לְבָרַח וְאָמוּת.

כ הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קִרְבָּה לָנוּס שָׁמָּה
וְהוּא מִצָּעָר. אִמְלִטָּה נָא שָׁמָּה, הֲלֹא מִצָּעָר
הוּא, וְתַחֲי נַפְשִׁי.

כא וַיֹּאמֶר אֵלָיו: הִנֵּה נִשְׁאֲתִי פָנֶיךָ גַם לְדַבֵּר
הַזֶּה, לְבַלְתִּי הַפְּכִי אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

כב מִהֵרָה הִמְלִט שָׁמָּה, כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת
דָּבָר עַד־בֹּאֲךָ שָׁמָּה. עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־
הָעִיר צוּעָר.

כו וַתִּבֹּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, וַתְּהִי נֹצִיב מֶלֶח.

כז וַיֵּשְׁכּוּ אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל־הַמָּקוֹם,
אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם, אֶת־פָּנָיִי יְהוָה.

כח וַיִּשְׁקֹף עַל־פָּנָיִי סֹדֶם וְעֵמֶרָה וְעַל־כָּל־פָּנָיִי
אֶרֶץ הַכְּפָר, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר
הָאֶרֶץ כְּקִיטֹר הַכְּבָשָׁן.

כט וַיְהִי בַשַּׁחַת אֱלֹהִים אֶת־עָרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר
אֱלֹהִים אֶת־אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת־לוֹט
מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בַּהֲפֹךְ אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר־
יָשָׁב בָּהֶן לוֹט

כ לָנוּס שָׁמָּה - לְבָרַח לָעִיר הַקְּרוֹבָה.
הֲלֹא מִצָּעָר הוּא - הַמֵּרְחָק אֵינוֹ רֵב.

כא לְבַלְתִּי הַפְּכִי אֶת־הָעִיר - וְלֹא אֶהְרֵס אֶת הָעִיר
צָעָר.

מִפְּסוּק כד עַד פְּסוּק כח מְסַפֵּר שְׁאֵלֵהִים הֶחָרִיב אֶת
סֹדוֹם וְאֶת עֵמֶרָה.

כו וַתְּהִי נֹצִיב מֶלֶח - אִשְׁתּוֹ שֶׁל לוֹט הִתְפַּסְּתָּה
בְּמֶלֶח.

כח עָלָה קִיטֹר הָאֶרֶץ כְּקִיטֹר הַכְּבָשָׁן - אַבְרָהָם רָאָה
שְׁמֵכֻוּן סֹדוֹם עָלָה עֲשָׂן שֶׁנִּרְאָה כְּמוֹ עֲשָׂן מִתְּנֹר
אֵשׁ גָּדוֹל.

לוֹט וּבְנוֹתָיו נִמְלָטִים מִסֹּדוֹם -
צִיר גּוֹסְטֵב דּוֹרָה

לוֹט הַצִּיל אֶת הַמַּלְאָכִים מֵאֲנָשֵׁי סְדוֹם הַרְשָׁעִים

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק יא

1. מָה קָרָה קִדְּם? מָה קָרָה אַחֵר כִּדְּ?
תִּגְנוּ מִסֵּפֶר לַתְּמוּנֹת לְפִי הַסֵּדֶר בַּסֵּפֶר.

1.

אפשר לשאול:

מה זכור לנו על לוט?

יש לשער שהתלמידים

יזכירו את לוט שלא בדק

מי יהיו שכניו; שהסכים

לבחור ראשון למרות

שהיתה זאת זכותו של

אברהם.

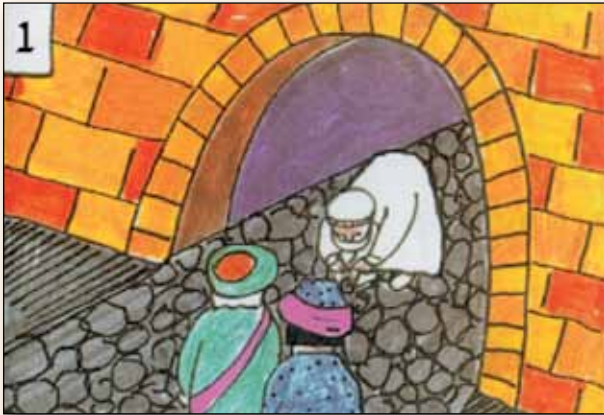
בסיפור זה יראו התלמידים

את לוט באור אחר.

אפשר לבקש מן התלמידים

לספר את הסיפור כשהם

נעזרים באיורים.

2. א. לפי הספור: אילו דברים טובים אפשר להגיד על לוט? סמנו אותם ב-✓. אילו דברים רעים אפשר להגיד על לוט? סמנו ב-X.

☐ לא הסכים שהמון גדול יפגע בשני האנשים.

☐ הנה חשוב לו להגן על אורחיו.

☐ אף על פי שגר עם אנשים רעים, לא התנהג כמותם.

☐ לא התיאש, נסה לשכנע את אנשי סדום, אף על פי שיזעו שיהם רעים.

☐ לא פחד, הנה אמיץ.

☐ לא רחם על בנותיו.

ב. יש הטוענים שיש דמיון בין לוט לנח. שיערו והסבירו את נמוקיהם.

בפסוק 2 כתוב: ויאמר: אל-נא אחי תרעו.

3. מתחו קו בין תחלת המשפט לסופו המתאים:

לוט קרא לאנשי סדום אל נא תרעו.

לוט בקש מאנשי סדום אחי.

4. מה פרוש המלה "אחי" בפסוק זה?

5. האם התנהגותו של לוט מזכירה את התנהגות אברהם? אם אתם חושבים שכן הסבירו במה?

2.
א. הדיון בכך יביא למסקנה, שניהם היו אמינים בהתנהגותם, והעזו להיות שונים מהחברה הסובבת אותם. בזמנו של נח היה יותר קשה כי כל העולם היה רשע. לוט התחנך אצל אברם. לוט חיקה את הטוב מאברם.
ב. מורה המעוניינת בכך תוכל לשאול לדעתם של התלמידים על התנהגות לוט בעניין בנותיו.

2.
ב. נח היה צדיק יחיד בדורו ולוט היה צדיק יחיד בעירו. לוט ונח ניצלו מהשמדה בזכות היותם טובים.

3.
אפשר להראות לתלמידים, שבתוך המילה תרעו מסתתרת המילה רע.

5.
לוט, חניכו של אברהם הקפיד על הכנסת אורחים.

6. מַנְעֵר וְעַד זָקֵן פְּרוּשׁוֹ: כָּלָם בְּלִי יוֹצֵא מֵהַכֶּלֶל.

חֲבָרוּ מִשְׁפָּט וְהִשְׁתַּמְשׁוּ בַּבֵּטוּי.

לְדַגְמָה: הִזָּה שָׁמַח, כָּלָם מַנְעֵר וְעַד זָקֵן שָׂרוּ וְרָקְדוּ בַּחֲתָנָה.

7. בַּפֶּרֶק מִזְכָּרַת הַמֶּלֶךְ סַנְוֵרִים. בְּיָמֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים בְּמַלִּים מֵאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה.

הַשְּׁלִימוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הַחֲסֵרָה. הַעֲזְרוּ בְּסֵל הַתְּשׁוּבוֹת.

א. הַנֶּהֱג הַסֶּתְנֹר מֵאוֹרוֹת הַמְּכֻנִּית שֶׁבָּאָה מוֹלוֹ.

ב. מִזְהִירִים אֶת הַנֶּהֱגִים לֹא _____ אֶת הַנֶּהֱגִים הַבָּאִים מוֹלָם.

ג. יֵשׁ לְהַרְכִּיב מִשְׁקָפִי שֶׁמֶשׁ, כִּי אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ _____ וּפּוֹגֵעַ

בְּרֵאִיהָ.

סֵל תְּשׁוּבוֹת: לְסַנְוֵר מְסַנְוֵר הַסֶּתְנֹר

8. א. אֲבָרְהָם יָדַע שֶׁאֲנָשֵׁי סְדוֹם חוֹטְאִים. מִדּוּעַ בְּכָל זֹאת בִּקֵּשׁ מֶה' שְׁלֹא

יִשְׁמִידֵם?

ב. אֲבָרְהָם שָׁאַל אֶת אֱלֹהִים: "הֲאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עִם רָשָׁע?"

א. מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַמֶּלֶךְ "תִּסְפָּה" לַמֶּלֶךְ "סוֹף"?

8.
ב. אברהם העיז להתווכח
עם ה' כי רצה שייעשה
צדק. הוא יצא נגד ענישה
קולקטיבית. לוט העיז
לצאת נגד רשעות האנשים
בסדום.

אלהים החריב את סדום ועמורה

קראו מפסוק יב עד פסוק כח

1. ענו:

- א. מה הודיעו ללוט? _____
- ב. מי לעג ללוט? _____
- ג. מי זרז את לוט והאיץ בו? _____
- ד. מי רחם על לוט? _____
- ה. מי ברח עם לוט? _____

2. א. כיצד מתה אשת לוט?

- _____
- _____
- ב. מה קרה לסדום ולעמורה?
- _____
- _____

3.

התלמידים יראו את הדמיון ברשעות; את עונש השמדת דור המבול מול השמדת אנשי סדום; את יכולתו של נח לחיות ביושר בחברה של רשעים מול הקושי של לוט; את הצלתם של נח ולוט בזכות מעשיהם.

3. האם מזכיר ספור סדום את ספור המבול?

א. פרטו בקמה דומים הספורים: בְּהִתְנַהְגּוֹת הָאֲנָשִׁים
בְּעֵנֶשׁ שֶׁקִּבְּלוּ

ב. בקמה שונים הספורים? פרטו מה השונה בכל ספור: מי ישמד, מי נצל, איך נצלו.

- _____
- _____
- _____

4. א. מתחו קו מן הבטוי המסמן אל המקור המתאים בתורה.
ב. צבעו את המלה המתאימה מתוך המשפט בתורה.

לולא המטריה הייתי
נרטב כהגון.
ויאיצו המלאכים בלוט.
ראיתי את הנוף דרך משקפת. וישקף על פני סדם ועמרה.
רון נצח בתחרות ריצה,
הוא אצן מצטין.
ה' המטיר על סדם
ועל עמרה.

5. א. מהו השורש של המלה "מטריה"?
אילו מלים נוספות משורש זה אתם מכירים? כתבו.

- ב. מהו השורש של המלה "וישקף"?
כתבו מלים נוספות ממשפחת מלים זו.

- ג. מה הקשר בין המלה: "וישקף" למלה "משקפת"?

ב.
אפשר להציג בפני
התלמידים רמזים כגון:
משקפיים, נשקופית, שִׁקָּף.

נוף אזור ים המלח.
את עמוד הסלע שבתצלום מכנים "אשת לוט".

- א וַיְהִי כִּי פָקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר, וַיַּעַשׂ
יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר.
ב וַתֵּהָר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְזִקְנָיו,
לְמוֹעֵד אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֱלֹהִים.
ג וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנוֹ הַנּוֹלֵד־לוֹ,
אֲשֶׁר־יָלְדָה־לוֹ שָׂרָה, יִצְחָק.
ד וַיִּמַּל אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן־שְׁמֹנֶת
יָמִים, כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים.
ה וַאֲבְרָהָם בֶּן־מֵאָה שָׁנָה בָּהוּלָד לוֹ אֵת
יִצְחָק בְּנוֹ.

בפרק מספר:
לעת זקנה הרבה שרה וילדה את יצחק.
שרה דרשה מאברהם שיגרש את הגר ואת
ישמעאל. שרה לא רצתה שלאחר מות אברהם
יתחלק ישמעאל בירשה עם יצחק.

- א וַיְהִי כִּי פָקַד אֶת־שָׂרָה – ה' זָכַר אֵת הַבְּטָחָתוֹ
לְשָׂרָה.
ב לְזִקְנָיו – לַיָּמִי זָקְנָתוֹ.
לְמוֹעֵד – בְּזִמְנֵי הַמְּדִיק שֶׁהִבְטִיחַ.

הולדת יצחק – ציר אבֶל פֶּן

ו ותאמר שרה: צחק עשה לי אלהים,
כל־השמע יצחק־לי.

ז ותאמר: מי מלל, לאברהם היניקה בנים
שרה, כִּי־יִלְדָתִי בן לזקנני.

ח ויגדל הילד ויגמל, ויעש אברהם משתה
גדול ביום הגמל את־יצחק.

ט ותרא שרה את־בן־הגר המצרית,
אשר־יִלְדָה לאברהם, מצחק.

י ותאמר לאברהם: גרש האמה הזאת
ואת־בנה, כי לא יירש בן־האמה הזאת
עם־בני, עם־יצחק.

יא וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת
בנו.

יב ויאמר אלהים אל־אברהם: אל־ירע
בעיניך על־הנער ועל־אמתך. כל אשר
תאמר אליך שרה, שמע בקלה, כי
ביצחק יקרא לך זרע.

יג וגם את־בן־האמה לגוי אשימנו,
כי זרעך הוא.

יד וישכם אברהם בבקר, ויקח־לָחֶם וַחֲמַת
מים, ויתן אל־הגר, שם על־שכמה,
ואת־הילד, וישלחה. ותלך ותתע
במדבר באר שבע.

ו צחק עשה לי אלהים – אלהים גרם לי שמחה.
כל־השמע יצחק־לי – ישמח, לא יאמין שזה
אפשרי. ילגלג עלי.

ז מי מלל – מי היה מאמין שיקרה דבר כזה
לאברהם.

ח ויגמל – אמו הפסיקה להניק אותו.
משתה – חגיגה גדולה, ששתו בה יין.

מפסוק ט עד פסוק כא מספר:
שרה דרשה מאברהם שיגרש את הגר ואת
ישמעאל.

ט מצחק – מלגלג, עושה צחוק.

י כי לא יירש – איני רוצה שלבן האמה יהיה
חלק בברכה ובירשה.

יא וירע הדבר מאד – מעשה הגרוש היה רע
בעיניו של אברהם.
על אודת – בגלל.

יב אל־ירע בעיניך – אל תצטער, אל יהיה הדבר
קשה בעיניך.

כי ביצחק יקרא לך זרע – רק צאצאיו מיצחק
ישאו את שמך.

יג כי זרעך הוא – אדאג לישמעאל, כי הוא בנך.

יד חמת מים – כלי למים העשוי מעור.
ותתע – תעתה, אכדה את הדרך.

טו וַיָּכֻלוּ הַמַּיִם מִן־הַחֲמַת, וַתִּשְׁלַךְ

אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אֶחָד הַשִּׁיחִים.

טז וַתֵּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הָרֶחֶק כַּמֶּטְחָיו

קִשְׁתָּהּ, כִּי אָמְרָה: אֵל־אֶרְאֶה בְּמוֹת הַיֶּלֶד.

וַתֵּשֶׁב מִנְּגַד, וַתִּשָּׂא אֶת־קִלְהָ וַתִּבְכֶּה.

יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר, וַיִּקְרָא

מִלֵּאָה אֱלֹהִים אֶל־הָגֵר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר

לָהּ: מַה־לָּךְ, הָגֵר? אֵל־תִּירְאִי, כִּי־שָׁמַע

אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנֶּעֱר, בְּאֲשֶׁר הוּא־שָׁם.

יח קוֹמִי, שְׂאִי אֶת־הַנֶּעֱר וְהַחֲזִיקִי אֶת־יָדָךְ

בּוֹ, כִּי־לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׁימְנֶנּוּ.

יט וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ, וַתֵּרָא בְּאֵר

מַיִם, וַתֵּלֶךְ וַתְּמַלֵּא אֶת־הַחֲמַת מַיִם,

וַתִּשְׁק אֶת־הַנֶּעֱר.

כ וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנֶּעֱר, וַיַּגְדֵּל, וַיֵּשֶׁב

בְּמִדְבָּר, וַיְהִי רֹבֵה קִשְׁתָּהּ.

כא וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר פָּאֲרָן. וַתִּקַּח־לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

טו וַיָּכֻלוּ הַמַּיִם – נִגְמְרוּ הַמַּיִם.

טז וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד – יִשְׁבָּה מִמּוֹל.

הָרֶחֶק כַּמֶּטְחָיו קִשְׁתָּהּ – בְּמִרְחָק מְעוֹף הַחֵץ
הַנּוֹרָה מִן הַקִּשְׁתָּהּ.

יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנֶּעֱר – ה' שָׁמַע אֶת
יִשְׁמַעְאֵל הַבּוֹכָה מִסִּבְלֵי הַצָּמָא.

יח שְׂאִי אֶת־הַנֶּעֱר – הָרִמִּי אֶת הַנֶּעֱר.

יט וַיִּפְקַח אֱלֹהִים אֶת־עֵינֶיהָ – הִרְאָה לָהּ.

כ רֹבֵה קִשְׁתָּהּ – יוֹרֵה בְּקִשְׁתָּהּ.

הָגֵר וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּמִדְבָּר – צִיּוֹר שְׂמוּאֵל שְׁלִזִּינגֶר

לְשֵׁרָה וּלְאַבְרָהָם נֹלֵד בֵּן

קְרָאוּ מִפְּסוּק אַ עַד פְּסוּק כֹּא

1. א. אֵיזָה טֶקֶס קִיָּם אַבְרָהָם לְאַחַר הִלְדָּת יִצְחָק?

כדאי לאפשר לתלמידים להביע באופן חופשי רשמים ודעות. חשוב שהתלמידים יבינו את מצבו העדין של אברהם. מצד אחד, בוודאי הבין שזה אכזרי לגרש את הגר וישמעאל. מצד אחר, הוא הרגיש מחויבות לשרה, שהלכה עמו בכל דרכו הקשה.

צאצאי יצחק יהיו העם הנבחר על ידי אלהים ועם העם הזה יכרות ברית.

להגר ולישמעאל נעשה עוול כאשר הם גורשו למדבר, אך אלוהים עשה עמם חסד כשלא נתן להגר ולבנה למות במדבר ושלח את המלאך לנחמה. לעורר את תשומת לב הילדים שהתורה לא מספרת לנו בהמשך על סכסוך בין יצחק וישמעאל. מכאן אפשר אולי להבין שלא היתה עוינות ביניהם.

ב. מָה בִקְשָׁה שָׂרָה (עַל פִּי פְּסוּק י)?

כִּיצַד נִמְקָה אֶת בִּקְשָׁתָהּ?

ג. מָה חָשַׁב אַבְרָהָם עַל בִּקְשַׁת שָׂרָה?

ד. מָה הִיָּתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל אֱלֹהִים בְּכּוֹנֵחַ בֵּין שָׂרָה וְאַבְרָהָם?

ה. מָה הַנְּמוּק שֶׁאָמַר ה' לְאַבְרָם כִּדִּי שִׂיקִים אֶת בִּקְשַׁת שָׂרָה?

2. שִׁעְרוּ אֵיךְ הִרְגִּישׁ אַבְרָהָם לְאַחַר שֶׁנִּפְרַד מִהָגֶר וְיִשְׁמָעֵאל?

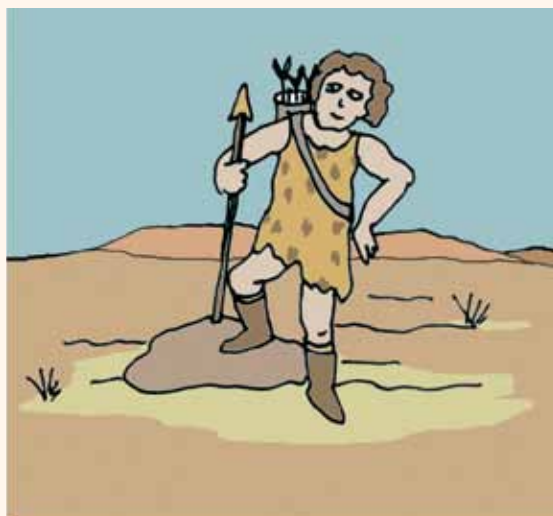
3. כתבו משפט מסביר לְכָל איור:

ב.

א.

ד.

ג.

א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהָאֱלֹהִים
נָסָה אֶת־אֲבֹרָהֶם, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אֲבֹרָהֶם,
וַיֹּאמֶר הַנָּנִי.

ב וַיֹּאמֶר: קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יִחִידְךָ,
אֲשֶׁר־אֶהְבֶּתָּ, אֶת־יִצְחָק, וְלֶךְ־לְךָ
אֶל־אֶרֶץ הַמִּרְיָה, וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל
אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיךָ.

ג וַיִּשְׁכֹּם אֲבֹרָהֶם בַּבֶּקֶר, וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמורוֹ,
וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ, וְאֵת יִצְחָק
בְּנוֹ, וַיִּבְקַע עֵצִי עֹלָה, וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ
אֶל־הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים.

ד בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וַיִּשָּׂא אֲבֹרָהֶם אֶת־עֵינָיו,
וַיֵּרָא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֵק.

ה וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהֶם אֶל־נְעָרָיו: שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה
עִם־הַחֲמור, וָאֲנִי וְהַנֶּעֶר נִלְכָּה עַד־כָּה,
וְנִשְׁתַּחֲוֶה, וְנִשְׁוֹכָה אֵלֵיכֶם.

ו וַיִּקַּח אֲבֹרָהֶם אֶת־עֵצִי הָעֹלָה, וַיִּשֶׂם
עַל־יִצְחָק בְּנוֹ, וַיִּקַּח בִּידּוֹ אֶת־הָאֵשׁ
וְאֶת־הַמַּאֲכָלֹת, וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו.

ז וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבֹרָהֶם אָבִיו, וַיֹּאמֶר:
אָבִי. וַיֹּאמֶר: הַנָּנִי בְנִי. וַיֹּאמֶר: הִנֵּה הָאֵשׁ,
וְהָעֵצִים, וְאֵיךְ הִשָּׂה לְעֹלָה?

מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק יד מְסֻפָּר:

אֱלֹהִים נָסָה אֶת אֲבֹרָהֶם, וַאֲמַר לוֹ לְקַח אֶת יִצְחָק
וְלַהַעֲלוֹת אוֹתוֹ לְעֹלָה בְּאֶרֶץ הַמִּרְיָה.

אֲבֹרָהֶם בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהִנֵּה הוֹפִיעַ אֵיל. מִלֶּאךָ ה' אָמַר
לְאֲבֹרָהֶם לֹא לְהַקְרִיב אֶת יִצְחָק, אֲלָא אֶת הָאֵיל.

א נָסָה – בָּרַק, בָּחַן.

הַנָּנִי – אֲנִי מוֹכֵן לְשִׁמְעַת כָּל מָה שֶׁתֹּאמַר.

אֶרֶץ הַמִּרְיָה – הַר הַמִּרְיָה נִמְצָא בְּאֶרֶץ הַמִּרְיָה
עָלָיו בָּנָה מִזְבֵּחַ יוֹתֵר הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ.

ב לְעֹלָה – לְקַרְבָּן.

ג וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמורוֹ – כִּסֵּה אֶת גִּב הַחֲמור בְּאַפָּף.
וַיִּבְקַע עֵצִי עֹלָה – חָתַךְ עֵצִים כְּדֵי לְהַנִּיחַ עַל
הַמִּזְבֵּחַ.

ו הַמַּאֲכָלֹת – הַסִּפִּין.

ז וְאֵיךְ – וְאִיפֹה?

ח אלהים יראה-לו השם לעלה – אלהים ימצא
שה לקרבן.

ט ויערך את-העצים – הניח את העצים על
המזבח.
ויעקד – קשר את יצחק אל המזבח.

יב אל-תשלח ירך – אל תגזע בו.
ואל-תעש לו מאומה – אל תעשה לו דבר.
ירא אלהים – מאמין באלהים.
ולא חשכת – ולא מנעת.

יג בפסבך – בענפים צפופים או בשיחים צפופים

ח ויאמר אברהם: אלהים יראה-לו השם
לעלה, בני. וילכו שניהם יחדו.

ט ויבאו אל-המקום, אשר אמר-לו
האלהים, ויבן שם אברהם את-המזבח,
ויערך את-העצים, ויעקד את-יצחק בנו,
וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים.

י וישלח אברהם את-ידו, ויקח
את-המאכלת לשחט את-בנו.

יא ויקרא אליו מלאך יהוה מן-השמים,
ויאמר: אברהם, אברהם, ויאמר: הנני.

יב ויאמר: אל-תשלח ירך אל-הנער
ואל-תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי
כי-ירא אלהים אתה, ולא חשכת
את-בנך את-יחידך ממני.

יג וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל
אחר נאחז בפסבך בקרניו. וילך אברהם
ויקח את-האיל, ויעלהו לעלה תחת בנו.

יד ויקרא אברהם שם-המקום ההוא יהוה
יראה, אשר יאמר היום בהר יהוה יראה.

טו ויקרא מלאך יהוה אל-אברהם שנית
מן-השמים.

איל בן קרנים – ממצא ארכאולוגי

טז וַיֹּאמֶר: בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, נֹאם־יְהוָה, כִּי יַעַן
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה, וְלֹא חָשַׁכְתָּ
אֶת־בִּנְךָ אֶת־יַחֲדָךְ.

יז כִּי־בָרַךְ אֲבִרְכֶךָ, וְהִרְבָּה אֲרֹכָה אֶת־זֶרְעֶךָ
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחֲלוֹל אֲשֶׁר עַל־שִׁפְתֵי
הַיָּם, וַיִּרְשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שַׁעַר אֲבִיּוֹ.

יח וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ, עֲקֵב
אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלִּי.

יט וַיָּשָׁב אֲבִרְהָם אֶל־נַעֲרָיו, וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ
יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שָׁבַע.
וַיָּשָׁב אֲבִרְהָם בְּבֵאֵר שָׁבַע.

מִפְסוּק טו עַד פְּסוּק יט מְסַפֵּר: אֱלֹהִים חוֹזֵר
וּמִבְטִיחַ, שְׂבָנָיו שֶׁל אֲבִרְהָם יִהְיוּ עִם גְּדוֹל וְחֹזֶק.

יז וְהִרְבָּה אֲרֹכָה – אָנִי אֲרֹכָה מְאֹד אֶת צֶאֱצָאֶיךָ.
וַיִּרְשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שַׁעַר אֲבִיּוֹ – בְּנִיךָ יִנָּצְחוּ
בְּמִלְחָמָה.

יח עֲקֵב – מִפְּנֵי.

בְּדֶרֶךְ לְעֵקֶדָה –
צִיר גּוֹסְטֵב דּוֹרָה

אלהים נסה את אברהם וצוה עליו להעלות את יצחק לעולה

קראו מפסוק א עד פסוק יט

1. קראו את המשפטים והתאימו בקו אל האיור המתאים.

1.
כדאי שהמורה תהיה
ערה לכך שהסיפור עלול
להפחיד את התלמידים.
על כן, לאחר העיסוק
במשימה, כדאי לאפשר
לתלמידים להתבטא
באופן חופשי. רצוי לתת
לגיטימציה לתחושות של
כעס, שהתלמידים עשויים
להביע.
חשוב שהמורה תסביר,
כי אלוהים לא התכוון
שאברהם יקריב את יצחק,
אלא התכוון לנסותו
בלבד, וגם על כך אפשר
לשאול שאלות ולהביע
תמיהות.

אפשר לשאול:
א. אלוהים דרש מאברהם
דבר קשה מאוד. האם
אתם זוכרים דברים קשים
אחרים, שאלוהים דרש
מאברהם?
ב. בסיפור כתוב שה' אמר
לאברהם: "לך לך אל ארץ
המוריה". איפה עוד אמר
ה' לאברהם: לך לך?"
ג. שימוש באותן מילים
מרמז על דמיון בין
הסיפורים. האם אתם
יכולים למצוא דמיון?

2. בפסוק א כתוב:

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהָאֱלֹהִים נָסָה אֶת־אַבְרָהָם,
וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אַבְרָהָם! וַיֹּאמֶר: הֲנִנִי.

א. כתוב בפסוק "וְהָאֱלֹהִים נָסָה אֶת־אַבְרָהָם". מי לא יודע שזה רק נסיון?
הקיפו במעגל: אברהם אלהים אנוחנו, הקוראים המספר
נמקו בחירתכם:

ב. אברהם היה מוכן לעשות כל מה שאלהים יגיד לו.

העתיקו את המלה בפסוק המלמדת על כך:

ג. אברהם הסכים לִצַּו אֱלֹהִים להעלות את יצחק לעולה. מדוע אברהם
הסכים לכך? תלמידים אחדים ענו כך:

קראו וסמנו ב- ✓ את הנמוקים שמצאו חן בעיניכם.

- אברהם הסכים כי בלבבו הוא הרגיש שאלהים לא יתן לו להרג את בנו.
- אברהם ידע שאלהים לא הרשה לבני אדם להרג ולכן זה לא יקרה.
- אברהם סמך על אלהים והאמין שהוא יודע מה הוא עושה.
- אברהם זכר את ההבטחה שנתן לו אלהים: כי ביצחק יקרא לך זרע.

3. א. הזכרו במקרה הראשון שאלהים צוה, ואברהם עשה בלי לשאל
שאלות. מהו המקרה?

ב. במה דומה המקרה המספר בפרקנו למקרה המספר בתחילת פרק יב?
פרטו את הסעיפים הבאים: • בסגנון דברי אלהים. • פרדות קשות.

ג. במה שונה המקרה המספר בתחילת פרק יב מהמספר בפרקנו?
פרטו את הסעיפים הבאים:

- איזה מקרה קשה יותר. • הפרדה לא התקיימה באחד המקרים.

א. המורה תשקול אם להשתמש בדעת חז"ל, שאלוהים ניסה את אברהם עשרה ניסיונות, שהאחרון בהם הוא העקדה. עד כה נמנענו מלהגדיר את כל אשר קרה לאברהם כניסיונות שאלוהים מנסה אותו.

ב. מורה המעוניינת בכך תוכל לשאול בעקבות דיון בפסוק: כתוב שאלוהים ניסה את אברהם. האם בעבר כבר העמיד אותו במצבים קשים? ייתכן שהתלמידים יוכלו להבין, שגם הצו "לך לך" היה משימה קשה.

2. המילה הנני הפכה בשפה העברית לביטוי לנכונות ולמסירות.

3. התלמידים יראו, שסיפור העקדה בא מיד אחרי גירוש הגר ושמעאל.

3. אברהם אמר לנערים: "שבו לכם פה עם החמור ונשובה אליכם". איזו מלה בדבריו רומזת שאברהם האמין שיצחק ישוב אתו?

4. כתוב על אברהם ויצחק "וילכו יחדו". המספר רומז בכך שהם המשיכו ללכת בשתיקה.

שערו וכתבו מה חשב לעצמו אברהם ומה הרגיש יצחק כאשר שתקו.

5. לפי המספר, אברהם לא ספר לשרה ולא התייעץ עמה. דוד אמר: לאברהם היו בודאי סבות טובות לא לספר לה. רות אמרה: אני חושבת שהוא היה צריך לספר לה. א. הסבירו מדוע חשבה כך אורית?

ב. הסבירו מדוע חשבה כך רות?

כדאי לדעת

בתפלת ראש השנה, כאשר מבקשים מאלהים סליחה ורחמים, תוקעים בבית הכנסת בשופר עשוי קרן של איל. כך מזכירים לאלהים את העקדה ומבקשים שישלח בזכות אברהם לעם ישראל. בתפלת ראש השנה מזכירים במפורש את העקדה: "ותראה לפניך עקדה שעקר אברהם אבינו את יצחק בנו".

מפסוק א עד פסוק ט מספר שָׁרָה מְתָה וְאַבְרָהָם
בְּקֵשׁ לְקָנוֹת אֶחָזֶת קָבֵר כְּדִי לְקַבֵּר אוֹתָהּ.

א שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה – מִסְפָּר הַשָּׁנִים שֶׁשָּׂרָה חִיָּתָהּ.
ב לִסְפֹּד – לְסַפֵּר דְּבָרִים טוֹבִים עַל הַמֵּת.
ד גֵּר־וְתוֹשָׁב – אָדָם שֶׁבָּא מֵאַרְץ אַחֶרֶת לְגוֹר
בְּמָקוֹם וְנִעְשָׂה שָׁם תוֹשָׁב קְבוּעַ אוֹ זָמָנִי. אֵין לוֹ
חֶלֶקֶת אֲדָמָה בְּבַעֲלֻתוֹ וְאֵין לוֹ זְכוּת לְהִתְעַרֵּב
בְּעִנְיַי הַמָּקוֹם.

ו נָשִׂיא אֱלֹהִים – אִישׁ גָּדוֹל וְחָשׁוֹב הַמֵּאֲמִין
בְּאֱלֹהִים.
בְּמִבְחָר קְבָרֵינוּ – תִּבְחָר אֶת הַמָּקוֹם הַטוֹב
בְּיוֹתֵר בְּעִינֵיךָ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת שֶׁלָּנוּ.

ז לְעַם-הָאָרֶץ – לְכָנִי הָעִיר שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם.

ח אִם-יֵשׁ אֶת-נַפְשְׁכֶם – אִם אַתֶּם רוֹצִים.
וּפָגְעוּ-לִי – פָּגְשׁוּ בְּשִׁבְלִי וּבְקִשׁוֹ בְּשָׁמִי.

ט אֲשֶׁר בִּקְצָה שָׂדֵהוּ – הַתּאֹרֶם הַמְּפֹרָט מִדְּגִישׁ
שֶׁהַשָּׂדֶה שֶׁבָּחַר הָיָה בִּקְצָה הַשְּׂטִיחַ שֶׁל עֶפְרוֹן.
נִשְׁאַרוּ עֲדִיּוֹת לְכָךְ שֶׁכָּל הַסֵּכֶם שֶׁנִּעְרַךְ בַּיָּמִים
הָהֵם תֹּאֵר אֶת שְׂטִיחַ הַקְּנִיָּה בְּמִדְּקָה.
בְּכֶסֶף מָלָא – אֲשֶׁלָּם בְּדִיוֹק כְּמָה שֶׁיִּבְקֹשׁ.

א וַיְהִיו חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה
וְשִׁבְעַת שָׁנִים, שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה.

ב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֶבְרוֹן
בְּאַרְץ כְּנָעַן, וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה
וּלְבִכְתָּהּ.

ג וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פָּנָיו מֵתוֹ, וַיֵּדְבֵר
אֶל-בְּנֵי-חַת לֵאמֹר:

ד גֵּר־וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם. תָּנוּ לִי
אֶחָזֶת-קָבֵר עִמָּכֶם, וְאֶקְבְּרָה מֵתִי מִלִּפְנֵי.
ה וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ:

ו שְׁמַעְנוּ, אֲדֹנָי, נָשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה
בְּתוֹכֵנוּ, בְּמִבְחָר קְבָרֵינוּ קָבֵר אֶת-מֵתְךָ.
אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קְבָרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמָּךְ
מִקְבֹּר מֵתְךָ.

ז וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאָרֶץ
לְבְנֵי-חַת.

ח וַיֵּדְבֵר אִתָּם לֵאמֹר: אִם-יֵשׁ אֶת-נַפְשְׁכֶם
לְקַבֵּר אֶת-מֵתִי מִלִּפְנֵי, שְׁמַעוּנִי וּפָגְעוּ-לִי
בְּעֶפְרוֹן בֶּן-צִחֹר.

ט וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לוֹ,
אֲשֶׁר בִּקְצָה שָׂדֵהוּ, בְּכֶסֶף מָלָא יִתְּנָה לִי
בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזַת-קָבֵר.

י וְעֶפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת. וַיַּעַן עֶפְרוֹן
הַחִתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת לְכָל
בָּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר:
יא לֹא־אֲדָנִי, שְׁמַעְנִי, הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ,
וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לָךְ נִתְּתִיהָ, לְעֵינֵי
בְנֵי־עַמִּי נִתְּתִיהָ לָךְ, קֹבֵר מֵתֶךָ.
יב וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם לִפְנֵי עַם הָאָרֶץ.
יג וַיְדַבֵּר אֶל־עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם־הָאָרֶץ
לֵאמֹר: אֵךְ אִם־אַתָּה לוֹ שְׁמַעְנִי, נִתְּתִי
כֶסֶף הַשָּׂדֶה, קַח מִמֶּנִּי, וְאִקְבְּרָה אֶת־מֵתִי
שָׁמָּה.

יד וַיַּעַן עֶפְרוֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ:
טו אֲדָנִי, שְׁמַעְנִי, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מִה־הוּא?
וְאֶת־מֵתֶךָ קֹבֵר.

טז וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עֶפְרוֹן, וַיִּשְׁקַל
אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר
בְּאָזְנֵי בְנֵי־חֵת, אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף
עֹבֵר לַסֹּחֵר.

מִפָּסוּק י עַד פָּסוּק כ מִסְפָּר:
אַבְרָהָם קָנָה אֶת מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה וְקִבֵּר בָּהּ אֶת
שָׂרָה.

טו אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ
מִה־הוּא - זֶה מְחִיר גְבוּיָה תְּמוּרַת הָאֲדָמָה, אֵךְ
עֶפְרוֹן מִנְסָה לְהַעֲמִיד פָּנִים שֶׁהַסְּכּוּם שֶׁהוּא
מִבְּקֵשׁ קִטָּן.

טז שָׁקֶל כֶּסֶף - הַסּוֹחֵרִים נִהְגוּ לְקַבֵּל גּוֹשֵׁי כֶּסֶף
בְּעִבּוּר הַסֹּחֵרָה. גּוֹשׁ כֶּסֶף הָיָה יְחִידָה בְּמִשְׁקַל
קְבוּעַ. בְּיָמֵינוּ בָּחֲרוּ אֶת הַשֵּׁם "שָׁקֶל" כִּיחִידַת
הַמִּטְבַּע שֶׁל מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.

שְׁקִילַת כֶּסֶף - אִיור לְפִי צִיור קִיר מִצֹּרִי

יז וַיָּקָם שָׂדֶה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר
לִפְנֵי מֶמְרָא, הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בוֹ,
וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, אֲשֶׁר בְּכָל־גְּבֻלוֹ
סָבִיב.

יח לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי־חֵת, בְּכָל
בְּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ.

יח לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה – הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה נִקְנוּ עַל יְדֵי
אַבְרָהָם, וְהֵם שֵׁיכִים לוֹ.

יט וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ
אֶל־מַעְרַת שָׂדֶה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מֶמְרָא,
הוּא חֶבְרוֹן, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.

כ וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בוֹ לְאַבְרָהָם
לְאַחֲזֹת־קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי־חֵת.

קְבוּרַת שָׂרָה –
צִיר גוֹסְטֵב דּוֹרָה

שָׂרָה מָתָה. אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ לְקִנּוֹת אֶחְזִית קֶבֶר כְּדִי לְקַבֵּר אוֹתָהּ

קְרָאוּ אֶת הַפָּרֶק.

1. מִתְחִי קו בֵּין תַּחֲלֵת הַמְשָׁפֵט לְסוּפוֹ הַמִּתְאִים:

- שָׂרָה מָתָה בְּגִיל
- הַמָּקוֹם שָׁבוּ נִפְטְרָה שָׂרָה:
- אַבְרָהָם רָצָה שְׂיִדְעוּ
- עַל מַעֲשֵׂיָהּ הַטּוֹבִים שֶׁל שָׂרָה.
- אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ לְקִנּוֹת מִבְּנֵי חֵת
- אֲנָשֵׁי חֵת הִצִּיעוּ
- אַבְרָהָם הִצִּיג אֶת עֲצָמוֹ:
- קְרִית אַרְבַּע הוּא חֶבְרוֹן.
- מֵאָה עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנִים.
- שְׂשֻׁרָה תִּקְבֹּר בְּאַחַת
- מִמְּעֻרוֹת הַקְּבוּרָה שֶׁלָּהֶם.
- לָכֵן הוּא סָפַד לָהּ.
- גֵּר וְתוֹשֵׁב אֲנֹכִי עִמָּכֶם.
- מָקוֹם לְבֵית קְבָרוֹת
- מְשַׁחֲתִי.

2. כְּתִבוּ מִסְפָּרִים לְפִי הַסֵּדֶר שֶׁהַדְּבָרִים קְרוּ:

- ☐ אַבְרָהָם הִתְעַקֵּשׁ לְשַׁלֵּם תְּמוּרַת הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה.
- ☐ אַבְרָהָם שָׁלַם לְעֶפְרוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף לְעִינֵי עֲדִים.
- ☐ אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ שְׂעֶפְרוֹן יִמְכֹּר לוֹ אֶת מְעֵרַת הַמַּכְפֵּלָה.
- ☐ עֶפְרוֹן הִצִּיעַ לְאַבְרָהָם שְׂיִקַּח לְעֲצָמוֹ אֶת הַמְעָרָה וְאֶת הַשָּׂדֶה חֲנָם.
- ☐ אַבְרָהָם קִבֵּר אֶת שָׂרָה בְּמְעֵרַת הַמַּכְפֵּלָה.

מוות, קבורה והספד הם נושאים טעוני רגשות, ולכן רצוי שהמורה תהיה ערה לתגובות התלמידים על מות שרה.

1.

אפשר לשאול: מה הם הדברים שסיפר אברהם לשרה? התלמידים יספרו את הידוע להם על חיי שרה: הלכה אחריו לארץ לא ידועה, נתנה לו את הגר למרות שזה כאב לה וכיו"ב. מתיאור הפרטים יבינו התלמידים את המושג לספוד.

2.

אפשר להציע לתלמידים, שיתחלקו ויקראו בקול רם בתפקידים את מהלך קניית השדה והמערה.

הסיפור על קניית מערת המכפלה הוא הסיפור הראשון על קניית אדמה בארץ ישראל.

בְּפֶרְקֵנוּ נִזְכְּרִים בְּנֵי חַת, שֵׁיִשְׁבוּ בְּעִיר חֲבֵרוֹן, וְנִזְכָּר בְּשֵׁמוֹ עֶפְרוֹן הַחַתִּי שֶׁעֲמָו
נָהַל אֲבָרָהָם מִשָּׂא וּמִתָּן לְקִנְיַת אַחֲזַת קֶבֶר לְמִשְׁפָּחָה. הַחַתִּים הָיוּ עִם שְׁחִי
מִצָּפוֹן לְסוּרְיָה. חָלְקָם נָדְדוּ לְכַנְעַן וְהִתְיִשְׁבוּ בָּהּ.

3. מִדּוּעַ הָיָה חָשׁוּב לְאֲבָרָהָם לְקַנּוֹת אַחֲזַת קֶבֶר מִשְׁלוֹ כִּדִּי לְקַבֵּר אֶת שָׂרָה?
קְרָאוּ אֶת הַמִּקְרָה הַבָּא, אוֹלֵי הוּא יַעֲזֹר לָכֶם לַעֲנוֹת עַל הַשְּׁאֵלָה.
ז'קִלְיָן עֲלָתָה לָאָרֶץ מִצְרַפֶּת. הִיא חִיָּה בִירוּשָׁלַיִם כֶּבֶד שְׁלוֹשִׁים שָׁנָה.
בְּמִלְחֶמֶת לְבָנוֹן נִהְרַג בָּנָה אֶלְעָד. לְאַחֵר שְׁבָנָה נִקְבְּרָה, אָמְרָה ז'קִלְיָן שֶׁרַק לְאַחֵר
שְׁבָנָה נִקְבְּרָה בְּאֶדְמַת יִשְׂרָאֵל, הִיא הִתְחִילָה לְהִרְגִּישׁ שִׁיכָת לְמִדִּינָתָנוּ וּקְשׁוּרָה
לְאֶדְמָתָהּ.

הַתְלַמִּידִים יִכְתְּבוּ עַל יִסּוּד
הַמְסוּפָּר עַל שָׂרָה:
- כִּיצַד נִהְגָה כְּאִשֶּׁר
אֲבָרָהָם הִלֵּךְ בַּעֲקֵבוֹת צוּ
הָאֵל.
- כִּיצַד נִהְגָה בְּאוֹרְחִים.
- כִּיצַד עֲמָדָה עַל דַּעַתָּה
בַּעֲנִיַּן הַרְחָקָת יִשְׁמַעֵאל
(מִסִּירוֹתָה לְבָנָה).

4. כְּאִשֶּׁר קוֹבְרִים אָדָם מִסְפָּרִים בְּשִׁבְחוֹ. שִׁעְרוּ וְכָתְבוּ מָה אָמַר אֲבָרָהָם
בְּדַבְרֵי הַהֶסְפֵּד עַל שָׂרָה.

1. פרוש המלה "גר" בתורה הוא: אדם שאין לו אדמות משלו במקום שבו הוא גר והוא רק תושב.

מה פרוש המלה "גר" בימינו? העזרו במלון.

2. פרוש הבטוי "עם הארץ" בתורה הוא: קבוצת אנשים תושבי העיר שהאדמות בעיר וסביבותיה שייכות להם והם תושבי העיר. למה מתכוננים כשקוראים בימינו למישהו "עם הארץ"? העזרו במלון.

3. במה היה שונה מצבו של אברהם ממצבם של "עם הארץ", כאשר בא לבקש שימכרו לו את השדה?

2.

אפשר להסביר לתלמידים שלרב המילים והביטויים בתנ"ך יש אותה משמעות גם בימינו, אך יש ביטויים שמשמעותן השתנתה כמו: 'עם הארץ' שבימינו משמעותו – בור, חסר השכלה.

אפשר לשוחח על ההבדל בין צורת הקבורה בהשוואה לימינו. אפשר לשוחח על ההבדל בין השקל בימינו לבין השקל, פיסת מתכת מכסף בסיפור.

כדאי לדעת

מערת המכפלה היא מקום קדוש גם ליהודים וגם למסלמים. שנים רבות אחרי שקנה אברהם אבינו את המערה, בנו מעליה בית תפלה. בימינו מתפללים במקום גם יהודים וגם מסלמים. ליהודים ולמסלמים יש שעות תפלה שונות.

מערה ששמשה בימים קדומים אחזת קבר משפחתית

אחזת הקבר של דוד ופולחן בן גוריון בשדה בוקר בימינו

א וַאֲבָרָהֶם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, וַיְהִיָּה בִּרְךְ
אֶת־אֲבָרָהֶם בְּכָל.

ב וַיֹּאמֶר אֲבָרָהֶם אֶל־עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ,
הַמְּשִׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ: שֵׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת
יָרְכִי,

ג וְאֲשַׁבְּעֶךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי
הָאָרֶץ, אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת
הַכְּנַעֲנִי, אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ.
ד כִּי אֶל־אֲרָצִי וְאֶל־מוֹלְדֹתַי תֵּלֵךְ, וְלִקְחָתָּ
אִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק.

ה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד: אוֹלִי לֹא־תֵאבְּהָ
הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת,
הַהֵשֵׁב אָשִׁיב אֶת־בְּנִךְ אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יֵצְאָתָּ מִשָּׁם?

ו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבָרָהֶם: הַשְּׁמֵר לְךָ
פֶּן־תָּשִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה.

ז יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית
אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלְדֹתַי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר־לִי וְאֲשֶׁר
נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר, לְזַרְעֶךָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת, הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לִפְנֶיךָ, וְלִקְחָתָּ
אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם.

ח וְאִם־לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרֶיךָ,
וְנָקִיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת. רַק אֶת־בְּנִי לֹא
תָשִׁיב שָׁמָּה.

מִפָּסוּק א עַד פָּסוּק ט מִסְפָּר:
אֲבָרָהֶם בִּקֵּשׁ לִשְׁלַח אֶת עַבְדּוֹ לָאָרֶץ שְׁחִי בָּהּ לִפְנֵי
שָׂבָא לָאָרֶץ כְּנַעַן. הוּא בִקֵּשׁ לְהַבִּיא אִשָּׁה לְיִצְחָק
מֵהָאָרֶץ שְׁחִי בָּהּ לִפְנֵי שָׂבָא לְכַנְעַן.

א בָּא בַּיָּמִים – זָקֵן, חֵי יָמִים רַבִּים.
ב עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ – הָאִישׁ הָאֲחֵרָאִי לְעַבְדִּים
בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֲבָרָהֶם.
שֵׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי – הִשָּׁבַע לִי עַל יְדֵי כָךְ,
שֶׁתִּגַּע לִי בִּירְךָ.

ג יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ – גֵּר בְּתוֹכּוֹ.
ה לֹא־תֵאבְּהָ – לֹא תִרְצֶה.
הַהֵשֵׁב אָשִׁיב – הָאֵם עָלַי לְהַחְזִיר.

ו פֶּן – שְׁלֹא.

ח וְנָקִיתָ מִשְׁבַּעְתִּי – תִּהְיֶה נָקִי וּמִשְׁחָרֵר
מִהַשְׁבּוּעָה.

ט וישם העבד את־ידו תחת ירך אברהם
 אֲדָנָיו וישָׁבַע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה.
 י ויקח העבד עֲשָׂרָה גִמְלִים מִגְמְלֵי אֲדָנָיו
 וילך, וְכָל־טוֹב אֲדָנָיו בָּיָדוֹ, וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ
 אֶל־אַרְם נְהָרִים, אֶל־עִיר נַחֲוֹר.
 יא וַיִּבְרַךְ הַגִּמְלִים מַחוּץ לָעִיר אֶל־בְּאֵר
 הַמַּיִם לַעֵת עָרֵב, לַעֵת צֵאת הַשָּׂאֵבֶת.
 יב וַיֹּאמֶר: יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְהָם,
 הַקָּרָה־נָא לִפְנֵי הַיּוֹם, וַעֲשֵׂה־חֶסֶד
 עִם אֲדָנִי אֲבָרְהָם.
 יג הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵין הַמַּיִם, וּבָנוֹת
 אֲנָשִׁי הָעִיר יֵצְאוּ לְשֹׂאֵב מַיִם.
 יד וְהָיָה הַנֶּעֱרָ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ, הִטִּי־נָא
 כַּדָּךְ וְאַשְׁתֶּה, וְאָמַרְהָ שְׂתֶה, וְגַם־גִּמְלֶיךָ
 אֲשָׁקָה, אֹתָהּ הַכַּחַת לַעֲבֹדְךָ לִיצְחָק, וּבָהּ
 אֲדַע, כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדָנִי.

מפסוק י עד פסוק יד מספר:
 העבד יצא לדרך והתפלל לה', שיעזור לו להצליח
 במלוי תפקידו.

י ארם נהרים – ארץ שמי הנהרות הפרת
 והחדקל. כיום – עירק.
 נחור – אחי אברהם.

יא ויברך הגמלים – הורידם על הברכים כדי
 שינוחו.

יב הקרה־נא לפני – תעזור לי בבקשה, שיקרה ואני
 אפגש אשה מתאימה ליצחק.
 חסד – טובה.

יג עין המים – מעין מים.

יד אתה הכחת – בה בחרת להיות אשתו של
 יצחק.

טו וַיְהִי־הוּא טָרָם כָּלָה לְדַבֵּר וַהֲנֵה
רִבְקָה יֵצֵאת, אֲשֶׁר יִלְדָה לְבִתּוֹאֵל
בֶּן־מִלְכָּה אִשְׁתִּי נָחוֹר אָחִי אַבְרָהָם, וְכָדָה
עַל־שִׁכְמָהּ.

טז וַהֲנַעַר טַבַּת מִרְאֵה מָאֹד, בְּתוּלָה וְאִישׁ
לֹא יָדָעָהּ. וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתִּמְלֹא כָדָה
וַתַּעַל.

יז וַיִּרְץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ, וַיֹּאמֶר: הַגְּמִיאִנִי
נָא מַעַט־מִים מִבְּדֶךָ.

יח וַתֹּאמֶר: שְׁתֵּה אֲדֹנִי. וַתִּמְהַר וַתֵּרֶד בְּדָה
עַל־יָדָהּ וַתִּשְׁקָהּ.

יט וַתִּכַּל לְהַשְׁקֶתּוּ, וַתֹּאמֶר: גַּם לְגַמְלִיךָ
אֶשָּׂא, עַד אִם־כָּלוּ לְשֵׁתָת.

כ וַתִּמְהַר וַתַּעַר בְּדָה אֶל־הַשְׁקָתָהּ, וַתִּרְץ עוֹד
אֶל־הַבָּאָר לְשָׂא, וַתִּשָּׂא לְכָל־גַּמְלִיו.

כא וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאָה לָּהּ, מַחְרִישׁ לְדַעַת,
הֶהָצִיחַ יְהוָה דַּרְכּוֹ אִם־לֹא.

כב וַיְהִי כֹאֲשֶׁר כָּלוּ הַגַּמְלִים לְשֵׁתוֹת, וַיִּקַּח
הָאִישׁ נָזֶם זָהָב בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ, וּשְׁנֵי צְמִידִים
עַל־יָדָיָהּ, עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם.

כג וַיֹּאמֶר: בֶּת־מִי אַתָּה? הַגִּידִי נָא לִי, הֵישׁ
בֵּית־אָבִיךָ מָקוֹם לָנוּ לָלִיץ?

כד וַתֹּאמֶר אֵלָיו: בֶּת־בִּתּוֹאֵל אֲנֹכִי,
בֶּן־מִלְכָּה אֲשֶׁר יִלְדָה לְנָחוֹר.

מִפְּסוּק טו עַד פְּסוּק כז מְסַפֵּר:
הָעֶבֶד הִגִּיעַ לְמָקוֹם וּפָגַשׁ אֶת רִבְקָה בֵּת בִּתּוֹאֵל
נִכְדָתוֹ שֶׁל נָחוֹר, אָחִי אַבְרָהָם, לִיד הַמַּעֲיָן.
הַתְּנַהּגוּתָהּ מִצָּאָה חֹן בְּעֵינָיו. הָעֶבֶד בִּרְךָ אֶת ה',
שֶׁעֶזַר לוֹ לְמַלֵּא אֶת הַתַּפְקִיד.

טו טָרָם כָּלָה לְדַבֵּר – לִפְנֵי שְׁסִים לְדַבֵּר.

טז וַתֵּרֶד הָעֵינָה – יָרְדָה אֶל הַמַּעֲיָן.

יז הַגְּמִיאִנִי – תָּנִי לִי לְשֵׁתוֹת.

יט וַתִּכַּל – כֹּאֲשֶׁר גָּמְרָהּ.

כ וַתַּעַר בְּדָה – שָׁפְכָה אֶת הַמִּים מִן הַכֹּד אֶל
הַשְׁקָתָהּ.

הַשְׁקָתָה – מִכָּל מִים שֶׁמִּתּוֹכּוּ שׁוֹתוֹת הַבְּהֵמוֹת.
כא מִשְׁתָּאָה – מִתְּפִלָּא.

כב נָזֶם – תְּכֵשִׁיט הַמִּקְשֵׁט אֶת הָאָרֶץ.

בֶּקַע – יַחֲדָת מִשְׁקָל.

תְּכֵשִׁיטִים עֲתִיקִים, נִמְצְאוּ בַּחֲפִירוֹת
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

כה וַתֹּאמֶר אֵלָיו: גַּם־תֵּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא
רַב עִמָּנוּ, גַּם־מָקוֹם לָלוֹן.

כו וַיִּקְדַּ הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַיהוָה.

כז וַיֹּאמֶר: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם,
אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חֲסִדּוֹ וְאַמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי.
אֲנֹכִי בַדֶּרֶךְ, נַחֲנִי יְהוָה בֵּית אָחִי אֲדֹנָי.
כח וַתֵּרֶץ הַנַּעֲרָ וַתִּגְדַּל לְבֵית אִמָּה כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה.

כט וּלְרַבֵּקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבֶן, וַיֵּרֶץ לָבֶן
אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵין.

ל וַיְהִי כִּרְאֹת אֶת־הַנָּזִם וְאֶת־הַצַּמִּידִים
עַל־יָדָיו אַחֲתוֹ, וּכְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי רַבֵּקָה
אַחֲתוֹ לֵאמֹר, כֹּה־דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ, וַיָּבֹא
אֶל־הָאִישׁ, וַהֲנֶה עֹמֵד עַל־הַגְּמָלִים
עַל־הָעֵין.

לא וַיֹּאמֶר: בּוֹא, בָּרוּךְ יְהוָה, לָמָּה תַעֲמֹד
בַּחוּץ, וְאַנֹכִי פָנִיתִי הַבַּיִת וּמָקוֹם לַגְּמָלִים.
לב וַיָּבֹא הָאִישׁ הַבַּיִתָּה, וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים, וַיִּתֵּן
תֵּבֶן וּמִסְפּוֹא לַגְּמָלִים, וּמִים לָרֶחֶץ רַגְלָיו
וּרְגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ.

לג וַיּוֹשֶׁם לְפָנָיו לֶאֱכֹל, וַיֹּאמֶר: לֹא אֲכַל עַד
אִם־דִּבַּרְתִּי דְבָרִי. וַיֹּאמֶר: דִּבֶּר.

לד וַיֹּאמֶר: עֲבֹד אַבְרָהָם אֲנֹכִי.

כה גַּם־תֵּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא – אֲכַל לְבָהֱמוֹת.

כו וַיִּקְדַּ – הִשְׁתַּחֲוָה.

בְּיָמֵינוּ, בְּסוּף הַהֲצָגָה הַשְׁחָקָנִים קָדִים קָדָה לְפָנָי
הַקָּהָל.

כז חֲסִדּוֹ וְאַמְתּוֹ – הַחֲסִד הַטּוֹב וְהָאֲמִתִּי שְׁלוֹ.

נַחֲנִי יְהוָה – ה' הוֹבִיל אוֹתִי.

בְּיָמֵינוּ, לְמַדְרִיךְ קוֹרְאִים גַּם מִנְחָה. לְתַכְנוּיֹת
שִׁיחָה בְּטִלְוִיזְיָה יֵשׁ מִנְחִים.

מִפְסוּק כח עַד פְּסוּק סא מִסְפָּר:

רַבֵּקָה מַהֲרָה לְבֵיתָה וְסִפְרָה עַל הָאוֹרַח.

אַחִיָּה הַזְמִין אֶת הָאוֹרַח לְבֵיתָם.

הָאוֹרַח סִפֵּר, שֶׁהוּא עֹבֵד אַבְרָהָם וְאֵת הַסִּבָּה לְבֹאוֹ.

רַבֵּקָה נִפְרָדָה מִמִּשְׁפַּחְתָּה וְהִלְכָה עִם הָעֹבֵד לְכַנְעָן.

לב וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים – הָעֹבֵד טָפַל בְּעֶצְמוֹ בַּגְּמָלִים
וַשְׁחָרַר אוֹתָם מִהֲרָצוּעוֹת.

לה ויגדל – התעשר והתפרסם.

מא אז תנקה מאלתי – אז תהיה משחרר מלקים את שבועתי.

מג העלמה – צעירה לא נשואה.

לה ויהוה ברך את-אדני מאד ויגדל,
ויִתֵּן-לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וְעֲבָדָם
וּשְׁפָחֹת וּגְמָלִים וְחֲמֹרִים.

לו ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי
זקנתה, ויִתֵּן-לוֹ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ.

לז וישבעני אדני לאמר: לא-תקח אשה
לבני מבנות הכנעני, אשר אנכי ישב
בארצו.

לח אם-לא אל-בית-אבי תלך

ואל-משפחתי, ולקחת אשה לבני.

לט ואמר אל-אדני: אלי לא-תלך האשה
אחרי.

מ ויאמר אלי: יהוה, אשר-הִתְּהַלַּכְתִּי לִפְנֵי,ו
ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך, ולקחת
אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי.

מא אז תנקה מאלתי, כי תבוא אל-משפחתי,
ואם-לא יתנו לך, והיית נקי מאלתי.

מב ואבא היום אל-העין, ואמר: יהוה אלהי
אדני אברהם, אם-ישך-נא מצליח דרכי,
אשר אנכי הלך עליה.

מג הנה אנכי נצב על-עין המים, והיה
העלמה היצאת לשאב, ואמרתי אליה
השקיני-נא מעט-מים מברך.

רבקה – ציר אביל פון

מד וַאֲמַרְהָ אֵלַי, גַּם־אֶתְהָ שְׁתֵּה וְגַם לְגַמְלִיךָ
אֲשָׂאב, הוּא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הֵכִיחַ יְהוָה
לְבֶן־אֲדָנִי.

מה אֲנִי טָרַם אֲכַלָּה לְדַבֵּר אֶל־לְבִי, וְהִנֵּה
רִבְקָה יֹצֵאת וְכֹדֶה עַל־שִׂכְמָהּ, וְתֹרֵד
הָעֵינָה וְתִשָּׂאב. וַאֲמַר אֵלֶיהָ: הַשְׁקִינִי נָא.

מו וְתִמְהָר וְתֹרֵד כֹּדֶה מֵעַלֶיהָ, וְתֹאמַר:
שְׁתֵּה וְגַם־גַּמְלִיךָ אֲשָׁקֶה. וְאִשָּׁה וְגַם
הַגַּמְלִים הַשְׁקָתָהּ.

מז וַאֲשָׁאֵל אֹתָהּ, וַאֲמַר: בֵּת־מִי אַתָּ?
וְתֹאמַר: בֵּת־בְּתוּאֵל בֶּן־נָחוֹר אֲשֶׁר
יָלְדָה־לוֹ מִלְכָּה. וְאִשָּׁם הַנָּזֹם עַל־אִפָּהּ
וְהִצְמִידִים עַל־יָדֶיהָ.

מח וַאֲקֹד וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה, וְאֶבְרַךְ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבִרְהֶם, אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ
אֱמֶת לְקַחַת אֶת־בֵּת־אָחִי אֲדָנִי לְבָנוֹ.

מט וְעַתָּה אִם־יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֱמֶת
אֶת־אֲדָנִי, הִגִּידוּ לִי, וְאִם־לֹא הִגִּידוּ לִי,
וְאִפְנֶה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמָאל.

נ וַיַּעַן לָבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ: מִיְהוָה יֵצֵא
הַדָּבָר, לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ־טוֹב.

נא הִנֵּה־רִבְקָה לְפָנֶיךָ, קַח וְלֶךְ, וְתֵהִי אִשָּׁה
לְבֶן־אֲדָנֶיךָ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה.

מט אִם־יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֱמֶת – אִם תִּסְפִּימוּ
לָתֵת אֶת רִבְקָה לְאִשָּׁה לְיִצְחָק.
וְאִפְנֶה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמָאל – אֵלֶיךָ לְחַפֵּשׂ
מִיִּשְׁהֵי אַחֲרַת.

נג ומגדנת – מיני פרות יבשים, שהביא מארץ
כנען.

נב ויהי כאשר שמע עבד אברהם
את דבריהם, וישתחו ארצה ליהוה.
נג ויוצא העבד כלי-כסף וכלי זהב ובגדים
ויתן לרבקה, ומגדנת נתן לאחיה
ולאמה.

נד ויאכלו וישתו, הוא והאנשים אשר-עמו,
וילינו, ויקומו בבקר ויאמר: שלחני
לאדני.

נה ויאמר אחיה ואמה: תשב הנער אתנו
ימים או עשור, אחר תלך.
נו ויאמר אלהם: אל-תאחרו אתי ויהוה
הצליח דרכי, שלחוני ואלכה לאדני.

נז ויאמרו: נקרא לנער ונשאלה את-פיה – נשאל מה
דעתה.
נח ויקראו לרבקה ויאמרו אליה: התלכי
עם-האיש הזה? ותאמר: אלך.

נט וישלחו את רבקה אחתם ואת-מנקתה
ואת-עבד אברהם ואת-אנשיו.

ס ויברכו את רבקה ויאמרו לה: אחתנו,
את היי לאלפי רבבה, ויירש זרעך את
שער שנאיו.

סא ותקם רבקה ונערתי ותרכבה
על-הגמלים ותלכנה אחרי האיש, ויקח
העבד את רבקה וילך.

ס את היי לאלפי רבבה – הכוונה שיהיו לרבקה
צאצאים רבים ודורות רבים שימשיכו אותה.

נט מנקתה – האשה שהניקה אותה וגדלה אותה.

סב וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחֵי רָאִי, וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב.

סג וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה לַפְּנוֹת עָרֵב, וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים.

סד וַתֵּשֶׂא רִבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת־יִצְחָק, וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל.

סה וַתֹּאמֶר אֶל־הָעֶבֶד: מִי־הָאִישׁ הַלֵּזֶה הַהֵלֶךְ בַּשָּׂדֶה לַקְּרֹאתָנוּ? וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד: הוּא אֲדֹנִי. וַתִּקַּח הַצִּעִיף וַתִּתְּכֶם.

סו וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה.

סז וַיִּבְרָא יִצְחָק הָאֱהֻלָּה שָׂרָה אִמּוֹ, וַיִּקַּח אֶת־רִבְקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה. וַיֵּאֱהָבָהּ, וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ.

מִפָּסוּק סב עַד פָּסוּק סז מְסַפֵּר:
רִבְקָה וַיִּצְחָק נִפְגְּשׁוּ.

יִצְחָק לָקַח אֶת רִבְקָה לְאִשָּׁה וְאָהַב אוֹתָהּ.

סב מִבּוֹא בְּאֵר לַחֵי רָאִי – מִהַכְּנִיסָה לְמָקוֹם וְשֵׁמוֹ בְּאֵר לַחֵי רָאִי.

סז וַיִּנָּחֶם – יִצְחָק אָהַב אֶת רִבְקָה מְאֹד וּמָצָא בָּהּ נַחֲמָה עַל מוֹת אִמּוֹ.

בְּיָמֵינוּ, אֲנָשִׁים נוֹהֲגִים לַעֲרֹךְ בְּקוֹר נַחוּמִים אֲצֵל קְרוֹבֵי הַמֵּת בְּזִמְנֵי הַשַּׁבָּעָה.

יִצְחָק פּוֹגֵשׁ אֶת רִבְקָה –
צִיר שְׁלוֹם מוֹשְׁקוֹבִיץ

אַבְרָהָם שִׁלַּח אֶת עֲבָדָיו לַחֲרוֹן לְהַבְיֵא אִשָּׁה לְיִצְחָק

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עד פְּסוּק ט

1. א. איזו החלטה החליט אברהם?

ב. מדוע קבל את ההחלטה הזאת?

ג. אל מי פנה לבצוע ההחלטה?

2. א. מה שאל העבד את אברהם, ממה חשש?

ב. מה אסר אברהם על העבד באסור חמור?

3. בפסוק ז כתוב:

יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי
וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר,
לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת, הוּא יִשְׁלַח מְלָאָכּוֹ לִפְנֶיךָ,
וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מֵשָׁם.

העתיקו מתוך הפסוק את המשפט שבו מעודד אברהם את העבד:

1. אפשר להציע
לתלמידים לספר,
אם יש אנשים
המשמשים להם דוגמה.
מי הם? במה?

4. בְּיָמֵינוּ נוֹהֲגִים לִלְחֹץ יָדַיִם כְּדֵי לְאֹשֶׁר הַתְּחִיבוֹת אוֹ לְאֹשֶׁר הַסִּכָּם.
בְּיָמֵי אֲבֹרָהֶם נִהְגוּ בְּאִפֶּן שׁוֹנֶה.
מָה עָשָׂה הָעֶבֶד כְּדֵי לְאֹשֶׁר שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב לְבַצֵּעַ אֶת בִּקְשַׁת אֲבֹרָהֶם?
-
-

הָעֶבֶד פּוֹגֵשׁ אֶת רַבָּקָה

קְרְאוּ מִפְּסוּקֵי עַד פְּסוּקֵי כֹז

1. הָעֶבֶד הַחֲלִיט לְגָלוּת מִי הַנֶּעֱרָה הַמִּתְאַיֶּמָה לִיצְחָק בְּעֶזְרַת מִבְּחָן.
מָהוּ הַמִּבְּחָן?
-
-

2. מָה לָמַד הָעֶבֶד עַל רַבָּקָה מִהַתְנַהֲגוּתָהּ?
-
-

3. כִּיצַד הוֹדָה הָעֶבֶד לְרַבָּקָה?
-
-

4. מָה שָׁאַל וּמָה בִקֵּשׁ הָעֶבֶד מִרַבָּקָה לְאַחֵר שְׁנָתָן לָהּ אֶת הַמִּתְנֻנּוֹת?
-
-

5. כִּיצַד הָיָה הָעֶבֶד בְּטוֹחַ שְׁאֵלָהֵימ בָּחַר בְּרַבָּקָה כְּאִשָּׁה לִיצְחָק?
-
-

העבד נפגש עם משפחת רבקה

קראו מפסוק כח עד פסוק מד

בפסוק ל כתוב:

וַיְהִי כִּרְאֹת אֶת־הַנָּזֶם וְאֶת־הַצִּמְדִּים עַל־יְדֵי אַחֲתוֹ,
וּכְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי רַבֶּקָּה אַחֲתוֹ לֵאמֹר, כֹּה־דָבַר אֵלַי הָאִישׁ,
וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ, וַהֲנִה עֹמֵד עַל־הַגְּמָלִים עַל־הָעֵינָן.

1. ממה התרשם לבן על פי פסוק זה?

2. הכנסת האורחים שנהגו בני משפחת רבקה מזכירה מקרים אחרים של
הכנסת אורחים בספר בראשית. הזכרו וכתבו:

3. כיצד שכנע העבד את בני המשפחה שפדאי להם לתת את רבקה לאשה
ליצחק? (פסוק נג)

4. כיצד נמקו בני המשפחה את הסכמתם להצעת העבד?

5. איך אפשר לדעת לפי הספור שהאחים חששו לשלח את רבקה לבגד?
(פסוק נו)

6. שיערו מדוע הביא יצחק את רבקה לאהל שרה?

7. התאימו בקו בין הבטוי בפרקנו לאפן שבו משתמשים בו בימינו:
צבעו את המלה באיור ואת המלה הדומה לה במשפט מהתורה.

וְהַצְלִיחַ דִּרְכָּךְ הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְכָל טוֹב אֲדַנְּיוּ בְּיָדוֹ

8. רבקה הלכה עם העבד לבגד. יש לשער ששוחחו בדרך.
על מה שוחחו? מה שאלה רבקה? במה התעניינה? מה ספר העבד?
דמינו והציגו.

6.
רצה שהיא תדע שהיא
צריכה להמשיך את מסורת
שרה. בכך שתגור באוהל
ותשמע סיפורים על שרה
תוכל לעשות כן. המעשה
מסמל שרבקה היא
הממשיכה של שרה.

מפסוק ז עד פסוק יא מספר על מותו של אברהם.

ז שני-חיי אברהם – שנות חייו של אברהם.

ח ויגוע – מת.

בשיבה טובה – באריכות ימים.

ויאסף אל-עמיו – מת ונקבר.

יא עם – ליד.

באר לחי ראי – שם מקום בנגב.

ז ואֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי-חַיֵּי אֲבִרָהֶם,

אֲשֶׁר-חִי: מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ
שָׁנִים.

ח וַיִּגְוַע וַיָּמָת אֲבִרָהֶם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן
וְשָׁבַע, וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיוֹ.

ט וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו
אֶל-מִעְרַת הַמַּכְפֵּלָה, אֶל-שָׂדֶה עֶפְרָן
בֶּן-צֹחַר הַחֲתִי, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מְרָא.

י הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר-קָנָה אֲבִרָהֶם מֵאֵת בְּנֵי-חֵת,
שָׁמָּה קָבַר אֲבִרָהֶם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ.

יא וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִרָהֶם, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ. וַיָּשָׁב יִצְחָק עִם-בְּאֵר לַחִי
רְאִי.

יט ואֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אֲבִרָהֶם: אֲבִרָהֶם
הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק.

כ וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָחָתוֹ
אֶת-רִבְקָה בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפָּדֶן
אָרָם, אֲחוֹת לָבָן הָאֲרָמִי, לוֹ לְאִשָּׁה.

כא וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, כִּי
עָקְרָה הוּא, וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתֵּהָר רִבְקָה
אִשְׁתּוֹ.

כא וַיַּעֲתֵר – התפלל ובקש מה'.

וַיַּעֲתֵר – ה' נָעֲתַר, הִסְכִּים לְמַלֵּא אֶת בִּקְשָׁתוֹ
שֶׁל יִצְחָק.

כב וַיִּתְּרָצוּ הַבָּנִים בְּקָרְבָּה, וַתֹּאמֶר: אִם־כֵּן
 לָמָּה זֶה אֲנֹכִי? וַתֵּלֶךְ לְדֶרֶשׁ אֶת־יְהוָה.
כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ: שְׁנֵי גֵיִם בְּבִטְנָךְ, וּשְׁנֵי
 לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ, וְלֹאִם מְלֹאִם
 יֵאָמֵץ, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר.
כד וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת, וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ.
כה וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי, כֹּלֹ כַּאֲדָרֶת
 שַׁעַר, וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשָׂו.
כו וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו, וַיְהִי אַחֲזָת
 בַּעֲקֹב עֶשָׂו, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וַיִּצְחָק
 בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם.

מִפָּסוּק יט עַד פָּסוּק כח מְסַפֵּר:
 רִבְקָה הִיָּתָה עֹקְרָה.
 יִצְחָק הִתְפַּלֵּל לַה' וּבִקֵּשׁ יָלֵד.
 אֱלֹהִים שָׁמַע לְבִקְשָׁתוֹ וּלְרִבְקָה נִוְלְדוּ תְּאוֹמִים.
כב וַיִּתְּרָצוּ הַבָּנִים בְּקָרְבָּה – הַבָּנִים זָזוּ בְּבִטְנָהּ.
 לְדֶרֶשׁ – לְבִקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל לַה'.
כג שְׁנֵי גֵיִם בְּבִטְנָךְ – כָּל אֶחָד מִבְּנֶיךָ יִהְיֶה אָב
 לְעַם שָׁלֵם.
 וּשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ – שְׁנֵי הָעַמִּים
 מִבְּנֶיךָ לֹא יִחְיוּ בִּיחָד בְּשָׁלוֹם.
 יֵאָמֵץ – יִהְיֶה חֲזָק יוֹתֵר.
 וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר – הַבֵּן הַצָּעִיר יִהְיֶה חָשׁוּב יוֹתֵר
 מִהַבֵּן הַבְּכוֹר.

בולים – דאָר ישׂראל

כו וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, וַיְהִי עָשׂוּ אִישׁ יָדַע צִיד, אִישׁ שָׂדֶה, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֱהָלִים.

כח וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עָשׂוּ, כִּי-צִיד בְּפִיו, וּרְבֵקָה אֲהָבָת אֶת-יַעֲקֹב.

כט וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נָזִיד, וַיָּבֹא עָשׂוּ מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיִף.

ל וַיֹּאמֶר עָשׂוּ אֶל-יַעֲקֹב: הֲלָעִיטָנִי נָא מִן-הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה, כִּי עָיִף אָנֹכִי. עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ אָדָוּם.

לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: מִכְרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי.

לב וַיֹּאמֶר עָשׂוּ: הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת, וְלָמָּה-זֶּה לִי בְכֹרָה?

לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: הַשְׁבְּעָה לִּי כִּיּוֹם. וַיִּשָּׁבַע לוֹ, וַיִּמָּכֹר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לִי-עֲקֹב.

לד וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעָשׂוּ לֶחֶם וּנְזִיד עַד-רָשִׁים, וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתַּי וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ. וַיָּבֹז עָשׂוּ אֶת-הַבְּכֹרָה.

כו אִישׁ יָדַע צִיד – צִיד מִמְּחָה.

אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֱהָלִים – אִישׁ תָּמִים, רוֹעֶה אֶת הַצֹּאן.

כח כִּי-צִיד בְּפִיו – עָשׂוּ נָהֵג לְהַבִּיא הַבֵּיתָה צִיד לְמֹאכַל לִיִּצְחָק.

מִפְסוּק כֹּט עַד פְּסוּק לֹד מִסְפָּר:
עָשׂוּ הַסָּפִים לְמִכֹּר לִיַּעֲקֹב אֶת זְכוֹת הַבְּכֹרָה
בְּעִבּוּר נְזִיד עַד-רָשִׁים.

כט וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נָזִיד – יַעֲקֹב בָּשָׁל תַּבְשִׁיל.

ל הֲלָעִיטָנִי – הֶאֱכִילָנִי הֶרְבֵּה.
עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ אָדָוּם – הָעַם הָאָדָוּמִי הָיוּ צֹאצְאֵי עָשׂוּ.

לא מִכְרָה כִּיּוֹם – מִכֹּר לִי עֲכָשׂוּ.
אֶת-בְּכֹרְתְךָ – אֶת זְכוֹת הַבְּכֹר שֶׁלְךָ שֶׁהָיוּ:
לְקַבֵּל חֶלֶק גָּדוֹל יוֹתֵר מִהִירָשָׁה וְתַפְקִיד חָשׁוּב
יוֹתֵר בְּמִשְׁפָּחָה.

לד וַיָּבֹז – זָלַזַל וְלָעַג לְזְכוֹת הַבְּכֹרָה. בְּיָמֵינוּ,
פֶּאֶרֶשׁ אֲנָשִׁים לוֹעֲגִים וּבֹזִים, הֵם לַפְּעָמִים
קוֹרְאִים: בּוֹז.

עָשׂוּ מוֹכֵר אֶת הַבְּכֹרָה לִיַּעֲקֹב –
צִיד רְמִינְדָט

אַבְרָהָם מֵת בְּשִׁיבָה טוֹבָה

קְרָאוּ מִפְּסוּק ז עַד פְּסוּק יא

בְּפִסּוּק ח כְּתוּב:

וַיָּגוּעַ וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׁבַע,
וַיֵּאסֹף אֶל-עַמּוּיוֹ.

1.

יש לוודא שהמושגים מילה נרדפת או ביטוי נרדף ברור לתלמידים לפני שיגשו לעבודה.

פירוש המילה נפטר הוא גם נפרד. בימינו המשמעות הזאת אינה בשימוש. מורים מעוניינים יסבירו שאחרי הקריאה בפרשת השבוע קוראים קטעים מהתנ"ך הנקרא "הפטרה". זו הדרך להפרד מהקריאה בתורה ובתנ"ך. אפשר להפנות את תשומת לב התלמידים לכך, של"ויגוע" יש בפסוק גם מילה נרדפת – "וימת", וגם ביטוי נרדף – "ויאסף אל עמיו".

2.

יש להניח שהתלמידים יזכירו את לידת בניו, את נישואי יצחק לרבקה, את רכושו הרב, ואולי יהיו ביניהם שיבינו כי עמידתו בניסיונות קשים גרמה לו סיפוק ושביעות רצון. כדאי להדגיש לתלמידים שלפי המסופר זו הפגישה הראשונה בין יצחק וישמעאל אחרי גרוש הגר וישמעאל.

3.

אפשר להפנות את תשומת לב התלמידים שבספר לא מסופר על סכסוך כלשהו בין יצחק וישמעאל (מסופר שהיה סכסוך בין האימהות).

1. א. העתיקו מהפסוק מילה נרדפת למילה מת: _____

ב. העתיקו מהפסוק מילה נרדפת למילה נקבר: _____

ג. העתיקו את הביטוי הנרדף למילה "מרצה": _____

2. האם אתם מסכימים עם הכתוב, שאברהם מת "בשיבה טובה", שחיו היו טובים? כתבו נמוקים.

א. נמוקים שחיו היו טובים: _____

ב. האם אתם חושבים שהיו גם ארועים עצובים?

נמוקים לכך שהיו גם ארועים עצובים בחייו: _____

3. יצחק וישמעאל קברו ביחד את אברהם.

מה אפשר ללמד מכך על היחסים בין יצחק וישמעאל?

רְבִקָּה יִלְדָּה תְּאוֹמִים

קְרְאוּ מִפְּסוּק יט עַד פְּסוּק לד

1. מִתְּחוּ קו בֵּין תַּחֲלֵת הַמְשָׁפָּט לְסוּפוֹ הַמִּתְאַיִם.

שְׁמַע אֶת תִּפְלָתוֹ.

רְבִקָּה הִיָּתָה

עֲקָרָה.

יִצְחָק הִתְפַּלֵּל

וּבִקֵּשׁ יְלָדִים, וְאֱלֹהִים

הַבְּכוֹר.

רְבִקָּה הִיָּתָה בְּהָרִיוֹן,

וּבְבִטָּנָה הָיוּ אֲבוֹת שְׁל

שְׁנֵי עַמִּים.

אֱלֹהִים אָמַר: הֲבֵן הַצָּעִיר

יְהִיָּה חָשׁוּב מֵהֲבֵן

2. כָּבֵר לְמִדְּנוּ בְּבִרְאשִׁית עַל עֲקָרָה שֶׁיִּלְדָּה.

כָּתְבוּ אֶת שְׁמָה _____

3. אֱלֹהִים אָמַר לְרְבִקָּה: "רַב יַעֲבֹד צָעִיר".

כְּלוּמָר הַצָּעִיר יְהִיָּה חָשׁוּב מֵהַבְּכוֹר.

הֵיכֵן כָּבֵר לְמִדְּנוּ בְּבִרְאשִׁית שֶׁהַצָּעִיר הִיָּה הֲבֵן הַחָשׁוּב יוֹתֵר?

המורה תסב את תשומת לב התלמידים לכך שתפילתו של יצחק היא תפילה אישית למילוי בקשה פרטית. גם היום יש הנוהגים להתפלל ולבקש בקשה אישית.

מה אפשר ללמוד על מעמדם של יצחק ורביקה בעיני אלוהים?

4. לפניהם מלים ומשפטים מהתורה. מה נאמר על עשו? מה נאמר על יעקב? מתחו קו אל הדמות המתאימה.

יעקב

עשו

אֲדֹמוֹנִי
אִישׁ תָּם
יֹשֵׁב אֱהָלִים
כָּלוּ כְּאֶדְרֶת שֵׁעַר
אִישׁ שֹׁדָה
אִישׁ יָדַע צִיד
וַיֵּאָהֵב יַחֲזָק אֶת
וְרֵבְקָה אֶהָבֶת אֶת

כְּדָאֵי לְדַעַת

לִבְנוֹ הַבְּכוֹר בְּמִשְׁפָּחָה הָיוּ זְכוֹיֹת מִיְחָדוֹת:

- אַחֲרֵי מוֹת אָב הַמִּשְׁפָּחָה הוּא יָרֵשׁ פִּי שְׁנַיִם מִכָּל אֶחָ נֹסֵף בְּמִשְׁפָּחָה.
- הַבְּכוֹר הָיָה הַמְּנַהִיג וְהַמְּחַלִּיט בְּכָל עֲנִיְנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, לָכֵן הוּא הָיָה הַמְּכַבֵּד בְּיֹתֵר.
- הַבְּכוֹר יָרֵשׁ אֶת הַהִבְטָחָה שְׂאֵרֶץ כְּנָעַן תִּהְיֶה לְצִאֲצָאָיו.

5. שימו לב שהאחיות במשפחה בכלל לא מזכרות בפורשות. מה דעתכם על כך?

6. מה אפשר ללמד על אפיו של עשו מהעבדה שוותר על הבכורה למען "נזיד עדשים"?

אפשר לשאול:
איפה עוד הכרנו בבראשית
אחים השונים זה מזה?
התלמידים יספרו על קין
והבל, על יצחק וישמעאל.

* חשוב לגלות רגישות
לבעיה העלולה להתעורר
אצל תלמידים מסוימים:
קנאה בין אחים על רקע
העדפת אחד מהם על ידי
ההורים.

* אפשר להתייחס
לתבליטים של יעקב ועשו.
אפשר לשאול:

* כתוב על עשו שהיה
"איש יודע ציד"
– איך אפשר לראות זאת
בתבליט?

* יעקב היה "יושב
אֱהָלִים", עסק במרעה. איך
רואים זאת בתבליט?

יש להסביר שהבכור היה
מנהיג המשפחה וקיבל
פי 2 בירושה משאר אחיו.

6.
חשוב להדגיש, שעשו זלזל
בבכורה.
הביטוי "נזיד עדשים" הפך
סמל לדבר זול, כיוון שעשו
מכר את הבכורה החשובה
בעבור נזיד עדשים.
מתקבל על הדעת שעשו
אולי הבין וידע בלבו
שיעקב דומה יותר באופיו
לאברהם וליצחק ולכן הוא

א וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָּד הָרָעַב הָרֹאשׁוֹן,

אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם, וַיֵּלֶךְ יִצְחָק

אֶל-אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ-פְּלִשְׁתִּים גִּרְרָה.

ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר: אֶל-תֵּרֶד

מִצְרַיִמָּה. שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ.

ג גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת, וְאַהֲיָה עִמָּךְ

וְאַבְרָכָךָ, כִּי-לֶךְ וּלְזֶרַעְךָ אֶתֵּן

אֶת-כָּל-הָאָרֶצַת הָאֵל, וְהִקְמַתִי

אֶת-הַשִּׁבְעָה, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם

אֲבִיךָ.

ד וְהִרְבִּיתִי אֶת-זֶרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם,

וְנָתַתִּי לְזֶרַעְךָ אֶת כָּל-הָאָרֶצַת הָאֵל,

וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרַעְךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ.

יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא, וַיִּמָּצָא בַּשָּׁנָה

הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים, וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה.

יג וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ, וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל, עַד

כִּי-גָדֵל מְאֹד.

יד וַיְהִי-לוֹ מְקַנְה-צֹאן וּמְקַנְה בָּקָר וְעִבְדָּה

רַבָּה, וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים.

מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ד מְסֻפָּר:

הִיְתָה בַּצֵּרֶת. יִצְחָק נָדַד לְאֶזְרָא גֵרָר שְׁבַנְגָב.

אֱלֹהִים הִתְגַּלָּה לְיִצְחָק וְאָסַר עָלָיו לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם
בְּגִלְלַת הַבַּצֵּרֶת.

א מִלְכָּד הָרָעַב הָרֹאשׁוֹן – הַבַּצֵּרֶת בִּימֵי יִצְחָק

הִיְתָה קִשָּׁה כְּמוֹ הַבַּצֵּרֶת בִּימֵי אַבְרָהָם.

גִּרְרָה – אֵל גֵּרָר, שֶׁהִיְתָה עִיר הַמַּמְלָכָה שֶׁל
אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים.

ב שָׁכֵן בְּאֶרֶץ – תָּגוּר בְּאֶרֶץ בְּאֶפֶן קְבוּעַ.

בִּימֵינוּ קוֹרְאִים שְׁכֻנָּה לְמָקוֹם שְׁגָרִים בּוֹ.

ג גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת – תָּגוּר בְּאֶפֶן זְמַנִּי בְּגֵרָר.

וְאַהֲיָה עִמָּךְ – אֶעֱזֹר לָךְ.

אֶת-כָּל-הָאָרֶצַת הָאֵל – כָּל חֲלָקֵי הָאָרֶץ

הַשּׁוֹנִיִּם.

יב מֵאָה שְׁעָרִים – הִיבּוּל שֶׁקָּצַר הָיָה פִּי מֵאָה מִמָּה

שֶׁזֶרַע.

יג וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ – יִצְחָק הִתְעַשֵּׂר וּרְכוּשׁוֹ גָדֵל

מְאֹד.

יד וְעִבְדָּה רַבָּה – עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת.

לְמִרוֹת הָרָעַב וְהַבָּצָרִית נִשְׁאָר יִצְחָק בְּכִנְעָן

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ד וּמִפְּסוּק יב עַד פְּסוּק יד

1. מָה הַבְּטִיחַ ה' לְיִצְחָק? מָה צִוָּה עָלָיו?
מִתְחוּ קו אֶל הַמִּלְבֵּן הַמִּתְאִים.

אֶל תִּרְדּוּ מִצְרִימָה.

אֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֶבְרַכְךָ.

וְהִרְבִּיתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם.

שָׁכֵן בָּאָרֶץ.

גֹּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת.

וְנָתַתִּי לְזַרְעֲךָ אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵל.

וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֲךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ.

2. בְּמָה דֹמָה הַבְּטָחָתוֹ שֶׁל ה' לְאַבְרָהָם לְהַבְטָחָתוֹ לְיִצְחָק?

3. אֱלֹהִים אָמַר לְיִצְחָק: שָׁכֵן בָּאָרֶץ, כְּלוּמָר, תַּחֲיָה בָּאָרֶץ בְּאִפְּן קְבוּעָה.
כְּתָבוּ מִלִּים נֹסְפוֹת מִמִּשְׁפַּחַת הַמִּלִּים מִהַשְׁרֵשׁ שֶׁכ"נ.

שְׂכוּנָה,

ה'
צִוָּה עַל
יִצְחָק

ה'
הַבְּטִיחַ
לְיִצְחָק

1.

א. אפשר להזכיר את
בקשת אברהם מהעבד
שלא להוציא את יצחק
מהארץ, ולהפנות את
התלמידים אל פרק כד,
פסוקים ה-ו.

ב. אפשר להציע לתלמידים
לשער: מדוע אסר אלוהים
על יצחק לרדת מצרימה?
ייתכן שיאמרו: אולי
ה' חשש שיצחק יישאר
במצרים לתמיד, ולא יחזור
לכנען.

אפשר להפנות את
התלמידים למראי המקום
האלה: פרק יג, פסוקים
טו-טז; פרק טו, פסוק ה.

4. מִסְפָּר שֶׁהִיא רָעָב בִּימֵי יִצְחָק.
הַשְׁלִימוּ אֶת הַטֶּבֶלָה.

הַמַּצָּב בְּשָׁנוֹת הָרָעָב	הַתּוֹצֵאָה
שָׁנִים אֶחָדוֹת לֹא יָרַד גֶּשֶׁם.	הַצִּמְחָה יָבְשָׁה. חָסְרוּ מִי שְׁתִּיָּה.
לֹא צִמְחָה תְּבוּאָה.	_____
לֹא צִמְחָה עֵשֶׂב, וְהָצֵאן מָתוּ.	_____

5. בְּפָסוּק יג כָּתוּב עַל יִצְחָק:

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ,
וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגֹדֵל,
עַד כִּי־גִדַּל מְאֹד.

עַל אֲבִרָהֶם כָּתוּב בְּפָרָק יג פָּסוּק ב:

וְאֲבָרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמָּקָנָה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.

א. בַּמָּה דוֹמָה הַמִּסְפָּר עַל יִצְחָק לַמִּסְפָּר עַל אֲבִרָהֶם?

ב. מָה מִסְפָּר הַמִּסְפָּר עַל עֶשָׂרוֹ שֶׁל יִצְחָק?

5. יצחק, כמו אביו אברהם, התברך בעושר ובפרסום.

- א וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק, וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מִרְאָתוֹ.
וַיִּקְרָא אֶת־עֲשׂוֹ בְּנוֹ הַגָּדֹל, וַיֹּאמֶר אֵלָיו:
בְּנִי, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: הִנְנִי.
ב וַיֹּאמֶר: הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי, לֹא יִדְעֹתִי יוֹם
מוֹתִי.
ג וַעֲתָה שְׂא־נָא כְּלִיד, תִּלְיֶד וְקִשְׁתְּךָ, וְצֹא
הַשָּׂדֶה, וְצוּדָה לִי צִיד.
ד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים, כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי,
וְהִבִּיֵּאתָ לִּי וְאָכְלָה, בְּעֶבְרַת תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי,
בְּטָרֶם אָמוּת.
ה וּרְבִקָּה שָׁמְעַת בְּדַבָּר יִצְחָק אֶל־עֲשׂוֹ בְּנוֹ.
וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ הַשָּׂדֶה לְצוּד צִיד לְהִבְיֹא.
ו וּרְבִקָּה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָה לֵאמֹר: הִנֵּה
שָׁמְעֹתִי אֶת־אָבִיד מְדַבֵּר אֶל־עֲשׂוֹ אַחִיד
לֵאמֹר,
ז הִבִּיֵּאתָ לִּי צִיד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאָכְלָה,
וְאֶבְרַכְּכָה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי.
ח וַעֲתָה בְנִי שָׁמַע בְּקֻלִּי לֵאשֶׁר אָנִי מְצוּהָ
אֹתְךָ:
ט לָךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן, וְקַח־לִּי מִשָּׁם שְׁנֵי
גְדֵי עִזִּים טָבִים, וְאַעֲשֵׂה אֹתָם מִטְעָמִים
לְאָבִיד, כַּאֲשֶׁר אֶהֱבֶה.

מִפֶּסוּק א עַד פֶּסוּק ו מִסְפָּר:
רְבִקָּה שָׁמְעָה שִׁיִּצְחָק בִּקֵּשׁ מֵעֲשׂוֹ לְהִכִּין לוֹ
מִטְעָמִים מִבֶּשֶׂר הַצִּיד, כְּדִי שִׁיִּצְחָק יְבָרֶךְ אֶת עֲשׂוֹ
לִפְנֵי מוֹתוֹ.

- א וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מִרְאָתוֹ – עֵינָיו נִחְלְשׁוּ וְלֹכֵן לֹא
הָיָה יָכוֹל לִרְאוֹת.
ג שְׂא־נָא – קַח אֹתְךָ.
כְּלִיד – כָּל הַכִּלִּים הַמְשֻׁמָּשִׁים לְצִיד.
תִּלְיֶד – תֵּלֵד הוּא תֵּיק לְחֻצִּים.
ד מִטְעָמִים – מֵאֲכָלִים טְעִימִים.
בְּעֶבְרַת – כְּדִי.

מִפֶּסוּק ו עַד פֶּסוּק י מִסְפָּר:
רְבִקָּה רָצְתָה שִׁיעֲקֹב יַקְבֵּל אֶת בְּרַכַּת יִצְחָק אָבִיו.
הִיא תִכְנֶנָּה, שִׁיעֲקֹב יָבִיא לִיִּצְחָק מִטְעָמִים, כִּשֶּׁהוּא
לְבוּשׁ וּמִתְנַהֵג כְּאֵלוֹ הוּא עֲשׂוֹ.

- ז וְאֶבְרַכְּכָה לִפְנֵי ה' – אֱלֹהִים יְהִי עַד לְבְרַכָּה
וְאִי־אֶפְשֶׁר יְהִי לְבָטֵל אוֹתָהּ.

י והבאת לאביך ואכל, בעבר אשר יברכה
לפני מותו.

יא ויאמר יעקב אל-רבקה אמו: הן עשו אחי
איש שער, ואנכי איש חלק.

יב אולי ימשני אבי, והייתי בעיניו כמתעתע,
והבאתי עלי קללה ולא ברכה.

יג ותאמר לו אמו: עלי קללתך, בני, אך
שמע בקלי ולך קח-לי.

יד וילך ויקח ויבא לאמו, ותעש אמו
מטעמים, כאשר אהב אביו.

טו ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה הגדל
החמדת, אשר אתה בבית, ותלבש
את-יעקב בנה הקטן.

טז ואת ערת גדיי העזים הלבישה
על-ידי וועל חלקת צואריו.

יז ותתן את-המטעמים ואת-הלחם אשר
עשתה ביד יעקב בנה.

יח ויבא אל-אביו, ויאמר: אבי, ויאמר:
הנני, מי אתה בני?

יט ויאמר יעקב אל-אביו: אנכי עשו בכרך,
עשיתי כאשר דברת אלי, קום-נא שבה
ואכלה מציד, בעבור תברכני נפשך.

כ ויאמר יצחק אל-בנו: מה-זה מהרת
למצא, בני? ויאמר: כי הקרה יהוה
אלהיך לפני.

יב אולי ימשני – אם ימשש אותי.
כמתעתע – כמשקר ומטעה.

יג עלי קללתך – הקללה תהיה עלי.

מפסוק יא עד פסוק כז מספר: יעקב חשש לעשות
כדברי אמו.

רבקה הלבישה את יעקב בבגדים של עשו וכסתה
את ידיו ואת צוארו בעורות גדיים. רבקה נתנה
ליעקב מטעמים, כדי שיביא ליצחק אביו. יצחק
חשב שיעקב הוא עשו וברך אותו.

טו החמדת – בגדיו החמודים והיפים.
טז חלקת צואריו – צוארו החלק.

כ כי הקרה יהוה אלהיך לפני – האלהים שלך
זמן לי.

כא וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-יַעֲקֹב: גִּשָּׁה-נָּא וַאֲמַשְׁךָ

בְּנִי, הֲאֵתָה זֶה בְּנִי עֲשׂו אִם-לֹא.

כב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ,

וַיֹּאמֶר: הֶקֶל קוֹל יַעֲקֹב, וְהַיְדִים יָדֵי

עֲשׂו.

כג וְלֹא הִכִּירוּ, כִּי-הָיוּ יָדָיו כִּיָּדֵי עֲשׂו אָחִיו

שְׁעֵרֶת, וַיְבָרְכֵהוּ.

כד וַיֹּאמֶר: אֵתָה זֶה בְּנִי עֲשׂו? וַיֹּאמֶר: אָנִי.

כה וַיֹּאמֶר: הַגִּשָּׁה לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן

תְּבָרַכְךָ נַפְשִׁי. וַיִּגַּשׁ-לוֹ וַיֹּאכַל, וַיָּבֵא לוֹ

יֵין וַיִּשְׁתָּ.

כו וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו: גִּשָּׁה-נָּא

וּשְׁקָה-לִי בְּנִי.

כז וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁק-לוֹ, וַיֵּרַח אֶת-רִיחַ בְּגָדָיו

וַיְבָרְכֵהוּ, וַיֹּאמֶר: רֵאָה, רִיחַ בְּנִי כְרִיחַ

שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ יְהוָה.

כח וַיִּתֵּן-לָּהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי

הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ.

כט יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָּךְ לְאֻמִּים, הָיָה

גְּבִיר לְאַחֶיךָ, וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָּךְ בְּנֵי אִמְךָ.

אֲרָרֶיךָ אֲרוּר, וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ.

כא וַאֲמַשְׁךָ – אֲמַשֵּׁשׁ אוֹתָךְ.

בַּפֶּסוּק כח וּבַפֶּסוּק כט מְסֻפָּר:

יִצְחָק בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב, שֶׁתְּהִיָּה לוֹ וּלְצֹאצְאָיו אֶרֶץ פְּרוּיָּה.

שִׁיעַקֵב וְצֹאצְאָיו יִהְיוּ חֲזָקִים וּמְכַבָּדִים.

כח וַיִּתֵּן-לָּהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם – יִתֵּן לָּהּ הַרְבֵּה

שָׂדוֹת שֶׁהִטַּל יוֹרֵד עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם.

וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – גִּרְגְרֵי חֹטָה שְׂמָנִים, יָכוֹל רַב.

דָּגָן וְתִירֹשׁ – תְּבוּאָה וַיֵּין.

כט יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים – הָעַם שִׁיִּצְמַח מִצֹּאצְאֶיךָ יִשְׁלַט

עַל עַמִּים אֲחֵרִים.

הָיָה גְּבִיר – הָיָה אֲדוֹן מוֹשֵׁל.

אֲרָרֶיךָ אֲרוּר – מִי שִׁיִּקְלַל אוֹתָךְ יִהְיֶה מְקַלָּל.

ל וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב,
וַיְהִי אַךְ יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק
אָבִיו, וַעֲשׂוּ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ.

לא וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מִטַּעַמִּים, וַיָּבֵא לְאָבִיו.
וַיֹּאמֶר לְאָבִיו: יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנוֹ
בְּעֶבֶר תְּבָרַכְנִי נִפְשָׁךְ.

לב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו: מִי־אַתָּה? וַיֹּאמֶר:
אֲנִי בְנֶךָ בְּכֹךְ עָשׂוּ.

לג וַיַּיְחָרֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־מָאד,
וַיֹּאמֶר: מִי־אֶפּוֹא הוּא הַצֶּד־צִיד וַיָּבֵא
לִי וַאֲכַל מְכַל בְּטָרֶם תָּבוֹא, וַאֲבָרַכְהוּ,
גַּם־בְּרוּךְ יִהְיֶה.

לד כַּשֶּׁמַּעַ עָשׂוּ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צַעֲקָה
גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מָאד, וַיֹּאמֶר לְאָבִיו:
בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי.

לה וַיֹּאמֶר: בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ.

לו וַיֹּאמֶר: הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹבְנִי זֶה
פַּעַמִּים. אֶת־בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֲתָה לָקַח
בְּרַכְתִּי. וַיֹּאמֶר: הֲלֹא־אֶצְלָתָ לִי בְרַכָּה.

לז וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוּ: הֵן גָּבִיר שְׁמִתִּיו
לָךְ, וְאֶת־כָּל־אָחִיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים,
וְדָגָן וְתִירֹשׁ סִמְכָתִיו, וּלְכָה אֶפּוֹא מָה
אֶעֱשֶׂה, בְּנִי?

מִפָּסוּק ל עַד פָּסוּק לח מְסֻפָּר:

עָשׂוּ הַתְּלוּנָה, שִׁיעָקֵב לָקַח מִמֶּנּוּ גַם אֶת הַבְּכוֹרָה
וְגַם אֶת הַבְּרָכָה.
עָשׂוּ בִקְשׁ מֵאָבִיו, שִׁיְבָרֵךְ גַּם אוֹתוֹ.

ל כָּלָה – גָּמַר.

לג וַיַּיְחָרֵד יִצְחָק חֲרָדָה – יִצְחָק פָּחַד וְנִבְהַל.

לה בְּמִרְמָה – בְּרִמָּאוֹת.

לו וַיַּעֲקֹבְנִי – רָמָה אוֹתִי.
אֶצְלָתָ – שָׁמַרְתָּ לִי בְרַכָּה.

לז סִמְכָתִיו – נָתַתִּי לוֹ.
וּלְכָה – לָךְ.

לח וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל-אֲבִיו, הַבְּרָכָה אַחַת הוּא-
לָךְ אָבִי בְּרַכְנִי גַם אֲנִי, אָבִי;
וַיֵּשֶׁא עֲשׂו קִלּוֹ, וַיִּבֶךְ.

לט וַיַּעַן יִצְחָק אֲבִיו, וַיֹּאמֶר אֵלָיו: הִנֵּה
מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ, יִהְיֶה מוֹשְׁבְּךָ, וּמִטָּל
הַשָּׁמַיִם, מֵעַל.

מ וְעַל-חֲרֻבְךָ תַּחֲיֶה, וְאֵת אַחִיךָ תַּעֲבֹד; וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר תִּרְדּוּ, וּפְרִקֶתָּ עָלָיו מֵעַל צוּאֲרֶךְ.

מא וַיִּשְׁטֹם עֲשׂו אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר
בֵּרַכּוֹ אֲבִיו, וַיֹּאמֶר עֲשׂו בָּלְבוֹ: יִקְרְבוּ יָמַי
אֲבִל אָבִי, וְאַהֲרֹגָה אֶת-יַעֲקֹב אָחִי.

מב וַיִּגְדַּל לְרַבְּקָה אֶת-דְּבָרֵי עֲשׂו בְּנָה הַגָּדֹל,
וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָה הַקָּטָן, וַתֹּאמֶר
אֵלָיו: הִנֵּה עֲשׂו אַחִיךָ מִתְנַחֵם לָךְ לְהָרְגֶךָ.

מג וַעֲתָה, בְּנִי, שָׁמַע בְּקִלִּי, וְקוּם בְּרַח-לָךְ
אֶל-לְבֶן אָחִי חֲרָנָה.

מד וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ יָמִים אַחֲדִים, עַד
אֲשֶׁר-תָּשׁוּב חֲמַת אַחִיךָ.

מה עַד-שׁוּב אַף-אַחִיךָ מִמֶּךָ, וְשָׁכַח אֶת
אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ לוֹ, וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם.
לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם-שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד?

מו וַתֹּאמֶר רַבְּקָה אֶל-יִצְחָק: קִצְתִּי בְּחַיִּי
מִפְּנֵי בָנוֹת חַת. אִם-לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה
מִבָּנוֹת-חַת כָּאֵלֶּה מִבָּנוֹת הָאָרֶץ, לָמָּה לִּי
חַיִּים?

מִפְּסוּק מֵא עַד פְּסוּק מוּ מִסְפָּר:

עֲשׂו שָׁנָא אֶת יַעֲקֹב בְּגִלְל הַבְּרָכָה וְרָצָה לְהַרְג
אוֹתוֹ.

רַבְּקָה שָׁלַחָה אֶת יַעֲקֹב אֶל לְבֶן אָחִיהָ, עַד שֶׁעֲשׂו
יִרְגַּע.

מא וַיִּשְׁטֹם – שָׁנָא.

יִקְרְבוּ יָמַי אֲבִל אָבִי, וְאַהֲרֹגָה – כְּדִי לֹא לְצַעַר
אֶת אָבִי אֶת-אֶפֶס וְאַהֲרֹג אֶת יַעֲקֹב רַק לְאַחֵר מוֹת
אָבִי.

מב מִתְנַחֵם לָךְ לְהָרְגֶךָ – מְנַחֵם אֶת עֲצָמוֹ בְּמַחֲשָׁבָה
שֶׁהוּא יִהְרַג אוֹתָךְ.

מד יָמִים אַחֲדִים – זְמַן מָה.

עַד אֲשֶׁר-תָּשׁוּב חֲמַת אַחִיךָ – עַד אֲשֶׁר יַעֲבֹר
כַּעֲסוֹ שֶׁל אַחִיךָ.

מה אֲשַׁכַּל – אֶהְפֹּךְ לְאִם שְׂכוּלָהּ, אִם שְׂבָנִיָּה מֵתוֹ.

מו קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת – נִמְאָס לִי לְחַיּוֹת
כִּי כּוֹאֵב לִי שֶׁעֲשׂו לָקַח נָשִׁים מִבָּנוֹת חַת וְלֹא
מִבָּנוֹת מִשְׁפַּחְתָּנוּ.

יַעֲקֹב קִבֵּל מִיִּצְחָק בְּרָכָה שְׁנוּעָדָה לַעֲשׂוֹ אֲחִיו

קְרָאוּ מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק כט

1. מָה קָרָה פֶּאן? כְּתִבוּ הַסֵּבֵר לְכָל תְּמוּנָה.

א.

ב.

ג.

ד.

לאחר העיסוק במשימה אפשר לשאול:
רבקה אמרה ליעקב להעמיד פנים ולשקר לאביו. מה דעתכם על כך? יש להניח, שרוב התלמידים יראו בזה עוול כלפי יצחק ועשו. תלמידים יזכירו אולי, שאלוהים אמר לרבקה: "רבי יעבד צעיר", ושהיה זה רצונו של ה' שיעקב, ולא עשו, יהיה ממשיכם של אברהם ויצחק, כפי שהיה זה רצונו של ה' ש"ביצחק יקרא לך זרע" – דהיינו, שיצחק יהיה ממשיכו של אברהם, ולא ישמעאל בכורו.

חשוב להבהיר לתלמידים, שרבקה לא רצתה שעשו יקבל את הברכה, כי הבינה שאין הוא מתאים להיות היורש של אברהם ויצחק. כמו כן כתוב במפורש: ורבקה אוהבת את יעקב.

ה.

2. בַּפְּסוּק יב כְּתוּב:

אוֹלֵי יְמֵינִי אָבִי,
וְהֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֶּעַ,
וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלָלָה וְלֹא בִּרְכָה.

א. כְּתַבוּ מִתּוֹךְ הַפְּסוּק מִלָּה שֶׁפְּרוּשָׁה יְמִישׁ אוֹתִי _____

מִצָּאוּ בַּפְּסוּק וּכְתַבוּ מִלָּה שֶׁפְּרוּשָׁה מְרֻמָּה _____

ב. מִי אָמַר זֹאת? _____ לְמִי אָמַר? _____

מִדּוּעַ אָמַר? _____

3. מִדּוּעַ תִּכְנֶנָּה רַבָּקָה לְרַמּוֹת אֶת יִצְחָק?

4. הָאֵם נִהְגָה כָּרְאוּי? הַסְבִּירוּ.

5. רָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב הִסֵּס וְלֹא כָּל כֶּךָ רָצָה לַפְּעֹל לְפִי עֲצַת אָמוֹ. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיָה צָרִיד לְשִׁמְעַע בְּקוֹלָהּ וְיֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁהָיָה צָרִיד לְסָרֵב לָהּ. חֲשֹׁבוּ: מִדּוּעַ לֹא הָיָה יַעֲקֹב צָרִיד לְשִׁמְעַע בְּקוֹל רַבָּקָה?

2.

התלמידים ישימו לב שיצחק התפלא שעשו הגיע כה מהר מהציד לכן הוא מִשֵּׁשׁ והריח אותו.

א. אפשר לבקש מהתלמידים שימצאו בפסוק שתי מילים המשמשות ניגודים.

3.

א. אפשר לשער שרבקה ראתה ביעקב מתאים יותר להיות ממשיכו של אברהם. יחד עם זאת היא לא משתפת את יצחק במחשבה הזאת ובחרת בדרך של הונאה.

אפשר לשאול האם יכולה הייתה להיות דרך אחרת לשכנע את יצחק לברך את יעקב בברכת הבכורה?

4.

ב. יהיו כנראה תלמידים שיגידו, כי ליעקב לא היה נעים להמרות את פי אמו. אחרים יחשבו מן הסתם, שיעקב לא היה צריך לשמוע בקול אמו, כי היא הציעה לו לשקר לאביו.

ב. מדוע **פן** הָיָה צָרִיךְ לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלָהּ? נִמְקוּ וְהַסְבִּירוּ.

5. חן אָמַר: לִדְעֹתִי יִצְחָק חָשַׁד שְׂזָה לֹא עָשׂוּ.
לְפִי מָה מִהֶמְסָפֶר הֵבִין זֹאת חֵן?

6. בְּאֵילוּ מַלְיָם הִבִּיעַ יִצְחָק אֶת פְּלִיאָתוֹ?

7. בְּאֵילוּ בְּרָכוֹת בֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב? הַשְּׁלִימוּ:
א. אֶת אֲדָמַת אֶרֶצוֹ בֵּרַךְ בָּ:

ב. אֶת יְבוֹל אֲדָמָתוֹ בֵּרַךְ בָּ:

ג. אֶת יַעֲקֹב וְהָעָם שִׁיְצַמַּח מִצֶּאֱצָאֵיו בֵּרַךְ בָּ:

ד. אֶת אוֹהֲבָיו וְאוֹהֲבֵי הָעָם שִׁיְצַמַּח מִמֶּנּוּ בֵּרַךְ בָּ:

8. א. מִי הָיָה צָפוּי לְקַבֵּל אֶת הַבְּרָכָה עַל פִּי הַנְּהַג בְּתַקוּפַת הַתּוֹרָה?

ב. מִדּוּעַ שָׁנָה יִצְחָק אֶת הַנְּהַג וּבֵרַךְ אֶת צִעִיר הַבָּנִים?

עֲשׂוּ חֲזָר מִן הַצִּיד וְהַתְּרֵמִית הַתְּגִלָּה

קְרָאוּ מִפְּסוּק ל' עַד פְּסוּק מ"א

1. מְדוּעַ נִבְהַל יִצְחָק בְּאִשְׁרָו עֲשׂוֹ דְבַר אֱלֹהִים?

2. בְּפִסּוּק כ"ג כָּתוּב שֶׁיִצְחָק לֹא בָטַל אֶת הַבְּרָכָה לְמִרְוֹת שֶׁיַּעֲקֹב קִבֵּל אוֹתָהּ בְּמִרְמָה. שֶׁעָרָו מְדוּעַ?

אֲוִלִי

וְאֲוִלִי

3. עֲשׂוֹ הַתְּלוּגָה עַל יַעֲקֹב בְּפָנָיו יִצְחָק. אֵילֹוּ מְקַרִּים הוּא הַזְכִּיר?

4. עֲשׂוֹ מִתְחַנֵּן וּמִבְקֵשׁ בְּרָכָה מֵאֲבִיו – הִעֲתִיקוּ אֶת הַמְשָׁפָּטִים הַמְּלֻמָּדִים עַל כֵּךְ מִפְּסוּק ל"ח.

5. כָּתְבוּ בְּשִׁפְתְּכֶם: אֵיךְ הִרְגִּישׁ עֲשׂוֹ לְפָנָיו שֶׁקִּבֵּל בְּרָכָה מִיִּצְחָק? הִעֲזָרוּ בְּצִטוּטִים הַבָּאִים:

בְּפִסּוּק ל"ד כָּתוּב: וַיִּצְעַק צָעָקָה גְדֹלָה וּמָרָה עַד־מָאֹד
בְּפִסּוּק ל"ח כָּתוּב: וַיֵּשֶׂא עֲשׂוֹ קֶלֶד, וַיִּבְךְּ.

6. בְּמָה בִּירַךְ יִצְחָק אֶת עֲשׂוֹ?

2.

לתלמידים יש קושי להבין, מדוע יצחק לא שינה את ברכתו כשנודעה התרמית. רצוי לספר להם, שעל פי אמונת הקדמונים, ברכה מתחילה להשפיע מיד עם אמירתה, ואי אפשר לסגת ממנה לאחר שנאמרה. ואולי ידע יצחק בלבד שמתאים ליעקב להיות ממשיכו.

רבקה שלחה את יעקב למשפחתה בחרן

קראו מפסוק מב עד סוף הפרק

1. כיצד תכננה רבקה להציל את יעקב מידי עשו?

2. א. כיצד נמקה רבקה בפני יצחק את רצונה לשלח את יעקב לפדן ארם?

ב. כיצד נמקה זאת בפני יעקב?

ג. מדוע הנמוקים שונים?

ד. איזה ספור אחר בספר בראשית מזכיר את הנמוק שנתנה רבקה ליצחק?

ה. מה דעתכם על התנהגות רבקה כלפי שני בניה?

בשיחה חופשית יש להניח שהילדים יעלו את נושא האפליה שנהגה רבקה כלפי עשו.

ה. התלמידים ייזכרו בדברי אברהם לעבד לפני צאתו לחרן.

א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל-יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, וַיִּצְוֵהוּ
וַיֹּאמֶר לוֹ: לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן.
ב קוּם לֶךְ פְּדֹנָה אֶרֶם, בֵּיתָה בְּתוֹאֵל אָבִי
אָמֵר, וְקַח-לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבֶן
אָחִי אָמֵר.
ג וְאֵל שְׂדֵי יְבָרֶךְ אֶתְךָ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךָ, וְהָיִיתָ
לְקָהֵל עַמִּים.
ד וַיִּתֵּן-לָךְ אֶת-בְּרִכַּת אַבְרָהָם, לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ
אֶתְךָ לְרִשְׁתָּךְ אֶת-אֶרֶץ מִגְרִיָּה, אֲשֶׁר-נָתַן
אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם.
ה וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב, וַיְלַךְ פְּדֹנָה אֶרֶם
אֶל-לָבֶן בֶּן-בְּתוֹאֵל הָאֲרָמִי, אָחִי רִבְקָה
אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂו.
ו וַיֵּרָא עֲשׂו, כִּי-בָרַךְ יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב
וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ פְּדֹנָה אֶרֶם לְקַחַת-לוֹ מִשָּׁם
אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ, וַיֵּצֵו עָלָיו לֵאמֹר,
לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן.
ז וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיְלַךְ
פְּדֹנָה אֶרֶם.
ח וַיֵּרָא עֲשׂו, כִּי רָעוֹת בָּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו
יִצְחָק אָבִיו,
ט וַיְלַךְ עֲשׂו אֶל-יִשְׁמָעֵאל, וַיִּקַּח אֶת-מַחֲלַת
בֵּת-יִשְׁמָעֵאל בֶּן-אַבְרָהָם אַחֹת נָבִיּוֹת
עַל-נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה.

מִפָּסוּק א עַד פָּסוּק ט מִסֵּפֶר:
יִצְחָק שִׁלַּח אֶת יַעֲקֹב לְפָדוֹן אֶרֶם עַל פִּי בִקְשַׁת
רִבְקָה.
יִצְחָק צִוָּה עַל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה כְּנַעֲנִית, אֶלָּא
שִׁיקַח לְאִשָּׁה אַחַת מִבְּנוֹת לְבֶן אָחִי אָמֵר.
ב פְּדֹנָה – אֵל פָּדוֹן.
ג וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךָ – יִהְיוּ לָךְ הֶרְבֵּה צֶאֱצָאִים.
ד לְקָהֵל עַמִּים – צֶאֱצָאִי יַעֲקֹב יִהְיוּ שְׁבָטִים רַבִּים.
ה לְקַבּוּצָה שֶׁל אֲנָשִׁים קוֹרְאִים לְפַעֲמִים קָהֵל.
ו לְרִשְׁתָּךְ – תִּקְבַּל בִּירְשָׁה אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן.

י ■ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה.
יא וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם, כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ.
וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֵׁתָיו,
וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.
יב וַיַּחֲלֹם, וְהִנֵּה סֹלֶם מָצַב אֶרֶצָה וְרֹאשׁוֹ
מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים
עֹלִים וִיֹרְדִים בּוֹ.
יג וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו, וַיֹּאמֶר: אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק. הָאָרֶץ,
אֲשֶׁר אֲתָה שֹׁכֵב עָלֶיהָ, לְךָ אֶתְנַנָּה
וּלְזֶרְעֶךָ.
יד וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וּפְרֻצַּת יָמָה
וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה, וְנִבְרָכוּ בְךָ
כָּל־מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ.
טו וְהִנֵּה אָנֹכִי עֹמֵךְ, וְשִׁמְרֶתִיךָ בְּכָל־
אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ, וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת,
כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ, עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת
אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לְךָ.
טז וַיִּיקֶן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ, וַיֹּאמֶר: אֲכֹן יֵשׁ
יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי.
יז וַיִּירָא, וַיֹּאמֶר: מִה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה,
אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים, וְזֶה שַׁעַר
הַשָּׁמַיִם.

מִפָּסוּק י עַד סוֹף הַפָּרָק מִסְפָּר:
יַעֲקֹב יֵצֵא לְחָרָן.
יַעֲקֹב חָלֵם שְׁמֵלֶאכִי אֱלֹהִים עוֹלִים וִיֹרְדִים בְּסֹלֶם,
שְׁעוֹמֵד מִהַשָּׁמַיִם אֶל הָאָרֶץ.
אֱלֹהִים הַתְּנַנָּה לִיַּעֲקֹב בְּחִלּוֹם וְהִבְטִיחַ לוֹ וּלְעַם
שְׂיִצְמַח מִמֶּנּוּ, אֵת אֶרֶץ כְּנָעַן.
יא וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם – הִגִּיעַ לַמָּקוֹם וְהִחְלִיט
לָלוֹן שָׁם.
כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ – כִּי הַשֶּׁמֶשׁ שָׁקַעָה.
וַיִּשֶׂם מִרְאשֵׁתָיו – שָׁם מִתַּחַת לְרֹאשׁוֹ.
יב סֹלֶם מָצַב אֶרֶצָה – סֹלֶם שֶׁהֶעֱמִידוּ מִהַשָּׁמַיִם אֶל
הָאָרֶץ.
יג נֹצֵב – עוֹמֵד זָקוּף.
יד וּפְרֻצַּת – צִאֲצָאִיו שֶׁל יַעֲקֹב יִגְוְרוּ בְּכָל רַחְבֵּי
הָאָרֶץ.
טו עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לְךָ – עַד
אֲשֶׁר אֶקַּם אֵת הַבְּטָחוֹתִי לְךָ.
טז וַיִּיקֶן – הִתְעוֹרֵר מִשְׁנָה.
אֲכֹן – בְּאַמֶּת.
יז וַיִּירָא – פָּחַד.
נֹרָא – מְעוֹרֵר כְּבוֹד וּפָחַד.
בֵּית אֱלֹהִים – בֵּית תְּפִלָּה.

יח וַיִּשְׁכֶּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר, וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן,
אֲשֶׁר־שָׁם מְרֹאשֵׁתוֹ, וַיִּשָּׁם אֹתָהּ מַצְבֵּה,
וַיִּצֶק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ.

יט וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל,
וְאוֹלָם לוֹז שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשָׁנָה.

כ וַיַּדַּר יַעֲקֹב נֶדָר לֵאמֹר: אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים
עִמָּדִי, וְשָׁמְרֵנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה, אֲשֶׁר אֲנֹכִי
הוֹלֵךְ, וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ,
כא וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי, וְהָיָה יְהוָה
לִי לֵאלֹהִים.

כב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת, אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מַצְבֵּה, יִהְיֶה
בֵּית אֱלֹהִים, וְכָל אֲשֶׁר
תֵּתֶן־לִי עֹשֶׂר אֲעֹשְׂנֹו לָךְ.

יח מַצְבֵּה – אֶבֶן שֶׁמַּעֲמִידִים כְּדֵי לְזָכֹר מִשֶּׁהוּ חָשׁוּב
שֶׁקָּרָה בַּמָּקוֹם.

כ נֶדָר – שְׁבוּעָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָטֵל אוֹתָהּ בְּקִלּוֹת.

כב עֹשֶׂר אֲעֹשְׂנֹו לָךְ – אֶתֶּן לָךְ עֲשִׂירִית מְכָל מָה
שֶׁיִּהְיֶה לִּי.

חֲלוֹם יַעֲקֹב – צִיּוּר אִיָּה דִן

יצחק שלח את יעקב לפדן ארם

קראו מפסוק א עד פסוק ט

1. א. איך אפשר לדעת שרבקה הצליחה לשכנע את יצחק לעשות את רצונה לגבי יעקב?

ב. במה ברוך יצחק את יעקב בצאתו לדרך?

ג. מה עשה עשו כדי להראות ליצחק שהוא מכבד את דעתו?

יעקב יצא מבאר־שבע לחרון, ואלהים התגלה אליו בדרך

קראו מפסוק י עד פסוק כב

1. מה קדם? מה אחר כך? תנו מספרים לאיורים לפי סדר הספורים בפרק.

לאחר שיעסקו במשימה,
יבינו התלמידים, שה'
מבטיח גם ליעקב את מה
שהבטיח לאברהם וליצחק.
יש לשער שהתלמידים
ישימו לב גם להבדל בין
אברהם לבין יעקב:
אברהם קיבל את דברי ה'
באמונה שלמה ואילו יעקב
מצפה לתמורה בעתיד
הקרוב על אמונתו.

2. יעקב קרא בשם "בית אל" למקום שבו לן וחלם חלום.

העזרו בפסוק יז והסבירו מדוע קרא למקום בשם זה?

כאן המקום להבהיר
את המושג נדר. על פי
הגדרת המילון, נדר הוא
הבטחה או החלטה חגיגית,
התחייבות בשבועה של
אדם
לאלוהים בתנאי שהאל
יעשה למענו מעשה: אם...
אז...

3. א. מה הבטיח אלהים ליעקב?

ב. מה בקש אלהים מיעקב?

ג. מה הבטיח יעקב לאלהים?

אפשר לערוך השוואה בין
הבטחת אלהים ליעקב
לבין הבטחותיו לאברהם
וליצחק. אפשר להיעזר
במראי המקום: יב ו-ז; יג,
יד-יז; כו, ג-ד. התלמידים
יבינו, שההבטחות לשלושת
האבות היו זהות.

4. א. סמנו שלוש אותיות זהות במלים המדגשות:

בפרק כתוב שיעקב שם את האבן מראשותיו.

בפרק כתוב על סלם וראשו בשמים.

ב. מצאו מלה בת שלוש אותיות המסתתרת במלים המדגשות.

א. יש להניח שהתלמידים
יזכירו את ראשון, ראשי,
בראש, ראש השנה וכו'.

אפשר להציע לתלמידים
לחבר משפטים למילים.

ג. גלו במלה "בראשית" קשר למלים "מראשותיו", "ראשו":

ב. כדי שהתלמידים יבינו
את פירוש הביטוי, אפשר
להזכיר, שלראש השנה
וליום הכיפורים קוראים
הימים הנוראים, ולשאול:
האם אתם יכולים למצוא
קשר בין הכינוי שנתן יעקב
למקום לבין הכינוי לראש
השנה וליום הכיפורים?

5. בפסוק יז כתוב שיעקב אמר: "מה נזרא המקום הזה".

למה התכוון יעקב? הקיפו במעגל את המשפט המתאים לכונתו:

המקום הזה מפחיד. המקום הזה מעורר כבוד.

6. א. האם אפשר ללמד על רגשותיו של יעקב מכך שבקש מאלהים שידאג

שיהיה לו לחם לאכל ובגד ללבש?

ב. הפִּרְנוּ אֶת הַסִּפּוּר עַל הָעֶבֶד שֶׁהָלַךְ לְחָרוֹן לְבָקֵשׁ אִשָּׁה לְיִצְחָק. בַּמָּה
הָיָה שׁוֹנָה מַצָּבוֹ שֶׁל הָעֶבֶד שֶׁהָלַךְ לְחָרוֹן, מִמַּצָּבוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שְׂאֵף הוּא
הָלַךְ לְחָרוֹן?

חֵלוֹם יַעֲקֹב -
צִיר דָּוִד שְׂרִיר

א וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי־קָדֶם.

ב וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בַּשָּׂדֶה, וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה

עֲדֵרֵי־צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ, כִּי מִן־הַבָּאָר

הָהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים, וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי

הַבָּאָר.

ג וַנֹּאסְפוּ־שָׂמָּה כָּל־הָעֲדָרִים וַגָּלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן

מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצֹּאן, וְהָשִׁיבוּ

אֶת־הָאֶבֶן עַל־פִּי הַבָּאָר לְמִקְמָה.

ד וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב: אַחִי, מֵאִין אַתֶּם?

וַיֹּאמְרוּ: מִחֶרֶן אֲנַחְנוּ.

ה וַיֹּאמֶר לָהֶם: הִידְעַתֶּם אֶת־לָבֶן בֶּן־נָחוֹר?

וַיֹּאמְרוּ: יִדְעָנוּ.

ו וַיֹּאמֶר לָהֶם: הַשְּׁלוֹם לּוֹ? וַיֹּאמְרוּ: שְׁלוֹם,

וְהִנֵּה רָחֵל בָּתּוֹ בָּאָה עִם־הַצֹּאן.

ז וַיֹּאמֶר: הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל, לֹא־עַת

הָאֶסְף־הַמִּקְנֶה, הִשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ.

ח וַיֹּאמְרוּ: לֹא נוֹכַל, עַד אֲשֶׁר יֹאסְפוּ

כָּל־הָעֲדָרִים, וַגָּלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי

הַבָּאָר, וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן.

ט עוֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם, וְרָחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאן

אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ, כִּי רָעָה הוּא.

י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל בֵּת־לָבֶן

אָחִי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבֶן אָחִי אִמּוֹ,

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל

פִּי הַבָּאָר, וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן לָבֶן

אָחִי אִמּוֹ.

מִפְּסוּק א עד פְּסוּק יד מְסֻפָּר:

יַעֲקֹב הִגִּיעַ לְחֶרֶן וּפָגַשׁ לֵיד הַבָּאָר אֶת רָחֵל בֵּת־לָבֶן.

יַעֲקֹב עָזַר לְרָחֵל לְגַלְגֹּל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וּלְהִשְׁקוֹת אֶת צֹאנָהּ.

לָבֶן קִבֵּל בְּבִרְכָּה אֶת יַעֲקֹב בֶּן אָחוֹתוֹ.

א וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו – הִתְחִיל לָלֶכֶת.

אֶרְצָה בְּנֵי־קָדֶם – אֲרָם נְהָרִים.

ב רֹבְצִים עָלֶיהָ – שׁוֹכְבִים לִידָהּ.

ג וַגָּלְלוּ – גִּלְגְּלוּ.

ה הִידְעַתֶּם – הֲאִם אַתֶּם מְכִירִים?

ו הַשְּׁלוֹם לוֹ – מָה שְׁלוֹמוֹ?

ז לֹא־עַת הָאֶסְף־הַמִּקְנֶה – עֲרִין לֹא הִגִּיעָה הַשָּׂעָה

שָׁבָה מִתְאַסְּפִים כָּל הָרוֹעִים.

י וַיִּגַּל אֶת־הָאֶבֶן – גָּלַל לְבַדּוֹ אֶת הָאֶבֶן הַכֹּבֶדָה.

יא וַיֵּשֶׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וַיֵּשָׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבְדֹּךְ.
 יב וַיַּגֵּד יַעֲקֹב לְרַחֵל, כִּי אָחִי אַבְיָה הוּא, וְכִי
 בֶן־רִבְקָה הוּא, וַתֵּרֶץ וַתַּגֵּד לְאַבְיָה.
 יג וַיְהִי כַשְּׁמַע לָבֵן אֶת־שְׁמַע יַעֲקֹב
 בֶּן־אַחֲתוֹ, וַיֵּרֶץ לְקָרְאָתוֹ, וַיַּחֲבֹק־לוֹ,
 וַיִּנָּשֶׁק־לוֹ, וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ. וַיִּסְפֹּר
 לְלָבֵן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.
 יד וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֵן: אַךְ עַצְמִי וּבִשְׂרִי אֶתָּה.
 וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים.
 טו וַיֹּאמֶר לָבֵן לְיַעֲקֹב: הֲכִי־אָחִי אֶתָּה
 וַעֲבַדְתָּנִי חֲנָם? הֲגִידָה לִּי מַה־מִּשְׁכַּרְתְּךָ.
 טז וּלְלָבֵן שְׁתֵּי בָנוֹת, שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה וְשֵׁם
 הַקְּטָנָה רָחֵל.
 יז וַעֲיִנִּי לֵאָה רַכּוֹת, וּרְחֵל הָיְתָה יִפְתַּת־תֹּאֵר
 וַיִּפֹּת מִרְאָה.
 יח וַיֵּאָהֶב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל, וַיֹּאמֶר: אֶעֱבֹדְךָ
 שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֶךָ הַקְּטָנָה.
 יט וַיֹּאמֶר לָבֵן: טוֹב תַּתִּי אֶתָּה לָךְ מִתַּתִּי
 אֶתָּה לְאִישׁ אַחֵר, שְׁבָה עִמָּדִי.
 כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים,
 וַיְהִיו בְּעֵינָיו כִּיָּמִים אַחָדִים
 בְּאַהֲבַתוֹ אֶתָּה.
 כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבֵן: הִבֵּה
 אֶת־אִשְׁתִּי, כִּי מָלְאוּ יָמִי,
 וְאִבּוֹאָה אֵלֶיָּה.

בְּאֵר בִּשְׂדֵה

יב אָחִי אַבְיָה – אַחִיזֵן, בֶּן אַחֲוָתוֹ.
 יד עַצְמִי וּבִשְׂרִי אֶתָּה – בֶּן מִשְׁפַּחְתִּי אֶתָּה.
 מִפְּסוּק טו עַד פְּסוּק לא מְסֻפָּר:
 יַעֲקֹב הַסִּפִּים לַעֲבֹד אֶצֶל לָבֵן שִׁבְעַ שָׁנִים.
 לָבֵן הַבְּטִיחַ לָתֵת לְיַעֲקֹב אֶת רַחֵל לְאִשָּׁה בַּעֲבוּר
 עֲבוּדָתוֹ.
 לָבֵן רָמָה אֶת יַעֲקֹב וְנָתַן לוֹ אֶת בָּתוּ לֵאָה בַּמָּקוֹם
 אֶת רַחֵל.
 יַעֲקֹב עָבַד שִׁבְעַ שָׁנִים נוספות אֶצֶל לָבֵן בַּעֲבוּר
 רַחֵל.

טו הֲכִי־אָחִי אֶתָּה וַעֲבַדְתָּנִי חֲנָם – הֲאִם כִּיֶּן
 שְׂאֶתָּה קָרוֹב מִשְׁפַּחְתִּי, אֶתָּה חַיֵּב לַעֲבֹד בְּחֲנָם?

יז וַעֲיִנִּי לֵאָה רַכּוֹת – עֵינֶיהָ הָיוּ עַדִּינּוֹת.

יח בְּרַחֵל בְּתֶךָ הַקְּטָנָה – הַשְּׂכָר שֶׁיַּעֲקֹב בִּקֵּשׁ
 בַּעֲבוּר עֲבוּדָתוֹ: לְקַבֵּל אֶת רַחֵל לְאִשָּׁה.

כ וַיְהִיו בְּעֵינָיו כִּיָּמִים אַחָדִים – כְּזֶמֶן קָצֵר מְאֹד.

כב משתה – חגיגה.

כב וַיֵּאסֹף לִבָּן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה.

כג וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִּתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו, וַיָּבֵא אֵלֶיהָ.

כד וַיִּתֵּן לִבָּן לָהּ אֶת־זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בִּתּוֹ שִׁפְחָה.

כה וַיְהִי בַבֹּקֶר וַהֲנִה־הוּא לֵאָה. וַיֹּאמֶר אֶל־לִבָּן: מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי? הֲלֹא בָרַחַל עַבְדִּיתִי עִמָּךְ וּלְמָה רָמִיתָנִי?!

כו וַיֹּאמֶר לִבָּן: לֹא־יַעֲשֶׂה כֵן בַּמָּקוֹמִנּוּ, לְתֵת הַצְעִירָה לַפְּנֵי הַבְּכִירָה.

כז מִלֹּא שִׁבְעַת זֹאת, וְנִתְּנָה לָךְ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה, אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת.

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן, וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת זֹאת, וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־רַחֵל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה.

כט וַיִּתֵּן לִבָּן לְרַחֵל בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה.

ל וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל, וַיֹּאֲהֵב גַּם־אֶת־רַחֵל מִלֵּאָה, וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת.

לא וַיֵּרָא יְהוָה כִּי־שָׁנוּאָה לֵאָה, וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ. וְרַחֵל עָקְרָה.

כז מלא שבע זאת, ונתנה לך גם־את־זאת בעבדה – לכן מסכים שאחרי שבוע יקבל יעקב גם את רחל בתנאי שיעבד אצלו עוד שבע שנים.

יעקב ורחל – ציר גוסטב דורה

יעקב נפגש עם רחל

קראו מפסוק א עד פסוק יג

בפסוקים אלו מספר על שלוש פגישות. תנו כותרת לכל פגישה.

א.

ב.

ג.

1. במה עזר יעקב לרחל?

2. כיצד רואים שיעקב התרגש בפגישה עם רחל?

הפגישה ליד הבאר מהווה סצנת דפוס של אירוסין. בהמשך ילמדו התלמידים שגם משה פגש את צפורה ליד הבאר במדין.

2. א. למה הלך יעקב דוקא אל הבאר?

ב. מי עוד מי עוד בספר בראשית הלך לבאר לפגוש את אנשי המקום?
כתבו:

ג. בפתח התפתחה שיחה:

מה אפשר ללמד על יעקב מהתנהגותו ליד הבאר?
הילדים נעזרו במשפטים מן התורה כדי לתאר את תכונותיו.
מתחו קו בין התכונות למשפטים המתאימים.

על פי המשפטים האלה:

הילדים אמרו:

וישק יעקב לרחל

יעקב חברותי.

וישא את קלו ויבד.

הוא זריז וחזק.

ויאמר להם יעקב:

אחי, מאין אתם?

ויגש יעקב ויגל את

הוא רגיש ומתרגש.

האבן מעל פי הבאר.

כדאי לדעת

בימי קדם היה מקבל שהחתן משלם להורי הכלה תמורת הסכמתם לתת לו את בתם לאשה. תשלום זה נקרא מהר. התשלום היה בכסף, בזהב או במקנה. גם בימינו עדין יש מקומות, שבהם מקימים מנהג זה. בין היהודים בישראל לא נהוג מנהג המהר.

יעקב עבד בבית לבן אבי רחל

מפסוק יד עד סוף הפרק

1. העתיקו את המשפט בו קבל לבן את יעקב. סמנו בקו את המלים שמעידות על קבלת פנים חמה.

2. א. מה הציע לבן ליעקב?

ב. מה הייתה תשובת יעקב ללבן?

3. בין יעקב ללבן היה הסכם, כיצד ישלם יעקב את המהר בעבור הרשות לשאת את רחל לאשה. השלימו בטבלה:

למה התכוון?	מי אמר?	הגידה לי מה משפחתך
		אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה.
		טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר.

יעקב רצה להבטיח שתמורת עבודתו אצל לבן יקבל את רחל לאשה ולכן אמר: "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה". בעברית של ימינו משתמשים בבוטוי: "ברחל בתך הקטנה" כאשר רוצים להבטיח שהדברים ברורים לכולם. לדגמה: המורה אמרה לילדים: "אני מדברת אתכם ברחל בתך הקטנה, אם מישהו מכם יאחר לטיול האוטובוס לא יחכה לו."

התלמידים יבינו: יעקב התחייב בפני לבן לשלם בעבודה את המוהר תמורת רחל. לבן התחייב לתת את רחל לאישה ליעקב. זוהי דרישה מופלגת ומעידה.

4.

אפשר לספר לתלמידים, שבימים קדומים הקפידו להשיא את הבת הבכורה לפני הצעירה. אפשר להפנות את תשומת לב התלמידים למשחק המילים: יעקב ביקש את "הבכורה" וקיבל את "הבכירה".

4. א. בְּמָה הָאֲשִׁים יַעֲקֹב אֶת לְבֹן?

ב. כִּיצַד הִסְבִּיר לְבֹן אֶת הַמַּעֲשֶׂה?

ג. מָה קָרָה כְּאֲשֶׁר יַעֲקֹב בִּקֵּשׁ מִלְבֵּן לָקִים אֶת הַהֶסֶפֶם?

ד. לָבֵן רָמָה אֶת יַעֲקֹב. מָה הָרִוּיחַ מִכָּדָ?

ה. מָה דַּעְתְּכֶם עַל אָדָם שְׂאִינוּ מְקִים הֶסֶפֶמִים?

5. מָה הָיָה יַחְסוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל הָעֲבוּדָה כְּשֶׁעָבַד שִׁבְעַ שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת עֲבוֹר רָחֵל?

7.

א. אלהים מרחם על לאה שהיתה שנואה, וגאל אותה מעקרותה: "ויפתח ה' את רחמה".

6. אִיזוֹ מִתְּנַת נְשׁוֹאִין נָתַן לָבֵן לְלָאָה וּלְרָחֵל? (פְּסוּקִים כֹּד וְכֹט).

7. א. כִּיצַד עָזַר אֱלֹהִים לְלָאָה כְּשֶׁרָאָה אֶת סִבְלָהָ?

ב. כִּיצַד עָזַר אֱלֹהִים לְרָחֵל כְּשֶׁרָאָה אֶת סִבְלָהָ?

ג. מָה הָיָה יַחְסוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל הָעֲבוּדָה כְּשֶׁעָבַד שִׁבְעַ שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת עֲבוֹר רָחֵל?

לָאָה – צִייר אֶבֶל פֶּן

א וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לֶבֶן לֵאמֹר: לָקַח

יַעֲקֹב אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְאֲבִינוּ, וּמֵאֲשֶׁר
לְאֲבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֶּבֶד הַזֶּה.

ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פָּנֵי לָבֶן, וְהִנֵּה אֵינָנו עִמּוֹ
כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם.

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב: שׁוּב אֶל־אֶרֶץ
אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלְדֹתֶךָ, וְאֵהְיָ עִמָּךְ.

ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה
אֶל־צֹאנֹו.

ה וַיֹּאמֶר לָהֶן: רְאֵה אֲנֹכִי אֶת־פָּנֵי אֲבִיכֶן
כִּי־אֵינָנו אֵלַי כְּתִמָּל שְׁלֹשָׁם, וְאֵלֹהֵי אֲבִי
הִיָּה עִמָּדִי.

ו וַתִּתֵּן יָדְעֶתָּ, כִּי בְּכָל־כַּחֲזִי עֲבַדְתִּי
אֶת־אֲבִיכֶן.

ז וַאֲבִיכֶן הִתֵּל בִּי, וְהִחֲלֵף אֶת־מִשְׁכַּבְתִּי
עֲשֶׂרֶת מַנִּים, וְלֹא־נָתַנוּ אֱלֹהִים לְהִרְעֵ
עִמָּדִי.

יז וַיָּקָם יַעֲקֹב, וַיֵּשָׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו
עַל־הַגְּמָלִים.

יח וַיִּנָּהֵג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכֶשׁוֹ
אֲשֶׁר רָכַשׁ, מִקְנֵה קִנְיָנוּ, אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדֶן
אֲרָם, לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֶרְצָה כְּנָעַן.

מִפָּסוּק א עַד פָּסוּק ז מִסְפָּר:

אֱלֹהִים צִוָּה עַל יַעֲקֹב לְחֹזֵר לְכַנְעַן. יַעֲקֹב סִפֵּר
לְרַחֵל וּלְלֵאָה, שֶׁמֶאֱזַ שֶׁהִתְעַשֶּׂר בְּמִקְנֵה רַב לָבֶן
שָׁנָה אֶת יַחְסוֹ אֵלָיו.

יַעֲקֹב אָמַר שְׁבוּכּוֹת אֱלֹהִים הוּא זָכָה בְּעֵשֶׂר.

א לָקַח יַעֲקֹב – בְּנֵי לָבֶן הִתְפֹּנוּ, שִׁיעֲקֹב לָקַח
בְּרִמָּאוֹת מִלָּבֶן.

כָּל־הַכֶּבֶד – כָּל הָעֵשֶׂר.

ב אֵינָנו עִמּוֹ כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם – לֹא מִתִּיחַס אֵלָיו
כְּמוֹ שֶׁהִתִּיחַס קִדָּם.

יח וַיִּנָּהֵג – הוֹבִיל, הוֹלִיךְ.

בְּיָמֵינוּ קוֹרְאִים נִהַג לְמִי שֶׁמוֹבִיל בְּרֶכֶב.
וְאֶת־כָּל־רֶכֶשׁוֹ – הַשְׁפָּחוֹת וְהָעֲבָדִים אֲשֶׁר קָנָה
בְּחָרָן.

מִקְנֵה קִנְיָנוּ – בַּהֲמוֹת בֵּית.

לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו – לָשׁוּב לְכַנְעַן אֶל יִצְחָק
אָבִיו.

יַעֲקֹב גָּלָה לְרַחֵל וּלְלֵאָה שְׁעָלֵיהֶם לַעֲזֹב אֶת חָרֶן

מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק ז וּפְסוּקִים יז–יח

1. א. מִתְּחִיל קו אֶל הַבְּטוּי הַמִּתְאִים מִהִתּוֹרָה.

- מָה אָמְרוּ בְּנֵי לָבָן עַל יַעֲקֹב? אֲבִיכֶן הִתֵּל בִּי
מָה אָמַר אֱלֹהִים לְיַעֲקֹב? לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאֲבִינוּ
מָה אָמַר יַעֲקֹב לְנִשְׁוֹתָיו? שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ
ב. בְּמָה הָאֲשִׁימוּ בְּנֵי לָבָן אֶת יַעֲקֹב?

2. יַעֲקֹב אָמַר לְנִשְׁוֹתָיו עַל לָבָן אֲבִיהֶן שְׁאִינָנו עֲמוֹ כְּתָמוּל שְׁלֹשׁוֹם.

הַבְּטוּי כְּתָמוּל שְׁלֹשׁוֹם מְדַבֵּר עַל מָה שֶׁהָיָה, עַל הָעֵבֶר.
כְּתָבוּ מִשְׁפָּט וְהִשְׁתַּמְשׁוּ בַּבְּטוּי "כְּתָמוּל שְׁלֹשׁוֹם".

אפשר להצביע על הקשר בין "התל" ל"מהתלה".

3. אֶת מִי לָקַח עֲמוֹ יַעֲקֹב בְּשׁוּבוֹ לְכַנְעַן? (פְּסוּקִים יז–יח)

א.

ב.

4. אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב בְּדֶרֶךְ לְחָרֶן לְפִי תַּפְלָתוֹ.

לֹא כָּתוּב מָה הָיוּ מַחְשְׁבוֹתָיו בְּדֶרֶךְ חֲזָרָה מִחָרֶן לְכַנְעַן.
שִׁעְרוּ מָה חָשַׁב לְעֵצְמוֹ.

4
יעקב היוצא לחרן היה תחת השפעת אמו. הוא היה חסר כול ונתון לחסדי לבן. אפשר לדון: מה ההבדל בין מצבו של יעקב כשהגיע לחרן, לבין מצבו כשעזב את חרן? הוא מרגיש בעל בעמיו ומוכן לחזור הביתה. הוא עצמאי ומקבל החלטות לבד.

■ כב וַיָּקָם בְּלִילָה הַזֹּאת, וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו

וְאֶת־שְׁתֵּי שַׁפְחָתָיו וְאֶת־אֶחָד עָשָׂר
יָלְדָיו, וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק.

כג וַיִּקְחֻם וַיַּעֲבֹרֻם אֶת־הַנָּחַל, וַיַּעֲבֹר
אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ.

כד וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ, וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד
עָלוֹת הַשָּׁחַר.

כה וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ, וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכּוֹ,
וַתִּקַּע כַּף־יָרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֶאָבֶקוֹ עִמּוֹ.

כו וַיֹּאמֶר: שְׁלַחֲנִי, כִּי עָלָה הַשָּׁחַר. וַיֹּאמֶר:
לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ, כִּי אִם־בִּרְכָּתִנִּי.

כז וַיֹּאמֶר אֵלָיו: מַה־שְּׁמֶךָ? וַיֹּאמֶר: יַעֲקֹב.

כח וַיֹּאמֶר: לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד

שְׁמֶךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל,

כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים
וַתּוֹכַל.

מפסוק כג עד פסוק כט מספר:

יעקב ומשפחתו עברו במעבר היבוק. בלילה נלחם
יעקב עם מלאך אלהים ונצח אותו.

המלאך הוסיף ליעקב את השם ישראל.

כג ויקחם ויעברם את־הנחל – יעקב העביר את
נשיו ואת ילדיו לצדו השני של נחל יבוק.

כד ויותר יעקב לבדו – יעקב נשאר לבדו.

עד עלות השחר – יעקב נאבק במלאך עד
שהופיע אור הבקר.

כה וירא כי לא יכל לו – כאשר ראה כי לא יוכל
לנצח את יעקב.

כו ויגע בכף־ירכו – פגע בעצם העליונה שברגלו.
ותקע – נקעה, וזה ממקומה.

כח שרית – נאבקת, התמודדת.

גוף נהר הירדן

יעקב קבל שם חדש: ישראל

מפסוק כב עד פסוק כח

יעקב, נשותיו, ילדיו ומקגהו הגיעו למעבר היבק.
1. תגנו כותרת לכל תמונה.

א.

ב.

ג.

ב.

ג.

2. יַעֲקֹב קָבַל שֵׁם נֹסֶף. לְמִי עוֹד שָׁנָה הַשֵּׁם בְּסֵפֶר בְּרָאשִׁית?

3. הַשְּׁלִימוּ:

א. יַעֲקֹב קָבַל שֵׁם נֹסֶף: _____

ב. לַעֲמֹנוּ קוֹרְאִים: _____

ג. לַאֲרָצֵנוּ קוֹרְאִים: _____

ד. לַמְּדִינָתֵנוּ קוֹרְאִים: _____

4.

העם בגולה היה צריך
להיאבק לשמור על ייחודו.
כשנבחר השם למדינתו,
ידענו שנצטרך להיאבק
באויבים כשם שיעקב
נאבק עם המלאך.

4. א. פְּרוֹשׁ הַשֵּׁם יִשְׂרָאֵל הוּא _____

ב. בִּיצַד מִסְבִּיר הַמֶּלֶאךָ אֶת הַשֵּׁם הַנּוֹסֵף?

5. יַעֲקֹב הָיָה בְּחָרָן יוֹתֵר מֵאֲרַב־עֶשְׂרֵה שָׁנִים. שִׁעְרוּ בְּמָה הַשִּׁתְּנָה יַעֲקֹב בְּחָרָן?

לַפְּנִיכָם סְעִיפִים תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר בָּהֶם: בְּמָה הַתְּנִסָּה? מָה לָּמַד?

כִּיצַד הַתְּרַגֵּל לַחֲיוֹת בְּלִי הַהוֹרִים, רְחוֹק מִמּוֹלְדָתוֹ?

תּוֹכְלוּ לְהוֹסִיף עוֹד עֲנִינִים.

5.

הדיון בשאלה זו יהיה
סביב נושא התבגרותו של
יעקב ויציאתו לעצמאות.

יעקב הצעיר מקבל עצות
מאמו ולא מתנגד להוריו.
יעקב הבוגר, חי אצל לבן
בתנאים חדשים, במקום
זר, רימו אותו, הוא למד
לנהל משא ומתן, והחליט
לעזוב בעצמו את חרן.

- א וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה עֹשׂוֹ
בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ. וַיַּחֲזֵן
אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי
הַשָּׁפְחוֹת.
- ב וַיֵּשֶׂם אֶת־הַשָּׁפְחוֹת וְאֶת־יְלָדֵיהֶן רֵאשִׁנָּה,
וְאֶת־לֵאָה וַיְלַדֶּיהָ אַחֲרָנִים, וְאֶת־רָחֵל
וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים.
- ג וְהוּא עָבַר לַפְּנִיָּהֶם, וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שְׁבַע
פְּעָמִים עַד־גֻּשְׁתּוֹ עַד־אַחֲיוֹ.
- ד וַיֵּרָץ עֹשׂוֹ לִקְרֹאתוֹ, וַיַּחֲבֹקְהוּ, וַיִּפֹּל
עַל־צוּאָרוֹ, וַיִּשָּׁקְהוּ, וַיִּבְכּוּ.
- ה וַיֵּשָׂא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הַנָּשִׁים
וְאֶת־הַיְלָדִים, וַיֹּאמֶר: מִי־אַלֶּה לָךְ?
וַיֹּאמֶר: הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים
אֶת־עַבְדְּךָ.
- ו וַתִּגְשֵׁן הַשָּׁפְחוֹת, הִנֵּה וַיְלַדֶּיהֶן,
וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָן.
- ז וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וַיְלַדֶּיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ, וְאַחֲרֵי
נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ.
- ח וַיֹּאמֶר: מִי לָךְ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר
פָּגַשְׁתִּי? וַיֹּאמֶר: לְמַצָּא־חֵן בְּעֵינֵי אַדְנִי.
- ט וַיֹּאמֶר עֹשׂוֹ: יֵשׁ־לִי רֵב, אָחִי, יְהִי לָךְ
אֲשֶׁר־לָךְ.
- א בַּפֶּרֶק מְסֻפָּר: יַעֲקֹב וְעֹשׂוֹ נִפְגְּשׁוּ.
- א וַיַּחֲזֵן – חָלַק אֶת יְלָדָיו, כִּךְ שָׁכַל יֶלֶד יְהִיָּה עִם
אִמּוֹ.
- ב וְאֶת־לֵאָה וַיְלַדֶּיהָ אַחֲרָנִים – אַחֲרֵי הַשָּׁפְחוֹת
וַיְלַדֶּיהֶן.
- ג וְהוּא עָבַר לַפְּנִיָּהֶם – יַעֲקֹב הֵלַךְ רֹאשׁוֹן וְהוֹכִיל
אֶת הַמַּחֲנֶה.
- ה חָנַן – נָתַן, הֶעֱנִיק.
- ח מִי לָךְ כָּל־הַמַּחֲנֶה – לְשֵׁם מָה כָּל הַבְּהֵמוֹת
שֶׁהִכְנִיתָ לִי, עֹשׂוֹ, לְמַתָּנָה.
- ט רֵב – הֶרֶבָּה.

י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: אֵל-נָא. אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ וּלְקַחַת מְנַחְתִּי מִיָּדִי,
כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כְּרֹאת פְּנֵי אֱלֹהִים
וַתִּרְצָנִי.

יא קַח-נָא אֶת-בְּרַכְתִּי, אֲשֶׁר הִבָּאת
לָךְ כִּי-חֲנַנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ-לִי-כָל.
וַיִּפְצַר-בּוֹ וַיִּקַּח.

יב וַיֹּאמֶר: נִסְעָה וְנִלְכָּה, וְאִלְכָּה לְנִגְדְּךָ.

יג וַיֹּאמֶר אֵלָיו: אֲדֹנָי יָדַע, כִּי-הִילָדִים רַפִּים
וְהֵצֵאנִי וְהִבָּקֶר עָלוֹת עָלַי, וּדְפָקוֹם יוֹם
אֶחָד וּמֵתוּ כָל-הֵצֵאן.

יד יַעֲבֹר-נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדּוֹ, וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה
לְאִטִּי לְרֹגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר-לִפְנֵי וּלְרֹגֶל
הַיָּלָדִים, עַד אֲשֶׁר-אֲבֹא אֶל-אֲדֹנָי
שְׁעִירָה.

טו וַיֹּאמֶר עֲשׂו: אֲצִיגֶה-נָּא עִמָּךְ מִן-הָעָם
אֲשֶׁר אֵתִי. וַיֹּאמֶר: לָמָּה זֶה אֲמַצָּא-חֵן
בְּעֵינֵי אֲדֹנָי?

טז וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֲשׂו לְדֶרֶכּוֹ שְׁעִירָה.

יז וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה, וַיָּבֶן לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֶהוּ
עָשָׂה סִכְתָּה. עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
סִכּוֹת.

יח וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן, בָּבֹאוּ מִפְּדַן אֲרָם, וַיַּחֲזֵן אֶת-פָּנָיו
הָעִיר.

י וַתִּרְצָנִי – קִבַּלְתָּ אֶת פָּנַי בְּרִצּוֹן וְסִלַּחְתָּ לִּי.

יא וַיִּפְצַר-בּוֹ – הִפְצִיר, בִּקְשׁ מְאוֹד.

יב וְאִלְכָּה לְנִגְדְּךָ – עָשׂו אָמַר: נִמְשִׁיךְ לָלֶכֶת בְּיַחַד
וּלְחַיּוֹת בְּיַחַד.

יג רַפִּים – צְעִירִים.

יד וְהֵצֵאנִי וְהִבָּקֶר עָלוֹת עָלַי – יַעֲקֹב עָנָה: הֵצֵאנִי
וְהִבָּקֶר צְעִירִים וְעָלַי לְדֹאגָה לָהֶם.
וּדְפָקוֹם יוֹם אֶחָד וּמֵתוּ כָל-הֵצֵאנִי – יִכְרִיחוּ אֶת
הֵצֵאנִי לְהִתְאַמֵּץ וּלְמַהֵר וְהֵן יָמוּתוּ.

יד וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי – הִמְחִנָּה שְׁלִי יִלְךְ לְאִט
לְאִט.
לְרֹגֶל – בְּגִלְל.

טו אֲצִיגֶה-נָּא עִמָּךְ מִן-הָעָם אֲשֶׁר אֵתִי – עֲשׂו
אָמַר: אֲשָׁאִיר לָךְ אֲנָשִׁים שְׂיוֹכְלוּ לַעְזוֹר לָךְ.
לָמָּה זֶה אֲמַצָּא-חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי – יַעֲקֹב סָרַב
בְּנִימוֹס לַעְשׂו.

יח שָׁלֵם – בְּשָׁלוֹם.

אֶת-פָּנָיו הָעִיר – מִמּוֹל הָעִיר.

יט וַיִּקַּח אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם
 אָהֳלוֹ, מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר אָבִי שָׁכֶם, בַּמָּאָה
 קָשִׁיטָה.
כ וַיַּצֵּב־שָׁם מִזְבֵּחַ, וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל.

יט וַיִּקַּח אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה – קָנָה חֶלְקֵת אֲדָמָה.
 קָשִׁיטָה – שָׁם שֶׁל מְטָבַע.
כ וַיַּצֵּב־שָׁם מִזְבֵּחַ – הִקִּים מִזְבֵּחַ.

יעקב ועשו – חתונה בעץ של האמן יעקב שיטינהרט

יעקב הודיע לעשו שהוא חוזר לכנען ובקש להפגש אתו

קראו את הפירק.

1. מתחו קו אל הדמויות המתאימה.

- יצא לקבל את אחיו עם ארבע מאות איש.
- חלק את משפחתו לקבוצות.
- השתחוה שבע פעמים לפני אחיו.
- חיבק ונשק את אחיו.
- שאל: "מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי?"
- הביא מנחה לאחיו והפציר בו לקחתה.
- אמר: "יש לי רב, אחי, יהי לך אשר לך."
- הציע שישעו יחד.
- אמר: מוטב שכל אחד ימשיך בנפרד מאחיו.

2. מהי ההפתעה שהיתה ליעקב?

3. בפגישתם אמר יעקב לעשו: "למצא חן בעיני אדני."

א. למה התפונן יעקב?

ב. במה שונה התנהגותו של יעקב עכשו, מהתנהגותו בבית רבקה ויצחק?

4. לא כתוב בספור על חיי עשו בזמן שיעקב היה בחרו, אבל בכל זאת רואים שהוא השתנה – במה?

5. מתחו קו מהמלה מהתורה אל מלים אחרות מאותה משפחה.

<u>מלים מן התורה</u>	<u>מלים ביימינו</u>
ויחץ	חצי
מקנהו	קניות
אציגה	מחצית
	הצגה
	קניון
	מציגים

6. אלו כתבו יוסף או ראובן לדוד לבן על הפגישה עם עשו –
מה היו כותבים? אתם מזמנים לכתב ולצייר את חוויתיהם.
תוכלו לתלות את עבודותיכם בכיתה.

בולים – דאר ישראל

ט וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בָּבֹאוֹ מִפָּדֹן
אָרֶם, וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ.

י וַיֹּאמֶר-לוֹ אֱלֹהִים: שְׁמֶךָ יַעֲקֹב. לֹא-יִקְרָא
שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב, כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
שְׁמֶךָ. וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל.

יא וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים: אֲנִי אֵל שְׂדֵי, פָּרָה
וּרְבֵהָ. גֹי וְקָהֵל גֹּוִים יִהְיֶה מִמֶּךָ, וּמְלָכִים
מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ.

יב וְאֶת-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם
וְלִיצְחָק, לָךְ אֶתְנַנֶּה, וּלְזֶרַעְךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן
אֶת-הָאָרֶץ.

יג וַיַּעַל מֵעֵלְיוֹ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר
אֹתוֹ.

יד וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר
אֹתוֹ, מַצֵּבַת אֲבָן, וַיִּסֹּךְ עָלֶיהָ נֹסֶה, וַיִּצַּק
עָלֶיהָ שָׁמֶן.

טו וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת-שֵׁם הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים, בֵּית-אֵל.

טז וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל. וַיְהִי-עוֹד כְּבֵרֶת-הָאָרֶץ
לָבוֹא אֶפְרָתָה, וַתֵּלֶד רָחֵל, וַתִּקְשֶׁ
בְּלִדְתָּהּ.

יז וַיְהִי כִּהְקִשְׁתָּהּ בְּלִדְתָּהּ, וַתֹּאמֶר לָהּ
הַמִּלֶּדֶת: אֵל-תִּירָאִי כִּי-גַם-זֶה לָךְ בֶּן.

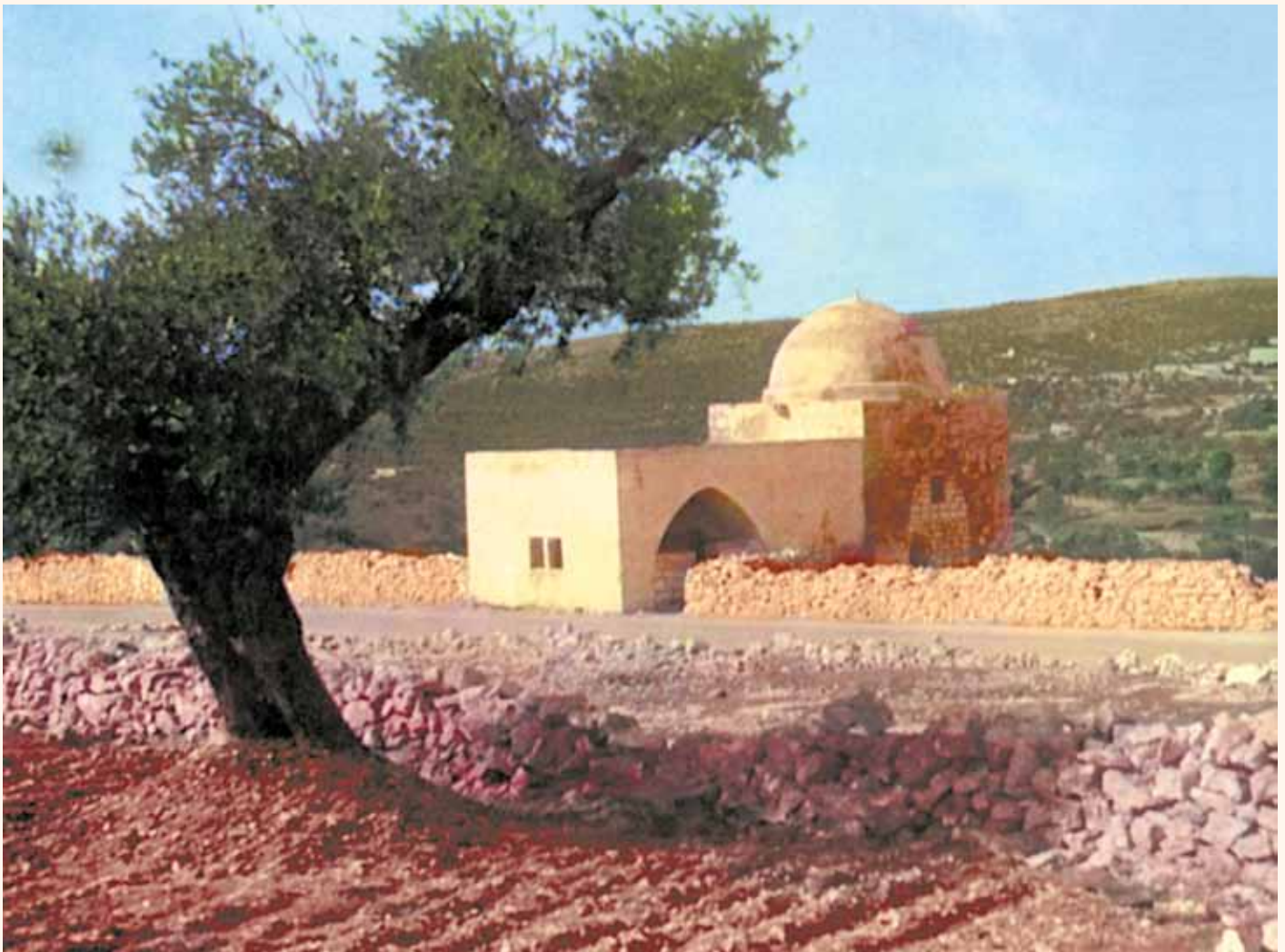
יא אֵל שְׂדֵי – אֶחָד מִשְׁמוֹתָיו שֶׁל אֱלֹהִים.
וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ – מִבֵּין צִאֲצָאֶיךָ יִהְיוּ גַם
מְלָכִים.

יד וַיִּסֹּךְ עָלֶיהָ נֹסֶה – יִצְחָק יִין אוֹ מִים עַל הַמִּזְבֵּחַ.

מִפְסוּק טז עַד פְּסוּק כט מְסַפֵּר:
רָחֵל יָלְדָה אֶת בְּנִימִין וּמֵתָה בְּזֶמֶן הַלֵּדָה.
יַעֲקֹב נִפְגַּשׁ עִם יִצְחָק אָבִיו בַּחֲבֵרוֹן. יִצְחָק מֵת.

טז כְּבֵרֶת-הָאָרֶץ לָבוֹא אֶפְרָתָה – הַכּוֹנָה, בְּמִרְחָק
לֹא גָדוֹל מֵאֶפְרָת.
וַתִּקְשֶׁ בְּלִדְתָּהּ – הָיָה לָהּ קִשָּׁה לְלִדְתָּהּ.

יח וַיְהִי בִצְאת נַפְשָׁה כִּי מָתָה, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 בֶן-אוֹנִי, וְאָבִיו קָרָא-לוֹ בְּנִימִין.
יט וַתָּמָת רָחֵל, וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, הוּא
 בֵּית לָחֶם.
כ וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל-קִבְרָתָהּ, הוּא
 מַצֵּבֶת קִבְרַת-רָחֵל עַד-הַיּוֹם.

לפי אחת המסורות, כאן נקברה רחל אמונו. זהו תצלום ישן של קבר רחל.

רַחֵל מֵתָה בְּלִדַּת בְּנִימִין בְּנָה

קְרָאוּ מִפְּסוּק ט עַד פְּסוּק כ

1. 2.
הַתְּלִמִּידִים יִזְכְּרוּ בַחֲלוּם
יַעֲקֹב וּבִמְחַשְׁבֹּתָיו שֶׁהִמְקוֹם
קָדוֹשׁ הוּא "שַׁעַר הַשָּׁמַיִם".
הֵם יִזְכְּרוּ בְּתַנְאֵי שֶׁהֶעֱמִיד
יַעֲקֹב לֵאלֹהִים בְּנִדְרוֹ נֹדֵר.
אִפְשָׁר לְהַצִּיעַ לַעֲרוֹךְ
הַשְׁוֹאָה בֵּין הַפְּעָם
הָרִאשׁוֹנָה לַשְּׁנִיָּה: בַּפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה מֵעִמִּיד יַעֲקֹב
תַּנְאֵי לְאִמּוֹנָתוֹ וּבַפֶּעַם
הַשְּׁנִיָּה אִמּוֹנָתוֹ בֵּאלֹהִים
שָׁלְמָה.

1. הִזְכְּרוּ מָה קָרָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל כְּשֶׁלָּן שָׁם בְּדֶרֶכוֹ לְחֶרֶן?

2. א. מָה קָרָה לְיַעֲקֹב כְּשֶׁחָזַר לְבֵית אֵל בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה?

ב. כִּיצַד הִבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת תּוֹדָתוֹ לְאֱלֹהִים?

3. מִתְּחִיל קוֹ מִן הָאֵרוֹעַ הִמָּתְאָר בַּמִּשְׁפָּט אֵל הַמָּקוֹם שָׁבוּ קָרָה:

הָאֵרוֹעַ	הַמָּקוֹם
א. רַחֵל מֵתָה כְּאִשָּׁר יָלְדָה אֶת בְּנִימִין. שָׁם גַּם נִקְבְּרָה.	בְּחֶבְרוֹן, בְּמַעֲרַת הַמִּכְפֵּלָה
ב. אֱלֹהִים נִגְלָה לְיַעֲקֹב וְהִבְטִיחַ לּוֹ שׁוֹב אֶת מָה שֶׁהִבְטִיחַ לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק עַל אֶרֶץ כְּנָעַן וְעַל הָעָם שִׁיִּצְמַח מִצֶּאֱצָאִיו.	בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, הִיא בֵּית לָחֶם
ג. יִצְחָק מֵת. יַעֲקֹב וְעִשָׂו קָבְרוּ אוֹתוֹ.	בְּבֵית אֵל.

4. א. בַּפְּסוּק טז כְּתוּב: "וַיְהִי־עוֹד כְּבִרְת־הָאָרֶץ לְבוֹא אֶפְרָתָה". וְהַפְּרוּשׁ:

מֶרְחָק קָצָר. לְדִגְמָה: עוֹד כְּבִרְת דֶּרֶךְ וְהַצְעָדָה מִסְתַּיֶּמֶת, אָמַר הַמּוֹרָה
לְתַלְמִיד שֶׁהִתְקַשָּׁה בְּהַלִּיכָהּ.

כְּתַבּוּ גַם אַתֶּם דִּגְמָה לְמִשְׁפָּט וְהַשְׁתַּמְשׂוּ בַּבֵּטוּי כְּבִרְת דֶּרֶךְ.

4, 5.

רחל היא היחידה מבין
האבות והאמהות שלא
נקברה במערת המכפלה.
רחל היא האם שבָּקְתָה את
בניה - עם ישראל כאשר
יצא לגלות. נשים יהודיות
נוהגות לפקוד את קבר
רחל.

ב. בַּפְּסוּק יח כְּתוּב עַל רַחֵל: "וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ" וְהַפְּרוּשׁ: בְּשָׁעָה שֶׁמָּתָהּ.

בְּעֵבְרִית שֶׁל יְמִינוּ "יִצְאָה נַפְשׁוֹ" פְּרוּשׁוֹ גַם - הִתְגַּעְגַּעַּ מְאוֹד.

לְדוּגְמָה: לְאַחַר שֶׁלֹּא רָאָתָה אֶת בְּנָהּ זְמַן רַב, יִצְאָה נַפְשָׁהּ שֶׁל הָאִם
לְרֵאוֹתוֹ.

הַצִּיעוּ גַם אַתֶּם מִשְׁפָּט לְדִגְמָה וְכְתַבּוּ:

5. תּוֹכְלוּ לְהַכִּין אֶלְבוּם עַל חַיֵּי רַחֵל. תּוֹכְלוּ לְכַתֵּב, לְצִיר וּלְהַדְבִּיק בְּאֶלְבוּם.

5.

ארבע האמהות היו עקרות
ואלהים הושיע אותן
(בראשית יא, ל. כה, כא,
כט, לא. ל, א-ח, כב-לא).
הן יצאו למסע מחרן
לכנען אך שרה הלכה יחד
עם אברם אל הלא נודע
הגמור, בעוד שרחל ורבקה
ידעו שהן הולכות לקרובי
משפחתן בכנען.

רחל ויוסף - צִיר אֶבְלָן פֶּן

■ א וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.

ב אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב: יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעֵ־עָשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת־אָחִיו בְּצָאן, וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דִּבְתָּם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם. ג וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בְּנָיו, כִּי־בֶן־זִקְנִים הוּא לוֹ, וַעֲשָׂה לוֹ כְּתֻנֹּת פָּסִים.

ד וַיֵּרְאוּ אָחִיו, כִּי־אֹתוֹ אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל־אָחִיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ, וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלֹם.

ה וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגֵּד לְאָחִיו, וַיֹּסְפוּ עוֹד שִׁנְאָה אֹתוֹ.

ו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: שְׁמַעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלַמְתִּי.

ז וְהִנֵּה אֲנִי חֲנוּ מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה, וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם־נִצָּבָה, וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלַמְתֵּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיִן לְאֲלַמְתִּי.

ח וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחִיו: הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ, אִם־מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ? וַיֹּסְפוּ עוֹד שִׁנְאָה אֹתוֹ עַל־חֲלֻמְתּוֹ וְעַל־דִּבְרָיו.

מִפְּסוּק א עַד פְּסוּק יא מְסַפֵּר:

יַעֲקֹב אֶהָב אֶת יוֹסֵף יוֹתֵר מִכָּל בְּנָיו, וְלָכֵן אָחִיו שִׁנְאוּ אוֹתוֹ וְקִנְאוּ בוֹ.

ב אֶת־אָחִיו – עִם אָחִיו.

דִּבְתָּם רָעָה – סִפֵּר לַיַּעֲקֹב עַל מַעֲשֵׂים רָעִים שָׁעָשׂוּ.

בְּיָמֵינוּ, כִּאֲשֶׁר מִפְּרִסְמִים עַל מִיִּשְׁהוּ דִּבֶּר רַע שְׁלֹא עָשָׂה, אוֹמְרִים: הֵם הוֹצִיאוּ דִּבָּה.

ג כִּי־בֶן־זִקְנִים – בֶּן שְׁנוּלֵד לַיַּעֲקֹב, כִּאֲשֶׁר הָיָה זָקֵן.

כְּתֻנֹּת פָּסִים – הַכּוֹנֶה לְבָגֵד יָקָר שֶׁעָשׂוּי פָּסִים פָּסִים.

ד וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלֹם – לֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר אֹתוֹ בִּידִידוֹת וּבְשָׁלוֹם.

ז מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים – אוֹסְפִים וְקוֹשְׁרִים חֲבִילוֹת שֶׁל שִׁבְלִים.

נִצָּבָה – נִעְמְדָה יִשְׁרָה וְזָקוּפָה.

וְהִנֵּה תִסְבִּינָה – עֲמָדוֹ מִסְבִּיב, הַקִּיפּוֹ.

ח אִם־מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ – הֲאֵם אֵתָּה מִתְכַּוֵּן לְכַךְ שֶׁתִּשְׁלֹט בָּנוּ?

ט וַיַּחֲלֵם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיִּסְפֹּר אֹתוֹ
לְאָחָיו, וַיֹּאמֶר: הִנֵּה חֲלֵמְתִי חֲלוֹם עוֹד,
וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים
מִשְׁתַּחֲוִים לִי.

י וַיִּסְפֹּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחָיו, וַיַּגְעֵר-בּוֹ
אָבִיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
חֲלַמְתָּ? הֲבּוֹא נִבּוֹא אֲנִי וְאַמְךָ וְאַחֶיךָ
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה?

יא וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אָחָיו, וְאָבִיו שָׁמַר
אֶת-הַדָּבָר.

יב וַיֵּלְכוּ אָחָיו לְרַעוּת אֶת-צֹאן אֲבִיהֶם
בְּשֹׁכֶם.

יג וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף: הֲלוֹא אָחֶיךָ
רָעִים בְּשֹׁכֶם, לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם.
וַיֹּאמֶר לוֹ: הִנְנִי.

יד וַיֹּאמֶר לוֹ: לָךְ-נָא רָאָה אֶת-שְׁלוֹם אָחֶיךָ
וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֹּאן, וְהִשְׁבֵּנִי דָּבָר. וַיִּשְׁלַחְהוּ
מֵעֵמֶק חֲבֵרוֹן, וַיָּבֹא שָׁכְמָה.

טו וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ, וְהִנֵּה תַעֲה בִשְׂדֶה,
וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר: מַה-תִּבְקֶשׁ?

טז וַיֹּאמֶר: אֶת-אָחִי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ, הַגִּידָה-נָא
לִי אֵיפֹה הֵם רָעִים.

יז וַיֹּאמֶר הָאִישׁ: נָסְעוּ מִזֶּה. כִּי שָׁמַעְתִּי
אֲמָרִים, גִּלְכָּה דִּתִּינָה. וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר
אָחָיו וַיִּמְצְאֵם בְּדֹתָן.

י וַיַּגְעֵר – דָּבָר אֵלָיו בְּכַעַס.

יא שָׁמַר אֶת-הַדָּבָר – זָכַר בְּלִבּוֹ אֶת דְּבַר הַחֲלוֹם.

מִפָּסוּק יב עַד פָּסוּק כ מִסְפָּר:
יַעֲקֹב שָׁלַח אֶת יוֹסֵף אֶל אָחָיו הָרָעִים בְּשֹׁכֶם.
כֹּאֲשֶׁר הָאָחִים רָאוּ אֶת יוֹסֵף, הֵם תִּכְנְנּוּ לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ.

יד וְהִשְׁבֵּנִי דָּבָר – תִּסְפֹּר לִי מָה שְׁלוֹם אָחֶיךָ.

טו וְהִנֵּה תַעֲה – לֹא יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ.

יז נָסְעוּ מִזֶּה – נָסְעוּ מִפֹּה.

יח וַיֵּרְאוּ אוֹתוֹ מֵרַחֵק, וּבִטְרֵם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַכְּלוּ אוֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ.

יט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו: הִנֵּה בַעַל הַחֲלָמוֹת הַזֶּה בָּא.

כ וַעֲתָה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלָכֵהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרָנוּ, חַיָּה רָעָה אֲכָלְתָּהּ, וְנִרְאָה מִה־יְהִיו חֲלֹמָתָיו.

כא וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם, וַיֹּאמֶר: לֹא נִכְנֹו נָפֶשׁ.

כב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן: אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם.

הַשְּׁלִיכוּ אוֹתוֹ אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר, וַיֵּד אֶל-תִּשְׁלָחוּ-בּוֹ. לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל-אָבִיו.

כג וַיְהִי כִּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אָחָיו, וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתָנָתוֹ, אֶת-כְּתָנֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו.

כד וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלָכוּ אוֹתוֹ הַבְּרָה. וְהַבּוֹר רֵק, אֵין בּוֹ מַיִם.

כה וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל-לֶחֶם, וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּרְאוּ, וְהִנֵּה אַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגְּלָעָד, וּגְמָלֵיהֶם נִשְׂאִים נֹכָאת וּצְרֵי וָלֵט, הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה.

כו וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-אָחָיו: מִה-בִּצָּע כִּי נַהַרְגָה אֶת-אָחֵינוּ וְכִסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ.

יח וּבִטְרֵם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַכְּלוּ אוֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ – לְפָנָי שֶׁהִתְקַרַּב אֲלֵיהֶם, תִּכְנְנוּ לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ.

מִפְּסוּק כֹּא עַד פְּסוּק ל מִסְפָּר:
רְאוּבֵן מִנֵּעַ מִהֶאֱחִים לְהַרְגוֹ אֶת יוֹסֵף וְהַצִּיעַ לְהַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לְבוֹר.

יְהוּדָה הַצִּיעַ לְמַכּוֹר אֶת יוֹסֵף לְשִׁירָה שֶׁל יִשְׁמַעְאֵלִים שֶׁיִּרְדּוּהוּ לְמִצְרַיִם.

כא לֹא נִכְנֹו נָפֶשׁ – לֹא נַהַרְגוּ אוֹתוֹ.

כב אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם – אַל תַּהַרְגוּ אוֹתוֹ.
וַיֵּד אֶל-תִּשְׁלָחוּ-בּוֹ – אַל תַּהַרְגוּ אוֹתוֹ.

כה אַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים – שִׁירָה שֶׁל יִשְׁמַעְאֵלִים.
נֹכָאת וּצְרֵי וָלֵט – שְׁמוֹת שֶׁל צִמְחִים שֶׁמֵּהֶם מְכִינִים בְּשָׂמִים וְתַרּוּפוֹת.

כו מִה-בִּצָּע – מִה הַתּוֹעֵלֶת.
וְכִסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ – נִסְתִּיר אֶת הַרִצָּח.

כז לָכוּ וְנִמְכְּרוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים, וַיִּדְנוּ
אֶל־תְּהִיבוֹ, כִּי־אָחִינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא.
וַיִּשְׁמְעוּ אָחִיו.

כח וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מְדִינִים סְחָרִים, וַיִּמְשְׁכוּ
וַיַּעֲלוּ אֶת־יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר, וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף
לַיִּשְׁמְעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף. וַיָּבִיאוּ
אֶת־יוֹסֵף מִצְרָיִמָּה.

כט וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין־יוֹסֵף
בַּבּוֹר, וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו.

ל וַיָּשָׁב אֶל־אָחִיו וַיֹּאמֶר: הֵילֵד אֵינָנוּ, וְאֲנִי
אֲנָה אֲנִי־בָא.

לא וַיִּקְחוּ אֶת־כֶּתֶנֶת יוֹסֵף, וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר
עִזִּים, וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת בָּדָם.

לב וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־כֶּתֶנֶת הַפָּסִים, וַיָּבִיאוּ
אֶל־אֲבִיהֶם, וַיֹּאמְרוּ: זֹאת מִצָּאֵנוּ.

הַכֶּר־נָא, הַכֶּתֶנֶת בְּנֶךְ הוּא, אִם־לֹא?

לג וַיִּכְיֶדָה וַיֹּאמֶר: כֶּתֶנֶת בְּנִי. חַיָּה רָעָה
אֲכַלְתָּהּ. טָרַף טָרַף יוֹסֵף.

לד וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו, וַיִּשֶׁם שֵׁק בְּמִתְנָיו,
וַיִּתְּאֵבֵל עַל־בָּנוּ יָמִים רַבִּים.

לה וַיִּקְמוּ כָל־בָּנָיו וְכָל־בָּנֹתָיו לִנְחָמוֹ, וַיִּמָּאֵן
לְהִתְנַחֵם. וַיֹּאמֶר: כִּי־אָרֶד אֶל־בְּנֵי אֲבִי
שְׂאֵלָה. וַיִּבֶךְ אֹתוֹ אָבִיו.

לו וְהַמְדָּנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם, לְפוֹטִיפָר
סָרִיס פְּרָעָה, שֹׂר הַטַּבָּחִים.

כז וַיִּדְנוּ אֶל־תְּהִיבוֹ – לֹא נָגַע בּוֹ לְרָעָה.

כט וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו – כִּי הִתְאַבֵּל וְהִצְטָעַר.

ל אֲנָה אֲנִי־בָא – לָאֵן אָבוֹא? מָה אַעֲשֶׂה? הֲרִי לֹא
אוֹכֵל לָשׁוּב אֶל אָבִי.

לד וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו, וַיִּשֶׁם שֵׁק בְּמִתְנָיו
– הַכּוֹנֵה לְתֹאֵר אֵיךְ הִתְנַהֵּג יַעֲקֹב בְּאֲבָלוֹ.

לה וַיִּמָּאֵן – לֹא רָצָה.
אָרֶד אֶל־בְּנֵי אֲבִי שְׂאֵלָה – אֶתְאֲבֵל עַל בְּנֵי עַד
יוֹם מוֹתִי.

לו וְהַמְדָּנִים – אַנְשֵׁים מִהָעָם הַמְדִּינִי.
סָרִיס פְּרָעָה – שֹׂר שֶׁל פְּרָעָה.

אחי יוסף שנאו אותו וקנאו בו

קראו מפסוק א עד פסוק יא

1. א. למה קנאו ולמה שנאו האחים את יוסף?

ב. מי הם המשתתפים בחלומות יוסף?

בחלום הראשון: בחלום השני:

ג. למה כעסו האחים כששמעו את החלומות?

(תוכלו להעתיק את המשפט המתאים מפסוק ח).

ד. כיצד התייחס יעקב אל יוסף אחרי שספר את החלום השני (פסוק י)?

תוכלו להעתיק את המשפט מהתורה.

1.

לפני העיסוק במדור
כדאי שהמורה תקרא עם
התלמידים את פסוק א
שבו נאמר: "וישב יעקב
בארץ מגורי אביו בארץ
כנען". הפסוק מלמד
שיעקב תפס את מקומו
של יצחק, וההבטחה עברה
מיצחק ליעקב. מעתה יעקב
הוא הדמות המרכזית
בהתהוות העם.

1. ג.

חשוב שהילדים יבינו
שבימים ההם האנשים
האמינו שחלום מתגשם.

2. האם אתם חושבים שיוסף לא ידע שאחיו כוועסים עליו? האם פן ידע?
הסבירו ונמקו כל אחת מהדעות בעזרת משפטים מהכתוב.

3. שיערו אילו רגשות לוו את התנהגות האחים כלפי יעקב?

4. שיערו אילו רגשות לוו את התנהגות האחים כלפי יוסף?

5. שיערו אילו רגשות לוו את יוסף כלפי אביו וכלפי אחיו?

6. צירו אחד מחלומות יוסף. תלו בפתה את עבודותיכם.

האחים זוממים להרג
את יוסף - ציר אבל פן

2.
רצוי להפנות את
התלמידים לפסוק יג
שם מקבל יוסף על עצמו
את שליחות אביו ללא
היסוס, מכאן שלא ידע מה
חושבים אחיו.
בפסוק י יעקב נוזף ביוסף
ואפשר להקיש מכך שהבין
שהתנהג בגבהות לב.
בפסוק ד כתוב במפורש על
האחים: וישנאו אותו ולא
יכלו דברו שלום.

הָאֲחִים תִּכְנְנוּ לַהֲרֹג אֶת יוֹסֵף

קְרָאוּ מִפְּסוּק יב עַד סוֹף הַפָּרֶק

1. עַל מִי מִסְפָּר? הַשְּׁלִימוּ. תּוּכְלוּ לְהַעֲזֹר בְּסֵל הַתְּשׁוּבוֹת.

א. יֵצְאוּ לְרֵעוֹת אֶת הַצֶּאֱן בְּשֹׁכֶם _____

ב. הַסָּכִים מִיָּד לְבִקְשֵׁת אָבִיו _____

ג. עֲשֵׂה מֵאֲמָצִים לְמַצֵּא אֶת אָחִיו _____

ד. לַעֲגוֹ לְאֲחֵיהֶם _____

ה. תִּכְנְנוּ לַהֲרֹג אֶת אֲחֵיהֶם _____

ו. הָצִיעַ לְהַשְׁלִיךְ אֶת יוֹסֵף לְבוֹר כְּדִי לְהַצִּילוֹ מִמָּוֶת _____

ז. הָצִיעַ לְמַכּוֹר אֶת יוֹסֵף כְּדִי לְהַצִּילוֹ מִמָּוֶת _____

ח. טָבְלוּ כְּתָנֶת בְּדָם _____

ט. הִתְאַבֵּל עַל בָּנוּ יָמִים רַבִּים _____

סֵל תְּשׁוּבוֹת: יוֹסֵף רְאוּבֵן קְבוּצַת הָאֲחִים יְהוּדָה יַעֲקֹב

2. מָה אֶפְשָׁר לֹמַר עַל רְאוּבֵן וְיְהוּדָה לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם?

3. מִי קִיָּם אֶת חוֹבָתוֹ עַל פִּי הָיִיתוֹ הַבְּכוֹר?

אפשר לספר לתלמידים, שהרועים נהגו לנדוד ממקום למקום בחיפוש מרעה.

המורה תסב את תשומת לב התלמידים לכך שיוסף, באָמרו "הנני", קיבל ברצון את השליחות שהטיל עליו אביו ואכן טרח לחפש את אָחיו, אף שהיה צריך אולי לחשוש מפניהם כשהוא רחוק מנוכחותו המגוננת של יעקב.

אפשר לשאול: מי עוד אמר "הנני"? באיזה הקשר כבר נזכרה קְתוֹנֶת הַפָּסִים וּבְאִיזָה הַקֶּשֶׁר הִיא נִזְכַּרְתָּ בַּפָּרֶק? נְתִינָה הַכּוֹתוֹנֶת לְיוֹסֵף הִיא סִמֵּל לְהִיּוֹתוֹ הַבֵּן הַמוֹעֵדֶף. הַכּוֹתוֹנֶת הַמוֹכַתְמַת וְהַקְרוּעָה מַסְמֶלֶת אֶת אֲסוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

אפשר לשאול: במה שונה התנהגותם של ראובן ויהודה מהתנהגותם של שאר האחים?

3. חֲבֵרוּ אֶת הַבֵּטוּי מִהַתּוֹרָה אֶל הַפְּרוּשׁ הַמֵּתָאִים.

אֲנִי מוֹכֵן לְמֵלֵא כָּל פְּקֻדָּה.

אֶל תִּשְׁפְּכוּ דָם

אֶל תִּהְרֹגוּ.

הַנִּנְי

מִיִּשְׁהוּ שְׁמִדְמִין וּמִשְׁלָה
אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי דְבָרִים.

בַּעַל הַחֲלָמוֹת

בֶּן מִשְׁפַּחְתָּנוּ.

יָד אֶל תִּשְׁלַחוּ בּוֹ

אֶל תִּהְרֹגוּ אוֹתוֹ.

אֲחֵינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא

4. שְׁעֵרוּ מִדּוּעַ שְׁלַחוּ הָאֲחִים אֶת כְּתֻנֹּת יוֹסֵף בְּיַד שְׁלִיחַ, וְלֹא הֵבִיאוּ אוֹתָהּ
בְּעֶצְמָם? כְּתֹבוּ.

5. מִדּוּעַ לְדַעְתְּכֶם יְהוּדָה וְרֹאוּבֵן לֹא דָרְשׁוּ בְּגָלוֹי מִהָאֲחִים לֹא לִפְגֹּעַ לְרָעָה
בְּיוֹסֵף? נִמְקּוּ אֶת דַּעְתְּכֶם.

6. אַתֶּם מְזַמְּנִים לְהַצִּיג אֶת שְׁיַחַת הָאֲחִים.
הַחֲלִיטוּ מִי הֵם הַמְּשִׁתְּתָפִים. מָה יֹאמְרוּ? תִּגְנוּ שֵׁם לְהַצָּגָה.
7. תּוֹכְלוּ לְכַתֵּב סֵפּוֹר: יוֹסֵף בְּבוֹר. מָה חָשַׁב? מָה הִרְגִּישׁ? מָה עָשָׂה?

3.

יש מקום להביא את
הביטוי "שפיכות דמים"
שמשמשים בו כדי לתאר
מצב, שבו הורגים בני אדם.

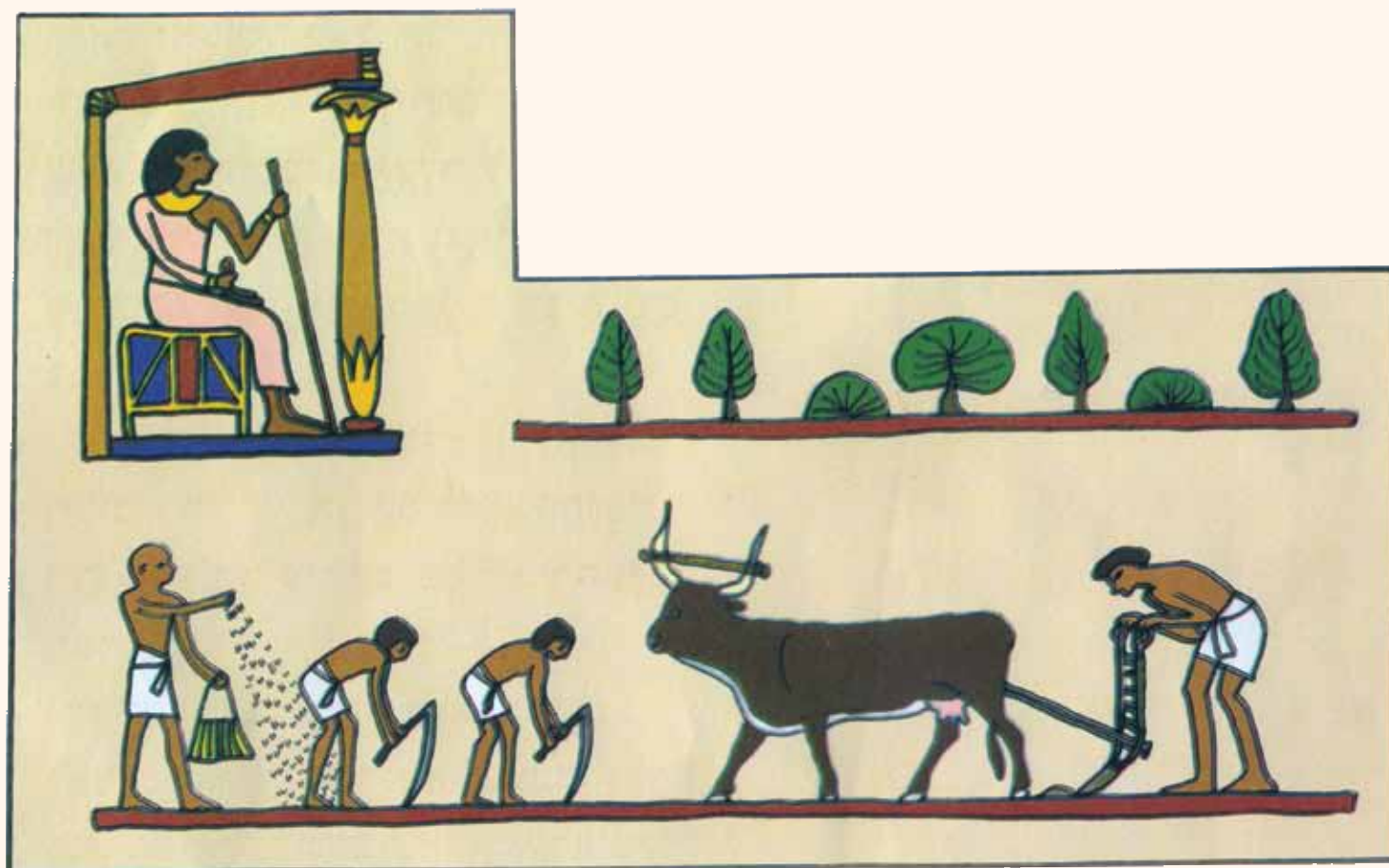
כדאי להפנות את תשומת
לב התלמידים שיוסף
התחנך וביקש. פרק מב
פסוק כא.
אפשר לשאול:
מדוע שלחו האחים את
כתונת יוסף בידי שליח,
ולא הביאו אותה בעצמם?

5.

ראובן ויהודה לא העזו
לדבר בגלוי, מחשש שזה
יקומם את האחים, והם
ימהרו להרגו.

בפרק מספר:
פּוֹטִיפַר, שֶׁהָיָה שָׂר אֲצֵל פַּרְעֹה, קָנָה אֶת יוֹסֵף מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים.
אִשֶּׁת פּוֹטִיפַר נָעֲלָבָה וּדְבָרָה רָעוֹת עַל יוֹסֵף בְּאָזְנֵי פּוֹטִיפַר.
פּוֹטִיפַר הַכְּנִיס אֶת יוֹסֵף לְבֵית סֹהַר.
יוֹסֵף מָצָא חֵן בְּעֵינֵי מְנַהֵל בֵּית הַסֹּהַר, וְהוּא מְנַה אֹתוֹ לְנַהֵל אֶת בֵּית הַסֹּהַר וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל הָאֲסִירִים.
ד וְכָל-יֹשֶׁלֹּו נָתַן בְּיָדוֹ – פּוֹטִיפַר נָתַן אֲמוֹן בְּיוֹסֵף. הוּא נָתַן לְיוֹסֵף לְנַהֵל אֶת עֲבָדָיו.

א וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה, וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפַר סָרִיס פַּרְעֹה שֶׁר הַטְּבָחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדָּהוּ שָׁמָּה.
ב וַיְהִי יְהוָה אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ, וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי.
ג וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ, וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ.
ד וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרֹת אֹתוֹ, וַיַּפְקְדֵהוּ עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יֹשֶׁלֹּו נָתַן בְּיָדוֹ.
ה וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֹשֶׁלֹּו, וַיִּבְרָךְ יְהוָה אֶת-בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף, וַיְהִי בִרְכַּת יְהוָה בְּכָל-אֲשֶׁר יֹשֶׁלֹּו בְּבֵית וּבְשָׂדֵה.

עבודת אדמה – איור על פי ציור קיר מצרי

אשה מהמעמד העליון – ציור קיר מצרי

- ויעזב כל-אשר-לו ביד-יוסף, ולא-ידע
אתו מאומה, כי אם-הלחם אשר-הוא
אוכל. ויהי יוסף יפה-תאר ויפה מראה.
ויהי אחר הדברים האלה, ותשא
אשת-אדניו את-עיניה אל-יוסף,
ותאמר: שכבה עמי.
וימאן. ויאמר אל-אשת אדניו: הן אדני
לא-ידע אתי מה-בבית, וכל אשר-יש-לו
נתן ב ידי.
איננו גדול בבית הזה ממני, ולא-חשך
ממני מאומה כי אם-אותך, באשר
את-אשתו, ואיך אעשה הרעה הגדלה
הזאת, וחטאתי לאלהים.
ויהי כדברה אל-יוסף יום יום, ולא-שמע
אליה לשכב אצלה להיות עמה.
ויהי כהיום הזה, ויבא הביתה לעשות
מלאכתו, ואין איש מאנשי הבית שם
בבית.
ותתפשטהו בבגדו לאמר: שכבה עמי.
ויעזב בגדו בידה, וינס ויצא החוצה.
ויהי כראותה כי-עזב בגדו בידה, וינס
החוצה.
ותקרא לאנשי ביתה, ותאמר להם לאמר:
ראו, הביא לנו איש עברי לצחק בנו. בא
אלי לשכב עמי, ואקרא בקול גדול.

טו וַיְהִי כְשִׁמְעוּ כִּי־הִרְיִמְתִּי קוֹלִי וְאָקְרָא,

וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי, וַיָּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה.

טז וַתֵּנַח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו

אֶל־בֵּיתוֹ.

יז וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה לֵאמֹר:

בָּא־אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ

לְצַחֵק בִּי.

יח וַיְהִי כִּהְרִימִי קוֹלִי וְאָקְרָא, וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ

אֶצְלִי וַיָּנֶס הַחוּצָה.

יט וַיְהִי כְשִׁמְעַ אֲדֹנָיו אֶת־דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ,

אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר, כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה

עָשָׂה לִי עֶבֶדְךָ, וַיַּחַר אָפוֹ.

כ וַיִּקַּח אֲדֹנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיְתִנֶּהוּ אֶל־בֵּית

הַסֵּהֶר, מְקוֹם אֲשֶׁר־אֶסְרִי הַמֶּלֶךְ

אֲסוּרִים, וַיְהִי־שָׁם בְּבֵית הַסֵּהֶר.

כא וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף, וַיְטֵ אֵלָיו חֶסֶד,

וַיִּתֵּן חֲנוּ בְּעֵינָי שֹׁר בֵּית־הַסֵּהֶר.

כב וַיִּתֵּן שֹׁר בֵּית־הַסֵּהֶר בִּיד־יוֹסֵף אֶת

כָּל־הָאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהֶר, וְאֶת

כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה.

כג אֵין שֹׁר בֵּית־הַסֵּהֶר רָאָה אֶת־כָּל־מְאוּמָּה

בְּיָדוֹ, בְּאֲשֶׁר יְהוָה אֹתוֹ, וְאֲשֶׁר־הוּא

עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ.

כ מְקוֹם אֲשֶׁר־אֶסְרִי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים – בֵּית סֵהֶר
לְאֲנָשִׁים מְכַבְּדִים וּמִיַּחְסִים.

כא וַיִּתֵּן חֲנוּ – יוֹסֵף מָצָא חֵן בְּעֵינָי מְנַהֵל בֵּית
הַסֵּהֶר.

כב וַיִּתֵּן שֹׁר בֵּית־הַסֵּהֶר בִּיד־יוֹסֵף אֶת כָּל־הָאֲסִירִם
– מְנַה אֶת יוֹסֵף לְאַחֲרָאִי לְאֲסִירִים.

התכנית מציעה אפשרות
**ללמד פרקים אחדים מחיי
 יוסף באופן אקסטנסיבי.**
 היא מאפשרת למורים
 לבחור איזה פרקים יילמדו
 באופן אינטנסיבי.
 אנחנו בחרנו ללמד באופן
 אינטנסיבי את הפרקים
 העוסקים במערכת
 היחסים בין האחים
 במשפחה ואילו את
 הפרקים על קורות יוסף
 במצרים אנחנו מציעים
 שהמורים יספרו. כדאי
 להגיד לתלמידים שיקשיבו
 לסיפור המורה בתשומת
 לב כדי שיוכלו לענות על
 המשימות.

מְשִׁימוֹת לְפָרֶק לט

יוסף עֶבֶד בְּבֵית פּוֹטִיפָר בְּמִצְרַיִם

1. כְּתֹבוּ מְשִׁפֵּט מְסֻבֵּיר לְכָל תְּמוּנָה.

א.

המורים יספרו לתלמידים
 את תוכן פרק לט לפני
 שיעסקו במשימות.
 רצוי להימנע מלהיכנס
 לפרטי סיפור הפיתוי בגלל
 גיל התלמידים. הסיפור
 בכללותו חשוב, כי הוא
 מסביר את הרקע לעליית
 יוסף לגדולה בבית פרעה.
 א. אפשר לשאול: מה
 דעתכם על התנהגותו של
 יוסף, איך רואים שאינו
 גאוותן?

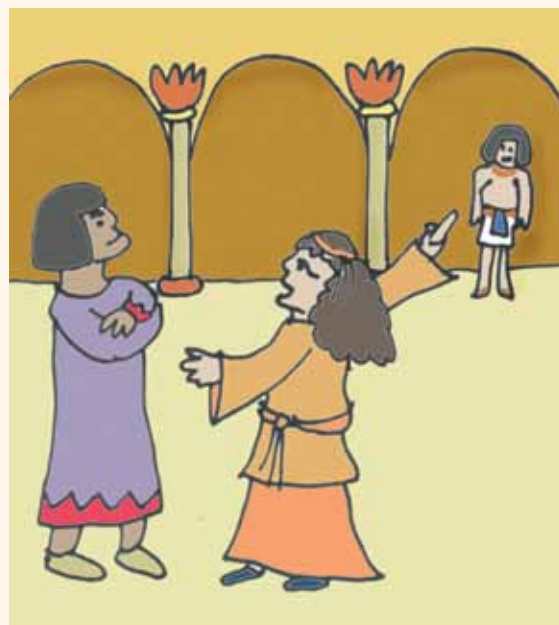
התלמידים יראו שיוסף
 הקפיד לומר לפוטיפר, שכל
 הצלחותיו במילוי תפקידו
 בבית פוטיפר הן מעם ה'.
 ב. מורים המעוניינים בכך
 תוכלו להוסיף פרטים על
 העבדות, שהיא תופעה זרה
 לתלמידים.

ב.

המורה תוכל לספר,
 שעבדים ושפחות נמכרו
 ונקנו בדרך כלל בשוק.
 שבויי מלחמה נמכרו
 לעבדים על ידי המנצח.
 לפעמים אנשים מכרו את
 עצמם לעבדים, כי נקלעו
 למצב כלכלי קשה.
 מלכים נהגו לפעמים להפוך
 חלק מתושביהם לעבדים
 (בני ישראל במצרים).
 יש להניח שהתלמידים
 יזכירו שגם לאברהם היו

ג. _____ ד. _____

ה. _____

א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, חָטְאוּ מִשְׁקָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וְהָאִפָּה לְאַדְנִיָּהֶם, לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם.

ב וַיִּקְצֹף פְּרַעֲהַ עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו, עַל שֹׁר הַמִּשְׁקִים וְעַל שֹׁר הָאוֹפִים.

ג וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שֹׁר הַטִּבְחִים אֶל-בֵּית הַסֵּהָר, מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם.

ד וַיִּפְקֹד שֹׁר הַטִּבְחִים אֶת-יוֹסֵף אֹתָם, וַיִּשְׁרֹת אֹתָם, וַיְהִיו יָמִים בְּמִשְׁמַר.

ה וַיַּחֲלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם, אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלִילָה אַחַד, אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ, הַמִּשְׁקָה וְהָאִפָּה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם, אֲשֶׁר אָסוּרִים בְּבֵית הַסֵּהָר.

ו וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בִּבְקָר, וַיֵּרָא אֹתָם, וְהֵנָּם זֹעֲפִים.

ז וַיִּשְׁאַל אֶת-סָרִיסֵי פְרַעֲהַ אֲשֶׁר אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר: מַדּוּעַ פָּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם?

ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: חֲלוֹם חֲלַמְנוּ, וּפִתָּר אֵין אֹתוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף: הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרָנִים. סִפְרוּ-נָא לִי.

ט וַיְסַפֵּר שֹׁר-הַמִּשְׁקִים אֶת-חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף, וַיֹּאמֶר לוֹ: בַּחֲלוֹמִי, וְהִנֵּה-גֹפֶן לְפָנַי.

בפרק מספר:

בבית הסהר נפגש יוסף עם שנים משרי המלך שישובו בכלא.

על פי חלומותיהם יוסף ספר להם מה יקרה להם בקרוב.
דברי יוסף התקיימו.

א משקה מלך-מצרים והאפה – השרים הממנים על המשקאות ועל הלחם.
ב ויקצף – כעס מאוד.

ד ויפקד שר הטבחים את-יוסף אתם – שר הטבחים צוה את יוסף לשרת אותם.
ימים – ימים רבים.

ו זעפים – רוגזים.

ח לאלהים פתרנים. ספרו-נא לי – רק אלהים יכול לפרש ולפתור את החלום והוא יעזור לי.

י ובגפן שלשה שריגם, והוא כפרחת
עלתה נצה, הבשילו אשכלתיה ענבים.
יא וכוס פרעה בידו. ואקח את הענבים,
ואשחט אתם אל-כוס פרעה, ואתן
את הכוס על-כף פרעה.
יב ויאמר לו יוסף: זה פתרנו. שלשת
השרגים שלשת ימים הם.
יג בעוד שלשת ימים ישא פרעה
את ראשו והשיב על-כנף, ונתת
כוס-פרעה בידו כמשפט הראשון,
אשר היית משקהו.
יד כי אם-זכרתני אתה, באשר ייטב
לך, ועשית-נא עמדי חסד, והזכרתני
אל-פרעה, והוצאתני מן-הבית הזה.
טו כי-גנב גנבתי מארץ העברים,
וגם-פה לא-עשיתי מאומה, כי-שמו
אתי בבור.

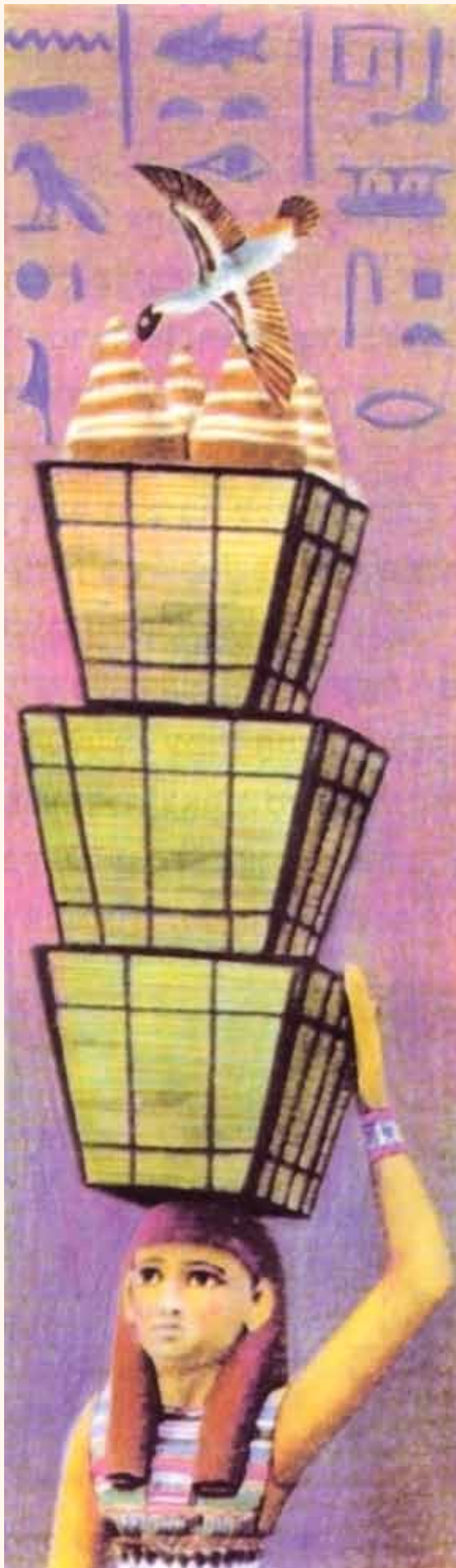
י שריגם – ענפי גפן.
עלתה נצה – הצמיחה פרח.

יג והשיב על-כנף – יחזיר אותך
למקומך ולתפקידך.
כמשפט הראשון – כמו שהיה נהוג
קדם.

טו מארץ העברים – ארץ כנען.
בני ישראל נקראו עברים בפי העמים
האחרים.
בבור – בבית סהר.

חלום שור המשקים – על פי ציור קיר מצרי

חלום שור האופים – על-פי ציור קיר מצרי

טז וַיֵּרָא שׁוֹר־הָאֹפִים, כִּי טוֹב פָּתָר;
וַיֹּאמֶר, אֶל־יוֹסֵף, אֲף־אֲנִי בַחֲלוֹמִי,
וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי.

יז וּבִסֵּל הָעֶלְיוֹן, מִכָּל מֵאֲכָל פְּרֹעָה
מַעֲשֶׂה אָפָה; וְהָעוֹף, אֲכֹל אֹתָם
מִן־הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי.

יח וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר, זֶה פָתַרְנִו:
שְׁלֹשֶׁת, הַסֵּלִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הֵם.

יט בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים, יֵשֵׂא פְרֹעָה
אֶת־רֹאשׁוֹ מֵעֲלֶיךָ, וְתָלָה אוֹתְךָ,
עַל־עֵץ; וְאָכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרְךָ,
מֵעֲלֶיךָ.

כ וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, יוֹם הַלָּדָת
אֶת־פְּרֹעָה, וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ, לְכָל־עַבְדָּיו;
וַיֵּשֵׂא אֶת־רֹאשׁ שׁוֹר הַמִּשְׁקִים,
וְאֶת־רֹאשׁ שׁוֹר הָאֹפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו.

כא וַיָּשָׁב אֶת־שׁוֹר הַמִּשְׁקִים, עַל־מִשְׁקָהוּ;
וַיִּתֵּן הַכּוֹס, עַל־כַּף פְּרֹעָה.

כב וְאֵת שׁוֹר הָאֹפִים, תָּלָה: כַּאֲשֶׁר פָּתַר
לָהֶם, יוֹסֵף.

כג וְלֹא־זָכַר שׁוֹר־הַמִּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף,
וַיִּשְׁכַּחְהוּ.

יוסף פתור חלומות

בימי קדם חֲשָׁבוּ שֵׁשׁ בְּחִלּוֹם רְמָזִים לְמָה שִׁיקָרָה לַחֹלָם.
כֹּךְ חֲשָׁב גַּם יוֹסֵף.

1. מָה עָנָה יוֹסֵף בְּאֶשֶׁר בִּקְשׁוֹ מִמֶּנּוּ שִׁיפְתֹּר אֶת הַחֹלָם?

2. מָה חָלַם שׁוֹר הַמִּשְׁקִים? מָהוּ פְתָרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף?

3. מָה חָלַם שׁוֹר הָאוֹפִים? מָהוּ פְתָרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף?

4. מָה קָרָה בַּיּוֹם הַהֵלֶדֶת שֶׁל פֶּרְעָה?

בְּפָסוּק טו כְּתוּב:

כִּי־גִנַּב גִּנְבֹּתִי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים,

וְגַם־פֶּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה, כִּי־שָׁמוּ אֹתִי בַּבּוֹר.

יוֹסֵף מְדַבֵּר עִם פֶּרְעָה:

1. מָה הִיָּתָה הַטַּעֲנָה הָעֲקָרִית שֶׁל יוֹסֵף? הֲעֵתִיקוּ.

2. מָה פֶּרוּשׁ "הַבּוֹר" בְּפָסוּק זֶה?

3. יוֹסֵף טָעַן שֶׁהוּא נִגְנַב מֵאֶרֶצוֹ. לְמָה הִתְכַּנֵּן? הַסְבִּירוּ.

כְּדֵאי לְדַעַת

גַּם בְּיָמֵינוּ מִי־חֲסִים הַפְּסִיכּוֹלוֹגִים לַחֹלָם פֶּרוּשׁ וּמִשְׁמָעוֹת לְחִיּוֹ שֶׁל הַחֹלָם,
אֲךֹּ הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁהַחֲלֹמוֹת לֹא מְנַבְּאִים אֶת הָעֵתִיד

המורה תספר לתלמידים
את תוכן פרק מ לפני
שיעסקו במשימות.

כדאי שהמורה תסביר
את המושג פתרון חלום,
שמשמעותו הסבר, פשר,
פרוש, משמעות וכיו"ב.
בחלומות יוסף, בחלומות
השרים ובחלומות פרעה
יש תמונות או ציורים.
התמונה בחלום היא מעין
חידה, שפתרונה מגלה את
העתיד.

גם בימינו מפרשים
ומסבירים חלומות.
בימינו רואים בחלום
ביטוי לרגשות, לחוויות,
למחשבות ולרצונות של
החולם.

1.
אפשר לשאול:

מה לומדים על יוסף על
פי תשובתו לשר המשקים
ולשר האופים? יש להניח
שהתלמידים יראו את
אמונתו של יוסף באלוהים,
שכן את פתרון החלום הוא
מייחס לה', ולא לעצמו.

אפשר להפנות את תשומת
לב התלמידים לכך, שיוסף
מציג את עצמו כבעל זהות
הקשורה בארץ העברים,
היא ארץ כנען. בהמשך
יראו התלמידים, שיוסף אף
ביקש להיקבר בכנען.

א וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים, וּפְרָעָה
חָלַם, וַהֲנֵה עֹמֵד עַל־הַיָּאֵר.
ב וַהֲנֵה מִן־הַיָּאֵר עֹלֹת שְׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת
מֵרָאָה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר, וַתִּרְעִינָה בָּאָחוּ.
ג וַהֲנֵה שְׁבַע פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת
אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיָּאֵר, רָעוֹת מֵרָאָה
וְדָקוֹת בָּשָׂר, וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפָּרוֹת
עַל־שִׁפְתֵי הַיָּאֵר.
ד וַתֹּאכְלֶנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמֵּרָאָה
וְדָקוֹת הַבָּשָׂר אֶת שְׁבַע הַפָּרוֹת יְפוֹת
הַמֵּרָאָה וַהֲבִרְיאוֹת. וַיִּיקֶץ פְּרָעָה.
ה וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנִית, וַהֲנֵה שְׁבַע שִׁבְלִים
עֹלֹת בִּקְנָה אֶחָד, בְּרִיאוֹת וְטָבוֹת.
ו וַהֲנֵה שְׁבַע שִׁבְלִים דָּקוֹת וְשָׂדוּפֹת
קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן.
ז וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדָּקוֹת אֶת שְׁבַע
הַשִּׁבְלִים הַבְּרִיאוֹת וַהֲמַלְאוֹת. וַיִּיקֶץ
פְּרָעָה וַהֲנֵה חֵלֹם.
ח וַיְהִי בִּבְקָר וַתִּפְעֵם רוּחוֹ, וַיִּשְׁלַח
וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם
וְאֶת־כָּל־חֲכָמֶיהָ. וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם
אֶת־חֲלָמוֹ, וַאֲיֵן־פוֹתֵר אוֹתָם לַפְּרָעָה.
ט וַיְדַבֵּר שֹׁר הַמִּשְׁקִים אֶת־פְּרָעָה
לֵאמֹר: אֶת־חֲטָאֵי אָנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם.

מִפְּסוּק א' עַד פְּסוּק ח' מְסַפֵּר:
פְּרָעָה חָלַם שְׁנֵי חֲלוֹמוֹת. אֶף אֶחָד מִחֲכָמֵי
פְּרָעָה לֹא יָדַע לַפְתֹּר אוֹתָם.

א מִקֵּץ – לְאַחֵר.
ב הַיָּאֵר – נָהָר הַנִּילוֹס.
וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר – וְשִׁמְנוֹת.
בָּאָחוּ – עַל שִׁפְתֵי הַיָּאֵר בְּמָקוֹם שְׂצוּמָח
בוֹ עֹשֵׁב לְמִרְעָה. גַּם בְּיָמֵינוּ, לְשִׁדָּה
מִרְעָה קוֹרְאִים אָחוּ.
ג וְדָקוֹת בָּשָׂר – וְרִזּוֹת.
ד וַיִּיקֶץ – הִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ.
ה עֹלֹת בִּקְנָה אֶחָד – צוּמָחוֹת עַל גִּבְעוֹל
אֶחָד.
ו וְשָׂדוּפֹת קָדִים – הַשִּׁבְלִים יִכְשׁוּ מִרוּחַ
מִזְרָחִית חֲמָה שֶׁנִּקְרָאת רוּחַ קָדִים.
לְצַד מִזְרָח קוֹרְאִים בְּתוֹרָה קָדָם.
ז וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדָּקוֹת אֶת שְׁבַע
הַשִּׁבְלִים הַבְּרִיאוֹת וַהֲמַלְאוֹת.
ח וַתִּפְעֵם רוּחוֹ – הִתְרַגַּשׁ וַנִּבְהַל מְאוֹד.
בְּיָמֵינוּ, כְּאִשֶּׁר מֵיִשְׁהוּ מִתְרַגַּשׁ וּמִתְפַּעֵל
מִמִּשְׁהוּ מִיָּחָד, אוֹמְרִים שֶׁהוּא נִפְעֵם.
חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם – חֲכָמֵי מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ
גַּם מְפָרְשִׁים חֲלוֹמוֹת.

י פֶּרַעַה קִצֵּף עַל־עַבְדָּיו, וַיִּתֵּן אֹתִי
בְּמִשְׁמֶר בֵּית שׁוֹר הַטַּבָּחִים אֹתִי וְאֶת
שׁוֹר הָאֲפִים.

יא וַנַּחֲלֵמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אַחֵד אֲנִי
וְהוּא, אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלָמוֹ חֲלָמְנוּ.
יב וְשֵׁם אֶתְנֹנוּ נֶעַר עֲבָרִי, עֶבֶד לְשׁוֹר
הַטַּבָּחִים, וְנִסְפָּר־לוֹ, וַיִּפְתֹּר־לָנוּ
אֶת־חֲלָמֵתֵינוּ, אִישׁ כְּחֲלָמוֹ פִּתָּר.

יג וַיְהִי כִּאֲשֶׁר פִּתֹּר־לָנוּ כֵּן הָיָה: אֹתִי
הָשִׁיב עַל־כַּנִּי וְאֹתוֹ תָּלָה.

יד וַיִּשְׁלַח פֶּרַעַה וַיִּקְרָא אֶת־יֹוסֵף,
וַיְרִיצֵהוּ מִן־הַבּוֹר, וַיַּגִּלַּח וַיַּחֲלֶף
שְׂמָלָתוֹ, וַיָּבֵא אֶל־פֶּרַעַה.

טו וַיֹּאמֶר פֶּרַעַה אֶל־יֹוסֵף: חֲלוֹם חֲלָמָתִי
וּפִתָּר אֵין אֹתוֹ, וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי עֲלֶיךָ
לֵאמֹר, תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ.

טז וַיַּעַן יֹוסֵף אֶת־פֶּרַעַה לֵאמֹר:
בְּלִעְדִּי, אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם
פֶּרַעַה.

יז וַיִּדְבֹּר פֶּרַעַה אֶל־יֹוסֵף: בְּחֲלָמִי הִנֵּנִי
עֹמֵד עַל־שִׁפְתֵי הַיָּאֹר.

יח וְהִנֵּה מִן־הַיָּאֹר עֹלֹת שְׁבַע פָּרוֹת
בָּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תֹּאֲרִי, וַתִּרְעִינָה
בָּאָחוּ.

יט וְהִנֵּה שְׁבַע־פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת
אַחֲרֵיהֶן, דֹּלוֹת וְרַעוֹת תֹּאֲרִי מְאֹד וְרִקּוֹת
בָּשָׂר, לֹא־רִאִיתִי כְהִנָּה בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם לָרַע.

כ וַתֹּאכְלֶנָה הַפָּרוֹת הָרִקּוֹת וְהָרַעוֹת אֶת
שְׁבַע הַפָּרוֹת הָרֵאשֹׁנוֹת, הַבָּרִיאֹת.

י קִצֵּף – כָּעֵס מְאֹד.
בְּמִשְׁמֶר – בְּבֵית הַסֵּהָר

טו תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ – כִּאֲשֶׁר אֹתָהּ
שׁוֹמֵעַ חֲלוֹם אֹתָהּ יוֹדֵעַ לְפָרֵשׁ וּלְהַסְבִּיר
אוֹתוֹ.

טז בְּלִעְדִּי – פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם אֵינוֹ אֶצְלִי.
אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פֶּרַעַה – רַק
אֱלֹהִים יוֹדֵעַ אֶת פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם וְהוּא
יוֹכֵל לָתֵת שְׁלוֹם לְפֶרַעַה.

כא וַתִּבְאֵנָה אֶל־קִרְבָּנָה, וְלֹא נֹדַע
כִּי־בָאוּ אֶל־קִרְבָּנָה, וּמֵרְאִיָּהֶן רַע כַּאֲשֶׁר
בַּתְּחִלָּה. וַאֲיָקָן.

כב וַאֲרָא בַּחֲלָמִי, וְהִנֵּה שִׁבְעַ שְׂבָלִים עֹלֹת
בְּקִנָּה אֶחָד, מְלֵאת וְטִבּוֹת.

כג וְהִנֵּה שִׁבְעַ שְׂבָלִים צִנְמוֹת, דִּקּוֹת,
שְׂדֵפוֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם.

כד וַתְּבַלְעַן הַשְּׂבָלִים הַדִּקּוֹת אֶת שִׁבְעַ
הַשְּׂבָלִים הַטִּבּוֹת. וַאֲמַר אֶל־הַחֲרָטְמִים
וַאֲיֵן מִגִּיד לִי.

כה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פַּרְעֹה: חֲלוֹם פַּרְעֹה
אֶחָד הוּא, אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הַגִּיד
לְפַרְעֹה.

כו שִׁבְעַ פֶּרֶת הַטִּבֹּת שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה, וְשִׁבְעַ
הַשְּׂבָלִים הַטִּבֹּת שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה, חֲלוֹם
אֶחָד הוּא.

כז וְשִׁבְעַ הַפְּרוֹת הָרַקוֹת וְהָרַעַת הָעֵלֶת
אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה, וְשִׁבְעַ הַשְּׂבָלִים
הָרַקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים, יִהְיוּ שִׁבְעַ שָׁנִי
רָעָב.

כא וַתִּבְאֵנָה אֶל־קִרְבָּנָה – אֶל קִרְבָּן,
אֶל תּוֹכָן.

כג צִנְמוֹת – יְבִשּׁוֹת וְרִזּוֹת.

כו חֲלוֹם אֶחָד הוּא – לְשָׁנֵי הַחֲלוֹמוֹת שֶׁל
פַּרְעֹה יֵשׁ אוֹתוֹ הַפֶּתְרוֹן.

כז שִׁבְעַ שָׁנֵי רָעָב – שִׁבְעַ שָׁנֹת רָעָב.

כח הוא הדבר אשר דברתי אל־פרעה, אשר האלהים עשה הראה את־פרעה.

כט הנה שבע שנים באות, שבע גדול בכל־ארץ מצרים.

ל וקמו שבע שני רעב אחריהן, ונשכח כל־השבע בארץ מצרים, וכלה הרעב את־הארץ.

לא ולא־יודע השבע בארץ מפני הרעב ההוא אחרי־כן, כי־כבד הוא מאד.

לב ועל השנות החלום אל־פרעה פעמים, כי־נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשתו.

לג ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם, וישיתהו על־ארץ מצרים.

לד יעשה פרעה ויפקד ויפקד פקדים על־הארץ, וחמש את־ארץ מצרים בשבע שני השבע.

לה ויקבצו את־כל־אכל השנים הטבות הבאת האלה, ויצברו־בר תחת יד־פרעה, אכל בערים, ושמרו.

לו והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיין בארץ מצרים, ולא־תפרת הארץ ברעב.

לז וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל־עבדיו.

כט שבע גדול – יהיה שפע והרבה מזון והאנשים יהיו שבעים.

ל וכלה – ישמיד.

לב השנות החלום – חזרת החלום פעמים.

לג וישיתהו – ימנה אותו.

לד וחמש – יצבר מזון לשנות הרעב. בצעה"ל קוראים "חיל חמוש" לחיל הדואג לציוד ולאספקה של נשק ומזון לחילים.

לה ויקבצו – ויאספו. לדברים שיש להם משהו משתף והם נמצאים יחד קוראים קבוצה. ויצברו־בר תחת יד־פרעה, אכל בערים, ושמרו – הפקידים אספו במחסני המלך תבואה. התבואה נשמרה בערים לשנים הרעות.

לו ולא־תפרת הארץ ברעב – יושבי הארץ לא ימותו ברעב.

טבעת חותם

מ ועל-פיך ישק – כל המצרים יתנהגו לפי ההוראות שלך.
רק הכסא אגדל ממך – רק פרעה יהיה גדול וחשוב מיוסף.

מב טבעתו – טבעת של פרעה המשמשת חותמת. מעתה יוכל יוסף לחתום בשם המלך.

מג ויקראו לפניו אברך – האנשים כרעו ברך לפניו והשתחוו לו לאות כבוד.

מה צפנת פענח – מגלה דברים נסתרים. בימינו, כאשר אדם מצליח לגלות משהו בלתי ידוע, אומרים, הוא פענח את הסוד.

רביד זהב –
ממצאים
ארכאולוגיים
ממצרים

לח ויאמר פרעה אל-עבדיו: הנמצא כזה איש, אשר רוח אלהים בו?

לט ויאמר פרעה אל-יוסף: אחרי הודיע אלהים אותך את-כל-זאת, אין-נבון וחכם כמודך.

מ אתה תהיה על-ביתי ועל-פיך ישק כל-עמי, רק הכסא אגדל ממך.

מא ויאמר פרעה אל-יוסף: ראה נתתי אתך על כל-ארץ מצרים.

מב ויסר פרעה את-טבעתו מעל ידו ויתן אותה על-יד יוסף, וילבש אתו בגדי-שש, וישם רבד הזהב על-צוארו.

מג וירכב אתו במרכבת המשנה אשר-לו, ויקראו לפניו אברך, ונתון אתו על כל-ארץ מצרים.

מד ויאמר פרעה אל-יוסף: אני פרעה, ובלעדיך לא-ירים איש את-ידו ואת-רגלו בכל-ארץ מצרים.

מה ויקרא פרעה שם-יוסף צפנת פענח. ויתן-לו את-אסנת בת-פוטו פרע כהן אן לאשה. ויצא יוסף על-ארץ מצרים.

מו ויוסף בן-שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך-מצרים. ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל-ארץ מצרים.

מז וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשִׁבְעַ שָׁנִי הַשְּׁבַע לְקַמָּצִים.

מח וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֵל שִׁבְעַ שָׁנִים, אֲשֶׁר הָיוּ

בָּאָרֶץ מִצֵּרִים, וַיִּתֵּן־אֹכֵל בְּעָרִים, אֹכֵל

שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבָתֶּיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ.

מט וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כַּחֹל הַיָּם הָרַבָּה מְאֹד,

עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר, כִּי־אֵין מִסְפָּר.

נ וַלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנֵי בָנִים, בְּטָרֶם תָּבוֹא שְׁנַת

הָרָעָב, אֲשֶׁר יִלְדֶּה־לוֹ אִסְנַת בַּת־פּוֹטִי

פְּרַע כֹּהֵן אוֹן.

נא וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה, כִּי־נִשְׁנִי

אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְּלִי וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִי.

נב וְאֵת שֵׁם הַשְּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם, כִּי־הִפְרִנִּי

אֱלֹהִים בָּאָרֶץ עֲנִי.

נג וַתִּכְלִינָה שִׁבְעַ שָׁנִי הַשְּׁבַע, אֲשֶׁר הָיָה

בָּאָרֶץ מִצֵּרִים.

נד וַתַּחֲלִינָה שִׁבְעַ שָׁנִי הָרָעָב לָבוֹא, כַּאֲשֶׁר

אָמַר יוֹסֵף. וַיְהִי רָעָב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת,

וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם.

נה וַתָּרַעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־

פְּרַעַה לֵלְחָם, וַיֹּאמֶר פְּרַעַה לְכָל־מִצְרַיִם:

לָכוּ אֶל־יוֹסֵף, אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ.

נו וַהֲרָעַב הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ. וַיִּפְתָּח

יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם, וַיִּשְׁבֹּר

לְמִצְרַיִם. וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם.

נז וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁבֵר

אֶל־יוֹסֵף, כִּי־חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאָרֶץ.

מז לְקַמָּצִים – כָּל שִׁבְלַת הָיְתָה מְלֵאָה בְּקֹמֶץ

גִּרְעִינִים, הָאָרֶץ הִצְמִיחָה תְּבוּאָה רַבָּה.

נ אוֹן – שֵׁם עִיר בְּמִצְרַיִם.

נב כִּי־הִפְרִנִּי אֱלֹהִים בָּאָרֶץ עֲנִי – אֱלֹהִים

נָתַן לִי בָנִים בָּאָרֶץ שֶׁסָּבִלְתִּי בָּהּ

בַּהֲתַחֲלָהּ.

נג וַתִּכְלִינָה – הִסְתִּימוּ.

נד וַתַּחֲלִינָה – הִתְחִילוּ.

נו וַיִּשְׁבֹּר – מָכַר תְּבוּאָה לָאֲנָשִׁים הָרָעֵבִים.

נז וְכָל־הָאָרֶץ – כָּל הָאֲרָצוֹת הַנִּמְצָאוֹת

אֲסוּף הַתְּבוּאָה –
צִיּוֹר קִיר מִצְרִי

צלום הנִילוס (הַיָּאֹר) בְּמִינֹ

יוֹסֵף פֶּתַר אֶת חִלּוּמוֹת פֶּרְעָה

מִפְסוֹק אַ עַד פְּסוֹק לו

1. בִּיצַד הִגִּיעַ יוֹסֵף לְבֵית פֶּרְעָה?

2. יוֹסֵף הִצִּיעַ לְפֶרְעָה תְּכָנִית בִּיצַד לְהַצִּיל אֶת מִצְרַיִם מִרָעָב.
מִתַּחַו קוּ בֵּין תַּחֲלַת הַמִּשְׁפָּט לְסוֹפוֹ הַמִּתְאַיִם.

תְּכָנִית הַצֵּלָה לְתִקּוּפַת הָרָעָב

הַפְּקִידִים יֶאֱסְפוּ תְּבוּאָה
לְמַחְסְנֵי הַמֶּלֶךְ.

הַפְּקִידִים יִהְיוּ אַחֲרָאִים לְמִכִּירַת
הַתְּבוּאָה שֶׁאֲסָפוּ בַּמִּחְסָנִים.

שִׁיְהִיָּה אַחֲרָאִי לְתִכְנִית.

צָרִיךְ לְמִנּוֹת אָדָם חָכָם

בְּשִׁבַע הַשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת

בְּשִׁבַע הַשָּׁנִים הָרָעוֹת

בְּפִסּוֹק טז כְּתוּב:

וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פֶּרְעָה לֵאמֹר:
בְּלִעְדִּי, אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פֶּרְעָה.

סִמְנֵנוּ בְּפִסּוֹק בְּצִבְעִים שׁוֹנִים מֶלֶךְ אוֹ מִשְׁפָּט הָאוֹמְרִים:

לֹא אֲנִי הַפּוֹתֵר _____ סִמְנֵתִי בְּצִבְע
בְּעִזְרַת אֱלֹהִים אֲמַצָּא פֶתְרוֹן _____ סִמְנֵתִי בְּצִבְע

הַמּוֹרָה תִּסְפֹּר אֶת פֶּרֶק מֵא
לִפְנֵי שִׁיעֶסְקוּ בִּיחִידָה זוֹ.

אֲפֹשֶׁר לְשֹׂאוֹל:
אֵילֹו תְּכוּנוֹת הֵיוּ לְיוֹסֵף
עַל פִּי שְׁנֵי הַפְּרָקִים
הָאֲחֵרוֹנִים?
הַתְּלַמִּידִים יִרְאוּ אֶת
יִדְעֵתוֹ לִפְרֹשׁ חִלּוּמוֹת
וְאֵת יִכּוּלְתוֹ לַתֵּת עֲצָה
חֲכָמָה. בַּהֲמִשָּׁךְ יִרְאוּ
הַתְּלַמִּידִים אֶת כִּישְׁרוֹנוֹ
לְמַלֵּא תַּפְקִיד חָשׁוּב, הַצֵּלַת
מִצְרַיִם מִרָעָב.

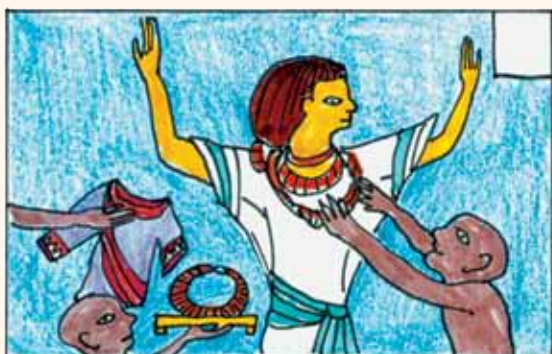
אֲפֹשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ אֶת
הַתְּרָשִׁים עַל עֲלִיוֹת
וּמוֹרְדוֹת בַּחַיִּי.

פֶּרַעַה מָנָה אֶת יוֹסֵף לְסָגְנוֹ – הַמִּשְׁנָה לַמֶּלֶךְ

קְרָאוּ מִפְּסוּק לז עד סוֹף הַפָּרָק

1. לְכָל אֵיזוֹר יֵשׁ בּוֹתֶרֶת מִתְאַיְמָה. הִתְאַיְמוּ אֶת מִסְפַּר הַבּוֹתֶרֶת לְאֵיזוֹר.
א. יוֹסֵף קִבֵּל מֵאֵת פֶּרַעַה אֶת טִבַּעַת הַמֶּלֶךְ. יוֹסֵף יִקְבַּע חֲקִים בְּמִצְרַיִם וַיַּחֲתֶם בְּטִבַּעַת הַמֶּלֶךְ.
ב. פֶּרַעַה נָתַן לְיוֹסֵף בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים מִיִּחְדִּים לְאֲנָשִׁים נִכְבָּדִים, כְּדִי שֶׁכָּלם יִכְבְּדוּ אוֹתוֹ.
ג. פֶּרַעַה נָתַן לְיוֹסֵף לְאִשָּׁה מִצְרִית מִמִּשְׁפַּחַה חֲשׁוּבָה.
ד. פֶּרַעַה קָרָא לְיוֹסֵף בְּשֵׁם חֲדָשׁ: צִפְנֵת פַּעֲנַח.

המורה תוכל לשאול:
על פי מה אפשר לדעת,
שפרעה הפך את יוסף לשר
וחשוב במצרים?

- א וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ-שֹׁכֵר בְּמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב לְבָנָיו: לָמָּה תִּתְּרָאוּ.
ב וַיֹּאמֶר: הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ-שֹׁכֵר
בְּמִצְרַיִם, רְדוּ-שָׁמָּה וּשְׁכְּרוּ-לָנוּ מִשָּׁם,
וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת.
ג וַיֵּרְדּוּ אַחֵי-יוֹסֵף, עֲשָׂרָה, לְשֹׁכֵר בַּר
מִמִּצְרַיִם.
ד וְאֶת-בְּנֵימִין אַחֵי יוֹסֵף לֹא-שָׁלַח יַעֲקֹב
אֶת-אָחִיו, כִּי אָמַר, פֶּן-יִקְרָאנוּ אֶסּוֹן.
ה וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשֹׁכֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים,
כִּי-הָיָה הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.
ו וַיֹּסֶף הוּא הַשְׁלִיט עַל-הָאֶרֶץ, הוּא
הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל-עַם הָאֶרֶץ. וַיָּבֹאוּ אַחֵי
יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ-לוֹ אִפְּיָם אֶרְצָה.

אֲנָשִׁים מִכְּנָעַן מִשְׁתַּחֲוִים לִפְנֵי פֶקִיד מִצְרִי בָכִיר – אִיור עַל פִּי צִיור קִיר מִצְרִי

מִפְסוּק א עַד פְּסוּק ו מִסְפָּר:
יַעֲקֹב שָׁלַח אֶת בָּנָיו לְקִנּוּת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם.
רַק בְּנֵימִין נִשְׁאַר עִם יַעֲקֹב.

- א יֵשׁ-שֹׁכֵר – יֵשׁ מְזוֹן לְמַכִּירָה.
לָמָּה תִּתְּרָאוּ – לָמָּה אַתֶּם מִבִּיטִים זֶה בְּזֶה מִבְּלִי
לְעֲשׂוֹת דְּבָר.
ב שְׁכְּרוּ – קִנּוּ.
ג בַּר – תְּבוּאָה.

וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אָחָיו, וַיִּכְרַם. וַיִּתְּנָכֶר
אֲלֵיהֶם, וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת, וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם: מַאֲיֵן בָּאתֶם? וַיֹּאמְרוּ: מֵאֶרֶץ
כְּנַעַן לְשֹׁכְר־אֶכָּל.
וַיִּכֶּר יוֹסֵף אֶת־אָחָיו, וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ.
וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם,
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: מְרַגְלִים אַתֶּם, לְרֹאוֹת
אֶת־עֲרוֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם.
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: לֹא, אֲדֹנִי, וַעֲבַדְיָךְ בָּאוּ
לְשֹׁכֵר־אֶכָּל.
כָּלְנוּ בְנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחֲנוּ, כְּנִים אֲנַחְנוּ,
לֹא־הָיוּ עֲבַדְיָךְ מְרַגְלִים.
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: לֹא, כִּי־עֲרוֹת הָאָרֶץ
בָּאתֶם לְרֹאוֹת.
וַיֹּאמְרוּ: שְׁנִים עָשָׂר עֲבַדְיָךְ אַחִים אֲנַחְנוּ,
בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד בָּאֶרֶץ כְּנַעַן, וְהִנֵּה הִקְטַן
אֶת־אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ.
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף: הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
אֲלֵכֶם לֵאמֹר, מְרַגְלִים אַתֶּם.
בְּזֹאת תִּבְחָנוּ: חֵי פְרַעְה אִם־תֵּצְאוּ מִזֶּה, כִּי
אִם־בָּבוֹא אַחֲיֵכֶם הִקְטַן הִנֵּה.
שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת־אֲחֵיכֶם, וְאַתֶּם
הָאֲסֹרוּ, וַיִּבְחָנוּ דְּבָרֵיכֶם, הֲאִמֶּת אַתֶּכֶם.
וְאִם־לֹא, חֵי פְרַעְה, כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם.

בַּפֶּרֶק מְסֻפָּר:
בְּנֵי יַעֲקֹב יֵצְאוּ לְמִצְרַיִם, יוֹסֵף הַכִּיָּרֵם אֲךָ הֵם לֹא
הִכִּירוּהוּ.
יוֹסֵף טָעַן שֶׁהֵם מְרַגְלִים.
יוֹסֵף מָכַר לָהֶם תְּבוּאָה וְדָרַשׁ מֵהֶם לָשׁוּב לְמִצְרַיִם
עִם בְּנֵימִין.

ז וַיִּתְּנָכֶר – עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ אֵינוֹ מְכִיר
אוֹתָם.
אָדָם זָר וְשׁוֹנֶה נִקְרָא נִכְרִי.
ט מְרַגְלִים אַתֶּם – אֲנִי חוֹשֵׁד שֶׁאַתֶּם אוֹסְפִים
בִּסְתֵּר יְדִיעוֹת עַל סוּדוֹת הַמְּדִינָה כְּדִי לְהַזִּיק.
לְרֹאוֹת אֶת־עֲרוֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם – לְרֹאוֹת
מְקוֹמוֹת לֹא מוֹגְנִים, לְגַלּוֹת אֶת סוּדוֹת הַמְּדִינָה.
יא כְּנִים – דּוֹכְרֵי אִמָּת.
עַל אָדָם יֵשֶׁר וְדוֹכֵר אִמָּת אוֹמְרִים שֶׁהוּא כֵּן.

יג וְהָאֶחָד אֵינָנוּ – מֵת, אֵינָנוּ בֵּין הַחַיִּים.

טו חֵי פְרַעְה – שְׁבוּעָה.

יז וַיֹּאסֹף אֹתָם אֶל־מִשְׁמֶר שְׁלֹשֶׁת יָמִים.

יח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי:

זֹאת עֲשׂוּ וַחֲיוּ, אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יֵרָא.

יט אִם־כְּנִים אַתֶּם, אֲחִיכֶם אֶחָד יֹאסֶר בְּבֵית

מִשְׁמָרְכֶם, וְאַתֶּם לָכוּ הִבִּיאוּ שָׁבֶר רַעְבוֹן

בְּתִיכֶם.

כ וְאֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטָן תָּבִיאוּ אֵלַי,

וַיֹּאמְנוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תָמוּתוּ. וַיַּעֲשׂוּ־כֵן.

כא וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו: אֲבָל אֲשָׁמִים

אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ

בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ. עַל־כֵּן בָּאָה

אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת.

כב וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם לֵאמֹר: הֲלוֹא אָמַרְתִּי

אֲלֵיכֶם לֵאמֹר, אֶל־תַּחֲטְאוּ בְיֶלֶד, וְלֹא

שָׁמַעְתֶּם, וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ.

כג וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַעַ יוֹסֵף, כִּי הַמְּלִיץ

בִּינְתָם.

כד וַיֹּסֶב מֵעַלֵיָּהֶם וַיִּבֶךְ. וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם, וַיְדַבֵּר

אֲלֵהֶם, וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת־שְׁמֶעוֹן, וַיֹּאסֶר

אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם.

כה וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלֵּא אֶת־כְּלֵיהֶם בָּר, וּלְהָשִׁיב

כְּסָפֵיהֶם אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ וּלְתַת לָהֶם צֹדָה

לְדֶרֶךְ. וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן.

יז מִשְׁמֶר – מֵאֶסֶר.

כא צָרַת נַפְשׁוֹ – רָאִינוּ אֶת סִבְלוֹ.

כב וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ – זֶה עֲנֵשׁ עַל שְׁשׁ־פְּכָנוֹ אֶת דָּמוֹ, שֶׁגָּרְמָנוּ לְמוֹתוֹ.

כג כִּי שָׁמַעַ יוֹסֵף – יוֹסֵף הִבִּין אֶת שְׁפָתָם.
כד כִּי הַמְּלִיץ בִּינְתָם – הַמְּתַרְגְּמָן הָיָה בֵּינֵיהֶם
וְתַרְגֵּם אֶת דְּבָרֵי יוֹסֵף לְאֲחֵים.

כו וַיֵּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמֹרֵיהֶם וַיֵּלְכוּ
מִשָּׁם.

כז וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת־שַׁקּוֹ לִתֵּת מִסֹּפּוֹ
לְחֹמְרוֹ בַּמָּלוֹן, וַיֵּרָא אֶת־כֶּסֶפוֹ וְהִנֵּה־הוּא
בְּפִי אֲמִתְחָתוֹ.

כח וַיֹּאמֶר אֶל־אָחִיו: הוֹשֵׁב כֶּסֶף וְגַם הִנֵּה
בְּאֲמִתְחָתִי. וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחְרְדוּ אִישׁ
אֶל־אָחִיו לֵאמֹר, מַה־זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים
לָנוּ.

כט וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן,
וַיַּגִּידוּ לוֹ אֶת כָּל־הַקְּרֹת אֲתָם לֵאמֹר:

ל דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֵתָנוּ קְשׁוֹת,
וַיִּתֵּן אֵתָנוּ כַּמְּרָגְלִים אֶת־הָאָרֶץ.

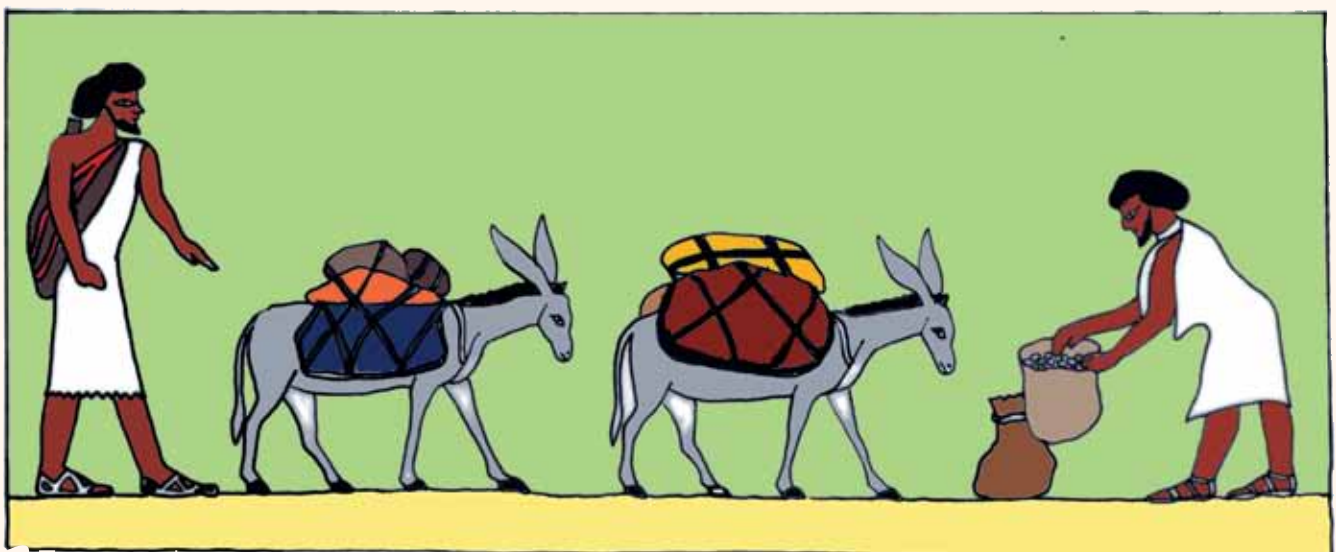
לא וַנֹּאמֶר אֵלָיו, כְּנִים אֲנַחְנוּ, לֹא הִייֵנוּ
מְרָגְלִים.

כז בַּמָּלוֹן – בַּמָּקוֹם שֶׁיֵּשְׁנוּ בוֹ.
אֲמִתְחָתוֹ – הַשַּׁק שֶׁלּוֹ.

כח וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחְרְדוּ – פָּחְדוּ וְנִכְהָלוּ מְאֹד.

כט כָּל־הַקְּרֹת אֲתָם – כָּל מָה שֶׁקָּרָה לָהֶם בְּמִצְרַיִם.

ל הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ – יוֹסֵף, שֶׁהוּא הַשְּׁלִיט
וְהָאֲדוֹן.

אִישׁ בְּשׁוּרֹת פָּקִיד מִצְרִי בְּכִיר – אִיּוֹר עַל פִּי צִיּוֹר קִיר מִצְרִי

לב שְׁנַיִם-עָשָׂר אֲנַחְנוּ אֲחִים בְּנֵי אָבִינוּ,
הָאֶחָד אֵינָנוּ, וְהַקָּטָן הַיּוֹם אֶת-אָבִינוּ
בָּאָרֶץ כְּנָעַן.

לג וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ, בְּזֹאת
אֲדַע כִּי כְנִים אַתֶּם, אֲחֵיכֶם הָאֶחָד הִנִּיחוּ
אֹתִי וְאֶת-רַעְבוֹן בְּתִיכֶם קָחוּ וּלְכוּ.
לד וַהֲבִיאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֵלַי, וְאֲדַעָה,
כִּי לֹא מְרַגְלִים אַתֶּם, כִּי כְנִים אַתֶּם.
אֶת-אֲחֵיכֶם אֶתֵּן לָכֶם, וְאֶת-הָאָרֶץ
תִּסְחָרוּ.

לה וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם, וְהִנֵּה-אִישׁ
צָרוּר-כֶּסֶף בְּשֵׁקוֹ, וַיֵּרֶאוּ אֶת-צָרוּתָם
כִּסְפִּיהֶם, הִמָּה וְאָבִיהֶם, וַיֵּירָאוּ.

לו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם יַעֲקֹב אָבִיהֶם: אֹתִי
שִׁכַּלְתֶּם, יוֹסֵף אֵינָנוּ, וְשִׁמְעוֹן אֵינָנוּ,
וְאֶת-בְּנֵימִן תִּקְחוּ. עָלַי הָיוּ כָלָנָה.
לז וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר: אֶת-שְׁנֵי
בְנֵי תָמִית, אִם-לֹא אָבִיאָנוּ אֵלֶיךָ. תִּנָּה
אֹתוֹ עַל-יָדִי, וְאֲנִי אֲשִׁיבָנוּ אֵלֶיךָ.

לח וַיֹּאמֶר: לֹא-יֵרֵד בְּנֵי עִמְכֶם. כִּי-אֲחִיו מֵת
וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׁאָר, וְקָרָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדֶרֶךְ,
אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָהּ, וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁיבְתִּי
בְּיָגוֹן שְׂאוּלָה.

לד וְאֶת-הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ – תִּהְיוּ חֲפָשִׁיִּים לְהִתְהַלֵּךְ
בְּמִצְרַיִם וּלְסַחֵר עִם תּוֹשְׁבֶיהָ.

לה מְרִיקִים – מְרוֹקְנִים.
צָרוּר – חֲבִילָה.

לו אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם – תִּגְרְמוּ לִי לִהְיוֹת אֶב שָׂכוּל
לְבָנִים נוֹסְפִים.
עָלַי הָיוּ כָלָנָה – כָּל הַצָּרוֹת בָּאוּ עָלַי.

לח וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁיבְתִּי בְּיָגוֹן שְׂאוּלָה – אָמוֹת
בְּצֶעַר רַב.

יוֹסֵף פָּגַשׁ אֶת אָחִיו

קְרְאוּ אֶת הַפָּרֶק

1. כְּתֹבוּ לְכָל אֵיזוֹר מִשְׁפָּט הַמִּסְבִּיר מָה קָרָה.

ב.

א.

ד.

ג.

1.

יש כאן הזדמנות לקריאה קולית גם מתוך האיורים וגם מתוך הטקסט התנ"כי. חשוב להקפיד על הטעמה, על דיוק ועל קצב. אפשר להציע לתלמידים לספר את הסיפור בעזרת האיורים.

אפשר לשאול:

א. מהו המהפך שחל ביחסים בין האחים לבין יוסף?

יש להניח שהתלמידים יראו את תלותם של האחים ביוסף לעומת תלותו בהם בעבר.

יוסף ידע מי הם, אך הם לא ידעו מי הוא.

ב. מדוע התנכר יוסף לאחיו?

התלמידים בוודאי ידברו על נקמה מתוקה, אך אפשר להאיר זווית נוספת:

יכול להיות שיוסף רצה לתת להם הזדמנות לחזור ולחשוב על מה שעוללו לאחיהם, וייתכן שרצה לאפשר להם להתחרט.

ו.

ה.

ז.

2. בְּאֲשֶׁר הָיוּ בְּמִלּוֹן, חָשְׁבוּ הָאֲחִים עַל כָּל מָה שֶׁקָּרָה לָהֶם בְּמִצְרַיִם וּבְמִלּוֹן.
שָׁעֲרוּ מָה חָשְׁבוּ. תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר בְּפִסּוּקִים כֹּא, כִּז, כח.

2.
אפשר לשאול:
מי מבין האחים גילה
אחריות?
אפשר לערוך השוואה
בין התנהגות ראובן כאן
להתנהגותו במכירת
יוסף, ולשער מדוע לא
קיבל יעקב את הצעתו
של ראובן (פסוק לו). יש
להניח שהתלמידים יוכלו
לענות, שבניו של ראובן הם
נכדיו של יעקב, ולכן לא
יכול היה יעקב לקבל את
הצעתו של ראובן.

3. התבוננו באיורים הבאים והסבירו את הקשר ביניהם.

3.
העיון באיורים ירמז
לתלמידים שיש קשר בין
הסיטואציה שבה אחי יוסף
משתחוים לפניו, לבין
חלומות יוסף בנעוריו.
האיורים מהווים דוגמה
לכך שהחלומות במקרא
באים לרמז על אירועים
שיקרו בעתיד.

4. יוסף לא התנהג יפה אל אחיו, אך לפי הספור אנחנו יודעים שהוא לא
שמח להתנהג כך.

מדוע אם כן התנהג כך? מה הוא בקש להשיג?

מפסוק א עד פסוק יז מספר:
המזון, שהביאו האחים ממצרים, אזל, והיה צריך
לרדת שוב למצרים.
יהודה שכנע את יעקב לשלח את בנימין.

ב כלו – סימו.

ג העד העד – הזהיר.

ד אם-ישך – אם אתה.

ח טפנו – ילדי המשפחה.

ט אנכי אערבנו – אני ערב לשובו, אני אחראי
לשלומו.

א והרעב כבד בארץ.

ב ויהי כאשר כלו לאכל את-השבר, אשר
הביאו ממצרים, ויאמר אליהם אביהם:
שבו שברו-לנו מעט-אכל.

ג ויאמר אליו יהודה לאמר: העד העד

בנו האיש לאמר, לא-תראו פני, בלתי
אחיהם אתכם.

ד אם-ישך משלח את-אחינו אתנו, נרדה
ונשברה לך אכל.

ה ואם-אינך משלח, לא נרד, כי-האיש
אמר אלינו לא-תראו פני, בלתי אחיהם
אתכם.

ו ויאמר ישראל: למה הרעתם לי, להגיד
לאיש העוד לכם אח?

ז ויאמרו: שאול שאל-האיש לנו ולמולדתנו
לאמר: העוד אביכם חי? היש לכם אח?
ונגד-לו על-פי הדברים האלה. הידוע
נדע, כי יאמר הורידו את-אחיהם?

ח ויאמר יהודה אל-ישראל אביו: שלחה
הנער אתי ונקומה ונלכה, ונחיה ולא
נמות, גם-אנחנו גם-אתה גם-טפנו.

ט אנכי אערבנו, מידי תבקשנו. אם-לא
הביאתיו אליך והצגתיו לפניך, וחטאתי
לך כל-הימים.

י כי לולא התמהמהנו, כי־עתה שבנו זה
פעמים.

יא ויאמר אלהם ישראל אביהם: אם־כן
אפוא זאת עשו: קחו מזמרת הארץ
בכליכם והורידו לאיש מנחה, מעט צרי
ומעט דבש, נכאת ולט, בטנים ושקדים.
יב וכסף משנה קחו בידכם, ואת־הכסף
המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם.
אולי משגה הוא.

יג ואת־אחיכם קחו, וקומו שובו
אל־האיש.

יד ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש,
ושלח לכם את־אחיכם אחר ואת־בנימין.
ואני, כאשר שכלתי שכלתי.

טו ויקחו האנשים את־המנחה הזאת,
ומשנה־כסף לקחו בידם ואת־בנימן,
ויקמו וירדו מצרים, ויעמדו לפני יוסף.

טז וירא יוסף אתם את־בנימין, ויאמר
לאשר על־ביתו: הבא את־האנשים
הביתה וטבח טבח והכן, כי אתי יאכלו
האנשים בצהרים.

יז ויעש האיש כאשר אמר יוסף, ויבא
האיש את־האנשים ביתה יוסף.

י התמהמהנו – התעכבנו.

יא מזמרת הארץ – מפרי הארץ.

יב וכסף משנה – סכום כסף כפול, פי שנים.
משגה – שגיאה, טעות.

יד ואל שדי – אחד השמות של אלהים.

טז וטבח טבח והכן – שחט בהמות והכן סעודה.
לחדר שמכינים בו סעודות קוראים מטבח.

יח וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבָאוּ בֵּית
 יוֹסֵף, וַיֹּאמְרוּ: עַל־דִּבְרֵי הַכֶּסֶף הַשֶּׁב
 בְּאִמְתַּחֲתֵינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים,
 לְהַתְּגַלֵּל עָלֵינוּ וּלְהַתְּנַפֵּל עָלֵינוּ וּלְקַחַת
 אֶתְנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ.
יט וַיַּגִּשּׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף,
 וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת.
כ וַיֹּאמְרוּ: בִּי אֲדֹנָי, יֵרֵד יִרְדְּנוּ בַּתְּחִלָּה
 לְשֹׁכֵר־אֶכֶל.
כא וַיְהִי כִּי־בָאוּ אֶל־הַמָּלֹךְ וַנִּפְתָּחָה
 אֶת־אִמְתַּחֲתֵינוּ, וְהִנֵּה כֶסֶף־אִישׁ בְּפִי
 אִמְתַּחֲתוֹ, כִּסְפֵנוּ בְּמִשְׁקָלוֹ. וַנָּשֶׁב אֹתוֹ
 בִּידָנוּ.
כב וְכֶסֶף אַחֵר הוֹרְדָנוּ בִּידָנוּ לְשֹׁכֵר־אֶכֶל.
 לֹא יִדְעֵנוּ מִי־שֵׁם כִּסְפֵנוּ בְּאִמְתַּחֲתֵינוּ.
כג וַיֹּאמֶר: שָׁלוֹם לָכֶם, אֶל־תִּירָאוּ,
 אֱלֹהֵיכֶם וָאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם מַטְמוֹן
 בְּאִמְתַּחֲתֵיכֶם, כִּסְפְּכֶם בָּא אֵלַי. וַיּוֹצֵא
 אֲלֵהֶם אֶת־שִׁמְעוֹן.
כד וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף,
 וַיִּתֵּן־מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם, וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא
 לַחֲמֹרֵיהֶם.
כה וַיִּכְיֶנוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בְּצִהְרֵימָה,
 כִּי שָׁמְעוּ כִּי־שֵׁם יֹאכְלוּ לֶחֶם.

מִפְסוֹק יח וְעַד סוֹף הַפָּרָק מְסַפֵּר:
 כַּאֲשֶׁר הָאֲחִים הִגִּיעוּ לְמִצְרַיִם, הֵם הוּבָאוּ לְבֵית
 יוֹסֵף.
 יוֹסֵף הִתְרַגֵּשׁ מְאֹד לִרְאוֹת אֶת בְּנֵי־מִיֶּזֶן, אֲךָ לֹא
 הִרְאָה זֹאת.

יח הַכֶּסֶף הַשֶּׁב בְּאִמְתַּחֲתֵינוּ – הַכֶּסֶף שֶׁמָּצְאוּנוּ
 בְּשִׁקִּים.
 לְהַתְּגַלֵּל עָלֵינוּ – לְהַאֲשִׁים אוֹתָנוּ.
כ בִּי אֲדֹנָי – אֲנִי אֲדֹנָי.

כג מַטְמוֹן – אוֹצָר.
 כִּסְפְּכֶם בָּא אֵלַי – אֲנִי כִבֵּר קִבַּלְתִּי מִכֶּם אֶת
 הַתְּשָׁלוּם.

הַעֲלָאת מִנְחָה – עַל פִּי צִיּוֹר קִיר מִצְרַיִם

כו וַיָּבֹא יוֹסֵף הַבֵּיתָה, וַיְבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה

אֲשֶׁר־בְּיָדָם הַבֵּיתָה, וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אַרְצָה.

כז וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם, וַיֹּאמֶר: הַשָּׁלוֹם

אֲבִיכֶם הַזֶּקֶן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם, הַעוֹדְנֹנוּ חַי?

כח וַיֹּאמְרוּ: שָׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאֲבִינוּ עוֹדְנֵנוּ חַי.

וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ.

כט וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־בְּנֵי־מִין, אָחִיו

בֶּן־אָמוֹ, וַיֹּאמֶר: הֲזֶה אַחִיכֶם הַקָּטָן

אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי? וַיֹּאמֶר: אֱלֹהִים יַחְנֶנּוּ,

בְּנֵי.

ל וַיַּמְהַר יוֹסֵף, כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו

וַיִּבְקֹשׁ לְבָכוֹת, וַיָּבֹא הַחֲדָרָה וַיִּבֶךְ שָׁמָּה.

לא וַיִּרְחֹץ פָּנָיו וַיֵּצֵא, וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר:

שִׁימוּ לִי לָחֶם.

לב וַיִּשְׁימוּ לוֹ לִבְדּוֹ וּלְהֶם לְבָדָם, וּלְמִצְרַיִם

הָאֲכָלִים אֹתוֹ לְבָדָם, כִּי לֹא יוּכָלוֹן

הַמִּצְרַיִם לֶאֱכֹל אֶת־הָעֲבָרִים לָחֶם,

כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לְמִצְרַיִם.

לג וַיֵּשְׁבוּ לִפְנָיו, הַבָּכָר כְּבִכְרָתוֹ

וְהַצָּעִיר כְּצַעֲרָתוֹ, וַיִּתְמָהוּ הָאֲנָשִׁים

אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ.

לד וַיִּשָּׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם,

וַתֵּרֶב מִשָּׂאת בְּנֵי־מִן מִמִּשָּׂאת כָּלֶם

חֲמִשׁ יָדוֹת, וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ.

כט אֱלֹהִים יַחְנֶנּוּ – אֱלֹהִים יִרְחֶם עָלֶיךָ וַיִּשְׁמֹר
אוֹתְךָ.

ל נִכְמְרוּ רַחֲמָיו – הִתְגַּבְּרוּ רַחֲמָיו.

לב כִּי־תוֹעֵבָה – אָסוּר עַל פִּי מִנְהַגֵּי הַמִּצְרַיִם כִּי זֶה
דוֹחָה אוֹתָם.

לג וַיִּתְמָהוּ – הִתְפַּלְאוּ.

לד מִשָּׂאת בְּנֵי־מִן – הַמִּתְנָה שֶׁקִּבֵּל בְּנֵי־מִין.
חֲמִשׁ יָדוֹת – פִּי חֲמִשָּׁה.

בני יעקב ירדו למצרים בפעם השנייה

1. מלאי המזון, שהביאו האחרים ממצרים, נגמר.

בצל הרעב הכבד התנהלה שיחה בין ישראל לבניו.

מתחו קו אל המשפט המתאים מהתורה.

1.

אפשר לשאול:

א. מתי כבר ראינו, שיהודה גילה אחריות ויכולת מנהיגות? המורה תוכל להפנות את התלמידים לפרק לז, פסוקים כו-כז.

ב. מדוע לדעתכם הסכים יעקב לבקשתו של יהודה? או: מדוע לא הצליח ראובן במקום שיהודה הצליח? יהודה לא היה הבכור, ובכל זאת התבלט בתכונות של מנהיג. הוא היה חכם ואחראי, וידע להציע את ההצעה הנכונה והטובה בכל מצב.

אם ישך משלח את אחינו אתנו
נרדה ונשברה לך אכל.

שבו שברו לנו מעט אכל.

למה הרעתם לי, להגיד לאיש
העוד לכם אח?

שלחה הנער אתי... מידי תבקשנו.

האב אמר לבניו:

יהודה אמר לאביו:

האב אמר לבניו:

יהודה אמר לאביו:

2. א. באילו טעונים הצליח יהודה לשכנע את יעקב?

•

•

ב. על מה מתפלל יעקב? ענו לפי פסוק יד.

ג. הזכרו וכתבו: כיצד התנהג יהודה בזמן מכירת יוסף?

(פרק לז פסוקים כו-כז)

3. מה אפשר ללמוד על יהודה מהתנהגותו הפעם?

3. מה עוֹרר אֶת פְּלִיאַת הָאֲחִים כְּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ הַפַּעַם לְבֵית יוֹסֵף?

4. יְהוּדָה הָיָה הַבֵּן הָרְבִיעִי. הֲאִם אַתֶּם זֹכְרִים אַחֲרֵים שֶׁלֹּא הָיוּ בָּנִים
בְּכוֹרִים וּבְכָל זֹאת הָיוּ הַמְּנַהִיגִים בַּמִּשְׁפָּחָה?

5. שְׁעָרוֹ מְדוּעַ לֹא לָקַח יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהֶצִּיעוּ הָאֲחִים לְהַחְזִיר לוֹ?

חִידָה

יֹדֵעַ וְלֹא יֹדֵעַ
מְכִיר וְלֹא מְכִיר
מִי אֲנִי?

4.

הַתְּלַמִּידִים יִשְׁמְּרוּ לֵב לַכֹּדֶן
שֶׁבְּכָל סִיפּוּרֵי סֵפֶר בְּרִאשִׁית
מְנַהִיגֵי הַמִּשְׁפָּחָה אֵינָם
הַבְּכוֹרִים!

א ויצו את-אשר על-ביתו לאמר: מלא

את-אמתחת האנשים אכל, כאשר

יוכלון שאת, ושים כסף-איש בפי

אמתחתו.

ב ואת-גביעי, גביע הכסף, תשים בפי

אמתחת הקטן, ואת כסף שברו. ויעש

כדבר יוסף אשר דבר.

ג הבקר אור, והאנשים שלחו, המה

וחמריהם.

ד הם יצאו את-העיר, לא הרחיקו, ויוסף

אמר לאשר על-ביתו: קום רדף אחרי

האנשים, והשגתם, ואמרת אליהם: למה

שלמתם רעה תחת טובה?

מפסוק א עד פסוק יז מספר:

האחים יצאו לכנען עם המזון שקנו ועם המתנות שקבלו.

יוסף שלח אחריהם שליח, שטען שהם גנבו מיוסף גביע ששמש כלי לנחוש. הגביע נמצא באמתחתו של בנימין. יוסף מבקש לאסור רק את בנימין.

א אשר על-ביתו – מנהל הבית שלו.

כאשר יוכלון שאת – כמה שיוכלו לסחב.

ד למה שלמתם רעה תחת טובה – למה עשיתם

רעה במקום הטובה שעשיתי לכם.

ה הרעלתם אשר עשיתם – מה שעשיתם הוא רע.

ז מעשות – לעשות.

גביע מצרי עתיק

י ואתם תהיו נקיים – לא אשמים.

יג ויעמס איש על-חמורו – כלם שמו על חמוריהם את שקיהם ושבו כדי לא להשאיר את בנימין לבד.
עודנו – עדין.

טז ומה-נצטדק –במה נוכיח את צדקתנו שאין אנו אשמים.
עון עבדיך – החטא של עבדיך.

ה הלוא זה אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו. הרעלתם אשר עשיתם.

ו וישגם, וידבר אליהם את-הדברים האלה.

ז ויאמרו אליו: למה ידבר אדני כדברים האלה? חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה.

ח הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו השיבנו אליך מארץ כנען, ואיך נגנב מבית אדניך כסף או זהב.

ט אשר ימצא אתו מעבדיך ומת, וגם-אנחנו נהיה לאדני לעבדים.
י ויאמר: גם-עתה כדבריכם כן-הוא, אשר ימצא אתו יהיה-לי עבד, ואתם תהיו נקיים.

יא וימהרו ויורדו איש את-אמתחתו ארצה, ויפתחו איש אמתחתו.

יב ויחפש, בגדול החל ובקטן כלה, וימצא הגביע באמתחת בנימן.

יג ויקרעו שמלתם, ויעמס איש על-חמורו וישבו העירה.

יד ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף, והוא עודנו שם, ויפלו לפניו ארצה.

טו ויאמר להם יוסף: מה-המעשה הזה אשר עשיתם? הלוא ידעתם, כי-נחש ינחש איש אשר כמני.

טז ויאמר יהודה: מה-נאמר לאדני, מה-נדבר ומה-נצטדק? האלהים מצא את-עון עבדיך, הננו עבדים לאדני גם-אנחנו, גם אשר-נמצא הגביע בידו.

יז וַיֹּאמֶר: חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת. הָאִישׁ
אֲשֶׁר נִמְצָא הִגִּבֵּיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה-לִּי עֶבֶד,
וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם.

יח ■ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, וַיֹּאמֶר: בִּי אֲדֹנִי,
יְדַבֵּר-נָא עִבְדְּךָ דְּבַר בְּאָזְנִי אֲדֹנִי,
וְאֶל-יֵחָר אֶפֶךָ בְּעִבְדְּךָ, כִּי כִמּוֹךָ כִּפְרָעָה.
יט אֲדֹנִי שְׁאַל אֶת-עִבְדִּי לֵאמֹר, הֲיֵשׁ-לָכֶם
אֵב אוֹ-אֵח.

כ וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנִי, יֵשׁ-לָנוּ אֵב זָקֵן
וַיֵּלֶד זָקֵנִים קָטָן, וְאָחִיו מֵת וַיּוֹתֵר
הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָבוֹ.

כא וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדִּיךָ, הוֹרְדֵהוּ אֵלָי,
וְאֶשְׁיֵמָה עֵינֵי עָלָיו.

כב וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנִי, לֹא-יּוּכַל הַנַּעַר לַעֲזֹב
אֶת-אָבִיו, וְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וּמֵת.

כג וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדִּיךָ, אִם-לֹא יֵרֵד אַחֲיָכֶם
הַקָּטָן אִתְּכֶם, לֹא תִסָּפֹן לְרֹאוֹת פָּנָי.

כד וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי,
וַנִּגְדֹּל-לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנִי.

כה וַיֹּאמֶר אָבִינוּ, שָׁבוּ שְׁבָרוּ-לָנוּ מַעַט-אֲכָל.

כו וַנֹּאמֶר, לֹא נוּכַל לָרֶדֶת, אִם-יֵשׁ אַחֲיָנוּ
הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיֵּרְדֵּנוּ. כִּי-לֹא נוּכַל לְרֹאוֹת
פָּנָי הָאִישׁ וְאַחֲיָנוּ הַקָּטָן אֵינָנו אִתָּנוּ.

כז וַיֹּאמֶר עִבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ, אַתֶּם יַדְעֶתֶם,
כִּי שְׁנַיִם יִלְדָה-לִּי אִשְׁתִּי.

כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי, וְאָמַר אֶךָ טָרֵף טָרֵף,
וְלֹא רִאִיתִיו עַד-הַנָּה.

כט וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֶה מֵעַם פָּנָי, וְקָרָהוּ
אֶסּוֹן וְהוֹרִדְתֶּם אֶת-שִׁיבְתִּי בְרָעָה שְׂאֵלָה.

ל וַעֲתָה כְּבֹאִי אֶל-עִבְדְּךָ, אָבִי, וְהַנַּעַר
אֵינָנו אִתָּנוּ, וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ.

מִפְסוּק יח וְעַד סוֹף הַפָּרָק מְסֻפָּר:
יְהוּדָה מִתְחַנֵּן בְּפָנָי יוֹסֵף, שֶׁלֹּא יִשְׁאִיר אֶת בְּנֵימִין
בְּכֶלֶא, כִּי אָבִיו עָלוּל לָמוֹת מִצָּעַר.

יח וְאֶל-יֵחָר אֶפֶךָ – אֵל תִּכְעַס.
כִּי כִמּוֹךָ כִּפְרָעָה – אֶתָּה חָשׁוּב כְּמוֹ פְּרָעָה.

כ וַיּוֹתֵר – נִשְׁאָר.

כא וְאֶשְׁיֵמָה עֵינֵי – אֶשְׁגִּיחַ.

כב וּמֵת – הַכּוֹנֵה לִיעֶקֶב.

כח עַד-הַנָּה – עַד עַכְשָׁיו.

ל וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ – יַעֲקֹב אָהָב מְאֹד אֶת
בְּנֵימִין.

לא וְהָיָה כְּרֹאוֹתָיו, כִּי־אֵין הַנַּעַר, וּמֵת,
וְהוֹרִידוּ עֲבָדָיְךָ אֶת־שִׁיבַת עֲבָדְךָ אֲבִינוּ
בִּגְזֹן שְׂאֵלָה.

לב כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת־הַנַּעַר מֵעַם אָבִי
לֵאמֹר, אִם־לֹא אֲבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחֻטְאֹתֵי
לְאָבִי כָל־הַיָּמִים.

לג וְעַתָּה יֵשֶׁב־נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנַּעַר עֶבֶד
לְאֹדֹנִי, וְהַנַּעַר יַעַל עִם־אָחִיו.

לד כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנַּעַר אֵינָנו
אִתִּי? פֶּן אֲרֹאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא
אֶת־אָבִי.

לד בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא – בַּנַּעַר אוֹ בַּמָּוֶת שִׁקְרָה
לְאָבִי.

יוסף מתוודע אל אחיו –
ציר גוסטב דורה

אַחִיו שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹב נִבְהָלוּ מְאֹד

1. מִדּוּעַ נִבְהָלוּ הָאֲחִים? שִׁלְבוּ בְּתִשׁוּבַתְכֶם אֶת הַמְשָׁפֵט מֵהַתּוֹרָה:

לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה?

1. כדי להטמיע את הביטוי "רעה תחת טובה", אפשר לבקש מהתלמידים לספר סיפורים מקדימים, ולהשתמש בביטויים הקשורים: "טובה תחת טובה", "טובה רעה" "רעה תחת רעה".

2. מָה אָמַר יְהוּדָה לְיוֹסֵף כְּדִי לְשַׁכְנְעוֹ לֹא לְהִשָּׁאִיר אֶת בְּנֵימִין בְּמִצְרַיִם? אִם תִּרְצוּ, שִׁלְבוּ אֶת הַמְשָׁפֵט:

יָשָׁב נָא עִבְדְּךָ תַּחַת הַנֶּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנִי.

2. התלמידים יבינו שיהודה מחויב להבטחתו ליעקב ורוצה לקיימה; שיהודה לא רצה להפקיר את בנימין; שהוא חשש ממה שיקרה ליעקב, כשישמע שבנימין נשאר במצרים. התלמידים יבינו, שיהודה מתבלט בגילוי אחריות ובכושר מנהיגות.

3. מָה בְּדַבְּרֵיו שֶׁל יְהוּדָה שִׁכְנַע אֶת יוֹסֵף שֶׁהָאֲחִים אֲכֹן הֵבִינוּ שְׁעָשׂוּ מַעֲשֵׂה נֹדָא לְיוֹסֵף?

3. על פי פרשנים, יוסף רצה לאפשר לאחים להתחרט על מה שעוללו לו ולכן הקשה עליהם.

4. א. לִפִּי מָה אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת שִׁיְהוּדָה הוּא הַמְּנַהִיג שֶׁל הָאֲחִים?

ב. אִיךְ אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת שֶׁכָּל הָאֲחִים קִבְּלוּ אֶת יְהוּדָה כַּמְּנַהִיג שֶׁלָּהֶם?

א ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, ויקרא: הוציאו כל-איש מעלי. ולא-עמד איש אתו, בהתודע יוסף אל-אחיו.

ב ויתן את-קלו בבכי, וישמעו מצרים וישמע בית פרעה.

ג ויאמר יוסף אל-אחיו: אני יוסף. העוד אבי חי? ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו.

ד ויאמר יוסף אל-אחיו: גשו-נא אלי. ויגשו. ויאמר: אני יוסף אחיכם, אשר-מכרתם אתי מצרימה.

ה ועתה אל-תעצבו ואל-יחר בעיניכם כי-מכרתם אתי הנה, כי למחיה שלחני אלהים לפניכם.

ו כי-זה שנתים הרעב בקרב הארץ, ועוד חמש שנים, אשר אין-חריש וקציר. וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, ולהחיות לכם לפליטה גדלה.

ז ועתה לא-אתם שלחתם אתי הנה, כי האלהים, וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל-ביתו, ומשל בכל-ארץ מצרים.

בפרק מספר:

יוסף ספר לאחים מיהו והזמין אותם לחזור למצרים ביחד עם אביהם. האחים חזרו הביתה ובשרו ליצקב, שיוסף חי והוא המושל.

א לכל הנצבים עליו – לכל האנשים שעמדו לידו.

ב בהתודע – כאשר יוסף הודיע לאחיו מיהו. וישמעו מצרים – הספור התפרסם במצרים. כאשר ספור או ידיעה עובדים מאיש לאיש, אומרים שהשמועה עוברת.

ה למחיה שלחני אלהים לפניכם – ה' שלח אותי למצרים לפניכם כדי להציל אתכם מהרעב, כדי שתחיו.

ז לשום לכם שארית – כדי שתשארו בחיים. לפליטה גדלה – להצלה. על אדם שברח ונצל מאסון ומצא מקלט במקום אחר אפשר להגיד שהוא פליט.

ח וישימני לאב לפרעה – שם אותי ליועץ לפרעה.

ט מהִירוּ וְעָלוּ אֶל־אָבִי, וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו,
כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף: שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאֹדוֹן
לְכָל־מִצְרַיִם, רְדֵה אֵלַי, אֶל־תַּעֲמֹד.
י וַיֵּשְׁבֶת בְּאֶרֶץ־גֶּשֶׁן וְהָיִיתָ קָרוֹב אֵלַי
אֶתָּה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ, וְצֹאנְךָ וּבְקָרְךָ
וְכָל־אֲשֶׁר־לְךָ.
יא וְכָל־כְּלָתִי אֶתָּךְ שָׁם, כִּי־עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים
רָעַב, פֶּן־תּוֹרֵשׁ אֶתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לְךָ.
יב וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין,
כִּי־פִי הִמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם.
יג וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רָאִיתֶם, וּמַהֲרֶתֶם
וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הֵנָּה.
יד וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרֵי בְנִימִן־אָחִיו וַיִּבְכֶּה,
וּבְנִימִן בָּכָה עַל־צוּאָרָיו.
טו וַיִּנָּשֶׁק לְכָל־אָחִיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם,
וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְרוּ אָחִיו אִתּוֹ.
טז וְהָקֹל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲהָ לֵאמֹר, בָּאוּ אָחִי
יוֹסֵף, וַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי פְרַעֲהָ וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו.
יז וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהָ אֶל־יוֹסֵף, אָמַר אֶל־אָחִיךָ
זֹאת עָשׂוּ: טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם וּלְכוּ־בָאוּ
אֶרֶצָה כְּנָעַן.
יח וַיִּקְחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי,
וַאֲתָנָה לָכֶם אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם, וַאֲכָלוּ
אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ.

ט אֶל־תַּעֲמֹד – אַל תִּתְעַכֵּב.

י וַיֵּשְׁבֶת בְּאֶרֶץ־גֶּשֶׁן – אֲזוּר בְּתוֹךְ מִצְרַיִם
הַמִּתְאִים לְרוּעֵי צֹאן. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יָכְלוּ לְשַׁבֵּת
בֵּין הַמִּצְרַיִם, כִּי הַשּׁוֹר נִחָשֵׁב אֲצֵלָם חֵיהָ קְדוּשָׁה.

יא וְכָל־כְּלָתִי אֶתָּךְ – אֲדַאֲג שִׁיחֶיהָ לָכֶם מִמָּה
לְהִתְפָּרֵס.
יב וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת – תִּהְיֶה לְרֹשׁ.
יג וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר רָאִיתֶם – רֹשׁ הִיא מְלָה נִרְדֶּפֶת לְעֵנִי.

יז טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם – שִׁימוּ מִטָּעֵן עַל הַבְּהֵמוֹת
שֶׁלָּכֶם.
יח וַאֲכָלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ – אָכְלוּ מִטוֹב הָאָרֶץ.

יט וְאַתָּה צוֹיִתָּהּ זֹאת עֲשׂוּ: קְחוּ-לָכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם וּלְנַשִּׁיכֶם וּנְשֵׂאתֶם
אֶת-אֲבִיכֶם וּבָאתֶם.

כ וְעִינֵיכֶם אֶל-תַּחַס עַל-כָּלִיכֶם, כִּי-טוֹב
כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא.

כא וַיַּעֲשׂוּ-כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף
עֲגָלוֹת עַל-פִּי פֶרַעַה, וַיִּתֵּן לָהֶם צִדָּה לַדֶּרֶךְ.

כב לְכָל־מִן נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֶלֶת,
וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחָמֵשׁ
חֲלָפֹת שְׂמֶלֶת.

כג וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נִשְׂאִים
מִטוֹב מִצְרַיִם, וְעָשָׂר אֶתְנַת נִשְׂאֵת בָּר
וּלְחָם וּמִזֹּן לְאָבִיו לַדֶּרֶךְ.

כד וַיִּשְׁלַח אֶת-אָחִיו וַיֵּלֶכוּ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם:
אֶל-תִּרְגְּזוּ בַדֶּרֶךְ.

כה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם, וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן
אֶל-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

כו וַיַּגִּדוּ לוֹ לֵאמֹר: עוֹד יוֹסֵף חִי, וְכִי-הוּא
מִשַּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיִּפֹּג לְבוֹ, כִּי
לֹא-הָאֵמִין לָהֶם.

כז וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל-דִּבְרֵי יוֹסֵף, אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת-הָעֲגָלוֹת, אֲשֶׁר-שָׁלַח יוֹסֵף
לִשְׂאֵת אֹתוֹ, וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל: רַב, עוֹד-יוֹסֵף בְּנֵי חַי.
אֵלֶיכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֵם אָמוֹת.

יט וּנְשֵׂאתֶם – תְּבִיאוּ.

כ וְעִינֵיכֶם אֶל-תַּחַס – שְׁלֹא יִהְיֶה לָכֶם חֲבָל.

כא עַל-פִּי פֶרַעַה – עַל פִּי הוֹרָאוֹת פֶּרַעַה.

כד אֶל-תִּרְגְּזוּ בַדֶּרֶךְ – אַל תִּרְיְבוּ בֵּינֵיכֶם מִי אִשׁ,
שְׂמִכְרְתֶם אוֹתִי.

כו וַיִּפֹּג לְבוֹ – הִיָּה בְּהֶלֶם, כְּמַעַט הִתְעַלָּף.

כז וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב – יַעֲקֹב הִתְחַזַּק וְהִתְאוֹשֵׁשׁ.

איור עֲגָלָה – עַל פִּי צִיּוֹר מִצְרַיִם

יוֹסֵף גִּלְה לְאָחִיו שֶׁהוּא אָחִיהֶם

1. א. שִׁעְרוּ: מִדּוּעַ דּוֹקָא הַפֶּעַם גִּלְה יוֹסֵף לְאָחִיו מִי הוּא?
קְרָאוּ שׁוּב אֶת דְּבָרֵי יְהוּדָה, בְּפָרֶק מִד פָּסוּק טז, לִפְנֵי שְׂתַעֲנוּ.

ב. בִּיצֵד מִנָּחִם יוֹסֵף אֶת אָחִיו?

ג. מִי מִנְהֵל אֶת הָעוֹלָם וְאֵת הַקּוֹרָה בּוֹ לִפִּי דְבָרֵי יוֹסֵף?

2. הָאֵם הָאֲחִים הָאֲמִינוּ בְּאֶמֶת שְׂיוֹסֵף סֵלַח לָהֶם?

סִמְנוּ ב־✓ רַק מְשַׁפְּטִים הַמִּתְאַרִים שֶׁהָאֲחִים הִשְׁתַּכְנְעוּ וְהָאֲמִינוּ לוֹ.

א. חֲשַׁבוּ שְׂיוֹסֵף מְרַמֶּה כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עִם הַגִּבִּיעַ.

ב. חֲשַׁבוּ שְׂיוֹסֵף רוֹצֶה לְרֹאאוֹת אֶת יַעֲקֹב וְאַחֲרֵי שֶׁיִּפְגַּשׁ אוֹתוֹ יַעֲנִישׁ אוֹתָם.

ג. יוֹסֵף הִתְרַגַּשׁ בְּאֶמֶת בְּזִמָּן שֶׁגִּלְה מִי הוּא.

ד. יוֹסֵף הָאֲמִין בְּאֶמֶת שֶׁהֵם מְצַטְעָרִים מֵעֲמֶק לִבָּם שֶׁעָשׂוּ לוֹ עוֹל.

3. הֵיכֵן כָּבֵד לְמִדְנוּ בְּבִרְאשִׁית עַל הַתְּפִיסוֹת בֵּין אֲחִים?

4. בְּמָה שׁוֹנָה הַתְּנִיגוֹת יוֹסֵף בְּבֵית אָבִיו מֵהַתְּנִיגוֹתוֹ לְאַחֵר שָׁנִים רַבּוֹת

בְּמִצְרַיִם?

2.

הַתְּלִמִּידִים יִבְיִנו כְּנִרְאָה,
שְׂיוֹסֵף הַסְבִּיר לְאָחִיו
כִּי ה' שִׁלְחוֹ לְמִצְרַיִם עַל
מִנְתָּ לְהַצִּיל מִרַעֲב אֶת בְּנֵי
מִצְרַיִם וְאֵת כָּל הָעַמִּים
מִסְבִּיב, וּבִתְוֹכֵם בְּנֵי
מִשְׁפַּחְתּוֹ (פָּסוּק ד').
לְטַעֲמָנוּ, הַמוֹשֵׁג "תְּכִנִּית
אֱלֹהִית" הוּא מוֹשֵׁג
מוֹפְשֵׁט, וְכֹדָאֵי לְשִׁקוֹל אִם
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ.

3.

יֵשׁ לְהַנִּיחַ שֶׁהַתְּלִמִּידִים
יִזְכְּרוּ אֶת הַפִּיּוּס בֵּין יַעֲקֹב
וְעָשׂוּ.

יֵשׁ לְהַנִּיחַ, שֶׁהַתְּלִמִּידִים
יַעֲמִדוּ עַל הַרְגֻשׁוֹת
הַמַּעֲרִיבִים שֶׁחֲשָׂה יַעֲקֹב
לְמִשְׁמַע הַבְּשׂוּרָה.
בְּצֵד הַשְׁמַחָה הַגְּדוֹלָה
בּוֹדָאֵי הִיָּה כַּעַס עַל הַשִּׁקָּר
שֶׁשִּׁיקְרוּ לוֹ וְעַל הַכָּאֵב
הַנּוֹרָא שֶׁהִסְבּוּ לוֹ. מִיִּשְׁהוּ
מֵהַתְּלִמִּידִים עָשׂוּ לְתַהוּת:
אִיךָ זֶה שְׂיוֹסֵף לֹא מִצָּא
לְנִכּוֹן לֵה וְדִיעַ לְאִבּוֹ שֶׁהוּא
חַי בְּמִצְרַיִם!?!
פְּרָשָׁנִים הַסְבִּירוּ שְׂרַצָּה

מפסוק א עד פסוק ז מספר:
בדרך למצרים יעקב בנה מזבח לה'.
בלילה, אלהים התגלה לישראל-יעקב, עודד אותו
לרדת למצרים והבטיח לו, שיעשה אותו שם לעם
גדול.

ג מרדה – מלרדת.

- א ויסע ישראל וכל-אשר-לו ויבא בארה
שבע, ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק.
ב ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה,
ויאמר: יעקב, יעקב. ויאמר: הנני.
ג ויאמר: אנכי האל אלהי אביך. אל-תירא
מרדה מצרימה, כי-לגוי גדול אשימך
שם.
ד אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה
גם-עלה, ויוסף ישית ידו על-עיניך.
ה ויקם יעקב מבאר שבע, וישאו
בני-ישראל את-יעקב אביהם ואת-טפם
ואת-נשיהם בעגלות, אשר-שלח פרעה
לשאת אתו.
ו ויקחו את-מקניהם ואת-רכושם, אשר
רכשו בארץ כנען, ויבאו מצרימה,
יעקב וכל-זרעו אתו.
ז בניו ובני בניו אתו, בנתיו ובנות בניו
וכל-זרעו, הביא אתו מצרימה.

איור על פי ציור קיר מצרי

כח וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו, אֶל יוֹסֵף,
לְהוֹרֹת לְפָנָיו, גִּשְׁנָה; וַיָּבֹאוּ, אֶרְצָה גִשְׁן.

כט וַיֹּאסֹר יוֹסֵף מֶרְכָּבָתוֹ, וַיַּעַל לְקִרְיַת
יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה; וַיֵּרָא אֵלָיו, וַיִּפֹּל עַל
צְוָאָרָיו, וַיִּבֶךְ עַל-צְוָאָרָיו, עוֹד.

ל וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף, אֲמוּתָה הַפַּעַם,
אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת פָּנֶיךָ, כִּי עוֹדֶךָ חִי.
לא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו וְאֶל-בֵּית אָבִיו,
אֵעָלֶה וְאֶגִּידָה לְפַרְעֹה; וְאָמַרָה אֵלָיו,
אָחִי וּבֵית אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בָּאוּ
אֵלָי.

לב וְהֶאֱנָשִׁים רַעִי צֹאן, כִּי אֲנָשִׁי מִקְנֶה הָיוּ;
וְצֹאֲנָם וּבִקְרָם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם, הֵבִיאוּ.
לג וְהָיָה, כִּי יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה; וְאָמַר, מַה
מַעֲשֵׂיכֶם.

לד וְאָמַרְתֶּם, אֲנָשִׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ
מִנְעוּרֵינוּ וְעַד-עַתָּה גַם אֲנַחְנוּ, גַּם
אֲבֹתֵינוּ: בַּעֲבוּר, תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן, כִּי
תוֹעֲבַת מִצְרַיִם, כָּל רַעְיָה צֹאן.

מִפֶּסוּק כח וְעַד סוֹף הַפָּרָק מְסַפֵּר:
יַעֲקֹב שָׁלַח אֶת יְהוּדָה לְפָנֵיהֶם, כְּדֵי שְׂיוֹסֵף יִרְאֶה
לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ גִּשְׁן. יוֹסֵף יֵצֵא בְּמֶרְכָּבָתוֹ לְגִשְׁן
לְקַבֵּל אֶת פָּנֵי אָבִיו.

כט וַיֹּאסֹר - רָתַם אֶת הַסּוּסִים.

ל אֲמוּתָה הַפַּעַם - עֲכָשׁוּ אֲנִי מוֹכֵן לְמוֹת.

לא אֲנָשִׁי מִקְנֶה - רוֹעֵי צֹאן.

לד כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם - הַמִּצְרִיִּים שׁוֹנְאִים רוֹעֵי צֹאן.
הַמִּצְרִיִּים אֵינָם אוֹכְלִים בָּשָׂר צֹאן וּבָקָר וְכֶאֱמוֹר
הַשּׁוֹר נֶחֱשָׁב אֲצֵלֶם חִיָּה קְדוֹשָׁה.

מפסוק כח ועד סוף הפרק מספר:
לפני מותו, יעקב ברח את בניו ובקש מבניו לקברו
במערת המכפלה.

כט אני נאסף אל-עמי – אני עומד למות.

לג ויאסף רגליו אל-המטה – חזר לשכב במטה.

כח כל-אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת
אשר-דבר להם אביהם ויברך אותם,
איש אשר כברכתו ברח אותם.

כט ויצו אותם ויאמר אליהם: אני
נאסף אל-עמי. קברו אתי
אל-אבתי, אל-המערה אשר בשדה
עפרון החתי.

ל במערה אשר בשדה המכפלה אשר
על-פני-ממרא בארץ כנען, אשר קנה
אברהם את-השדה מאת עפרון החתי
לאחזת-קבר.

לא שמה קברו את-אברהם ואת שרה אשתו,
שמה קברו את-יצחק ואת רבקה אשתו,
ושמה קברתי את-לאה.

לב מקנה השדה והמערה אשר-בו מאת
בני-חת.

לג ויכל יעקב לצות את-בניו ויאסף רגליו
אל-המטה, ויגוע ויאסף אל-עמיו.

א וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל-פְּנֵי אָבִיו, וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשָּׁק-לוֹ.

ב וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת-עֶבְדָּיו אֶת-הָרֶפָּאִים לַחֲנֹט אֶת-אָבִיו, וַיַּחֲנֹטוּ הָרֶפָּאִים אֶת-יִשְׂרָאֵל.

ג וַיִּמְלְאוּ-לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם, כִּי בֶן יִמְלָאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִּים, וַיִּבְכוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שְׁבָעִים יוֹם.

ד וַיַּעֲבְרוּ יְמֵי בְכִיתוֹ, וַיְדַבֵּר יוֹסֵף אֶל-בֵּית פְּרֹעָה לֵאמֹר: אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיכֶם, דַּבְּרוּ-נָא בְּאָזְנֵי פְרֹעָה לֵאמֹר.

ה אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר: הִנֵּה אָנֹכִי מֵת, בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי. וְעַתָּה אֶעֱלֶה-נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי וְאָשׁוּבָה.

ו וַיֹּאמֶר פְּרֹעָה: עֲלֶה וּקְבֹר אֶת-אָבִיךָ, כְּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעָךָ.

ז וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו, וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ כָּל-עֲבָדֵי פְרֹעָה זִקְנֵי בֵיתוֹ וְכָל זִקְנֵי אֶרֶץ-מִצְרַיִם,

ח וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאָחִיו וּבֵית אָבִיו, רַק טַפָּם וְצֹאנָם וּבָקָרָם עָזְבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן. וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם-רָכָב גַּם-פָּרָשִׁים, וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבֹד מְאֹד.

בפרק נ מספר:

יעקב מת. בניו הביאו אותו לקבורה במערת המכפלה.

האחים חששו, שיוסף יתנקם בהם לאחר מות אביהם.

יוסף הרגיע אותם, ואמר שהוא מאמין שהכל קרה כדי שהוא יוכל להציל מרעב אנשים רבים.

יוסף השביע את אחיו להעלות את עצמותיו לקבורה בכנען, כאשר יבוא היום ואלהים יגיד להם לעלות.

ב לחנט – המצרים ידעו לשמר את גופת המת שלא תתפורר.

ה כריתי – חפרתי.

חגיגת המת והכנתו לקבורה – על פי ציור קיר מצרי. המצרים הקדמונים נהגו לחנט את המתים. הם מרחו את גוף המת בחמרים מיוחדים ועטפו את הגופה בתחבושות, כדי שלא תתפורר. לגופה חנוטה קוראים מומיה.

נשים מקוננות על המת – ציור קיר מצרי

י וַיָּבֹאוּ עַד-גֶּרֶן הָאֶטֶד אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן,
וַיִּסְפְּדוּ-שָׁם מִסֵּפֶד גָּדוֹל
וְכָבֵד מְאֹד, וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אָבֶל
שִׁבְעַת יָמִים.

יא וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת-הָאָבֶל
בְּגֶרֶן הָאֶטֶד, וַיֹּאמְרוּ: אָבֶל-כָּבֵד זֶה
לְמִצָּרִים. עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָה: אָבֶל
מִצָּרִים אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן.

יב וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ כֵּן כַּאֲשֶׁר צֻוּם.

יג וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרֶצָה כְּנַעַן, וַיִּקְבְּרוּ
אֹתוֹ בַּמַּעְרָת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה, אֲשֶׁר
קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֹת-קֶבֶר
מֵאֵת עֶפְרָן הַחֲתִי עַל-פְּנֵי מִמְרָא.

יד וַיָּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרֵימָה, הוּא וְאָחִיו
וְכָל-הָעֲלִים אֹתוֹ לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו, אַחֲרֵי
קִבְּרוֹ אֶת-אָבִיו.

טו וַיֵּרְאוּ אַחֵי-יוֹסֵף כִּי-מֵת אָבִיהֶם,
וַיֹּאמְרוּ: לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף, וְהָשִׁב יָשִׁיב
לָנוּ אֶת כָּל-הָרָעָה, אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ.
טז וַיִּצְווּ אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר: אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי
מוֹתוֹ לֵאמֹר,

יז כֹּה-תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף, אָנָּה שָׂא נָא פֶשַׁע
אָחִיךָ וְחַטָּאתָם, כִּי-רָעָה גָּמְלוּךָ. וְעַתָּה
שָׂא נָא לִפְשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ. וַיִּבֶךְ
יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֵלָיו.

טו לוֹ יִשְׁטַמְנוּ – אוֹלֵי יִשְׁנָאֲנוּ.

כָּל-הָרָעָה, אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ – כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר
עָשִׂינוּ לוֹ.

יז שָׂא נָא – סִלַּח נָא.

יח וַיֵּלְכוּ גַם־אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו, וַיֹּאמְרוּ:
הֲנִנּוּ לָךְ לַעֲבָדִים.

יט וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף: אֶל־תִּירָאוּ. כִּי
הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי?

כ וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה, אֱלֹהִים חֲשָׁבָה
לְטִבָּה, לְמַעַן עֲשֶׂה כִּיּוֹם הַזֶּה לְהַחְיֶה
עַם־רַב.

כא וַעֲתָה אֶל־תִּירָאוּ. אֲנֹכִי אֲכַלְכֶּל אֶתְכֶם
וְאֶת־טַפְכֶּם. וַיִּנַּחֵם אוֹתָם, וַיִּדְבֹּר
עַל־לִבָּם.

כב וַיָּשָׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם, הוּא וּבֵית אָבִיו.
וַיַּחֲיוּ יוֹסֵף מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים.

כג וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים. גַּם בְּנֵי
מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה יָלְדוּ עַל־בְּרָכִי יוֹסֵף.

כד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו: אֲנֹכִי מֵת, וְאֱלֹהִים
פָּקֹד יִפְקֹד אֶתְכֶם, וְהָעֵלָה אֶתְכֶם
מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל־הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב.

כה וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: פָּקֹד
יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם, וְהָעֵלְתֶם
אֶת־עַצְמוֹתַי מִזֶּה.

כו וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים. וַיַּחְנֹטוּ
אֹתוֹ וַיִּישֹׁם בְּאֲרוֹן בְּמִצְרַיִם.

יט הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי – הֲאֵם אָנִי בְּמָקוֹם אֱלֹהִים?
הֲרִי רַק אֱלֹהִים הוּא הַמַּעֲנִישׁ.

כג בְּנֵי שְׁלֹשִׁים – נִינִים.
רֵאשׁוֹן סָבָא, שְׁנִי אָבָא, שְׁלִישִׁי נָכֹד.
בְּנֵי שְׁלֹשִׁים – נִין.

כד פָּקֹד יִפְקֹד – יִזְכֹּר לְטוֹבָה.

אָרוֹן קְבוּרָה מִצְרִי

יעקב מת. בניו קברו אותו בחברון

קראו פרק מט מפסוק כח עד פסוק לג ופרק נ

1. מדוע בקש יעקב להקבר בכנען, בחברון?

לפני העיסוק בפרק נ, תספר המורה לתלמידים את תוכן פרק מו.

2. ממה חששו האחים הפעם?

א. אפשר לסכם את חיי יעקב בעזרת טבלת אירועים: אירועים משמחים בחייו; אירועים קשים ומעציבים בחייו.

3. כיצד הרגיע יוסף את אחיו?

4. שערנו: מדוע היה חשוב למחבר ספר בראשית לכתב שיעקב ויוסף

נקברו בכנען?

קראו גם ב"כדאי לדעת"

אפשר להציע לתלמידים להכין ספר מצויר: "חיי יעקב". התלמידים יכינו רשימת נושאים לציור ויחלקו ביניהם את העבודה. כל תלמיד או כל קבוצת תלמידים יסבירו את עבודתם במליאה. אפשר לכוון את העבודות או להציג במסדרונות בית הספר.

כדאי לדעת

יהודים שחיו מחוץ לארץ ישראל, בקשו כמו יעקב ויוסף שיקברו אותם בארץ ישראל. יהודים שלא היה להם כסף לכך היו קונים שקית עפר מעפר ארץ ישראל ומבקשים שישִׁימו אותה בקברם.